

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ
ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี



นางวรรณารถ โมลีเอรี

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

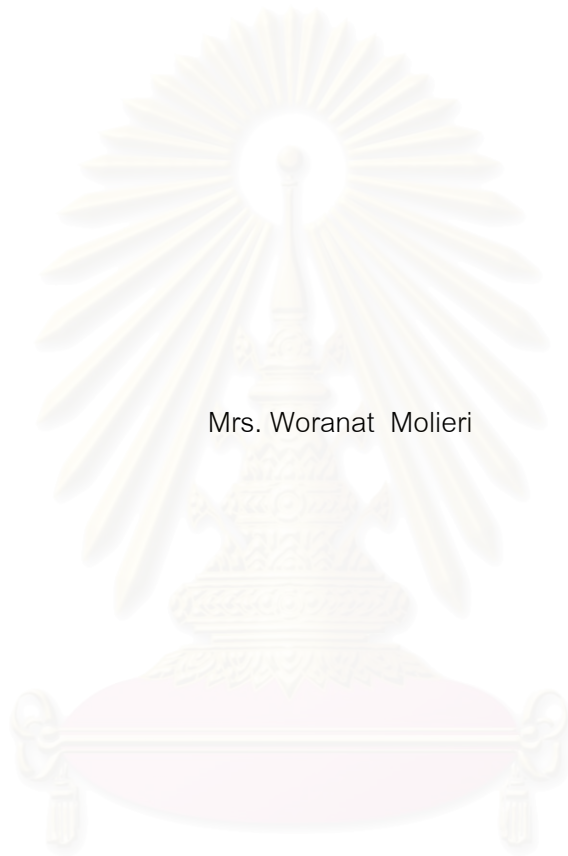
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON LICKONA'S
CHARACTER EDUCATION APPROACH FOR ENHANCING PROFESSIONAL
ETHICS IN RESPONSIBILITY OF VOCATIONAL AND TECHNOLOGY STUDENTS



Mrs. Woranat Molieri

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction
Department of Curriculum, Instruction and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

วรรณารถ โมลีเชวี : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้าง
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี. (A DEVELOPMENT OF
INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON LICKONA'S CHARACTER EDUCATION APPROACH FOR
ENHANCING PROFESSIONAL ETHICS IN RESPONSIBILITY OF VOCATIONAL AND TECHNOLOGY
STUDENTS) อ. ที่ปรึกษา : ศ. ดร.ไพฑูริย์ สินลาวัฒน์, อ. ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.สร้อยสน สกลรักษ์, 300 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี และ 2) ประเมินคุณภาพ
ของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียน
การสอน โดยการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา และศึกษาบริบทสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณ
วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ระยะที่ 2 การประเมิน
คุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 1 กลุ่ม 35 คน ระยะเวลาในการทดลอง 14 สัปดาห์ รวม 42 ชั่วโมง วัดความ
สามารถในการรู้และความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และการปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรม
ความรับผิดชอบ โดยใช้แบบวัดการรู้ แบบวัดความรู้สึกนึกคิด และแบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ ระยะก่อนและ
หลังการทดลอง ส่วนระหว่างดำเนินการทดลอง ใช้วิธีการบันทึกวีดิทัศน์ และจัดบันทึกพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง โดยใช้
แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้าง
ความตระหนักถึงจรรยาบรรณ 2) การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ 3) การฝึกปฏิบัติที่เน้นความ
รับผิดชอบเป็นฐาน 4) การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 5) การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบ
ส่วนตัว

2. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า

2.1 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลอง
แตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 58.12

2.2 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการ
ทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 75.59

2.3 กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการ
ทดลอง ทั้งในภาพรวมและจำแนกตามความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม
และความรับผิดชอบต่อผลงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบของกลุ่มทดลอง ได้ผลสอดคล้องกันว่า กลุ่มทดลองมีการพัฒนา
พฤติกรรมความรับผิดชอบสูงขึ้น อยู่ในระดับปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก และมากที่สุด

2.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มทดลองมีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบดีขึ้น ใน 2 ด้านคือ
การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ และการนำความรู้ไปใช้ได้ สถานการณ์จริง

ภาควิชา หลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน

ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4684637327 : MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEY WORD : CHARACTER EDUCATION/ PROFESSIONAL ETHICS / RESPONSIBILITY

WORANAT MOLIERI : A DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON LICKONA'S CHARACTER EDUCATION APPROACH FOR ENHANCING PROFESSIONAL ETHICS IN RESPONSIBILITY OF VOCATIONAL AND TECHNOLOGY STUDENTS. THESIS ADVISOR : PROF. PAITON SINLARAT, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASST.PROF. SOISON SAKOLRAK, Ph.D., 300 pp.

The purposes of this study were 1) to develop an instructional model based on Lickona's Character Education approach for enhancing professional ethics in responsibility of vocational and technology students, and 2) to evaluate the quality of the instructional model thus developed. The research procedure was divided into two phases. The first phase was the actual developing of the instructional model through analysis, which incorporated the Character Education approach and studying the temporary context of professional ethics in responsibility. These analyzed data were utilized to develop the instructional model. In the second phase, centered on the instructional model evaluation, the model was implemented to one group of 35 students at Rajamangala University of Technology Thanyaburi, Pathumtani. The model was applied in a 14 weeks period encompassing a total of 42 hours. The sample was tested for moral knowing, moral feeling of professional ethics in responsibility characteristics, as well as moral action in responsibility. This evaluation was conducted before and after implementing the model by using a moral knowing test, a moral feeling test, and a responsibility evaluation form. During the experimental phase, the sample was observed and their actions recorded using videos and field notations; and their responsible behavior evaluated by using a modified responsibility observation form. The data thus generated was analyzed by using t-test and content analysis.

The findings of this study were as follows:

1. The developed instructional model consisted of 5 steps of instructional process. The processes in the learning situation included: 1) enhancing the importance of moral awareness 2) empowering individuals through moral intelligence in responsibility 3) practicing personal and social responsibility through student-designed individual and group projects 4) having students reflect on their personal imbedded sense of responsibility and its effect on their social praxis, and 5) identifying the specific personal characteristic traits involving their sense of responsibility.

2) The quality of the developed instructional model evidenced that:

2.1 The post-test scores of the experimental group regarding moral knowing of professional ethics in responsibility were significantly different from pretest scores at .05 level, and the score in average was 58.12 percent,

2.2 The post-test scores of the experimental group in moral feeling of professional ethics in responsibility were significantly different from pretest scores at .05 level, and the score in average was 75.59 percent,

2.3 The post-test scores of the experimental group in moral action in responsibility were significantly different from pretest scores at .05 level in a whole aspect, and in 3 aspects each; self-responsibility, social responsibility, and product responsibility,

2.4 The observation findings confirmed that the experimental group developed their responsible behavior at higher levels than those of the base line in regards to "efficiency" and "the most efficiency" levels in moral action in responsibility. Finally,

2.5 The qualitative data analysis indicated that the experimental group developed their responsible behavior better than the first observation base line in 2 categories, namely: conducting good acts, and following to the rules and applying knowledge to the real work situation.

Department: Curriculum, Instruction and

Educational Technology

Field of Study: Curriculum and Instruction

Academic Year: 2007

Student's Signature:.....*Woranat Molieri*.....

Advisor's Signature:.....*Prof. Paiton Sinlarat*.....

Co-advisor's Signature:.....*Asst. Prof. Soison Sakolrak*.....

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความเมตตา ความกรุณาอย่างสูงจาก ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยสน สกลรักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ความช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ และให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัย ตลอดจน เป็นต้นแบบของการปฏิบัติงานที่เปี่ยมด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ เสียสละ และอดทนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการบริหารหลักสูตร สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ที่ให้ความรู้และเอาใจใส่อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ ผู้ที่คอยสนับสนุนและเสริมกำลังใจให้สามารถก้าวผ่านอุปสรรคต่างๆ มาได้อย่างภาคภูมิใจ

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อรุณชัย แก้วศรีงาม ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจตลอดระยะเวลาของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้ง นักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และเพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่คอยติดตามและสอบถามถึงความก้าวหน้าของงานวิจัย ด้วยความห่วงใยมาโดยตลอด รวมทั้ง ได้ให้ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติที่ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนส่วนหนึ่งเพื่อสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

สุดท้าย ผู้ที่ให้กำลังใจตลอดเวลา และเฝ้ารอคอยความสำเร็จในครั้งนี้ คือ นายวสวัตดี - นายวิศรุต เตือนคำ คุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องทุกคนในครอบครัว รวมทั้ง Mr.Gabriel Molieri ผู้ที่ให้ความห่วงใยและเป็นกำลังใจอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงขอขอบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ เป็นความสุขร่วมกันของทุกคนในครอบครัว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	17
คำถามการวิจัย.....	17
สมมุติฐานการวิจัย.....	17
ขอบเขตของการวิจัย.....	18
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	19
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	19
ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย.....	21
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
จรรยาบรรณวิชาชีพ.....	22
ความรับผิดชอบและพฤติกรรมความรับผิดชอบ.....	42
คุณลักษณะศีกษา.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	99
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	105
ขั้นตอนและแผนการดำเนินงานวิจัย.....	105
ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศีกษา ของลิดโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ..	106
ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศีกษาของลิดโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ.....	112

บทที่		
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	128
	ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ.....	128
	ผลการประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ.....	163
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	181
	สรุปผลการวิจัย.....	184
	อภิปรายผลการวิจัย.....	187
	ข้อเสนอแนะ.....	193
	รายการอ้างอิง.....	196
	ภาคผนวก.....	206
	ภาคผนวก ก. รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	207
	ภาคผนวก ข. เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณ วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ.....	209
	ภาคผนวก ค. หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง.....	221
	ภาคผนวก ง. ตัวอย่างแผนการสอน.....	226
	ภาคผนวก จ. ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	259
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	300

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 วิชาชีพ.....	46
2	การวิเคราะห์พฤติกรรมความรับผิดชอบกับแนวทางในการเสริมสร้าง.....	52
3	การวิเคราะห์หมิ่นโทศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยวิธีกำกับตนเองในมิติต่างๆ.....	55
4	ขั้นตอนในการกำหนดและนำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไปใช้.....	60
5	พฤติกรรมเป้าหมายในแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวคิดโคเนนา.....	86
6	กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษา สายอาชีพและเทคโนโลยี.....	108
7	ตัวแปรในการวิจัย นิยาม และเครื่องมือวัด.....	116
8	ผลการเรียนในรายวิชาการออกแบบภูมิทัศน์ 1 ภาคเรียนที่ 1.....	122
9	ระบบการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ.....	126
10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรีและสุวรรณภูมิ.....	131
11	สภาพปัจจุบัน และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ สำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี.....	133
12	อันดับพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ที่ต้องการพัฒนาในภาพรวม.....	134
13	อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อตนเอง.....	135
14	อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อผลงาน.....	136
15	อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อสังคม.....	136
16	อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ต่อวิชาชีพ.....	137
17	ผลการสัมภาษณ์จากสถานประกอบการ.....	138

สารบัญภาพ

ฎ

หน้า

ภาพที่

1	ความสัมพันธ์ของคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณและจรรยาบรรณวิชาชีพ....	31
2	สรุปภาพรวมของจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 วิชาชีพ.....	41
3	ชุดของพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 5 จรรยาบรรณ.....	51
4	แนวคิดหลักเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาตามแนวคิดของลิคโคนา.....	80
5	องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี.....	82
6	แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์.....	99
7	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	104
8	สรุปขั้นตอนและแผนการดำเนินงานวิจัย.....	106
9	ความสัมพันธ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับองค์ประกอบในการวัด.....	115
10	โครงสร้างของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ.....	117
11	โครงสร้างแบบวัดความรู้ที่นึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ.....	118
12	การจัดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน.....	124
13	ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ.....	129
14	ผลการวิเคราะห์จุดร่วมของจรรยาบรรณวิชาชีพ.....	130
15	ผลการวิเคราะห์กรอบพฤติกรรมบ่งชี้ความรับผิดชอบ.....	140
16	ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา.....	141
17	ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน.....	146
18	ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ.....	149
19	ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน.....	150
20	รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ.....	162

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นองค์กรการศึกษาที่มีภารกิจหลักที่สำคัญคือ การผลิตบัณฑิต การค้นคว้าวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายมุ่งไปสู่การสร้างผลผลิตของมหาวิทยาลัย ให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์พร้อมที่จะออกไปพัฒนา วิชาชีพ และสนองตอบความต้องการของสังคม อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่างๆ การขยายตัวและความหลากหลายของอุดมศึกษา รวมทั้งอุปสงค์ในการเรียนระดับ อุดมศึกษาที่มีเพิ่มมากขึ้น ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ธุรกิจอุดมศึกษา” (จรัส สุวรรณเวลา, 2545: 53) และมีคำถามที่เกิดขึ้นตามมาคือในความหลากหลายของคุณภาพบัณฑิตนั้น มหาวิทยาลัย ควรผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะอย่างไร จึงจะสามารถเข้าสู่ชีวิตของการทำงาน และอยู่รอดได้ในสังคมที่มีกระแสของความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างเข้มข้นทั้งในเชิงธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยไม่ตกเป็นทาสของระบบธุรกิจหรือเป็นผู้เสพเทคโนโลยี มากกว่าเป็นผู้สร้างสรรค์

เมื่อพิจารณาถึงกฎหมาย นโยบายของหน่วยงานราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่บัญญัติไว้เป็นกรอบกว้างๆ ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและคุณลักษณะตามเป้าหมายที่ต้องการ สามารถสรุปในภาพรวมได้ดังนี้คือ

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดสาระสำคัญไว้ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 โดยระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 23 ได้ระบุว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา...” มาตรา 24 (4) ได้ระบุว่า “จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา” และมาตรา 28 วรรคสอง “สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) กำหนดขึ้นบนพื้นฐานการเสริมสร้างทุนของประเทศ ทั้งทุนทางสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ โดยกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบคลุมรอบรู้ ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาคคนและสังคมไทย สู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุล 3 เรื่องหลักคือ 1) การพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรมนำความรู้ 2) การเสริมสร้างสุขภาวะคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งกายและใจ และ 3) การเสริมสร้างคนไทยให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข โดยมีเป้าหมายให้คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต อย่างมีศักดิ์ศรี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี ที่ได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาพื้นฐานในการกำหนดแผน โดยมีการศาสนาศิลปะวัฒนธรรมและธรรมชาติ บูรณาการเชื่อมโยงเป็นกระบวนการโดยรวมที่ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) และเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาตินี้ จึงมุ่ง 1) พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคม คุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทย กำหนดถึงการมีชีวิตที่ดี เก่ง และมีความสุข โดย คนดี คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก ส่วน คนเก่ง คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และคนมีความสุข คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสของอบายมุข สามารถเรียนรู้ให้รู้ความจริง บรรลุความดี

ความงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ยังได้กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนไว้ดังนี้คือ 1) พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล เพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา 2) สร้างสังคม ไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ และ 3) พัฒนาสภาพแวดล้อม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้

4. แผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ 2550-2551 ได้กำหนดพันธกิจของกระทรวงศึกษาธิการไว้ว่า “เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสร้างเสริมโอกาสในการศึกษาให้แก่ประชาชน โดยยึดหลักคุณธรรมนำความรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ” และ ระบุนโยบาย ข้อที่ 1 ว่า “เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา และสถาบัน การศึกษา” และยุทธศาสตร์ที่ใช้เพื่อให้บรรลุผลตามนโยบายข้อนี้คือ “การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม คุณธรรม วัฒนธรรมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลแก่เยาวชนและประชาชนทุกระดับโดยเชื่อมโยงความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคม” โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550)

5. กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) เป็นกรอบแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะยาว ที่ต่อเนื่องจากแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับแรก (พ.ศ.2533-2547) โดยมีเป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาฉบับนี้ คือ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงานและพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษาบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2550) ทั้งนี้ ด้วยวิวัฒนาการหลายๆ ประการในปัจจุบัน เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษาและอุตสาหกรรมใหม่ รวมทั้ง ความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิด ทำให้เยาวชนและนักศึกษาในวันนี้ มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติของการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัว ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่างๆ ทำให้เริ่มมีสัญญาณที่ชี้ไปให้เห็นภาพของ

นักศึกษาในอนาคต และความเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคตที่แตกต่างไปจากลักษณะงานปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุการทำงานหรือในขณะใดขณะหนึ่ง การทำงานไร้สังกัด (freelance) ความเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของรายได้ การจับคู่และเปลี่ยนคู่ผู้ร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สอดคล้องกัน (mismatch) ระหว่างการศึกษาและทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากนี้ความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและความสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม การสร้างสรรค์ความรู้เชิงปฏิบัติ และความรู้พื้นฐาน ทั้งทางโลก ปรชาญา และสังคม ซึ่งแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต คือควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (socialization) สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพ้นความรู้วิชาการ (base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม ซึ่งการบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตรและชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตร เป็นอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึก มีความท้าทาย ต่อนักศึกษาและต่ออาจารย์ มากกว่าการสอนจากตำราอย่างเดียว

จากกฎหมาย และนโยบายของหน่วยงานราชการ กระทรวงศึกษาธิการ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาข้างต้น ทำให้สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทุกแห่ง ต้องพยายามหาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้อง และได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของบัณฑิตนั้น สุธรรม อารีกุล และคณะ (2540) ได้ติดตามผลคุณภาพบัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา พบว่าบัณฑิตยังขาดคุณภาพในด้านต่างๆ ดังนี้คือ 1) ปัญหาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษา ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ 2) ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีค่านิยมหลายประการที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต เช่น ขาดความอดทน 3) ปัญหาด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ เช่น ขาดความสามารถในการประยุกต์วิชาการ สู้อสภาพความเป็นจริงของสังคม ขาดการสร้างสรรค์ในทางวิชาการ การแสดงออกถึงความไม่เท่าทันในวิทยาการใหม่ๆ ในศาสตร์สาขานั้นๆ 4) ปัญหาด้านการขาดความสามารถในเชิงการคิดวิเคราะห์และการคิดในเชิงบูรณาการ การมองประเด็นปัญหา ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหามักจะมีความคิดแบบแยกส่วน 5) ปัญหาในด้าน

การขาดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ และ 6) ปัญหาการขาดนิสัยของการใฝ่รู้ ที่พบว่า ความรู้รอบตัวหรือความรู้ทั่วไปทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมของบัณฑิตยังมีไม่มากพอ ซึ่งจากผล การศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพของบัณฑิตในอนาคต ที่ต้องสร้างเสริมให้มีคุณภาพ ทั้งใน มิติของความคิดและความเก่งไปพร้อมๆ กัน โดยไม่มุ่งเน้นไปที่ด้านวิชาการเป็นสำคัญ

ทบวงมหาวิทยาลัย (ปัจจุบันคือสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) ได้ ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาบัณฑิต ที่ต้องให้มีความรู้จริงในเชิงวิชาการและวิชาชีพ ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำความรู้ไปพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติเพื่อ แข่งขันกับนานาชาติได้ (พรทิพย์ กาญจนนิต, 2546: 55) จึงได้ออกประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ.2540 และให้ถือเป็นนโยบายในการปฏิบัติแก่สถาบันอุดมศึกษา ในสังกัดและกำกับของทบวง มหาวิทยาลัย โดยกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ดังนี้ (สุภาพ ณ นคร และคณะ, 2546: 13; ปทีป เมธาคณวุฒิ, 2544: 16)

- 1.เป็นผู้มีความรอบรู้ในวิชาการทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ มีความสามารถในการ คิดและวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
- 2.เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถครองตัวอยู่ในสังคมได้อย่างเต็มภาคภูมิ
- 3.เป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน ได้แก่ มีความรู้พื้นฐานด้านคอมพิวเตอร์เพียงพอที่จะใช้งานได้ มีความสามารถในการเล่นดนตรีได้อย่าง น้อย 1 ชนิด หรือมีความสามารถในเชิงศิลปะและวรรณกรรม มีความสามารถในการกีฬาอย่าง น้อย 1 ชนิดกีฬา และมีความสามารถทางภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 1 ภาษา
- 4.เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและดำรงชีวิตด้วยความเหมาะสม

นอกจากนี้ จากผลการประมวลความคิดเห็นของสถานประกอบการ ในภาค เอกชน ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต (2545) สามารถสรุปความต้องการคุณลักษณะของผู้สำเร็จ การศึกษาในอนาคตได้ดังนี้คือ ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัวกับผู้ร่วมงาน สามารถ แก้ปัญหาที่ซับซ้อน สื่อข้อความและนำเสนอได้ มีการคิดอย่างเป็นระบบและการคิดเชิงวิเคราะห์ แสดงออกถึงความเป็นคนรับผิดชอบและบริหารเวลาได้ดี และพร้อมที่จะปฏิบัติตนในกรอบ ระเบียบของหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ไพฑูรย์ สีนลาร์ตน์ (2540) ที่ได้กำหนด คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ไว้ 10 ประการคือ 1) มองเห็นทิศทางที่เหมาะสมของสังคมพร้อม รับผิดชอบ 2) เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกและนานาชาติตลอดเวลาพร้อมทั้งมองเห็นผล กระทบ 3) มีความเชื่อมั่นและเป็นตัวของตัวเอง 4) มีหลักวิชาการสามารถประยุกต์ใช้ได้ 5) ใฝ่รู้

ปัญหาสังคม มีส่วนร่วมกับสังคม6) ติดต่อกับและทำงานร่วมกับคนอื่นให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ
7) รู้ถึงปัญหามนุษยชาติ 8) มีความรับผิดชอบ 9) มีจริยธรรม มีเหตุผล และ 10) เป็นผู้นำ

จรัส สุวรรณเวลา (2545: 54) ได้จัดกลุ่มคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตไว้
เป็น 6 กลุ่มดังนี้คือ

- 1.กลุ่มคุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ
เจตคติ และจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพในแต่ละวิชาชีพ
- 2.กลุ่มความเป็นนักวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติม
และคงความเป็นนักวิชาการไว้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องมีนิสัยใฝ่รู้กำกับอยู่ด้วย
- 3.กลุ่มกระบวนการความคิด ตั้งแต่การมีวิจารณญาณ สามารถตีค่าสิ่งต่างๆ ได้
และใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสมและสมเหตุสมผล
- 4.กลุ่มความสามารถที่จะพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะกับสถานการณ์ที่
เปลี่ยนแปลง ไป โดยมีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนวัตกรรม และสามารถสร้างงาน
ของตนเองได้
- 5.กลุ่มความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ของภูมิภาค และของโลก โดยมีค่านิยม
ความเชื่อที่ถูกต้อง สมฐานะทั้งด้านสังคมและมนุษยธรรม
- 6.กลุ่มคุณธรรมจริยธรรม ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ได้รับการศึกษา โดย
สอดแทรก กำกับอยู่ในพฤติกรรมทุกด้าน ทั้งกาย วาจา และใจ

จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิต ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น การมีคุณธรรม
จริยธรรม ถือเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ควรต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้
เกิดขึ้นในขณะที่ผู้เรียนยังใช้ชีวิตอยู่ในรั้วของสถานศึกษา แต่แนวทางที่จะพัฒนากลุ่มบัณฑิต ให้มี
คุณลักษณะดังกล่าวและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพนั้น เป็น
หน้าที่ของสถาบันการศึกษาทุกแห่ง ที่ต้องกำหนดแนวทางในการส่งเสริมให้ชัดเจน โดยเฉพาะ
สถาบันอุดมศึกษา ที่ได้รับการคาดหวังจากสังคมว่า จะผลิตบัณฑิตให้สามารถรับใช้สังคม และ
ประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

ในการประกอบอาชีพทุกวิชาชีพ จะมีจรรยาบรรณในวงการวิชาชีพของตนเอง
เป็นเครื่องกำกับความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ จรรยาบรรณวิชาชีพ กำหนดขึ้นตาม
หลักวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงของสาขาวิชาชีพ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติ โดยมี
เป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาตนเองและวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพและสังคม
โดยข้อบัญญัตินั้น อาจเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือบอกกล่าวด้วยวาจาในสังคมวิชาชีพ

นั้นก็ได้อีก (พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 65; วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2546: 15) ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา จึงควรที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาทุกสาขาวิชาชีพ ได้เรียนรู้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ และปลูกฝังให้เกิดจรรยาบรรณร่วมกันก่อนการประกอบวิชาชีพ โดยไม่จำกัดเฉพาะวิชาชีพของตนเองแต่เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพให้เกิดขึ้นกับบุคคลในทันทีทันใดนั้น คงจะไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายและต้องใช้เวลาพอสมควร แต่เป็นหน้าที่ของสังคมโดยรวมที่จะต้องช่วยกันควบคุมคนทุกคนทุกอาชีพ จรรยาบรรณจึงเป็นมาตรฐานที่จะควบคุมมิให้มีการละเมิดสิทธิของผู้อื่น (พระราชวรมนี, 2541)

ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากผู้ประกอบการวิชาชีพขาดจรรยาบรรณนั้น ปรากฏเป็นข่าวให้เห็นอยู่เสมอๆ ดังเช่น สถิติการร้องทุกข์ของผู้บริโภค ที่ซื้อบ้านแล้วไม่ได้บ้าน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ตั้งแต่ปี 2539-2542 มีเพิ่มมากขึ้นถึง 15,908 เรื่อง ส่วนใหญ่เจ้าของโครงการอสังหาริมทรัพย์ จะดำเนินธุรกิจที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค เช่น ก่อสร้างไม่เสร็จจนไม่สามารถโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้ซื้อได้ตามสัญญา ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว แสดงถึงการขาดจรรยาบรรณของผู้ประกอบการ (บรรยงค์ ไตจินดา, 2545: 27-28) หรือจากผลการสัมมนาในหัวข้อ “การแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นในวงการก่อสร้างไทย” ที่จัดโดย 4 สมาคม ประกอบด้วย สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (วสท.) สมาคมสถาปนิกสยามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย (สกอ.) และ สมาคมวิศวกรที่ปรึกษาแห่งประเทศไทย (วปท.) เมื่อวันที่ 13-14 กันยายน 2543 โดยมีนักวิชาการและกลุ่มวิชาชีพสนใจเข้าร่วมสัมมนาจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลที่น่าสนใจในที่ประชุม แสดงให้เห็นถึงปัญหาการคอร์รัปชั่นที่เพิ่มมากขึ้น อัตราสินบนที่นักธุรกิจต้องจ่ายให้แก่พนักงานเมืองและข้าราชการสำหรับโครงการจัดจ้าง จะอยู่ในอัตราเฉลี่ย 10-20% ของวงเงินงบประมาณ ส่วนการจัดซื้อจะอยู่ระหว่าง 5-10% ของงบประมาณจัดซื้อ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้ลุกลามและทำลายบรรยากาศการลงทุน และถือเป็น “ต้นทุนแฝง” ของการลงทุน (ประชาชาติธุรกิจ, 2543 อ้างถึงใน บรรยงค์ ไตจินดา, 2545: 30) หรือในวงการวิชาชีพครู สถิติการผิดวินัยครูในปีงบประมาณ 2545 มีข้าราชการครูทำผิดวินัยทั้งสิ้น 470 ราย กรณีที่กระทำผิดมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งคือ คดีขู่สาวและอนาจาร มีถึง 72 ราย ส่วนมากพบว่า เป็นการกระทำต่อข้าราชการครูในโรงเรียนเดียวกันและต่อชาวบ้าน ส่วนกรณีทางเพศที่กระทำต่อศิษย์มีทั้งหมด 13 ราย และกระทำซ้ำเรา ความผิดลำดับที่ 2 คือ ความผิดด้านการเงิน 68 ราย อันดับที่ 3 คือ ทำผิดระเบียบอื่นๆ 65 ราย อันดับ 4 คือ การพัสดุและก่อสร้าง (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ, 2546: 13) หรือ ในวงการโฆษณาที่มีการใช้ข้อความเกินจริงก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจากผู้บริโภค เป็นต้น ซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากการขาดจรรยาบรรณของบุคคลในวงการวิชาชีพต่างๆ นั้น ทำให้หลายสาขาวิชาชีพมีการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพมีทั้งความเก่งและความดีในวิชาชีพควบคู่กันไป ซึ่ง

ความเก่งนั้นเมื่อประกอบอาชีพไปนานๆ ก็เกิดความชำนาญยิ่งขึ้น แต่ความดีนั้น ไม่ว่าจะได้รับมาจากการอบรมหรือหามาเองก็อาจหมดไปได้ (สถิต เล็งไธสง, 2546: 7) ถ้าไม่ได้รับการปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง เพื่อรวบรวมจรรยาบรรณวิชาชีพ ในสาขาวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอน ในสถาบันอุดมศึกษา กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ (2547: 55-56) จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และเชื่อมโยงถึงส่วนร่วมและหาส่วนต่างของจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่สอดคล้องกับการพัฒนาและปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 48 จรรยาบรรณ จำแนกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 2) กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ 3) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และ 4) จรรยาบรรณอื่นๆ ผลการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า คำสำคัญที่เป็นข้อควรปฏิบัติใน 3 กลุ่มวิชาชีพ มีจำนวน 4 คำคือ 1) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ ต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ และต่อผลงาน 2) ส่งเสริมเสรีภาพ วิชาชีพ และมีส่วนร่วมในการทำงาน 3) การปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงาน และ 4) รักษาศักดิ์ศรี และเมื่อศึกษาในภาพรวมของจรรยาบรรณทุกวิชาชีพ พบกลุ่มคำสำคัญมากกว่าร้อยละ 70 ของจรรยาบรรณวิชาชีพทั้งหมด ในตัวบ่งชี้เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง ควรมี

1.1 ความรับผิดชอบต่อ	พบร้อยละ 79.2
1.2 รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น	พบร้อยละ 79.2
1.3 รู้จักความเป็นเหตุ เป็นผล ในการหาสาเหตุ และการแก้ไขปัญหา	พบร้อยละ 70.8

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ควรมี

2.1 ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ	พบร้อยละ 87.5
2.2 ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ	พบร้อยละ 83.3
2.3 การปฏิบัติตาม และให้ความร่วมมือในคำสั่ง ฎหมาย กฎระเบียบของวิชาชีพ	พบร้อยละ 75.0
2.4 การส่งเสริมเสรีภาพในวิชาชีพ	พบร้อยละ 70.8
2.5 ไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อวิชาชีพ	พบร้อยละ 70.8

3. จรรยาบรรณต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ ควรมี

3.1 ความรับผิดชอบต่อสวัสดิภาพ สุขภาพ และความปลอดภัยของประชาชน	พบร้อยละ 97.7
---	---------------

3.2 เคารพศักดิ์ศรีของประชาชน

และเพื่อนร่วมงาน

พบร้อยละ 70.8

จะเห็นว่า **ความรับผิดชอบ** เป็นคำสำคัญที่ควรปฏิบัติใน 3 กลุ่มวิชาชีพดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ พรพิพัฒน์ เติมผล (2545: 69-70) ที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ ของนักศึกษาครูสถาบันราชภัฏ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 42 รายการ โดยแจกแจงความถี่ค่าหรือข้อความที่บ่งชี้เกี่ยวกับ ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพครู และได้ข้อสรุปว่า ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ ของนักศึกษาครู ประกอบด้วย 9 ด้าน คือ ความรับผิดชอบ (ร้อยละ 78.57) ความเมตตา (ร้อยละ 71.42) ความมีวินัย (ร้อยละ 69.04) ความอดทน (ร้อยละ 69.04) ความซื่อสัตย์ (ร้อยละ 57.14) ความยุติธรรม (ร้อยละ 57.14) ความขยัน หมั่นเพียร (ร้อยละ 50.00) ความประหยัด (ร้อยละ 42.85) และ ความศรัทธาในวิชาชีพครู (ร้อยละ 40.47) ซึ่งคำว่า **ความรับผิดชอบ** เป็นคำที่ซ้ำกันที่ปรากฏให้เห็นมากที่สุด

ส่วนในต่างประเทศ ก็ได้มีการกำหนดจรรยาบรรณของสมาคมวิชาชีพต่างๆ ด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพนักสังคมสงเคราะห์ ของสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (National Association of Social Workers: NASW) ณ กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสมาคมนี้เป็นองค์กรที่ใหญ่ที่สุด มีสมาชิกผู้ประกอบวิชาชีพถึง 150,000 คน บริหารงานในรูปของสมัชชา (Delegate Assembly) โดยมีคณะผู้บริหารที่ได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทน จำนวน 300 คน มีหน้าที่ควบคุมดูแลความประพฤติของสมาชิก และรักษามาตรฐานของวิชาชีพ รวมทั้ง กำหนดนโยบายทางสังคม และมีมูลนิธินักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ (The National Association of Social Workers Foundation: NASWF) ดูแลเรื่องสวัสดิการให้แก่สมาชิก ครอบครัวและชุมชน ซึ่งจรรยาบรรณที่กำหนดขึ้น มีหลักการครอบคลุมค่านิยมหลัก 6 ประการคือ การบริการ (service) ความยุติธรรมในสังคม (social justice) ศักดิ์ศรีและคุณค่าของปัจเจกชน (dignity and worth of the person) สัมพันธภาพ (importance of human relationships) ความซื่อสัตย์ (integrity) และ สมรรถนะ (competence) มาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพที่กำหนดไว้มีดังนี้คือ (Windt Peter Y. และคณะ, 1989: 589-591; National Association of Social Workers: 1999)

1.ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ (Ethical Responsibilities to Clients) ประกอบด้วย 1) การทำข้อตกลงกับผู้รับบริการ 2) การกำหนดความต้องการ 3) การระบุความยินยอม 4) สมรรถภาพของตน 5) ความเข้าใจถึงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางสังคม

6) การแก้ไขความขัดแย้ง 7) การรักษาความลับและสร้างความมั่นใจ 8) การเข้าถึงระเบียบข้อมูล 9) ความสัมพันธ์เชิงคู่สวากับผู้รับบริการ 10) การสัมผัสตัวของผู้รับบริการ 11) การสร้างความรอบคอบแก่ผู้รับบริการ 12) การใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดผลเสียหาย 13) การกำหนดค่าตอบแทนด้วยความยุติธรรม 14) การปกป้องผู้รับบริการ 15) ความพยายามในการให้บริการ 16) การสิ้นสุดการให้บริการ

2. ความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมงาน (Ethical Responsibilities to Colleagues)

ประกอบด้วย 1) ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน 2) การรักษาความลับของเพื่อนร่วมงาน 3) ความร่วมมือในการทำงาน 4) การขจัดความขัดแย้ง 5) การให้คำปรึกษา 6) การอ้างอิงถึงผู้ร่วมงานที่มีความสามารถ 7) ความสัมพันธ์เชิงคู่สวากับเพื่อนร่วมงาน 8) การกระทำที่รบกวนเพื่อนร่วมงาน 9) การให้ความช่วยเหลือ 10) การให้คำปรึกษา และ 11) การช่วยแก้ไขผลงานให้สมบูรณ์

3. ความรับผิดชอบในการกำหนดแนวทางปฏิบัติ (Ethical Responsibilities in Practice Settings)

ประกอบด้วย 1) การให้คำแนะนำปรึกษาเฉพาะในสาขาของตน 2) การจัดฝึกอบรมเฉพาะในสาขาที่ตนถนัด 3) การประเมินผลงานอย่างยุติธรรม 4) การบันทึกข้อมูลด้วยความถูกต้อง 5) การรับฟังความคิดเห็น 6) การรับช่วงต่อของผู้รับบริการ 7) การบริหารจัดการ 8) การสนับสนุนความก้าวหน้าของเพื่อนร่วมงาน 9) การกำหนดข้อตกลงกับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน 10) การขจัดข้อขัดแย้ง

4. ความรับผิดชอบในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ (Ethical Responsibilities as Professionals)

ประกอบด้วย 1) สมรรถภาพของตน 2) การไม่สร้างความแตกแยก 3) การแสดงความสามารถของตน 4) การไม่ข้องเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซื่อโกง และหลอกลวง 5) การให้ความช่วยเหลือ 6) การให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ตรงไปตรงมา 7) การไม่วิ่งเต้นช่วยเหลือในเรื่องที่นอกเหนือหน้าที่ 8) การอ้างอิงเจ้าของผลงานที่นำมาใช้

5. ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (Ethical Responsibilities to the Social Work Profession)

ประกอบด้วย 1) ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ 2) การประเมินและศึกษาวิจัยถึงงานที่ให้บริการ

6. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Ethical Responsibilities to the Broader Society)

ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคม 2) การมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม 3) การให้ความช่วยเหลือสังคมในภาวะฉุกเฉิน 4) การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง

อีกตัวอย่างหนึ่งของการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ สถาบันรับรองผู้ประกอบการวิชาชีพการบัญชี (The American Institute of Certified Public Accountants: AICPA) ณ กรุง

นิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักการ (principles) และกฎเกณฑ์ (rules) ของ จรรยาบรรณวิชาชีพ โดยมาจากความต้องการของสมาชิกในวงการวิชาชีพการบัญชี และผ่าน ความเห็นชอบของคณะผู้บริหารองค์กรนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางและข้อบังคับในการปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิก ซึ่งหลักการของจรรยาบรรณวิชาชีพ ของสถาบันรับรองผู้ประกอบการวิชาชีพการบัญชี นี้ แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณชน ผู้รับบริการ และผู้ร่วมงาน (AICPA, 2006) ดังนี้คือ

1. ความรับผิดชอบ (responsibilities) ผู้ประกอบวิชาชีพควรฝึกฝนในเรื่องการ ตัดสินใจเชิงวิชาชีพและเชิงจริยธรรม (professional and moral judgments) ในทุกกิจกรรมที่ เกี่ยวข้อง
2. ความใส่ใจถึงความต้องการของสาธารณชน (the public interest) ผู้ประกอบ วิชาชีพ ควรยอมรับข้อตกลง หรือพันธะหน้าที่ที่จะต้องบริการแก่สาธารณชนให้สอดคล้องกับ ความ ต้องการ และให้เกียรติต่อความไว้วางใจของสาธารณชน รวมทั้ง แสดงถึงข้อตกลงที่มีต่อองค์กร วิชาชีพ
3. ความซื่อสัตย์ (integrity) ผู้ประกอบวิชาชีพ ควรแสดงถึงความรับผิดชอบต่อทาง วิชาชีพด้วยจิตสำนึกของความซื่อสัตย์สูงสุด ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นใจแก่สาธารณชน
4. ความเที่ยงตรงและเป็นอิสระ (objectivity and independence) ผู้ประกอบ วิชาชีพ ควรมีความเป็นกลาง ตรงไปตรงมา และปราศจากความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับความ รับผิดชอบในวิชาชีพ
5. ความเอาใจใส่ (due care) ผู้ประกอบวิชาชีพควรเอาใจใส่ต่อมาตรฐานของ จรรยาบรรณวิชาชีพ ภาระหรือวันที่จะปรับปรุงสมรรถภาพและคุณภาพในการให้บริการของตน รวมทั้ง มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติวิชาชีพด้วยความสามารถสูงสุด
6. ขอบเขตและลักษณะของการให้บริการ (scope and nature of services) ผู้ประกอบวิชาชีพ ควรปฏิบัติตามหลักการของจรรยาบรรณวิชาชีพและลักษณะของการให้บริการ อย่างเคร่งครัด

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ สรุปคำสำคัญ ที่เป็นข้อควรปฏิบัติ ในภาพรวมของ จรรยาบรรณทุกวิชาชีพ ที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ผนวกกับการศึกษา ลักษณะจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพของสมาคมวิชาชีพ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ได้กล่าว มาแล้วข้างต้นนั้น จะพบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ จะประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยหลายด้าน โดย ที่จรรยาบรรณด้านความรับผิดชอบ ถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนใน ระดับอุดมศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง ไพเพอร์ และคณะ (Piper T.R. and others, 1993:11 อ้างถึงใน

ติน ปรัชญพฤทธิ, 2540:73) กล่าวว่า จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นเรื่องที่สอนได้ เพราะนอกจากสถาบันการศึกษาจะสอนให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะแล้วยังสามารถสอนนิยามจรรยาบรรณ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณได้ด้วย และจากผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษาเกี่ยวกับจรรยาบรรณมีผลทางบวกต่อนิสิต นักศึกษา เพราะจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ อย่างไรก็ตาม การสอนจรรยาบรรณควรจะเน้นเหตุผลทางศีลธรรม และผู้สอนจะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี การสอนจรรยาบรรณ ถือเป็น การล้างสมอง (Inculcation) นอกเหนือจากการโฆษณาชวนเชื่อ (ติน ปรัชญพฤทธิ, 2540:73) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กุหลาบ รัตนัสัจธรรม และคณะ (2546: 90) ที่ได้วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญทุกสาขาวิชา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้ข้อสรุปว่าในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ในสถาบันการศึกษาควรเป็นตัวแบบ (Role Model) ของการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้งต่อตนเอง ต่อวิชาชีพและต่อผู้อื่น สังคม ประเทศชาติ และเป็นตัวแบบแก่นิสิตนักศึกษา รวมทั้ง ควรมีการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และคุณลักษณะของจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเน้นกิจกรรมการปฏิบัติทั้งในและนอกหลักสูตรที่สามารถวัดผลได้ รวมทั้ง ควรมีการจัดการเรียนการสอน โดยสอดแทรกในรายวิชาที่มีการสอนในหลักสูตร

จากภาพบัณฑิต ที่เป็นผลผลิตของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งที่จัดการศึกษาสายอาชีพและที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ รวมทั้ง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย สะท้อนให้เห็นถึงผลการพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา ส่วนหนึ่งที่ยังขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเชิงวิชาการและวิชาชีพกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณและค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคมไทย จึงมีความจำเป็นที่ผู้เกี่ยวข้องควรเร่งหาแนวทาง หรือเทคนิควิธีในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบให้แก่ นิสิต นักศึกษาในแต่ละสถาบันการศึกษาอย่างจริงจัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นสถาบันอุดมศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี ที่มุ่งพัฒนาและผลิตกำลังคนให้มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ที่เน้นการปฏิบัติทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก เพื่อรองรับการศึกษาต่อของผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษาเป็นหลัก และให้โอกาสแก่ผู้เรียนจากวิทยาลัยชุมชน และการศึกษาขั้นพื้นฐานในการศึกษาต่อวิชาชีพระดับปริญญาตรี (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, 2548: 2-3) ลักษณะของวิชาชีพที่จัดเป็นดังนี้คือ

1. กลุ่มวิศวกรรมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมสำรวจ วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมเส้นใยสังเคราะห์ วิศวกรรมสิ่งทอ วิศวกรรมเคมีสิ่งทอ วิศวกรรมเครื่องนุ่งห่ม วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และวิศวกรรมเคมี เป็นต้น
2. กลุ่มบริหารธุรกิจ ได้แก่ สาขาวิชาบริหารธุรกิจศึกษา การตลาด การจัดการ การบัญชี ระบบสารสนเทศ การเงิน เศรษฐศาสตร์ และภาษาอังกฤษธุรกิจ เป็นต้น
3. กลุ่มคหกรรมศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย อาหารและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์ศึกษา และครอบครัวศึกษา เป็นต้น
4. กลุ่มครุศาสตร์อุตสาหกรรม ได้แก่ สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมเครื่องกล วิศวกรรมอุตสาหการ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม เป็นต้น
5. กลุ่มอุตสาหกรรมศาสตร์ จัดหลักสูตรการเรียนการสอน มุ่งการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทางเทคโนโลยีด้านต่างๆ และสร้างเสริมประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดสู่การประกอบวิชาชีพ นอกจากนี้นักศึกษาต้องออกไปฝึกงานนอกสถานที่ และในภาคเรียนสุดท้ายต้องทำงานโครงการ (Project) สาขาวิชาที่เปิดสอน ได้แก่ สาขาวิชาเทคโนโลยีโยธา เทคโนโลยีไฟฟ้า-ไฟฟ้ากำลัง เทคโนโลยีเครื่องกล เทคโนโลยีอุตสาหการ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีโทรคมนาคม เป็นต้น

ความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพให้นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ถือเป็นนโยบายสำคัญของมหาวิทยาลัยที่ต้องเร่งดำเนินการให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรมในหลายรูปแบบ ทั้งการสอดแทรกไว้ในสาขาวิชาต่างๆ และการจัดกิจกรรมสนับสนุนของนักศึกษา (นายยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์, 2548: 15) อย่างไรก็ตาม ปัญหาของคุณภาพบัณฑิตที่พบ จากการศึกษาวิจัยของ เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียกและคณะ (2545: 93) พบว่า ผู้บริหาร และผู้สอนมีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัญหาในการผลิตครูอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนคือ ผู้เรียนขาดทักษะการแสวงหาความรู้หรือเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และขาดความรับผิดชอบต่อนตนเอง ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ คือความขยันหมั่นเพียรและความอดทนในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของหน่วยงานผู้ใช้ครูอาชีวศึกษาที่พบว่า ปัญหาด้านผู้เรียน คือการขาดความรับผิดชอบต่อนตนเอง และขาดทักษะการแสวงหาความรู้ หรือเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านบุคลิกภาพ คือ ความขยันหมั่นเพียรและความอดทนในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ สุทธิพร บุญส่งและวิมล ศิริมา (2543) ที่สอบถามความคิดเห็นของผู้สอน เกี่ยวกับการ

สอนจริยธรรมจากวิทยาเขตและคณะ ในสังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 34 แห่ง 116 คน พบว่า คุณธรรมจริยธรรมที่ควรเน้น เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษามากที่สุด ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองและสังคม ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยและเคารพกฎหมาย การตรงต่อเวลา และความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยของ สุธีรา เผ่าโกศลสถิตย์ (2542: 1-2) อนุรีย์ แก้วแว่น้อย และสุชัญญา รัตนสัญญา (2546: 312-313) และ วันทนา อมตาริยกุล (2546: 369) ที่พบว่า พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญ ทั้งต่อตัวนักศึกษาและต่อสังคม คุณลักษณะของบัณฑิตที่สำคัญที่สุดคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ รองลงมาคือ ความรู้ความสามารถในวิชาชีพและคุณภาพการทำงาน และสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันศาสนามีส่วนช่วยในการพัฒนาพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา

ผลการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่จะหล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ลึกซึ้งรับผิดชอบชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาด้านวิชาชีพและเทคโนโลยี ที่ต้องปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น ทั้งในเชิงวิชาการและวิชาชีพ สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อแก่นักศึกษาคือ แนวคุณลักษณะศึกษา (Character Education) ที่ โทมัส ลิคโคนา (Thomas Lickona) ได้นำเสนอโดยชี้ให้เห็นว่า คุณลักษณะที่เหมาะสม สำหรับการศึกษา ค่านิยม ประกอบด้วย ค่านิยมเชิงปฏิบัติ (operative values) และค่านิยมเชิงการกระทำ (values in action) ที่มีปฏิสัมพันธ์กันใน 3 ส่วนคือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) ดังนั้น คุณลักษณะที่ดี จึงประกอบด้วย การรู้ในสิ่งที่ดี ความปรารถนาที่จะทำสิ่งที่ดี และการปฏิบัติในสิ่งที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะนิสัยของจิต (habits of mind) ลักษณะนิสัยของใจ (habits of heart) และลักษณะนิสัยของการกระทำ (habits of action) นั่นคือ ความสามารถที่จะตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดถูกใฝ่ใจอย่างจริงจังกับสิ่งที่ถูกต้องและประพฤติดีปฏิบัติกับสิ่งที่ถูกต้องนั้นๆ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความกดดันภายนอกและสิ่งยั่วยุดจากภายในก็ตาม (Lickona, 1991) นอกจากนี้ ลิคโคนา ยังกล่าวถึงค่านิยมทางจริยธรรมที่สำคัญและจัดว่าเป็นหัวใจของคุณธรรม (morality) ในระดับสากล คือ ความเคารพนับถือ (respect) และ ความรับผิดชอบ (responsibility)

บทบาทของผู้สอน ในการที่จะช่วยส่งเสริมให้ชั้นเรียน และผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์คือ 1) บทบาทเป็นผู้ให้ความเอื้ออาทร (caregiver) เป็นตัวแบบ (model) และเป็นพี่เลี้ยง (mentor) 2) สร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน (moral community) 3) ฝึกปฏิบัติตามหลัก

วินัยจริยธรรม (moral discipline) 4) สร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน (democratic classroom environment) 5) สอนค่านิยมต่างๆ (values) ผ่านทางหลักสูตร 6) ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) 7) พัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน (conscience of craft) 8) ส่งเสริมการสะท้อนความคิดเชิงจริยธรรม (moral reflection) และ 9) สอนการแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution) อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพนั้น คงจะไม่ได้มีต้นแบบเพียงวิธีการเดียว (single script) แต่จะมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่เป็นเสมือนเกณฑ์ (criteria) ให้สถานศึกษาหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้ใช้เป็นแผนในการสร้างโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะซึ่งกลุ่มผู้ร่วมพัฒนาคุณลักษณะศึกษา (The Character Education Partnerships: CEP) ได้กำหนดหลักการ 11 ประการ ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002) สรุปได้ ดังนี้คือ

หลักการข้อที่ 1 “สร้างเสริมค่านิยมเชิงจริยธรรมหลักที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของคุณลักษณะที่ดีของแต่ละบุคคล”

หลักการข้อที่ 2 “นิยามความหมายของคำว่า คุณลักษณะ ครอบคลุมทั้ง ด้านการรู้คิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ”

หลักการข้อที่ 3 “ใช้แนวทางการสร้างความเข้าใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจ การปฏิบัติ และมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณลักษณะ”

หลักการข้อที่ 4 “สร้างชุมชนสถานศึกษาให้เต็มไปด้วยความเอื้ออาทร”

หลักการข้อที่ 5 “ให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติเชิงจริยธรรม”

หลักการข้อที่ 6 “พัฒนาหลักสูตรวิชาการที่ทำทลายและมีความหมาย ในเชิงของการเคารพนับถือผู้เรียน พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ”

หลักการข้อที่ 7 “พยายามที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ”

หลักการข้อที่ 8 “ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ให้ร่วมมือกันรับผิดชอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ และความพยายามที่จะยึดมั่นในค่านิยมหลักเดียวกัน เพื่อชี้แนะการศึกษาของผู้เรียน”

หลักการข้อที่ 9 “ส่งเสริมภาวะผู้นำในเชิงจริยธรรมและสนับสนุนให้ริเริ่มจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะในระยะยาว”

หลักการข้อที่ 10 “ประสานครอบครัวและสมาชิกของชุมชนให้เป็นหุ้นส่วนในการร่วมสร้างคุณลักษณะ”

หลักการข้อที่ 11 “ประเมินคุณลักษณะของสถานศึกษา ความรับผิดชอบของ คณะทำงานที่เกี่ยวข้อง และการแสดงออกอย่างชัดเจนของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา คุณลักษณะที่ดี”

นอกจากนี้ ลิคโคนา (Lickona, 1991:89) ยังได้ให้แนวทางกว้างๆ หลากหลาย รูปแบบ ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ดังนี้คือ 1) การสร้างชุมชนจริยธรรมใน ชั้นเรียน (moral community) 2) การสร้างวินัยเชิงจริยธรรม (moral discipline) 3) การสอน ค่านิยมโดยผ่านทางหลักสูตร (teaching values through the curriculum) 4) การเรียนรู้แบบ ร่วมมือ (cooperative discipline) 5) การสอนที่เน้นมโนธรรมของช่างฝีมือ (conscience of craft) 6) การสะท้อนความคิดเชิงจริยธรรม (moral reflection) 7) การอภิปรายเชิงจริยธรรม (moral discussion) 8) การแก้ไขความขัดแย้ง (solve conflict) 9) การควบคุมตนเอง (self control) และ 10) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service learning) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ ได้ถูกนำไปประยุกต์สู่ การปฏิบัติจริงในชั้นเรียนในหลายๆ แนวทาง

เนื่องจาก การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามแนวคุณลักษณะศึกษา ของ ลิคโคนา นั้น เปรียบเสมือนร่มใหญ่ที่ครอบคลุมแนวทางการสร้างเสริมคุณลักษณะต่างๆ ไว้มากมาย และมีความยืดหยุ่นมากในการนำไปปรับใช้ในแต่ละสถานการณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ ในการสร้างเสริมให้นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ทั้งความรับผิดชอบต่อ ตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และ ความรับผิดชอบต่อผลงาน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดอื่นๆ มา ประกอบในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อ เสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อของนักศึกษาด้วย ได้แก่ การกำกับตนเอง (Self-regulation) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion) และ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning) ซึ่งคาดว่า แนวทางใน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว น่าจะช่วยสร้างเสริมคุณลักษณะ ด้านความรับ รับผิดชอบต่อให้แก่นักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเน้น กระบวนการที่จะเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในขณะอยู่ในระบบโรงเรียน หรือเข้าสู่โลกของการทำงานในอนาคต ตลอดจน มีนิสัยรักในการใฝ่รู้และเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ที่สร้างขึ้น

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ช่วยเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบได้หรือไม่ อย่างไร
2. รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพหรือไม่ อย่างไร

สมมติฐานของการวิจัย

คุณลักษณะศึกษา (character education) เป็นความตั้งใจ และความพยายามอย่างแน่วแน่ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หรือเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องจากสิ่งที่ผิด โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ดีคือ การช่วยให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง (Lickona, 1991: 50-51) คุณลักษณะที่ดีประกอบด้วย การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม โดยที่ทั้งสามองค์ประกอบไม่ได้แบ่งแยกกันอย่างชัดเจน แต่จะเกี่ยวข้อและมีอิทธิพลต่อกัน ในเชิงสนับสนุนซึ่งกันและกันในทุกทาง

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามแนวคุณลักษณะศึกษา ของลิกโคนา กำหนดไว้เป็นแนวทางกว้างๆ หลากหลายรูปแบบ โดยผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ซึ่งจากผลการวิจัยของ ลิกโคนา (Lickona, 1991: 87-88) ที่ได้รายงานถึงความสำเร็จหลายครั้ง ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย รวมทั้ง จอยเนอร์ (Joiner, 1994) สเต็คเกอร์ (Stecker, 2005) มอชเชอร์ (Mosher, 2001) ดีเนนเบิร์ก (Denenberg, 2004: 4) และ อัลคินด์และสกีท (Elkind

and Sweet, 1997) ให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่า คุณลักษณะของผู้เรียน สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ โดยผู้สอนสามารถบูรณาการแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย ในการนำรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้าง จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ไปทดลองใช้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้คือ

1. นักศึกษากลุ่มทดลอง ที่ผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ มีความสามารถในการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบพฤติกรรม ความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน แตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักศึกษากลุ่มทดลอง ที่ผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ มีความรู้สึกรู้จักคิดต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน แตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักศึกษากลุ่มทดลอง ที่ผ่านการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ แตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย
 - 2.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

ข้อตกลงเบื้องต้น

จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ สามารถวัดได้จากการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของนักศึกษาที่ครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) การรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณ วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ 2) ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ และ 3) การปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ซึ่งทั้งสามพฤติกรรมนั้น ประเมินจาก การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในขณะเรียนภาคปฏิบัติ และการปฏิบัติงานโครงการนอกชั้นเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา โดยให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และแยกแยะสิ่งที่ถูกต้องจากสิ่งที่ผิด โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ได้ กำหนดองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวคิดโคนา ใน 3 องค์ประกอบ คือ การรู้เชิง จริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อ เสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง แบบแผนการดำเนินการสอนที่ พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของลิกโคนา และได้รับการทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามองค์ประกอบของ คุณลักษณะที่ดี ซึ่งขั้นตอนในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนคือ 1) การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม 2) การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ 3) การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน 4) การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 5) การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนตน

จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง การกระทำของนักศึกษา ที่แสดงออกถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของตน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมี ประสิทธิภาพ และยอมรับผลของการกระทำนั้น ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยครอบคลุม 3 องค์ประกอบ คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อ สังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกถึงการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2) การเข้าเรียนตรงเวลา 3) การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา และ 4) การควบคุมตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกถึงการให้ความร่วมมือต่อสถานศึกษาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งพฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ 2) การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อน และชุมชน 3) การมีความซื่อสัตย์สุจริต และ 4) การมีวินัยในตนเอง

ความรับผิดชอบต่อผลงาน หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกถึงการยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากผลงานของตนเอง ซึ่งพฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น 2) การยอมรับผลจากการกระทำของตน 3) การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และ 4) การไม่ปิดความรับผิดชอบ

การรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง คะแนนความสามารถของนักศึกษา ที่แสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ซึ่งประเมินจากแบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามกรอบของวัตถุประสงค์และเนื้อหาสาระที่ผู้วิจัยออกแบบ จำนวน 5 หัวข้อ คือ แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง จรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคม จรรยาบรรณวิชาชีพต่อผลงาน และผลกระทบจากการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ

ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ หมายถึง คะแนนความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษา ที่มีต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ โดยประเมินจากการตอบแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ชนิดกำหนดสถานการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

การปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ หมายถึง ระดับการกระทำของนักศึกษา ที่แสดงออกถึงความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินพฤติกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 2 ฉบับคือ แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ และ แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ

นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี หมายถึง นักศึกษาที่เรียนอยู่ใน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ได้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลัทธิโคณาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและ
เทคโนโลยี ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อผลงาน อย่าง
เป็นรูปธรรม และได้แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผ่านการตรวจสอบ
คุณภาพ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่เน้นการจัดการศึกษานอกเหนือจากสายอาชีพสามารถนำ
รูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้ได้ ในรายวิชาที่เป็นภาคปฏิบัติ เนื่องจากรูปแบบการเรียน
การสอนนี้ ไม่ได้อิงเนื้อหาสาระในรายวิชาใด จึงง่ายต่อการนำไปใช้



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคเนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอสาระแยกเป็น 4 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

1. จรรยาบรรณวิชาชีพ
 - 1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ
 - 1.2 ความเป็นมาและลักษณะสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ
 - 1.3 จรรยาบรรณวิชาชีพในสาขาวิชาชีพต่างๆ
2. ความรับผิดชอบ และพฤติกรรมความรับผิดชอบ
 - 2.1 ความหมายและขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ
 - 2.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ
 - 2.3 การวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบ
3. คุณลักษณะศึกษา
 - 3.1 ความหมาย และองค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษา
 - 3.2 การเสริมสร้างค่านิยม และคุณลักษณะ
 - 3.3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 จรรยาบรรณวิชาชีพ

การนำเสนอสาระในตอนนี้ ผู้วิจัยแยกเสนอสาระเป็น 3 ส่วน คือ ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ความเป็นมาและลักษณะสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพในสาขาวิชาชีพต่างๆ

1.1 ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ

คำว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ มีความหมายที่เกี่ยวข้องและใกล้เคียงกับคำว่า คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และวิชาชีพ ดังนั้น การทำความเข้าใจความหมายของคำดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นรากฐานที่ดีของการศึกษาความหมายของ จรรยาบรรณวิชาชีพ

คุณธรรม (moral) มาจากภาษาละตินว่า mos และmoris ซึ่งแปลตามคำศัพท์ หมายถึง ท่าทาง (manner) ขนบธรรมเนียมประเพณี (custom) นิสัย (habit) วิถีชีวิต (way of life) และการปฏิบัติ (conduct) หรือกล่าวว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม (good) ถูกต้องเหมาะสม สภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล (Kidder, 1996: 63) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 253) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า “คุณธรรม หมายถึงสภาพคุณงามความดี” ในขณะที่ พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้อธิบายความหมายของ คุณธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรมเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมถึง คุณลักษณะ (characters) ลักษณะนิสัย (traits) ความมุ่งมั่นตั้งใจ (intentions) การตัดสินใจ (judgments) หรือ การกระทำที่แสดงออกถึงความถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม ที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม (Good, 1973: 373) อีกนัยหนึ่ง คุณธรรมเป็นคุณลักษณะ หรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ ที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจ เป็นความรู้สึกลึกซึ้งที่ฝังอยู่ในจิตสำนึก ที่จะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้ง หรือผลักดันให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ (ทิสนา แคมมณี, 2546: 4, ยุพา นันทะไชย, 2536: 96) ซึ่งลักษณะที่แสดงถึงการเป็นผู้ที่มีคุณธรรมคือ 1) มีความพอดี ปฏิบัติอยู่ในทางสายกลาง 2) กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยเจตนาดี ด้วยความบริสุทธิ์ใจ 3) มีเหตุผล พอใจที่จะปฏิบัติดีต่อผู้อื่นและเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง 4) มุ่งสานดีสุข หรือความสงบ 5) มีนิสัยอันดีงามในการทำหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ และทำหน้าที่อย่างดีที่สุด 6) สามารถควบคุมแรงกระตุ้นและความอยากต่างๆ เอาไว้ได้ด้วยเหตุผล 7) ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือมาตรการทางจริยธรรมได้เหมาะสมแก่กาลเทศะอยู่เสมอ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 115) ได้อธิบายความหมายของ คุณธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม เป็นสิ่งที่บุคคลยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม มีประโยชน์มากและมีโทษน้อย สิ่งที่เป็นคุณธรรมในแต่ละสังคมอาจจะแตกต่างกัน เพราะการเห็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเป็นสิ่งที่ดี หรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ศาสนา และการศึกษาของคนในสังคมนั้นๆ เช่น การคุมกำเนิด และการคืนของที่เก็บได้คืนแก่เจ้าของนั้น ในสังคมส่วนใหญ่จะยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี ควรทำ แต่ในบางสังคม และบางวัฒนธรรม อาจจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ขัดกับหลักศาสนาหรือเป็นความโง่งมที่จะทำเช่นนั้น ฉะนั้น นักวิชาการจึงเห็นว่า การนำเอาคุณธรรมในสังคมหนึ่งไปยึดยึดหรือตัดสินคุณธรรมในอีกสังคมหนึ่ง ย่อมไม่เหมาะสม

ส่วน ยนต์ ชุ่มจิต (2544: 322) ได้กล่าวถึงความหมายของ คุณธรรมโดยสรุปได้ว่า คุณธรรม เป็นธรรมชาติของความคิด ลักษณะของความคิด หรือสภาพของความคิดที่มีอยู่ในตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง คุณธรรม เป็นหลักธรรมจริยา (morality) ที่สร้างความรู้สึกลึกซึ้งที่ฝังอยู่ในทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี การกระทำที่ดีเยี่ยม

มีผลผลิตของความคิดคือ ความชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำช่วยย้อมนำความเจ็บปวดมาทำให้การเป็นผู้มีคุณธรรมคือการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดั่งงาม คุณธรรมเป็นเครื่องชี้วัดความประพฤติ (action guiding) เป็นผลผลิตทางสังคม (social products) ส่วนประกอบของคุณธรรมคือ วินัย สังคมและความเป็นอิสระ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2543: 22 - 28)

จากความหมายของ คุณธรรม ที่มีนักการศึกษาต่างๆ ได้ให้ความหมายไว้ สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่มีอยู่ในตัวบุคคล เป็นสิ่งที่บุคคลยอมรับว่าดีงาม และมีการกระทำที่แสดงออกถึงความถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคม

จริยธรรม (ethics) มาจากภาษากรีกว่า ethos แปลว่า custom หรือ way of life ซึ่งหมายถึง ขนบธรรมเนียม หรือวิถีการดำเนินชีวิต นั่นคือ หลักความประพฤติหรือลักษณะนิสัย (ยุพา นันทะไชย, 2536; ประภาศรี สีหอำไพ, 2543) ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 291) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรม ว่า หมายถึง “ธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม”

ส่วน พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้อธิบายว่า “จริยธรรม เป็นข้อกำหนด (obligations) และความรับผิดชอบ (responsibilities) ทางคุณธรรม ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือกลุ่มคนในสังคม รวมถึงการศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อค้นหาความถูกต้องของสิ่งต่างๆ ที่แต่ละบุคคลเป็นอยู่ และมองลึกลงไปถึงคุณค่าหรือความดีงามในการกระทำของมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจกำหนดต่างๆ (ความถูกต้อง ผิด หรือที่ควรจะเป็น) และ การตัดสินใจคำนึง คือความดี และความเลว” (Good, 1973: 219)

ในขณะที่ ทิศนา ขัมมณี (2546: 4) ได้กล่าวว่า “จริยธรรม เป็นการแสดงออกทางการประพฤติ ปฏิบัติซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม” เช่นเดียวกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 113) ที่ได้อธิบายถึงความหมายของ จริยธรรม สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ระบบการทำความดี ละเว้นความชั่ว ซึ่ง ระบบ หมายถึง ทั้งสาเหตุที่บุคคลจะกระทำหรือไม่กระทำ และผลของการกระทำหรือไม่กระทำนั้น ตลอดจน กระบวนการเกิด และการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเหล่านี้ด้วย ซึ่งการที่คนเราจะทำความดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับสาเหตุทั้งภายในและภายนอก ตัวบุคคล สาเหตุภายในคือ ลักษณะทางจิตใจต่างๆ เช่น การไม่เห็นแก่ตัว แต่เห็นแก่ส่วนรวม การมุ่งอนาคต และความสามารถควบคุมตนเอง ความเชื่อว่า ทำดีจะนำไปสู่ผลดี และการทำชั่วต้องโดนลงโทษ นอกจากนั้น ยังเกี่ยวข้องกับลักษณะทางจิตใจทางด้านอื่นๆ คือ ความพอใจและเห็นด้วยกับความดีต่างๆ และเห็นความสำคัญของความดีเหล่านั้น เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพกฎระเบียบและกฎหมาย ความสามัคคี เป็นต้น

พระราชธรรมนี (2530: 5-10) ได้อธิบายถึง จริยธรรม สรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นกระบวนการทางเหตุปัจจัยอย่างหนึ่ง เพราะมีองค์ประกอบที่เข้ามาเกี่ยวข้องหลายอย่าง ซึ่งเข้ามาพัวพันเช่นเดียวกับในเรื่องวัฒนธรรม หรืออาจกล่าวได้ว่า มีปัจจัยหลายๆ อย่างเป็นที่มาของ จริยธรรม และพฤติกรรมทางสังคมต่างๆ ของบุคคลก็คือผลของจริยธรรม นั่นเอง หรืออีกนัยหนึ่ง จริยธรรม หมายถึง การดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีพ การใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้าน ทุกระดับ ทั้งทางกาย ทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา หรือ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตทั้งหมดของบุคคลในสังคม ซึ่งทำนองเดียวกันกับ นีออน พิณประดิษฐ์ (2542: 3) ที่กล่าวถึง จริยธรรม โดยสรุปว่า เป็นสิ่งที่ควรประพฤติ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดี ความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่างๆ และจะเกิดเมื่อคนมีความขัดแย้งเกี่ยวกับคุณธรรมหรือค่านิยม ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป เช่น ถ้ามีเหตุการณ์ขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เราตกอยู่ในสภาพที่ต้องแก้ปัญหาแล้ว เรา ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยยึดผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาเพื่อสังคม แสดงว่าเรามีจริยธรรมสูงกว่าคนที่แก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ตนเอง

ในขณะที่ ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2543: 528) ได้อธิบายถึง จริยธรรม สรุปได้ว่า เป็นเรื่องของการปฏิบัติ หรือแสดงออกซึ่งคุณธรรมหรือสิ่งที่ตนได้ยึดถือว่า สิ่งนั้นเป็นสิ่งดี เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ตนเองและผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ปทีป เมธาคณวุฒิ (2544: 65) ที่ได้อธิบายว่า “จริยธรรม เป็นความดีงาม สิ่งที่ดีควรประพฤติในการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกระดับ ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา”

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542: 5-6) ได้กล่าวถึง จริยธรรม ว่าเป็นความเชื่อและความศรัทธาในระบบค่านิยมที่เกี่ยวกับความถูกต้อง และความดีงามที่คนในสังคมเดียวกันมีร่วมกัน ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้ได้ โดยการขัดเกลาโดยตรงหรือโดยอ้อม โดยทั่วไป การขัดเกลาโดยตรงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าการขัดเกลาโดยทางอ้อม เนื่องจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่คนแต่ละคนได้รับไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมไม่เท่าเทียมกัน คนแต่ละคนจึงมีความรู้ ความเข้าใจ (ถูกผิด) ไม่เท่าเทียมกันในเรื่องจริยธรรม อีกทั้งจริยธรรมนั้นเป็นความเชื่อและความศรัทธาในระบบค่านิยม คุณงามความดีโดยทั่วไปมิได้มีการเขียนเป็นกฎข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนต้องยึดถือปฏิบัติตาม และหากมีการละเมิด จะถูกลงโทษตามสถานภาพของการกระทำผิด

ส่วนความหมายของจริยธรรม ในมิติของวิชาชีพสรุปได้ว่า จริยธรรมเป็นค่านิยมทางคุณธรรมของความประพฤติของบุคคลและของกฎเกณฑ์หรือหลักการที่ควรจะเป็น หลักการ

ของความประพฤติที่ได้รับการพิจารณาว่าถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากกลุ่ม จากผู้ที่อยู่ในวิชาชีพ หรือจากตัวบุคคล การศึกษาทางจริยธรรมมี 2 ด้าน คือด้านเนื้อหาของจริยธรรม เช่น ความรู้ ค่านิยม ทศนคติ และบุคลิกภาพ ซึ่งอาจแตกต่างกันตามสังคม วัฒนธรรม ศาสนา หมู่บ้าน และครอบครัว ฯลฯ และด้านโครงสร้างของจริยธรรม ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม โดยยึดหลักการต่างๆ ที่เป็นสากล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจักษ์, 2519)

จริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพโดยทั่วไปสรุปได้ดังนี้ (กิริติ บุญเจือ, 2534)

- 1) ผลิตสินค้าหรือให้บริการที่มีคุณภาพ
- 2) มีความรับผิดชอบในหน้าที่และรับค่าตอบแทนผลการทำงานตามความเหมาะสม และเพียงพอสำหรับให้ครอบครัวดำรงชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสม
- 3) ร่วมมือกับนักวิชาชีพอื่นๆ เพื่อบริการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยมากที่สุด
- 4) ให้เกียรติบุคคลเหนือวัตถุเสมอ
- 5) ถือว่าเกียรติสำคัญกว่าผลประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น
- 6) มีเมตตาธรรมต่อทุกคนที่ด้อยกว่าตนไม่ว่าในทางใด
- 7) ส่งเสริมให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาทุกคน มีความปลอดภัยในการทำงานมีเวลาพักผ่อนเพียงพอตามลักษณะของงาน มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งในด้านอาชีพและสังคม
- 8) ร่วมมือกับรัฐบาลเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย ความสงบสุขของประเทศ และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม

จากความหมายของ จริยธรรม ที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ในมิติต่างๆ สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคม ที่สะท้อนถึงคุณธรรมภายในตัวบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายประการในสังคม และเป็นที่ยอมรับของสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือกลุ่มคนในสังคม

จรรยาบรรณ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ethics หรือ Code of Ethics ตามพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้อธิบายว่า “จรรยาบรรณ หมายถึง กลุ่มของมาตรฐาน (standards) และหลักการ (principles) ทางคุณธรรม ที่ชี้แนะถึงผลของการกระทำของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเช่น กลุ่มสังคม หรือกลุ่มวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิก” (Good, 1973: 110) ส่วน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546: 289) ได้ให้ความหมายของ จรรยาบรรณ ว่าหมายถึง “ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของ

สมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้” ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ม.ป.ป.: 20) ที่ให้คำจำกัดความของ จรรยาบรรณ สรุปได้ว่าหมายถึง หลักความประพฤติอันเหมาะสม แสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาวิชาชีพประมวลขึ้นไว้เป็นหลัก เพื่อให้สมาชิกสาขาวิชาชีพนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติเพื่อรักษาชื่อเสียง และส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน

คำว่า Ethics ยังแปลเป็นคำภาษาไทยได้อีกคำหนึ่งว่า จริยธรรม ซึ่งจรรยาบรรณ และจริยธรรมเป็นเรื่องเดียวกัน ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม แต่มีสาระที่แตกต่างกันเล็กน้อยคือ จริยธรรม เป็นการประพฤติตามหลักธรรม หลักคุณงามความดีโดยทั่วไป ส่วนจรรยาบรรณ มุ่งเน้นมาตรฐานหรือแบบฉบับของการประพฤติปฏิบัติ ที่สมาคมหรือองค์กรของแต่ละวิชาชีพ หรือของแต่ละหน่วยงานประมวลไว้ให้บุคคลที่เป็นสมาชิก ยึดถือเป็นหลักประพฤติปฏิบัติ จรรยาบรรณอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนาไปด้วยดุลยพินิจของคนในแต่ละองค์กร หรือในแต่ละวิชาชีพตามสภาพแวดล้อมและตามความมุ่งหวังของสังคมจรรยาบรรณเป็นข้อกำหนด กฎเกณฑ์อันเป็นบรรทัดฐานของพฤติกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่สมาชิกขององค์กรหรือวงการอาชีพเดียวกันพึงปฏิบัติตาม โดยผลสัมฤทธิ์ต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความดีงาม ความสงบสุข และความเจริญในตัวตนและวิชาชีพ (พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 65; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2542: 6; กุหลาบ รัตนสังข์ธรรม, 2547: 3)

จรรยาบรรณมิใช่กฎหมายโดยตรง แต่มีลักษณะเป็นมารยาททางสังคม ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทของสมาชิกในวิชาชีพนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “กติกาแห่งวิชาชีพ” (Codes of Ethics) ที่มักจะประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อผู้รับบริการ ต่อวิชาชีพ และต่อสมาชิกวิชาชีพ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ทำงานด้วยความรับผิดชอบ เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะงานในสายวิชาชีพของตน ทำให้วงวิชาชีพนั้นๆ ได้รับการยอมรับนับถือ เจริญมั่นคง และเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยส่วนรวมมากที่สุด (ยุพา นันทะไชย, 2536: 162) ที่มาของจรรยาบรรณ ปวีณ ฒ นคร (2527) ได้สรุปว่า เนื่องมาจากในสังคมต้องมีการควบคุมความประพฤติ จึงได้มีการกำหนดเป็นกฎเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า “บรรทัดฐาน” หรือ “ปทัสถาน” ซึ่งก็คือ จริยธรรม และในทางปฏิบัติมีหลายรูปแบบ เช่น

1) รูปแบบทางศาสนา ถ้าเป็นคำสั่งสอน หรือคติธรรมเพื่อยึดถือปฏิบัติเรียกว่า “ศีลธรรม” ถ้าเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลและแสดงออกมา เรียกว่า “คุณธรรม”

2) รูปแบบในวงการวิชาชีพ ถ้าเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ อันเป็นปทัสถานสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติเรียกว่า “จรรยาบรรณ” ถ้าเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมที่มีอยู่ในผู้ประกอบวิชาชีพ หรือเป็นการแสดงออกมาจากตัวบุคคล เรียกว่า “จรรยา”

3) รูปแบบในวงงานหรือในหมู่คน ถ้าเป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ อันเป็นปทัสถานสำหรับคนในวงงานหรือหมู่เหล่านั้นยึดถือปฏิบัติ เรียกว่า “วินัย” และที่เป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกมาของคนในวงงานหรือในหมู่เหล่านั้น ก็เรียกว่า “วินัย” เช่นกัน

นอกจากนี้ นิชยพรรณ วรรณศิริ (2534: 65) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ ว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ จริยธรรมที่เป็นพื้นฐาน (Basic Ethics) และ จริยธรรมในวิชาชีพ หรือจรรยาบรรณ (Professional Ethics)

1) จริยธรรมที่เป็นพื้นฐาน ได้แก่ จริยธรรมที่อยู่ในรูปของนามธรรม มีลักษณะเป็นคุณภาพหรือคุณสมบัติ นำความประพฤติของบุคคลให้ออกมาในรูปของความดีงาม มีลักษณะเป็นค่านิยมที่บุคคลในสังคมส่วนใหญ่คาดหวัง แบ่งออกเป็น

1.1) ความมีศีลธรรม (moral value) จริยธรรมในเชิงนี้ มีกฎเกณฑ์ทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ได้แก่ ศีล 5 ซึ่งเป็นศีลขั้นต้นของฆราวาสที่พึงจะประพฤติปฏิบัติตามได้

1.2) ความมีคุณธรรมจริยธรรม (ethical value) เป็นค่านิยมซึ่งบุคคลพึงประพฤติปฏิบัติ เพราะคนส่วนใหญ่ในสังคมต้องการให้ทำเช่นนั้น เช่น สังคมต้องการให้อาจารย์เป็นผู้มีความรู้อย่างถ่องแท้ พูดความจริงกับเด็ก เตรียมการสอนให้ครบ และคอยช่วยเหลือเด็ก เป็นต้น ซึ่งอาจารย์ผู้มีความคุณธรรมจริยธรรม จะต้องทำตามที่ได้กล่าวมานี้ทั้งหมด ใครไม่ทำตามถือว่าไม่มีคุณธรรม เป็นต้น

1.3) ความมีวัฒนธรรม (conventional value) ได้แก่ การยึดถือและปฏิบัติตามระเบียบประเพณีของสังคม ไม่ประพฤติตนกริตนกรอย หรือเบี่ยงเบนออกจากเกณฑ์มาตรฐานของสังคม ผู้ที่เดินตามร่องรอยของขนบธรรมเนียม นับได้ว่าเป็นผู้มีจริยธรรม

1.4) ความมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ (legal value) การที่บุคคลประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม เป็นการแสดงออกทางจริยธรรมอย่างหนึ่ง เพราะกฎหมายก็คือหลักเกณฑ์นำความประพฤติของบุคคลไปในทางที่ดีงาม คนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายก็คือคนไร้จริยธรรมและคุณธรรม

2) จริยธรรมในวิชาชีพหรือจรรยาบรรณ เป็นจริยธรรมประจำกลุ่มอาชีพหนึ่งๆ เป็นจริยธรรมในเชิงปฏิบัติ เป็นกฎเกณฑ์ที่นำการปฏิบัติไปสู่เป้าหมายเพื่อความสำเร็จในการทำมาหาเลี้ยงชีพในแต่ละแขนง จริยธรรมในวิชาชีพเป็นกฎเกณฑ์ที่แคบใช้เฉพาะในกลุ่มอาชีพหนึ่งๆ

ซึ่งไม่เกี่ยวกับบุคคลอื่นๆ นอกวงการเรียกจริยธรรมทางอาชีพนี้ว่า จรรยาบรรณในวิชาชีพ หรือ กฎ จรรยาบรรณ (codes of ethics) ที่เป็นกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น จรรยาบรรณข้าราชการ เป็นต้น

จากความหมายของ จรรยาบรรณ ของนักการศึกษาต่างๆ สรุปได้ว่า จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่เป็นมาตรฐานของสมาคมหรือองค์กรแต่ละวิชาชีพที่ได้กำหนดไว้ เป็นแนวปฏิบัติ อาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง พัฒนาไปด้วยดุลยพินิจของคนในแต่ละองค์กร หรือในแต่ละวิชาชีพตามสภาพแวดล้อมและตามความมุ่งหวังของสังคม

วิชาชีพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า profession มาจากรากศัพท์ภาษาละติน Pro + fateri แปลว่า ยอมรับหรือรับรองว่าเป็นของตน ในอดีตกาล นำคำนี้มาใช้ในเรื่องของศาสนา หมายถึง การประกาศตนว่าจะยึดมั่น ศรัทธาในศาสนา นั่นก็คือ การประกาศปฏิญาณตนที่จะยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา คำว่า “วิชาชีพ” หมายถึง อาชีพหรืองานที่ประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมที่เป็นระบบในระดับสูง มีเนื้อหาสาระ ทั้งทางทฤษฎีในด้านความคิดควบคู่กันไปกับทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณธรรมน้ำใจที่ดีงาม มีอุดมการณ์ที่จะกระทำเพื่อส่วนรวม ต้องศึกษาเล่าเรียน ฝึกอบรมในระยะเวลาอันยาวนานหลายปี เป็นอาชีพที่มีผู้ประกอบวิชาชีพรวมตัวกัน มีสมาคมหรือองค์กรวิชาชีพ กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ ได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติ มีการออกกฎหมายรับรอง สถานภาพของวิชาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้ง มีการฝึกฝนที่มีความเฉพาะเจาะจง (พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 69; กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2547: 9) วิชาชีพที่ยุโรปยอมรับและยกย่องกันมา ตั้งแต่โบราณกาล จนถึงสมัยกลาง มีอยู่ 4 วิชา มหาวิทยาลัยที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยต้นๆ ดั้งเดิม จึงมีคณะที่สอนวิชาชีพ 4 คณะ คือ 1) คณะเทววิทยา สอน ฝึก อบรมให้บุคคลเป็นพระสงฆ์ 2) คณะนิติศาสตร์ สอนให้เป็น นักกฎหมาย 3) คณะแพทยศาสตร์ สอนให้เป็นแพทย์ 4) คณะศิลปศาสตร์ สอนอักษรศาสตร์และศิลปวิทยาทั่วไป ต่อมาประเภทของวิชาการค่อยๆ ขยายขอบเขตกว้างขวาง ออกไป รวมถึงอาชีพอื่นๆ ที่ต้องมีการศึกษาเล่าเรียน ฝึกอบรมในระยะเวลายาวหลายปี เป็นวิชาในระดับสูง มีเนื้อหาสาระในวิชาการละเอียดอ่อนมากมาย เช่น วิชาสถาปัตยกรรม วิศวกรรมศาสตร์ วิชาบัญชีชั้นสูง วิชาการศึกษา ฯลฯ วงการวิชาชีพเหล่านี้ ได้รับการพัฒนามาในแนวทางเดียวกับ 4 วิชาชีพดั้งเดิม กล่าวคือ ได้พัฒนาเนื้อหาสาระทางวิชาการ รวมทั้งขนบธรรมเนียม มาตรฐานการประพฤติปฏิบัติสำหรับวิชาชีพนั้นๆ ให้สูงขึ้น เพื่อให้มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับวิชาชีพดั้งเดิมที่ได้รับการยอมรับ ยกย่องมาก่อน เป็นกระบวนการของวิวัฒนาการทางสังคมอย่างหนึ่ง

สำหรับประเทศไทยอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า วิชาชีพแรกเกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นั่นคือ วิชาชีพบริหารราชการหรือวิชาชีพข้าราชการ เนื่องด้วยทรงมุ่งมั่นที่จะปฏิรูปโครงสร้างของระบบราชการ รวมทั้งการบริหารประเทศให้ทันสมัย ทัดเทียมกับทางตะวันตก ได้มีการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมข้าราชการให้มีประสิทธิภาพในรูปแบบวิชาชีพ กล่าวคือ ให้มีการประกอบอาชีพเต็มเวลา ให้เงินเดือน และให้มีข้อกำหนดจริยธรรมวิชาชีพ ข้าราชการชั้น ข้าราชการที่เข้ารับตำแหน่งสำคัญๆ ก็จะถูกกำหนดให้มีการสอบตน และถ้าทำผิด ก็จะมีบทลงโทษที่หนักกว่าธรรมดา (วริยา ชินวรรณโน, 2541; พระนอม แก้วกำเนิด, 2547: 70) หลังจากนั้น ก็เกิดวิชาชีพอื่นๆ ตามมาพร้อมๆ กับการขยายตัวของสถาบัน อุดมศึกษา

จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics) หมายถึง ประมวลผลความประพฤติ ข้อบังคับมารยาท ที่เป็นมาตรฐาน หรือแบบฉบับการประพฤติปฏิบัติอันเหมาะสม ที่สมาคมองค์กร ผู้ที่ประกอบวิชาชีพแต่ละสาขาวิชาชีพประมวลขึ้นไว้ ใ้บุคคลที่เป็นสมาชิกของวิชาชีพนั้นๆ ได้ตระหนักและยึดถือประพฤติปฏิบัติเพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรี ส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณ เกียรติฐานะความดีงาม ก่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพ ความเจริญในตัวคน วิชาชีพ สังคม และการยอมรับในบทบาท หน้าที่ พร้อมทั้งเป็นหลักประกันให้แก่สังคม โดยข้อบัญญัตินั้นอาจจะเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือบอกกล่าวด้วยวาจาในสังคมวิชาชีพนั้นก็ได้ (พระนอม แก้วกำเนิด, 2547: 65; กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2547: 8; วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2546: 15) ในขณะที่พจนานุกรมทางการศึกษา(Dictionary of Education) ได้อธิบายว่า“จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง แนวคิด หลักการ และมาตรฐานของผลผลิตของแต่ละบุคคล ที่สอดคล้องกับหน้าที่ (duties) และความรับผิดชอบ (responsibilities) ทางวิชาชีพ รวมทั้ง หมายถึงกลุ่มของมาตรฐานทางผลผลิตในแต่ละวิชาชีพ ที่ผ่านการยอมรับ หรือรับรองจากสมาชิกหรือสมาคมของกลุ่มวิชาชีพนั้นๆ” (Good, 1973: 110)

วิชาการด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้กลายมาเป็นวิชาที่มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง และเป็นวิชาที่มีฐานกว้างทั้งจากทางด้านปรัชญา ศาสนศาสตร์และเทววิทยา การเมือง ความยุติธรรมในสังคม หลักศีลธรรม จิตวิทยา หลักเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามตามแนวปฏิบัติของวิชาชีพชั้นสูง การคุ้มครองผู้บริโภค และหลักการกำหนดหลักปฏิบัติที่ถึงพร้อมด้วยแบบแผนที่มีมาตรฐาน ที่เป็นการปฏิบัติการที่ดีที่สุด และด้วยความรับผิดชอบสูงของผู้ประกอบวิชาชีพระดับสูง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542: 21) ในการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพ จะกำหนดในหลักการเชิงศีลธรรมและมาตรฐานพฤติกรรมที่บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพนั้นๆ พึงยึดถือ ใช้เป็นหลักกำกับ และตรวจสอบพฤติกรรมและการปฏิบัติในวิชาชีพนั้นๆ

กล่าวโดยสรุป จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นมิติหนึ่งของจริยธรรมที่ใช้อยู่ในวงการวิชาชีพ ที่กำหนดขึ้นตามหลักวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงของสาขาวิชาชีพนั้นๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพยึดถือปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ให้เจริญก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพและสังคม ซึ่งลักษณะของคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจรรยาบรรณวิชาชีพนั้น มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ คุณธรรมเป็นสภาพความดีงามที่อยู่ภายในจิตใจ จริยธรรม เป็นการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนถึงคุณธรรมภายใน ส่วนจรรยาบรรณเป็นหลักการทางคุณธรรมที่ชี้แนะถึงผลของการกระทำ และเมื่อกำหนดเป็นมาตรฐานการปฏิบัติของแต่ละวงการวิชาชีพ จึงเรียกว่าเป็นจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงได้ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2 ความเป็นมาและลักษณะสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2.1 ความเป็นมาของจรรยาบรรณวิชาชีพ

ตั้งแต่โบราณกาล สำนักทางวิชาการต่างๆ ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ผู้ที่มาเป็นศิษย์หรือมาศึกษาเล่าเรียนได้ยึดถือเป็นแบบฉบับ ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักทางวิชาการนั้นๆ ผู้สำเร็จการศึกษานอกจากจะได้ความรู้ความสามารถทางวิชาการแล้ว ยังได้รับการฝึกอบรมให้มีคุณธรรมน้ำใจและแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ดีงามในการนำวิชาการนั้นๆ ไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมตามที่สำนักวิชาการได้กำหนดขึ้นด้วย ผู้สำเร็จการศึกษาก็ออกมาประกอบวิชาชีพเหล่านั้นรวมตัวกันจัดตั้งสมาคมวิชาชีพบุคคลในสมาคมวิชาชีพนั้นๆ เป็นผู้ร่วมคิด ริเริ่ม กำหนดให้มีจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อยกฐานะวิชาชีพของตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคม (พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 65) อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ เพิ่งจะมาได้รับความสนใจอย่างจริงจังในประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงทศวรรษที่ 1960s (ค.ศ.1951-1960) โดยพัฒนาขึ้นจากหลักการพื้นฐานของหลักศาสนา เจริญปัญญา เจริญการเมืองการปกครอง หลักปฏิบัติสำหรับรัฐบาล แบบอย่างที่ดีของชีวิตและครอบครัว ของชีวิตส่วนตัว และแบบแผนของความสัมพันธ์อันชอบธรรมในสังคม (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542: 20) จนเกิดการสร้างแบบฉบับของการประพฤติปฏิบัติขึ้น จรรยาบรรณวิชาชีพ ต่างๆ ปรากฏชัดเจนและเข้มแข็งมากขึ้น ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 (ค.ศ.1961-1970) และในภายหลังก็ได้มีการกำหนดให้มีการศึกษาวิชาการทางด้านนี้ในสถาบันชั้นสูงของวิชาชีพต่างๆ อย่างเป็นระบบและชัดเจนมาก ในแทบทุกสาขาวิชาชีพชั้นสูงและในการบริหารธุรกิจ

ส่วนการเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทยนั้น ผู้ประกอบการ นักปฏิบัติการณ์อาชีพ และกลุ่มนักวิชาชีพระดับสูง (professional) ก็เคลื่อนไหวกันค่อนข้างมากเช่นกันแต่เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะที่เป็นแนวตะวันตกนิยม (westernization) คือมีการเคลื่อนไหวให้ใช้ระบบจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ (Code of conduct หรือ Code of ethics) หรือใช้หลักจริยธรรม (ethics) ของกลุ่มวิชาชีพชั้นสูง ตามแบบที่ใช้กันในประเทศทางตะวันตก ซึ่งหน่วยงานที่นับได้ว่า เป็นหน่วยงานแรกที่ริเริ่มบุกเบิก ในเรื่องการสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ คณบดี และนำมาใช้ในวงการครู และวิชาชีพด้านการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2486 ต่อมา จึงขยายไปยังสาขาวิชาการด้านการแพทย์ การพยาบาล วิศวกรรม เกษตรกรรม ซึ่งการที่สมาคม หรือองค์การวิชาชีพต่างๆ กำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของตนขึ้นมา ก็ด้วยวัตถุประสงค์สำคัญคือ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542: 20; พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 65)

- 1) รักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรี และส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณ เกียรติฐานะของวิชาชีพนั้น
- 2) สร้างศรัทธา ความเลื่อมใส และการยกย่องจากบุคคลทั่วไป
- 3) เป็นหลักประกันให้สังคมเกิดความมั่นใจที่จะได้รับบริการด้วยหลักธรรมและ

หลักวิชาการ

1.2.2 ลักษณะสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ

จรรยาบรรณในวิชาชีพ เป็นสิ่งสำคัญในการจำแนกอาชีพว่าเป็นอาชีพหรือไม่ ซึ่งอาชีพที่เป็น “วิชาชีพ” กำหนดให้มีองค์กรรองรับและมีการกำหนดมาตรฐานของความประพฤติของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพ (วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2546: 15) จรรยาบรรณวิชาชีพที่สมาคมหรือองค์กรวิชาชีพบัญญัติขึ้น จะกำหนดในลักษณะของมาตรฐานพฤติกรรม ที่เป็นมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ (standard behavior) ทั้งโดยส่วนตัว และมาตรฐานการปฏิบัติในการประกอบกิจการงาน (standard of operation) ตามหลักวิชาการและวิชาชีพชั้นสูงของสาขาวิชาชีพนั้นๆ รวมทั้ง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามแบบแผนพฤติกรรมของวิชาชีพต่อผู้รับบริการและต่อสังคม ซึ่งหลักจริยธรรม หรือจรรยาบรรณวิชาชีพจึงเป็นหลักศีลธรรม (moral principles) และกฎเกณฑ์ (rules) ที่ใช้เป็นแนวกำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจในการทำงาน ตลอดจน เป็นระบบกำกับพฤติกรรมของนักวิชาชีพสาขานั้นๆ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละวิชาชีพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2542: 22) มูลเหตุที่ต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพนั้น เนื่องจากในบางกรณีเราจะพบว่า ผู้ที่มีความสามารถสูงอาจจะกระทำการที่ก่อให้เกิดผลร้ายได้ง่าย ถ้าไม่มีกฎเกณฑ์ หลักปฏิบัติ หรือ ความเชื่อในความดี ไว้เป็นหลักกำกับในการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมแล้ว จะทำให้มีการเอารัดเอาเปรียบ การไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักของวิชาชีพในสาขานั้นๆ การปฏิบัติไม่ชอบธรรมต่อกันระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพ กับผู้ที่เกี่ยวข้อง การละเลยไม่ปฏิบัติงานด้วยวิธีการที่มีมาตรฐาน ขาดความรับผิดชอบตามมาตรฐานในวิชาชีพ หรือ การใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพโดยเจตนาร้าย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแต่สร้างผลร้ายให้เกิดขึ้นในสังคมทั้งสิ้น ซึ่งการที่ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงประเภทต่างๆ ต้องกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของตนขึ้นก็เพื่อให้ได้มาซึ่งกฎเกณฑ์ที่สมาชิกในวิชาชีพนั้น จะต้องถือปฏิบัติเพื่อเป็นบริการที่ดีต่อสังคม และปกป้องผล ประโยชน์ของสมาชิกในวิชาชีพ รวมทั้ง ถือเป็นการรับผิดชอบต่อสังคมถึงความสามารถของสมาชิกในวิชาชีพนั้นๆ และยังห้ามมิให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติไปในทางที่จะนำความเลื่อมใสมาสู่วิชาชีพนั้นๆ ด้วยเช่นกัน (ยุพา นันทะไชย, 2536: 163)

จรรยาบรรณวิชาชีพที่แต่ละองค์กรกำหนดขึ้น มีคุณลักษณะ และสาระสำคัญ สำหรับผู้ประกอบการวิชาชีพ ดังต่อไปนี้ (พะยอม แก้วกำเนิด, 2547: 66)

- 1.1) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักธรรมของศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงาม มีความรับผิดชอบต่อสังคมหมั่นประกอบคุณงามความดีต่อสังคมและยึดถือสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ
- 1.2) ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฏระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของบ้านเมืองและวิชาชีพของตน
- 1.3) ประพฤติตนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต บริสุทธิ์ ยุติธรรม ตรงต่อเวลา จงรักภักดีต่อวิชาชีพของตน ดำรงไว้ซึ่งชื่อเสียง และเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานต้องมัวหมอง
- 1.4) ปฏิบัติงานหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาชีพ และมาตรฐานวิชาชีพนั้น มุ่งมั่นให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.5) ตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาคของบุคคล โดยปราศจากอคติใดๆ ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความชอบธรรมแก่ทุกๆ คน ทั้งผู้รับบริการ ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมอาชีพ เพื่อนร่วมงานและมหาชนส่วนรวม
- 1.6) ตระหนักอยู่เสมอว่า ตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสมาคมหรือองค์กรหรือวิชาชีพ ยึดมั่นในหน้าที่และพันธะที่ตนมีต่อสมาคม องค์กร และวิชาชีพ พร้อมทั้งจะเสียสละเพื่อสมาคม องค์กรวิชาชีพและสังคม อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมของสังคม สร้างความเข้าใจที่ดีและที่ถูกต้องต่อสมาคม องค์กรและวิชาชีพให้เกิดขึ้นในสังคม
- 1.7) ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของอนุชนรุ่นหลังที่กำลังเข้าสู่วิชาชีพนั้นๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ประชาชนในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานหน้าที่
- 1.8) เคารพนับถือผู้มีอาวุโสสร้างสามัคคีธรรมให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ ช่วยเหลือให้คำปรึกษาและเสนอความคิดเห็นต่างๆ ที่ถูกต้องแก่เพื่อนร่วมวิชาชีพ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการวิชาชีพเดียวกัน
- 1.9) เคารพศรัทธา ยึดมั่นในหลักวิชาการแห่งวิชาชีพของตน ตลอดจน ศีลธรรมจรรยา ค่านิยมอันดีงาม ปฏิบัติงานตามหลักวิชาการ ไม่ลอกเลียน หรืออ้างเอาผลงานของผู้อื่นไปใช้ประโยชน์ โดยไม่ให้เกียรติแก่เจ้าของผลงานเดิม
- 1.10) มุ่งมั่นศึกษาค้นคว้า วิจัย ทดลอง ฝึกฝนเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าในงานวิชาชีพของตนและความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพนั้นสู่ความเป็นเลิศ

จรรยาบรรณวิชาชีพ นอกจากจะเป็นมาตรฐานหรือบทบัญญัติ กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ยึดถือประพฤติปฏิบัติ ยังเป็นเสมือนคำปฏิญาณ คำมั่นสัญญาที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะยึดมั่นและปฏิบัติตามด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบที่มีต่อตนเอง งานหน้าที่ บุคคลที่เกี่ยวข้อง องค์กรที่ปฏิบัติงานอยู่ และสังคม ชชาติบ้านเมือง ในฐานะที่เป็นคนดี เป็นสมาชิกที่ดีของ องค์กรของชุมชน ชชาติ บ้านเมือง ดังนั้น สมาคมหรือองค์กรวิชาชีพ จะกำหนดวิชาชีพของตน จำแนกความรับผิดชอบดังกล่าว มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง

ชี้แนะให้เป็นผู้มีศีลธรรมอันดี ตั้งมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต รักษาเกียรติแห่งตนให้เป็นที่ยอมรับในสังคม ละเว้นอบายมุขดำเนินชีวิตเหมาะสมกับฐานะ รักษาสุขภาพกายจิต รับผิดชอบต่อครอบครัว พัฒนาตนเองด้านคุณธรรม จริยธรรม เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ เพื่อให้การปฏิบัติงาน หน้าที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2) จรรยาบรรณวิชาชีพต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผู้ประกอบวิชาชีพพึงมีความจริงใจช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้ออาทรต่อกัน เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งในเรื่องการงานและส่วนตัว สนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้ และถ่ายทอดประสบการณ์ ให้กันและกัน รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ปฏิบัติต่อกันด้วยความยุติธรรมและเมตตาธรรม

3) จรรยาบรรณวิชาชีพต่องานหน้าที่

มุ่งเน้นในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาค ปราศจากอคติ สำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลาปฏิบัติงานหน้าที่ด้วยความขยันหมั่นเพียร เต็มกำลังความสามารถ รอบคอบ รวดเร็ว ถูกต้องตามกฎระเบียบแบบแผน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติเป็นสำคัญ หมั่นศึกษา ค้นคว้า วิจัยเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่การงานแสวงหาประโยชน์ที่มีพึงได้ ไม่เบียดบังเวลาทำงานไปทำธุรกิจอื่น มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานให้ได้ผลตามมาตรฐานและสู่ความเป็นเลิศ

4) จรรยาบรรณวิชาชีพต่อองค์กร

ระบุดึงเรื่องการยึดมั่นในอุดมการณ์ และนโยบายขององค์กร ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับคำสั่งขององค์กร สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้กับองค์กร รักษาผลประโยชน์เกียรติศักดิ์ศรี ชื่อเสียงและความลับขององค์กร หรือหาเพิ่มให้ถ้าสามารถหรือมีโอกาสที่จะทำได้ ไม่นำทรัพย์สิน ข้อมูลข่าวสารและความลับขององค์กรไปใช้ในธุรกิจอื่นเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

5) จรรยาบรรณวิชาชีพต่อประชาชน สังคม ประเทศชาติ

บัญญัติให้บริการประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถ จริงใจ เอื้อเฟื้อ มีน้ำใจและใช้กิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน เคารพในสิทธิมนุษยชน ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ ภารดรภาพ และความเสมอภาคของบุคคล ตระหนักในความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งจะปกป้องประโยชน์ส่วนรวม และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และเมตตาการุณาสรรพสัตว์ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ปฏิบัติตนให้เป็นที่เชื่อถือของบุคคลทั่วไปเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน มีจิตสาธารณะ รู้จักเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนชาติบ้านเมือง

จรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งเสริมให้ผู้ประกอบวิชาชีพมุ่งมั่นพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีด้วยคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถสู่ความเป็นเลิศ พัฒนางานหน้าที่และองค์การให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พัฒนางานวิชาชีพให้เจริญก้าวหน้าและเป็นพลังของแผ่นดินในการพัฒนาสังคมชาติบ้านเมือง จรรยาบรรณวิชาชีพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้ประกอบวิชาชีพ วงการวิชาชีพและสังคมชาติบ้านเมือง

1.3 จรรยาบรรณวิชาชีพในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ

ผู้ที่อยู่ในวงการวิชาชีพจะต้องยึดถือจรรยาบรรณในการดำรงวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ ทั้งต่อตนเอง ผู้เกี่ยวข้อง และสังคม ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพที่นำมาวิเคราะห์นี้ เป็นกลุ่มวิชาชีพที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ

1.3.1 จรรยาบรรณครู

อาชีพครูเป็นอาชีพเก่าแก่อาชีพหนึ่ง ครูเป็นบุคคลที่น่าศรัทธา น่าเชื่อถือของสังคม อาชีพครูเป็นที่รู้จัก ทรงคุณค่าและได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสังคม ไม่ว่าจะสอนในระดับใด ครูสภา เป็นองค์กรที่กำหนดจรรยาบรรณครูที่เปรียบเสมือนศีลธรรมของครูจำนวน 9 ข้อ ให้ครูที่สอนระดับประถมและมัธยมศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจรรยาบรรณครูนี้มีลักษณะทั้งที่เป็นข้อห้ามและข้อที่ต้องประพฤติปฏิบัติ โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อศิษย์ และสังคม เป็นสำคัญ ครูสภาคาดหวังว่า จรรยาบรรณครูจะไม่เป็นเพียงข้อกำหนดเท่านั้น แต่จะเป็นข้อเตือนสติ เตือนใจให้ครูและผู้บริหาร ได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่รับผิดชอบต่อสังคม และใช้จรรยาบรรณครูเป็นแนวทางการปฏิบัติและพัฒนาตนเองในการประกอบวิชาชีพครูตลอดไป จรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 มีดังนี้คือ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2541: 1-19)

- 1) ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
- 2) ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัย ที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 3) ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
- 4) ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
- 5) ครูต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
- 6) ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
- 7) ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
- 8) ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
- 9) ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

1.3.2 จรรยาบรรณในวิชาชีพอุตสาหกรรมและบริการ

ในปัจจุบันได้เกิดสถาบันการสอนทางวิชาชีพและบริการขึ้นมากมาย หลายแห่ง ทั้งที่เป็นสถาบันของรัฐและเอกชน วิชาที่เปิดสอนได้แก่ ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างกล ช่างไฟฟ้า ช่างสำรวจและวางวัด ช่างถ่ายรูป ช่างศิลป์ ช่างตัดเสื้อ ช่างเสริมสวย ช่างแกะสลัก ช่างฝีมือ และ คหกรรม เป็นต้น อาชีพช่างต่างๆ ดังกล่าวนั้นเป็นอาชีพในเชิงปฏิบัติการและการประยุกต์ใช้ วิชาการอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผู้เรียนได้เรียนจบไปแล้ว ก็จะต้องออกไปให้บริการแก่สังคมและเกี่ยวข้องโดยตรงกับธุรกิจการค้า เพื่อหาผลกำไร ดังนั้น จึงควรมีกฎจรรยาบรรณที่เหมาะสมไว้ใช้ควบคุมความประพฤติผู้ประกอบกิจการทางวิชาชีพอุตสาหกรรมและบริการอย่างเคร่งครัด (นัยพวรรณวรรณศิริ, 2534:72) จรรยาบรรณวิชาชีพอุตสาหกรรมและบริการสังคม มีดังนี้คือ

- 1) พึงมีความสุจริตในการแจ้งคุณภาพสินค้าหรือบริการของตน
- 2) พึงเฉลี่ยผลกำไรอย่างทั่วถึงแก่ผู้ร่วมงานทุกคน ตามอัตราส่วนของความรับผิดชอบ อย่างน้อยที่สุดต้องเพียงพอสำหรับการดำรงชีพของบุคคลและครอบครัว เพื่อให้อยู่ได้ตามฐานะภาพแห่งความเป็นมนุษย์

- 3) พึ่งร่วมมือกับผู้ให้บริการคนอื่นๆ เพื่อบริการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด สะดวกและปลอดภัยที่สุด
- 4) พึ่งให้เกียรติบุคคลเหนือวัตถุประสงค์
- 5) พึ่งถือว่าเกียรติสำคัญกว่าผลประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น
- 6) พึ่งมีเมตตาธรรมต่อทุกคนที่ด้อยกว่าตนไม่ว่าในทางใด
- 7) พึ่งปฏิบัติต่อชนชั้นกรรมาชีพ ในฐานะผู้ร่วมงานมิใช่เครื่องจักรที่อยากจะเปลี่ยนหรือทิ้งขว้างเมื่อใดก็ได้
- 8) พึ่งมีความรับผิดชอบต่อความมีศักดิ์ศรี และความดำรงชีพอยู่ได้ของได้ บังคับบัญชาและทุกคน
- 9) พึ่งส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับความปลอดภัยในการทำงานและให้มีเวลาพักผ่อนเพียงพอตามลักษณะของงานด้วย
- 10) พึ่งส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านอาชีพ สังคม และมนุษยธรรม
- 11) พึ่งให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ต่อกิจการนั้นๆ
- 12) พึ่งส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น สนับสนุนให้เกิดการเก็บหอมรอมริบ และการร่วมลงทุนในกิจการนั้นๆ ด้วย
- 13) พึ่งร่วมมือกับรัฐบาลในทุกๆ ทางเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และความสงบสุขของบ้านเมือง
- 14) พึ่งส่งเสริมการศึกษา และสวัสดิการของทายาทของผู้ร่วมงาน

1.3.3 จรรยาบรรณวิศวกร

สมาคมวิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้กำหนดจรรยาบรรณของวิศวกรไว้ 8 ข้อ ดังนี้คือ (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2546: ก-21)

- 1) วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกต่อสวัสดิภาพ สุขภาพ ความปลอดภัยของสาธารณชนและสิ่งแวดล้อม
- 2) วิศวกรต้องให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นตามหลักวิชาการตามที่ตนทราบอย่างถ่องแท้แก่สาธารณชนด้วยความสัตย์จริง
- 3) วิศวกรต้องดำรงตนและส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพวิศวกรรม
- 4) วิศวกรต้องปฏิบัติงานเฉพาะที่ตนมีความรู้ความสามารถเท่านั้น

- 5) วิศวกรต้องสร้างชื่อเสียงในวิชาชีพจากคุณภาพของงานและต้องไม่แข่งขันกันอย่างไม่ยุติธรรม
- 6) วิศวกรต้องรับผิดชอบต่องานและผลงานในวิชาชีพของตน
- 7) วิศวกรต้องใช้ความรู้และความชำนาญในวิชาชีพอย่างซื่อตรง เพื่อผลประโยชน์ของผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ซึ่งตนปฏิบัติงานให้ เสมือนเป็นตัวแทนที่ซื่อตรงหรือเป็นผู้ที่ได้รับการไว้วางใจ
- 8) วิศวกรพึงพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาชีพของตนตลอดเวลาที่ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมและต้องให้ความสำคัญในการช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่วิศวกรในความดูแลของตนอย่างจริงจัง

1.3.4 จรรยาบรรณมัคคุเทศก์

สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ ได้กำหนดจรรยาบรรณมัคคุเทศก์ขึ้นในปี 2536 ดังนี้คือ (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2546: ค-9)

- 1) เติบโตชนชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- 2) เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (อำนาจอธิปไตยอยู่ที่ประชาชน แต่ประชาชนก็จะมีระเบียบวินัย ด้วยการเคารพกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ)
- 3) ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ โดยไม่ไปดูถูกลบหลู่ดูหมิ่นศาสนาอื่น
- 4) รับผิดชอบต่อและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเสียสละ อุทิศเวลาของตนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ไม่สมควรละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่
- 5) รักษาชื่อเสียงของตนเองโดยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบหรือปฏิบัติตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของวิชาชีพมัคคุเทศก์
- 6) พึ่งมีทัศนคติที่ดี พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ คุณวุฒิ คุณธรรม ทักษะในการปฏิบัติงานในวิชาชีพมัคคุเทศก์
- 7) พึ่งเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ให้ยั่งยืนทั้งทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรม
- 8) ถือปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบ แบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง ตลอดจนการปฏิบัติตนตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ

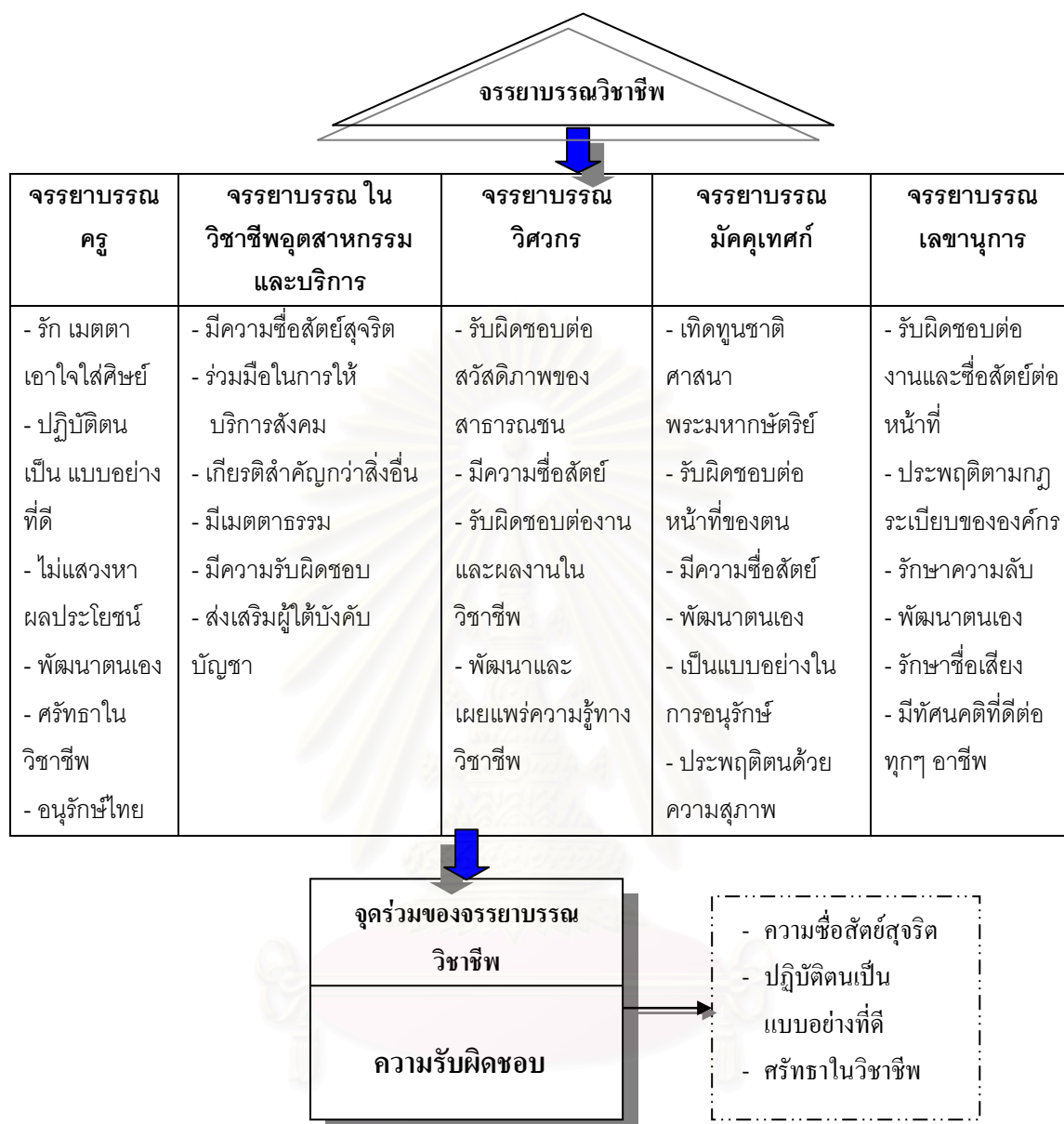
9) ประพฤติตนด้วยความสุภาพ รู้รักสามัคคีต่อผู้ร่วมวิชาชีพท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปโดยปราศจากอคติใดๆ ทั้งสิ้น

1.3.5 จรรยาบรรณเลขานุกร

หนังสือรวบรวมจรรยาบรรณของมหาวิทาลัยศรีปทุม ได้ระบุจรรยาบรรณเลขานุกรไว้ดังนี้คือ (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม, 2546: ค-17)

- 1) จะมีความรับผิดชอบต่องาน และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพที่ตนปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรมและถูกต้อง
- 2) จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีขององค์กร
- 3) จะรักษาความลับของงานในหน้าที่ โดยไม่แพร่งพรายความลับของงานในหน้าที่ ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรที่ตนเองทำหรือเคยอยู่
- 4) จะปรับปรุงและเรียนรู้ความก้าวหน้าในวิทยาการทุกสาขา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของตนและต่อองค์กรที่ตนทำอยู่
- 5) จะคำนึงถึงความก้าวหน้าของผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นหลัก
- 6) ไม่มีพฤติกรรมที่จะทำลายภาพพจน์ ทำลายศักดิ์ศรี ชื่อเสียงของอาชีพเลขานุกร
- 7) มีทัศนคติที่ดีต่อทุกๆ อาชีพ

จากจรรยาบรรณวิชาชีพ ที่นำมาเป็นฐานในการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นว่า แต่ละวิชาชีพได้กำหนดจรรยาบรรณขึ้นมาเพื่อระบุบทบาท หน้าที่ และพฤติกรรมของสมาชิกในวงการวิชาชีพนั้นๆ เมื่อพิจารณารายละเอียดของจรรยาบรรณทั้ง 5 วิชาชีพดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปภาพรวมของจรรยาบรรณวิชาชีพในแต่ละวิชาชีพ ได้ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 สรุปภาพรวมของจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 วิชาชีพ

จากการวิเคราะห์ภาพรวมของจรรยาบรรณวิชาชีพ ดังกล่าวข้างต้น พบว่า คุณลักษณะที่เป็นจุดร่วมของทุกจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้ง 5 วิชาชีพ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญ ที่ส่งผลถึงการมีความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และ ความศรัทธาในวิชาชีพ ซึ่งทุกวิชาชีพต้องตระหนักและให้ความสำคัญ ดังนั้น จึงสมควรที่จะเสริมสร้างให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้เรียนในสายอาชีพและเทคโนโลยีที่ต้องได้รับการปลูกฝัง ทั้งในด้านวิชาการ วิชาชีพ และคุณธรรมจริยธรรม

ตอนที่ 2 ความรับผิดชอบและพฤติกรรมความรับผิดชอบ

2.1 ความหมายและขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ

2.1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

คำว่า ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ความสามารถในการตอบสนอง (ability to respond) ที่บุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์และกระทำต่อบุคคลอื่นได้ด้วยความเอาใจใส่ และสนองตอบความต้องการของเขาอย่างจริงจัง รวมถึง การพึ่งพิงได้ (dependable) ไม่เหยียดหยามผู้อื่น ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ทั้งในครอบครัว สถานศึกษา สถานที่ทำงาน (Lickona, 1991: 44-45) ความรับผิดชอบเป็นลักษณะสำคัญทางศีลธรรมที่รวมถึง การเอาใจใส่ต่อตนเองและผู้อื่น การสร้างวินัยในตัวเอง การจัดระเบียบในชุมชนอันทำให้ปัญหาต่างๆ ลดน้อยลงและสรรค์สร้างให้เกิดสภาพสังคมที่ดี ส่วน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้อธิบายความหมายของ ความรับผิดชอบ ไว้ว่า “ความรับผิดชอบ หมายถึง ยอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจที่ได้กระทำไป” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 896) สำหรับ Dictionary of Education ได้ให้ความหมายของ ความรับผิดชอบ ไว้หลายนัย (Good, 1973: 498) ดังเช่น นัยแรกอธิบายว่า เป็นหน้าที่ประจำของแต่ละบุคคลเมื่อได้รับมอบหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนอีกนัยหนึ่งอธิบายว่า เป็นการปฏิบัติงานและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด ตามความสามารถของตน นอกจากนี้ ในหนังสือ Webster’s Third New International Dictionary ได้อธิบายความหมายของ ความรับผิดชอบ ไว้หลายนัยเช่นกัน (Gove, 1965: 1,935) เช่นเป็นคุณสมบัติหรือเงื่อนไขที่บุคคลจะต้องรับผิดชอบ ทั้งความรับผิดชอบทางด้านศีลธรรม กฎหมาย หรือทางด้านจิตใจ ความเชื่อใจได้ ความเชื่อถือได้ รวมทั้ง เป็นบางสิ่งบางอย่างที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะต้องรับผิดชอบ

Merriam-Webster’s Collegiate Dictionary (Federick, 1995: 998) ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบ (responsibility) ว่า “เป็นคุณลักษณะหรือสถานะของบุคคลที่แสดงถึงการใส่ใจในภารกิจที่ต้องรับผิดชอบ (accountability) ทั้งในทางจริยธรรม กฎหมายหรือทางจิตใจ อันหมายถึงความรวมถึง การเป็นลักษณะที่ทำให้บุคคลมีความน่าเชื่อถือ และมีความน่าไว้วางใจด้วย” ส่วน วิทยา เศรษฐวงษ์ (2536: 34-37) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบ โดยสรุปว่า ความรับผิดชอบ จะมีความหมายในลักษณะที่ผูกพันกับผลของการกระทำใน 2 นัยคือ 1) ความรับผิดชอบในเชิงปทัสสถาน (normative responsibility) เป็นความหมายที่บ่งถึงลักษณะที่พึงประสงค์ ลักษณะที่ควรจะเป็น หรือลักษณะที่น่าพึงปรารถนา ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางคุณธรรม จริยธรรมที่กำหนดไว้บางประการ หรือ อาจกล่าวได้ว่า เป็นการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ 2) ความรับผิดชอบในเชิงข้อเท็จจริง (descriptive responsibility) เป็น

ความหมายที่เพียงแต่รายงานข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นเท่านั้น (imputability) โดยสามารถที่จะให้เหตุผลได้ว่าเป็นสาเหตุหรือผู้กระทำ สำหรับ ยนต์ ชุ่มจิต (2544: 248) กล่าวถึง ความรับผิดชอบ ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลจะต้องกระทำให้สำเร็จตามหน้าที่ที่กำหนดให้หรือเป็นการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างดีที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทั้งนี้อาจจะอาศัยความสำนึกตามหลักศีลธรรม กฎหมาย คำสั่ง หรือจากความรู้สึกในความถูกต้อง เหมาะสมก็ได้

จากเอกสารการวิจัยจริยธรรมของกรมการฝึกหัดครู (ประกาศี สี่ห้าไฟ, 2543: 66) และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (2526: 3/61) ได้นิยาม ความรับผิดชอบ โดยสรุปว่า หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน ด้วยความเพียร ความละเอียด รอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น และได้กำหนดขอบข่ายของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเป็น 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อการทำงาน รวมทั้ง ได้ระบุพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อไว้ดังนี้คือ 1) เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลของงานนั้นๆ 2) ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว 3) เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง 4) มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค 5) รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี 6) มีความเพียรพยายาม 7) มีความละเอียดรอบคอบ 8) ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ 9) ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม 10) ตรงต่อเวลา 11) ยอมรับผลของการกระทำของตนเอง ซึ่งเป็นไปในทำนองเดียวกันกับ ยุพานันท์ไชย (2536: 149) ที่ให้ข้อสรุปไว้ว่า ความรับผิดชอบที่สำคัญของบุคคล ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติ คือ 1) มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ 2) ตั้งใจใช้วิชาความรู้ และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การทำงานให้ดีที่สุด 3) เอาใจใส่ต่องานที่กระทำอยู่เป็นเนืองนิตย์ 4) รู้จักวางแผนงานและดำเนินงานอย่างมีระเบียบ 5) ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวในการงานที่กระทำไป 6) พยายามปรับปรุงแก้ไขงานในหน้าที่ให้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น 7) ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างรอบคอบ ให้สำเร็จรวดเร็ว เรียบร้อย 8) เคารพในสิทธิและความคิดเห็นของผู้อื่น 9) ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมเสมอๆ

สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2548: 4-7) ได้จัดทำกรอบการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา จากสถานศึกษาในสังกัด และได้นิยามความหมายของความรับผิดชอบต่อเป็นการยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งในสิ่งที่ดีหรือไม่ดี และสามารถควบคุมตนเองได้ มีความมุ่งมั่นและเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงานให้บรรลุ

วัตถุประสงค์ที่กำหนด เวลา มีการวางแผนการปฏิบัติงาน การใช้เวลาอย่างมีระบบและเหมาะสม ตลอดจนทั้งปฏิบัติอย่างครบถ้วน โดยการคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมส่วนรวม รวมทั้ง ยังได้กำหนดพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความรับผิดชอบของผู้เรียน ดังนี้คือ 1) มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน 2) ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้ 3) ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 4) ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ 5) ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนด 6) มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน 7) ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 8) ยอมรับผลการกระทำของตนเอง 9) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง 10) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้อื่น 11) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความรับผิดชอบต่อสังคม จะมีความหมายในหลายนัย แต่ความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ หรือการมีจิตสำนึกที่ดี ถือว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในวิชาชีพต่างๆ มาก นั่นคือ เป็นความรับผิดชอบต่อภายในของบุคคล ตามแนวคิดของเฟรดริช (วินูลย์ ตุลยาน, 2543: 230-232) ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะนี้ ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ เป็นการใช้ความรู้ ความสามารถ ควบคู่ไปกับคุณธรรม และจริยธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความ “ชอบธรรม” ในสังคม 2) ความรับผิดชอบต่อศีลธรรม เป็นการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม เนื่องจาก ศีลธรรมเป็นกติกากฎของสังคม (social law) เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของคนให้เกิดสำนึก รู้ดีรู้ชั่ว รู้ผิดรู้ถูก เป็นพื้นฐานการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ 3) ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม ซึ่งเป็นเรื่องจิตสำนึกที่ละเอียดอ่อนไม่มีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแต่ควรประพฤติปฏิบัติ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม 4) ความรับผิดชอบต่อมโนธรรม คือรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว มีความคิดที่ดี มีประโยชน์ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม 5) ความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นความรับผิดชอบต่อยิ่งใหญ่ที่สุด นั่นคือ การปฏิบัติตนให้อยู่ในครรลองที่ถูกต้อง ดีงาม มีอุดมการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำความคิดที่ถูกต้องนั้นไปใช้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้ในที่สุด

เดวิส และ เมอร์เรลล์ (Davis and Murrell, 1993) ได้นิยามความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาในวิทยาลัย 2 ลักษณะ คือ ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (accountability) และมีความชัดเจนเฉพาะเจาะจง (specificity) โดยยกตัวอย่างเช่น นักศึกษาแต่ละคนรับผิดชอบต่อชิ้นงานที่ไม่ผ่านเกณฑ์ของตนเองให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นั่นคือ ความรับผิดชอบต่อ เป็นการพิจารณาถึงผลงาน หรือผลลัพธ์ที่แก้ไขได้ (answerable) และตรวจสอบได้ (accountable) ซึ่งการที่นักศึกษาแก้ไขข้อผิดพลาดตามคำสั่งของครู โดยที่ไม่ได้รู้ถึงความผิดพลาดของตนเอง ถือว่าเป็นความล้มเหลวในการแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นๆ ซึ่งที่ถูกแล้วนักศึกษาต้องทบทวนข้อผิดพลาด และแก้ไข

ด้วยวิธีการที่เหมาะสมด้วยตนเอง หรือที่เรียกว่า เป็นความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ส่วนความรับผิดชอบที่ต้องมีความชัดเจนเฉพาะเจาะจง คือ การบอกหรือกำหนดข้อความที่ปฏิบัติต้องสื่อสารอย่างชัดเจน และเข้าใจง่าย ซึ่งการที่จะทำให้นักศึกษาทุกสาขาวิชา มีพฤติกรรมความรับผิดชอบหลายๆ ด้านนั้น เป็นไปได้ยาก ดังนั้น ผู้สอนหรือสถานศึกษาจึงควรกำหนดขอบเขตหรือชุดของพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษาที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน ซึ่งความรับผิดชอบของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เนื่องจาก เป็นคุณลักษณะพื้นฐานในการที่จะพัฒนาด้านอื่นๆ รวมทั้งพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งการที่จะทำให้นักศึกษาเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในอนาคตนั้น จำเป็นต้องปรับพฤติกรรมและฝึกฝนในขณะที่เรียนอยู่ในสถานศึกษา ส่วนขอบเขตความรับผิดชอบของบุคคล (scope of responsibility) คอร์เลทท์ (Corlett, 2001: 17) ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

ในการที่จะพิจารณาว่า บุคคลที่รับผิดชอบต่อการกระทำ X จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบหรือไม่ ด้วยวิธีการสะท้อนความคิดโดยใช้สามัญสำนึก จะพิจารณาจากเหตุการณ์ที่ เมื่อพบว่า X เป็นสาเหตุ หรือนำไปสู่การเกิด Y แล้ว บุคคลนั้น ต้องรับผิดชอบต่อ Y ด้วย

แนวคิดข้างต้น สามารถอธิบายได้คือ เมื่อใครก็ตามตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว แต่ผลการกระทำเป็นสาเหตุก่อให้เกิดเหตุการณ์อื่นๆ (Y) แล้ว บุคคลนั้น ต้องรับผิดชอบต่อ Y ด้วย นั่นคือ ความรับผิดชอบจะเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางกฎหมาย (legal responsibility) และ ความรับผิดชอบทางจริยธรรม (moral responsibility)

กล่าวโดยสรุป ความรับผิดชอบ เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความสามารถในการทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อผลงาน อันจะส่งผลถึงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพในที่สุด

2.1.2 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ

เมื่อพิจารณามโนทัศน์ความรับผิดชอบดังกล่าวข้างต้น โดยเชื่อมโยงกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้ง 5 วิชาชีพ ได้แก่ จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณในวิชาชีพอุตสาหกรรมและบริการ จรรยาบรรณวิศวกร จรรยาบรรณมัคคุเทศก์ และจรรยาบรรณเลขานุการ สามารถวิเคราะห์และกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 5 วิชาชีพ

ขอบเขตของความรับผิดชอบ	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>- จรรยาบรรณครู</p>	<p>ข้อ 3) ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ</p> <p>ข้อ 4) ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์</p> <p>ข้อ 6) ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>- ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง</p> <p>- พัฒนาตนเองอยู่เสมอ</p> <p>- มีความซื่อสัตย์สุจริต</p> <p>- เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน</p> <p>- ใช้ความรู้ ความสามารถเพื่อผลประโยชน์ของลูกศิษย์</p> </div>
<p>- จรรยาบรรณในวิชาชีพ</p> <p>อุตสาหกรรมและบริการ</p>	<p>ข้อ 1) พึ่งมีความสุจริตในการแจ้งคุณภาพสินค้าหรือบริการของตน</p> <p>ข้อ 4) พึ่งให้เกียรติบุคคลเหนือวัตถุเสมอ</p> <p>ข้อ 5) พึ่งถือว่าเกียรติสำคัญกว่าผลประโยชน์อื่นใดทั้งสิ้น</p> <p>ข้อ 6) พึ่งมีเมตตาธรรมต่อทุกคนที่ด้อยกว่าตนไม่ว่าในทางใด</p>	
<p>- จรรยาบรรณวิศวกร</p>	<p>ข้อ 3) วิศวกรต้องดำรงตนและส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต เกียรติยศ และศักดิ์ศรีของวิชาชีพวิศวกรรม</p> <p>ข้อ 7) วิศวกรต้องใช้ความรู้และความชำนาญในวิชาชีพอย่างซื่อตรง เพื่อผลประโยชน์ของผู้ว่าจ้างหรือลูกค้า ซึ่งตนปฏิบัติงานให้ เสมือนเป็นตัวแทนที่ซื่อตรงหรือเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจ</p>	
<p>- จรรยาบรรณมัคคุเทศก์</p>	<p>ข้อ 1) เติบโตชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ</p> <p>ข้อ 3) ยึดมั่นในศาสนาที่ตนนับถือ โดยไม่ไปดูถูกหลอหลอนศาสนาอื่น</p>	

ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)

ขอบเขตของ ความรับผิดชอบ	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง (ต่อ) - จรรยาบรรณมัคคุเทศก์</p>	<p>ข้อ 4) รับผิดชอบต่อและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเสียสละ อุทิศเวลาของตนโดยคำนึงถึงประโยชน์ของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ไม่สมควรละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่</p> <p>ข้อ 6) พึงมีทัศนคติที่ดี พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ คุณวุฒิ คุณธรรม ทักษะในการปฏิบัติงานในวิชาชีพมัคคุเทศก์</p> <p>ข้อ 7) พึงเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ให้ยั่งยืนทั้งทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม</p> <p>ข้อ 9) ประพฤติตนด้วยความสุภาพ รู้รักสามัคคี ต่อผู้ร่วมวิชาชีพท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปโดยปราศจากอคติใดๆ ทั้งสิ้น</p>	
<p>- จรรยาบรรณเลขานุการ</p>	<p>ข้อ 1) จงมีความรับผิดชอบต่องาน และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและถูกต้อง</p> <p>ข้อ 4) จงปรับปรุงและเรียนรู้ความก้าวหน้าในวิทยาการทุกสาขา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของตนและต่อองค์กรที่ตนทำอยู่</p> <p>ข้อ 7) มีทัศนคติที่ดีต่อทุกๆ อาชีพ</p>	
<p>● ความรับผิดชอบต่อสังคม - จรรยาบรรณครู</p>	<p>ข้อ 1) ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า</p> <p>ข้อ 7) ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู</p>	

ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)

ขอบเขตของความรับผิดชอบต่อสังคม	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบต่อสังคม (ต่อ)</p> <p>- จรรยาบรรณครู</p>	<p>ข้อ 8) ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์</p> <p>ข้อ 9) ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <ul style="list-style-type: none"> - ร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและชุมชนในการบริการสังคม - ส่งเสริมสนับสนุนผู้ได้บังคับบัญชาให้ก้าวหน้า - ปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กร - ปฏิบัติตนให้อยู่ในแบบแผนอันดีของสังคม - ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สังคมด้วยความสัตย์จริง </div>
<p>- จรรยาบรรณในวิชาชีพ</p> <p>อุตสาหกรรมและบริการ</p>	<p>ข้อ 3) พึงร่วมมือกับผู้อื่นให้บริการคนอื่น ๆ เพื่อบริการสังคมอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด สะดวกและปลอดภัยที่สุด</p> <p>ข้อ 7) พึงปฏิบัติต่อชนชั้นกรรมอาชีพ ในฐานะผู้ร่วมงานมิใช่เครื่องจักรที่อยากจะเปลี่ยนหรือทิ้งขว้างเมื่อใดก็ได้</p> <p>ข้อ 8) พึงมีความรับผิดชอบต่อความมีศักดิ์ศรีและความดำรงชีพอยู่ได้ของผู้ได้บังคับบัญชาและทุกคน</p> <p>ข้อ 9) พึงส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้รับความปลอดภัยในการทำงานและให้มีเวลาพักผ่อนเพียงพอตามลักษณะของงานด้วย</p> <p>ข้อ 10) พึงส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในด้านอาชีพ สังคม และมนุษยธรรม</p> <p>ข้อ 11) พึงให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์ต่อกิจการนั้นๆ</p> <p>ข้อ 12) พึงส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีความก้าวหน้าและมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจ เช่น สนับสนุนให้เกิดการเก็บหอมรอมริบ และการร่วมลงทุนในกิจการนั้นๆ ด้วย</p> <p>ข้อ 13) พึงร่วมมือกับรัฐบาลในทุกๆ ทางเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตย และความสงบสุขของบ้านเมือง</p>	

ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)

ขอบเขตของ ความรับผิดชอบ	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบต่อสังคม (ต่อ)</p> <p>- จรรยาบรรณในวิชาชีพ อุตสาหกรรมและบริการ</p>	<p>ข้อ 14) พึงส่งเสริมการศึกษา และสวัสดิการของ ทายาทของผู้ร่วมงาน</p>	
<p>- จรรยาบรรณวิศวกร</p>	<p>ข้อ 8) วิศวกรพึงพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทาง วิชาชีพของตนตลอดเวลาที่ประกอบวิชาชีพ วิศวกรรมและต้องให้ความสำคัญในการ ช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และ ประสบการณ์ให้แก่วิศวกรในความดูแลของตน อย่างจริงจัง</p> <p>ข้อ 2) วิศวกรต้องให้ข้อมูลและแสดงความ คิดเห็นตามหลักวิชาการตามที่ตนทราบอย่าง ถ่องแท้แก่สาธารณชนด้วยความสัตย์จริง</p>	
<p>- จรรยาบรรณมัคคุเทศก์</p>	<p>ข้อ 2) เลื่อมใสการปกครองในระบบ ประชาธิปไตย (อำนาจอธิปไตยอยู่ที่ประชาชน แต่ประชาชนก็น่าจะมีระเบียบวินัย ด้วยการ เคารพกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ)</p> <p>ข้อ 8) ถือปฏิบัติตามคำสั่ง กฎระเบียบ แบบ แผน ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของ สถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง ตลอดจนการปฏิบัติ ตนตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ</p>	
<p>- จรรยาบรรณเลขานุการ</p>	<p>ข้อ 2) จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบขององค์กร อย่างเคร่งครัด และทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดีของ องค์กร</p> <p>ข้อ 5) จงคำนึงถึงความก้าวหน้าของ ผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นหลัก</p>	

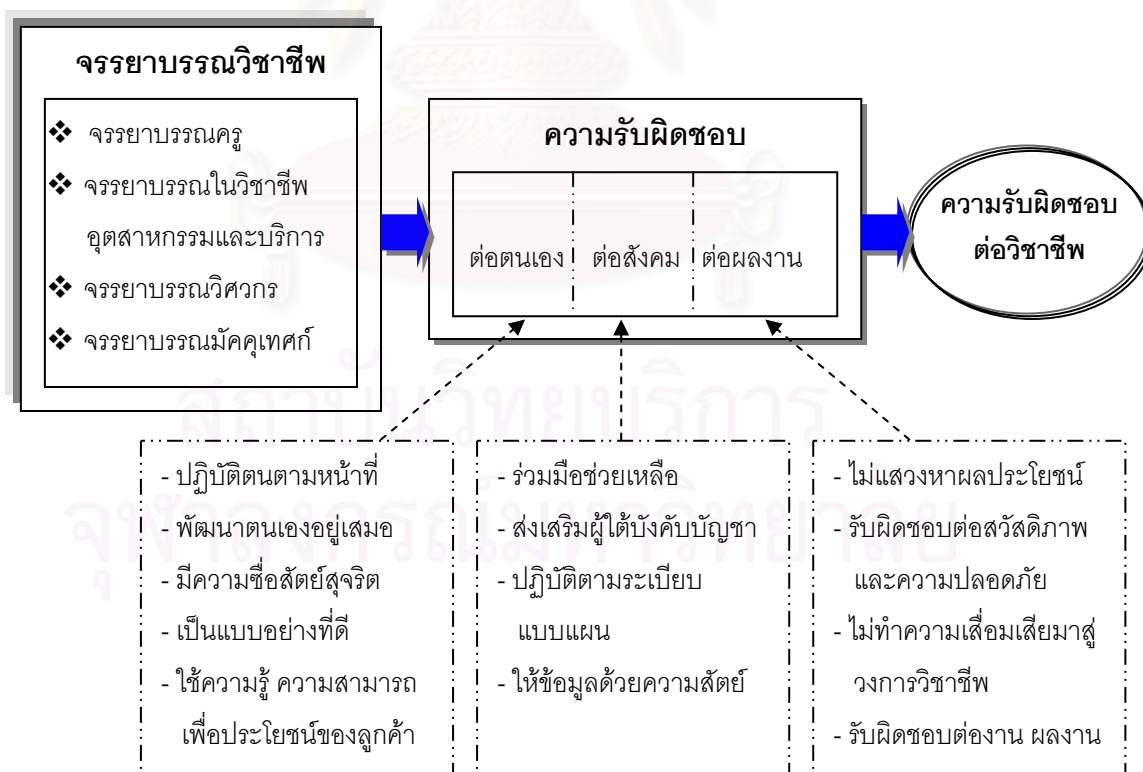
ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)

ขอบเขตของความรับผิดชอบ	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบต่อผลงาน</p> <p>- จรรยาบรรณครู</p>	<p>ข้อ 2) ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัย ที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ</p> <p>ข้อ 5) ครูต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px;"> <p>- ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรือเอาเปรียบผู้ร่วมงาน</p> <p>- รับผิดชอบต่อสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสาธารณชน</p> <p>- ไม่ทำความเสื่อมเสียมาสู่วงการวิชาชีพ</p> <p>- รับผิดชอบต่องานและผลงานของตน</p> </div>
<p>- จรรยาบรรณในวิชาชีพ</p> <p>อุตสาหกรรมและบริการ</p>	<p>ข้อ 2) พึงเจตน์ผลกำไรอย่างทั่วถึงแก่ผู้ร่วมงานทุกคน ตามอัตราส่วนของความรับผิดชอบอย่างน้อยที่สุดต้องเพียงพอสำหรับการดำรงชีพของบุคคลและครอบครัว เพื่อให้อยู่ได้ตามฐานะภาพแห่งความเป็นมนุษย์</p>	
<p>- จรรยาบรรณมัคคุเทศก์</p>	<p>ข้อ 5) รักษาชื่อเสียงของตนเองโดยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบหรือปฏิบัติตนอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรมอันดีหรือเป็นการเสื่อมเสียต่อศักดิ์ศรีและเกียรติคุณของวิชาชีพมัคคุเทศก์</p>	
<p>- จรรยาบรรณวิศวกร</p>	<p>ข้อ 1) วิศวกรต้องรับผิดชอบต่อและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกต่อสวัสดิภาพ สุขภาพ ความปลอดภัยของสาธารณชนและสิ่งแวดล้อม</p> <p>ข้อ 4) วิศวกรต้องปฏิบัติงานเฉพาะที่ตนมีความรู้ความสามารถเท่านั้น</p> <p>ข้อ 5) วิศวกรต้องสร้างชื่อเสียงในวิชาชีพจากคุณภาพของงานและต้องไม่แข่งขันกันอย่างไม่ยุติธรรม</p> <p>ข้อ 6) วิศวกรต้องรับผิดชอบต่องานและผลงานในวิชาชีพของตน</p>	

ตารางที่ 1 ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)

ขอบเขตของความรับผิดชอบต่อสังคม	ข้อกำหนดในจรรยาบรรณ	สรุปพฤติกรรมบ่งชี้
<p>● ความรับผิดชอบต่อผลงาน (ต่อ)</p> <p>- จรรยาบรรณเลขานุการ</p>	<p>ข้อ 3) จงรักษาความลับของงานในหน้าที่ โดยไม่แพร่พรายความลับของงานในหน้าที่ ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรที่ตนเองทำหรือเคยอยู่</p> <p>ข้อ 6) ไม่มีพฤติกรรมที่จะทำลายภาพพจน์ทำลายศักดิ์ศรี ชื่อเสียงของอาชีพเลขานุการ</p>	

จากการวิเคราะห์ขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้จรรยาบรรณวิชาชีพ 5 จรรยาบรรณ มาเป็นฐานในการพิจารณาถึงจุดร่วมของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม กรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน สามารถสรุปชุดของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวข้างต้น ให้เห็นได้ชัดเจนดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 ชุดของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม จำแนกตามจรรยาบรรณวิชาชีพ 5 จรรยาบรรณ

2.2 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ

ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบนั้น จะเห็นได้ว่าแนวทางหรือวิธีการที่จะพัฒนาผู้เรียน ตามแนวคุณลักษณะศึกษา ของลคคโคนา มีหลากหลายวิธี ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์พฤติกรรมความรับผิดชอบที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับวิธีการจัดการเรียนการสอนในการสร้างเสริมคุณลักษณะความรับผิดชอบ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมความรับผิดชอบกับแนวทางในการเสริมสร้าง

เทคนิควิธี	ความรับผิดชอบต่อตนเอง	ความรับผิดชอบต่อสังคม	ความรับผิดชอบต่อผลงาน
การสร้างชุมชนจริยธรรม ในชั้นเรียน	✓	✓	✓
การสร้างวินัยเชิงจริยธรรม	✓	✓	
การสอนค่านิยมโดยผ่านทาง หลักสูตร	✓	✓	
การเรียนรู้แบบร่วมมือ	✓	✓	✓
การสอนที่เน้นมโนธรรม ของช่างฝีมือ	✓	✓	✓
การสะท้อนผลการปฏิบัติ เชิงจริยธรรม	✓	✓	✓
การอภิปรายเชิงจริยธรรม	✓	✓	✓
การแก้ไขความขัดแย้ง	✓	✓	
การควบคุมตนเอง	✓	✓	✓
การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม	✓	✓	✓

จากตารางการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นว่า วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยการอภิปรายเชิงจริยธรรม การควบคุมตนเอง การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบทั้งสามด้านให้แก่ผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.2.1 การกำกับตนเอง (Self-regulation)

ในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาต่างๆ ได้พยายามที่จะเชื่อมโยงโลกของการสอน (instruction) ไปสู่โลกของการเรียนรู้ (learning) จึงก่อให้เกิดการคิดค้นทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ และการสอนมากมายดังเช่น ในช่วงปี 1970 นักวิจัยทางการศึกษา ได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยการนำวิธีสอนแบบต่างๆ มาทดลองสอน หลังจากนั้น จึงศึกษาผลของการทดลองสอนนั้น ทั้งด้านความสามารถทางปัญญา แรงจูงใจและความวิตกกังวล เป็นต้น แต่จากผลการวิจัยที่ได้จะพบว่า ไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูได้ และผลการวิจัยยังคงใช้อ้างอิงเฉพาะในหมู่นักวิจัยด้วยกันเองเท่านั้น ไม่ขยายวงไปสู่ผู้สอนแต่อย่างใด (Boekaerts, 2002: 1) ต่อมาในช่วงปี 1980 นักวิจัยทางการศึกษาได้เน้นการศึกษาวิจัยไปที่รูปแบบของการได้มาซึ่งความรู้ของผู้เรียน (learning acquisition model) แทนรูปแบบของการเน้นที่ผลลัพธ์ (outcome-based model) จึงทำให้มีการค้นหายุทธศาสตร์ทางปัญญา (cognitive strategies) ที่ผู้เรียนใช้แล้วช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ และนี่เอง จึงเกิดเป็นหลักการที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่จะเรียน (learning-to-learn) ซึ่งเป็นแนวทางของการเชื่อมโยงการสอนไปสู่การเรียนรู้ และในช่วงนี้เองที่เกิดทฤษฎีการเรียนรู้จำนวนมาก และที่สำคัญคือ ทฤษฎียุทธศาสตร์ทางปัญญาของผู้เรียน การกำหนดเป้าหมายการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเอง และคุณลักษณะต่างๆ ของผู้เรียนที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการเรียนรู้

อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงปลายปี 1970 และต้นปี 1980 เป็นการเริ่มต้นมุมมองใหม่ที่มีต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีการศึกษาวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิดของผู้เรียน (meta-cognition) และการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (social cognition) ซึ่งการรู้คิดของผู้เรียน มีความหมายรวมถึง การตระหนักและความรู้เกี่ยวกับการคิดของตนเองของผู้เรียนแต่ละคน นักวิจัยทางปัญญาสังคม จะให้ความสนใจกับอิทธิพลของสังคม ที่ส่งผลต่อพัฒนาการในการกำกับตนเองของผู้เรียนและจะศึกษาประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลของตัวแบบและการสอนของครูที่มีต่อการกำหนดเป้าหมาย (goal setting) และการเตือนตนเอง (self-monitoring) ของผู้เรียน เป็นต้น (Zimmerman, 1989: 329) ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการเรียนวิชาต่างๆ ด้วยตนเอง และบันทึกสัมฤทธิ์ผลของการบรรลุตามเป้าหมายเหล่านั้นด้วยตนเองเช่นกัน และจากการที่ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กล่าวมาแล้วนั้น พบว่า ความตระหนักในการรู้คิดของผู้เรียน สามารถที่จะช่วยเพิ่มทักษะในการควบคุมตนเองได้ แต่ถ้าผู้เรียนขาดทักษะพื้นฐานต่างๆที่จำเป็น ก็ไม่สามารถที่จะเพิ่มพูนทักษะในการควบคุมตนเอง อย่างไรก็ตาม ทักษะดังกล่าวเป็นสิ่งจำเป็นที่สามารถสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนได้ (Zimmerman, 2001: 1-3)

ผลที่ได้จากการศึกษาดังกล่าว จึงทำให้นักวิจัยทางการศึกษาให้ความสนใจกับความแตกต่างในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ที่ส่งผลต่อการขาดการกำกับตนเองของผู้เรียน โดยเน้นไปที่การจัดการกับข้อจำกัด ที่เกิดขึ้นระหว่างความพยายามที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน แทนการให้ความสนใจว่า ผู้เรียนต้องการที่จะเรียนรู้อะไร เกี่ยวกับตนเอง (Zimmerman, 2002: 2) แม้ว่าครูต้องการที่จะรู้ถึงจุดแข็งและข้อจำกัดในการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่เป้าหมายเหล่านี้ ควรที่จะนำมาใช้เป็นพลังผลักดันของครูให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้ที่มีความตระหนักรู้ด้วยตนเอง เช่น ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจเนื้อหาบางตอนในบทเรียน เขาควรที่จะต้องเป็นผู้ที่ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ ด้วยตนเอง และมีวิธีการแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสม และนี่เอง จะเป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถที่จะกำกับตนเอง

1) ความหมายของการกำกับตนเอง

การกำกับตนเอง (self-regulation) หรือ การกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-regulated learning) เป็นทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่ง Schunk and Zimmerman (1994: 7-8) ได้วิเคราะห์หัมโนทัศน์เกี่ยวกับการกำกับตนเองในมิติต่างๆ เพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึง ความเชื่อมโยงของแบบฟอร์มการเรียนรู้ที่มาก่อนแล้วและการจำแนกเงื่อนไขต่างๆ ของงานที่จำเป็น สำหรับองค์ประกอบแต่ละด้านของการกำกับตนเอง รวมทั้ง ใช้แนวคิดนี้เป็นกรอบที่สร้างความเชื่อมโยง หรือบูรณาการของข้อค้นพบ ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มาจากรูปแบบของทฤษฎีที่แตกต่างกันรายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ห้วงทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยวิธีกำกับตนเองในมิติต่างๆ

คำถามเชิงวิทยาศาสตร์	มิติด้านจิตวิทยา	เงื่อนไขของงาน	ลักษณะของการกำกับตนเอง	กระบวนการกำกับตนเอง
ทำไม?	การจูงใจ	เลือกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม	มาจากแรงจูงใจภายในหรือแรงจูงใจตนเอง	การกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง ค่านิยม คุณลักษณะ ฯลฯ
อย่างไร?	วิธีการ	เลือกวิธีการ	มาจากการวางแผนหรือการกระทำที่เป็นไปตามปกติ	การใช้ยุทธวิธี การยืดหยุ่น ฯลฯ
อะไร?	ผลการปฏิบัติ	เลือกผลการปฏิบัติ	มาจากตระหนักรู้ถึงผลการปฏิบัติด้วยตนเอง	การกำกับติดตามตนเอง การตัดสินใจตนเอง การควบคุมการปฏิบัติ ความมุ่งมั่นตั้งใจ
ที่ไหน?	สภาพแวดล้อม (สังคม)	ควบคุมการกำหนดสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพ	มาจากสภาพแวดล้อม/สังคมที่ปรับเปลี่ยนเร็วและหลากหลาย	การจัดสภาพแวดล้อม การแสวงหาความช่วยเหลือ

จากตารางจะเห็นว่า การวิเคราะห์ห้วงทัศน์เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยวิธีกำกับตนเองในมิติต่างๆ จะช่วยให้เกิดความสะดวกในการเปรียบเทียบ และการบูรณาการผลลัพธ์ที่ได้จากทฤษฎีการกำกับตนเองที่แยกกันอยู่นี้ ให้เกิดความเชื่อมโยงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งผลที่ได้จะทำให้ผู้เรียนเต็มใจและรับผิดชอบในการควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

พินทริช (Pintrich, 2000: 453) ได้ให้ความหมายว่า “การกำกับตนเอง เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวและสร้างสรรค์” กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วจึงพยายามที่จะติดตาม (monitor) กำกับ (regulate) และควบคุม (control) ความสามารถทางปัญญา แรงจูงใจและพฤติกรรม ตลอดจน นำเป้าหมายเหล่านั้นและลักษณะต่างๆ ของสภาพแวดล้อม มาเป็นแนวทางและข้อบังคับ เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ซึ่งกิจกรรมการกำกับตนเองดังกล่าว ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนและสภาพแวดล้อม กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยรวม นอกจากนี้ พินทริช ยังชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวทางของการกำกับตนเอง ดังนี้คือ

- 1) ผู้เรียนจะเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะรอรับจากบุคคลอื่น ซึ่งในกระบวนการ

เรียนรู้ ผู้เรียนจะกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และความหมายในการเรียนด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนจะกระทำกิจกรรมภายใต้เงื่อนไขของความแตกต่างของแต่ละคน และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำ 3) ผู้เรียนจะใช้เป้าหมาย หรือมาตรฐานเป็นตัวช่วยในการเรียนรู้ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 4) ผู้เรียนใช้กระบวนการกำกับตนเองเป็นเครื่องมือที่จะจัดการกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอก และคุณลักษณะของแต่ละบุคคล ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์และการปฏิบัติงานในเชิงวิชาการของผู้เรียน

บัตเลอร์ และไวน์ (Butler and Winne, 1995: 1) ได้กล่าวถึง การกำกับตนเองว่าเป็นรูปแบบของการปฏิบัติภาระงานของผู้เรียนด้วยทักษะต่างๆ ที่เหมาะสม และมีพลังเพียงพอที่จะทำให้ภาระงานนั้นสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งทักษะที่สำคัญดังกล่าวคือการกำหนดเป้าหมายสำหรับสาระความรู้ที่ไม่ได้แบ่งแยกตามระดับของความรู้ การกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ ที่จะทำให้อบรมตามเป้าหมายเหล่านั้น และการระบุขั้นตอนในการปฏิบัติงาน การกำกับติดตาม ซึ่งจะมีผลต่อผลสำเร็จของงาน

ซิมเมอร์แมน (Zimmerman, 2002: 2) ได้อธิบายว่า การกำกับตนเองไม่ใช่ความสามารถทางจิตใจ (Mental Ability) หรือทักษะการปฏิบัติทางวิชาการ (academic performance skills) แต่เป็นกระบวนการของการนำตนเอง (self-directive process) โดยวิธีการที่ผู้เรียนแปลง (transform) ความสามารถทางจิตใจไปสู่ทักษะการปฏิบัติทางวิชาการ ซึ่งในความหมายลักษณะนี้ จะมองการเรียนรู้ว่าเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำสำหรับตนเองด้วยความกระตือรือร้น มากกว่าจะมองว่าเป็นเหตุการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นสำหรับพวกเขาในการที่จะมีปฏิริยาสนองตอบต่อการสอนของครู ซึ่ง ชุงค์ และซิมเมอร์แมน (Schunk and Zimmerman, 1994: IX) ได้ให้ความหมายของ การกำกับตนเอง ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนใช้ในการกำกับหรือควบคุม ความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเป็นระบบ หรือกล่าวได้ว่า เป็นระดับที่แต่ละบุคคลแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเองในลักษณะที่แสดงถึงการตระหนักรู้ เข้าใจ มีแรงจูงใจ และกระตือรือร้น

จากความหมายของการกำกับตนเอง ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น สามารถสรุปได้ว่า การกำกับตนเอง มีลักษณะดังนี้คือ 1) ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความคิด ความรู้สึกและการกระทำเพื่อที่จะบรรลุตามเป้าหมายเหล่านั้น 3) ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีระบบเพื่อที่จะนำไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้น นั่นคือ ผู้เรียนมีความพยายามที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด โดยการสร้างความคิด การกระทำและความรู้สึกของตนเองอย่างมีระบบ ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมของผู้เรียนแต่ละคน ฉะนั้น

ครูจึงต้องมีความรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อที่จะได้เข้าใจว่า พวกเขาจะกำกับตนเองอย่างไร และเพราะเหตุใดจึงกระทำเช่นนั้น

2) กระบวนการกำกับตนเอง

การกำกับตนเอง เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนควบคุมความคิด ผลกระทบ และการกระทำในขณะที่มีการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความรู้หรือทักษะใหม่ๆ ซึ่งการจะพัฒนาให้ผู้เรียนมีการกำกับตนเองได้นั้น ครูจะต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง นั่นคือ ครูต้องจูงใจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มตัว ทั้งการใช้กระบวนการกำกับตนเอง และการสะท้อนผลการปฏิบัติ ในกระบวนการเรียนการสอนซึ่ง Boekaerts (1997: 163-167) ให้ความเห็นว่า ความรู้ที่มีมาก่อนของผู้เรียน (prior knowledge) เป็นสิ่งจำเป็นและมีพลังสำหรับกระบวนการกำกับตนเอง โดยได้แบ่งความรู้ออกเป็น 1) ความรู้ในการกำกับตนเองทางปัญญา (cognitive self-regulation) และ 2) ความรู้ในการกำกับตนเองทางแรงจูงใจ (motivational self-regulation)

กระบวนการย่อยที่ใช้ในการกำกับตนเองประกอบด้วย 3 กระบวนการด้วยกันคือ 1) การสังเกตตนเอง (self-observation) 2) การตัดสินตนเอง (self-judgment) และ 3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (self-reaction) (Bandura, 1986: 336-337; Zimmerman, 1994: 76-77) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้คือ

1) การสังเกตตนเอง (self-observation) เป็นความตั้งใจ เอาใจใส่ที่จะปรับพฤติกรรมของบุคคล ในการกำกับตนเองนั้น การสังเกตตนเองถือว่าเป็นกระบวนการแรกที่สำคัญ เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถที่จะกำกับการกระทำของตนเองได้จนกว่าพวกเขาจะรู้ว่าสิ่งที่เขาต้องทำคืออะไร ในการประเมินพฤติกรรมต่างๆ นั้น สามารถพิจารณาได้ทั้งในเชิงปริมาณ คุณภาพ อัตราความเร็ว หรือ การเริ่มต้น ซึ่งการประเมินพฤติกรรมจะช่วยวัดความก้าวหน้าในการกระทำด้วย นอกจากนี้ การสังเกตตนเองยังช่วยเรื่องการจูงใจ กล่าวคือ ผู้เรียนที่ไม่ค่อยสนใจเรียน แต่เมื่อได้สังเกตตนเองว่าเขาใช้เวลาส่วนมากหมดไปกับกิจกรรมที่ไม่เสริมการเรียนรู้ ซึ่งการรับรู้เช่นนี้จะช่วยให้เขาปรับเวลาที่ใช้ในการเรียนให้มากขึ้น ในการสังเกตตนเอง จะต้องมีแบบบันทึกตนเอง (self-recording) เพื่อบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามเวลา สถานที่ และช่วงเวลาที่ได้ปฏิบัติ ซึ่งถ้าไม่มีแบบบันทึกตนเองนี้ อาจจะทำให้การสะท้อนผลการกระทำคลาดเคลื่อนได้ และยิ่งจะช่วยให้เกิดความจำเกี่ยวกับพฤติกรรมที่คัดเลือกไว้ด้วยการสังเกตตนเองนั้นทำหน้าที่อย่างน้อยที่สุด 2 ประการคือ ให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดมาตรฐานของการกระทำ ที่มีความเป็นไปได้และประเมินการ เปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่กระทำอยู่

2) กระบวนการตัดสินตนเอง (self-judgment) เป็นการเปรียบเทียบการปฏิบัติของแต่ละบุคคลกับเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งการตัดสินตนเองนี้ จะขึ้นอยู่กับลักษณะของมาตรฐานที่ระบุ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตนเองจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ถ้าขาดกระบวนการตัดสิน ซึ่งมาตรฐานที่ใช้ตัดสินมีทั้งมาตรฐานส่วนบุคคลที่ได้มาจากการถูกสอนโดยตรง จากการสังเกตตัวแบบ ซึ่ง แบนดูรา (Bandura) ให้ความสำคัญต่อการถ่ายทอดมาตรฐานจากกระบวนการของตัวแบบเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ มาตรฐานยังเป็นในลักษณะของการเปรียบเทียบการกระทำกับบรรทัดฐานทางสังคมหรือการเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงทางสังคม การเปรียบเทียบกับตนเอง และการเปรียบเทียบกับกลุ่ม การประเมินตนเองจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทันที ถ้าพฤติกรรมนั้นมีคุณค่า และความสำเร็จเป็นมาจากความสามารถและการกระทำของเขา

3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (self-reaction) การพัฒนามาตรฐานในการประเมินและทักษะในการตัดสินนั้น จะนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจในการที่จะนำไปสู่ผลทางบวก ทั้งในแง่ของผลที่ได้เป็นสิ่งของที่จับต้องได้ หรือในแง่ของความพึงพอใจในตนเอง (สมโภชน์ เขียมสุภาวิศ, 2543: 57) ส่วนมาตรฐานภายในของบุคคลก็จะทำหน้าที่เป็นตัวเกณฑ์ที่ทำให้บุคคลคงระดับการแสดงออก และจูงใจให้บุคคลกระทำพฤติกรรมไปสู่มาตรฐานดังกล่าวด้วย

อาจจะกล่าวได้ว่า ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ที่ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของการกำกับตนเองคือ การกำหนดเป้าหมาย (goal setting) และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-evaluation) ทั้งนี้ เนื่องจากการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เป็นมาตรฐานสำหรับการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน (Bandura, 1986: 336) ทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องพยายามปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ควรจะเป็นความเป็นไปได้ในสภาพจริงและไม่ยากจนเกินไป ซึ่งการเพิ่มระดับการปฏิบัติงานจะมีผลดีมากกว่าการเพิ่มเป้าหมายการเรียนรู้ โดยทั่วไปแล้ว เป้าหมายจะมีความหมายในสองลักษณะคือ เป้าหมายของกระบวนการ และเป้าหมายของผลผลิต ซึ่งเป้าหมายของผลผลิตจะเน้นที่คุณลักษณะต่างๆ เช่นคุณภาพของผลผลิต ความสมบูรณ์ของผลงาน หรือการสร้างสรรค์ผลผลิต เป็นต้น ส่วนเป้าหมายของกระบวนการจะเน้นที่เทคนิค หรือยุทธศาสตร์ที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ การแสวงหาความรู้หรือทักษะ ซึ่ง Bandura (1986 : 409) ได้กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายจะขึ้นอยู่กับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล (self-efficacy) ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อในเรื่องความสามารถที่จะเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติงาน

3) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ใช้ในการกำกับตนเอง

ยุทธศาสตร์ หมายถึงกลวิธีในการเรียนรู้ ที่ใช้เพื่อให้เป้าหมาย หรือ จุดมุ่งหมายประสบผลสำเร็จ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากที่จะช่วยให้การเรียนรู้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ทั้งนี้เพราะยุทธศาสตร์ จะทำให้การใช้ทรัพยากรทางปัญญาที่มีข้อจำกัดอยู่นั้น ถูกนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แก้ปัญหาได้เป็นระบบมากกว่า และเพิ่มความเชื่อเกี่ยวกับแรงจูงใจในทางบวกมากกว่า (Dole and others, 1991 อ้างถึงใน Schraw and Brooks, 2004: 4-5) ยุทธศาสตร์การเรียนรู้จะรวมถึง กิจกรรมต่างๆ เช่น การคัดเลือกและการจัดการระบบข้อมูล การจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ การเชื่อมโยงสื่อใหม่ๆ ไปสู่ข้อมูลที่มีอยู่ และการใช้สื่ออย่างมีความหมาย รวมทั้งยังหมายถึง เทคนิคต่างๆ ที่จะช่วยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ในทางบวก และ ทำให้การเรียนรู้ยังคงอยู่ต่อไป เช่น วิธีการเอาชนะความวิตกกังวลที่เกิดจากการทดสอบ การเพิ่มความรู้สึกในการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self-efficacy) ความซาบซึ้งกับค่านิยมในการเรียนรู้ และการพัฒนาความคาดหวังและเจตคติที่มีต่อผลลัพธ์ในทางบวก การที่เรานำยุทธศาสตร์ มาผสมผสานใช้ในการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็เนื่องจากยุทธศาสตร์จะทำให้ผู้เรียนควบคุม การประมวลข้อมูลต่างๆ ได้ดีกว่า (Rigney, 1978 อ้างถึงใน Schunk, 2000: 382) และสามารถ เชื่อมโยงข้อมูลใหม่และความรู้ที่มีมาก่อน รวมทั้ง บูรณาการความรู้เหล่านี้เข้าสู่โครงสร้างของ ความจำระยะยาว ซึ่งยุทธศาสตร์การเรียนรู้ จะช่วยการลงรหัสข้อมูลในแต่ละขั้นตอนดังกล่าว

สโนแมน (Snowman, 1986 อ้างถึงใน Schunk, 2000: 382-383) ได้เสนอ ขั้นตอนในการกำหนดและนำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไปใช้ โดยในขั้นแรกผู้เรียนต้องวิเคราะห์ กิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เป็นเป้าหมายของกิจกรรมลักษณะของสถานการณ์ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย คุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนแต่ละคน และวิธีการกำกับตนเอง ที่มีส่วนช่วยพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียน ต่อจากนั้น ผู้เรียนอาจจะพัฒนายุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการ แล้วจึงนำ วิธีการต่างๆมาใช้ ติดตามความก้าวหน้าของงานตามเป้าหมายที่กำหนด และปรับยุทธศาสตร์ใน กรณีที่วิธีการนั้นๆ ไม่สามารถทำให้บรรลุตามเป้าหมายได้ ซึ่งคำแนะนำที่ให้การใช้วิธีการเหล่านี้ เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด (meta-cognitive knowledge) กล่าวคือ ผู้เรียนต้องรู้ว่าความรู้ ใดที่เกี่ยวข้องกับวิธีการที่นำไปใช้แล้วทำให้ประสบผลสำเร็จ ทำไมวิธีการเหล่านั้นจึงสำคัญ และจะ ปฏิบัติอย่างไร เมื่อใด ซึ่งขั้นตอนตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ขั้นตอนในการกำหนดและนำยุทธศาสตร์การเรียนรู้ไปใช้

ขั้นตอน	ภาระงานของผู้เรียน
1. วิเคราะห์	ระบุเป้าหมายการเรียนรู้ ลักษณะที่สำคัญของงาน ความสอดคล้องของลักษณะผู้เรียนที่สำคัญ และเทคนิคการเรียนรู้
2. วางแผน	กำหนดแผนการปฏิบัติงาน
3. นำไปใช้	ใช้กลวิธีต่างๆ ที่จะช่วยเพิ่มการเรียนรู้และความจำ
4. ติดตามผล	ติดตามความก้าวหน้าเพื่อดูว่าการใช้กลวิธีเหล่านั้น ช่วยให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างไร
5. ปรับปรุง	ใช้ยุทธศาสตร์เหล่านั้นต่อไปถ้าผลการประเมินเป็นบวก และปรับแผนถ้าพบว่าไม่สามารถปฏิบัติได้
6. ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการรู้คิด	แนะนำการปฏิบัติตามขั้นตอน

การที่จะทำให้ผู้เรียน เข้าใจถึงการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูควรที่จะแนะนำ หรือส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ด้วยวิธีการ ดังนี้คือ (Lapan, Kardash, and Turner, 2002: 9)

- อธิบายยุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบ อธิบายลักษณะของงานประเภทต่างๆที่เป็นประโยชน์และบอกเหตุผลว่าทำไมจึงเป็นประโยชน์ ซึ่งความรู้ในช่วงนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้สรุปยุทธศาสตร์ที่จะใช้กับยุทธศาสตร์อื่นที่สอดคล้องกับงานของเขา
- ให้รูปแบบยุทธศาสตร์การเรียนรู้แก่ผู้เรียนและในขณะที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้ยุทธศาสตร์ด้วยตนเองนั้น ครูควรจะถอยออกมาเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความพยายามของตนเอง
- ให้ผู้เรียนมีโอกาสนึกฝนยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยการมอบหมายงานที่หลากหลาย และให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้พื้นฐานต่างๆ
- แสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงผลดีของการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ โดยการให้ผู้เรียนประเมินการปฏิบัติงานจากผลงานที่ทำไป โดยเปรียบจากงานที่ใช้ยุทธศาสตร์ และงานที่ไม่ใช้ยุทธศาสตร์
- ให้ผู้เรียนบอกถึงการใช้ยุทธศาสตร์ ทั้งยุทธศาสตร์ภายนอก และภายใน ซึ่งยุทธศาสตร์ภายนอก คือพฤติกรรมทั้งหลายที่สังเกตเห็นได้ (การขีดเส้นใต้ การจดบันทึก) ส่วนยุทธศาสตร์ภายใน เป็นกระบวนการภายในจิตใจ (การคิด การเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้ที่มีมาก่อน)

- 6) ให้ผู้เรียนได้ฝึกยุทธศาสตร์การเรียนรู้กับเพื่อนๆ
- 7) ช่วยผู้เรียนได้พัฒนาวิธีการติดตามผลการทำงานและการประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง รวมทั้ง ช่วยเหลือในการแก้ไขและสร้างยุทธศาสตร์การเรียนรู้ใหม่ๆ

2.2.2 การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion)

อัลไคนด์ และ สวีท (Elkind and Sweet, 1997) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการอภิปรายในชั้นเรียนว่า เป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองอย่างเปิดเผยและเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมประชาธิปไตย คนหนุ่มสาวต้องการสถานที่แสดงความคิดเห็น แต่พวกเขาก็จะต้องได้รับการฝึกฝนในการเป็นผู้ฟังแบบเคารพความคิดเห็นของผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างออกไป และสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ดีที่สุดสำหรับพวกเขา การอภิปรายในชั้นเรียนที่ดี จะสร้างความรู้สึกร่วมกันของความสำเร็จในชุมชนให้กับผู้เรียนและมองเห็นความสำคัญของการมีบทบาทในอนาคต ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

นอกจากนี้ การอภิปรายในชั้นเรียนอย่างสร้างสรรค์ ยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เรียนรู้ในการจัดระบบความคิดและนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งการเป็นผู้ฟังอย่างกระตือรือร้น และจับประเด็นความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical analysis) ผู้เรียนจะมองเห็นว่ามีทางเลือกเสมอสำหรับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยาก ซึ่งการอภิปรายในชั้นเรียนจะมีประโยชน์มากทั้งต่อผู้เรียนและสังคม

จากการศึกษาวิจัยของ เอลไคนด์ และ สวีท (Elkind and Sweet, 1997) พบว่าลักษณะ 3 ประการที่จะทำให้การอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพคือ

- 1) ผู้เรียนต้องการที่จะมีส่วนร่วมหรือผูกพันกับการสนทนา ถ้าพวกเขาารู้สึกปลอดภัยและมีความรู้สึกที่ผู้อื่นเคารพในความคิดเห็นของพวกเขา
- 2) ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ถึงการอำนวยความสะดวก หรือการยืดหยุ่นเพื่อให้การอภิปรายในชั้นเรียนประสบความสำเร็จ แต่ผู้สอนก็ต้องเรียนรู้เทคนิค และการปฏิบัติบางอย่างไปพร้อมๆ กับผู้เรียน
- 3) เทคนิคเหล่านี้จะใช้ได้ดี สำหรับการสอนคุณลักษณะศึกษา และการสอนตัวเลือกต่างๆ ทางจริยธรรม (ethical choices) แต่ก็ยังสามารถใช้ได้ดีกับการสอนในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวรรณคดี

ส่วน เรดฟิลด์ (Redfield, 2000) ได้นำเสนอข้อค้นพบบางประการ จากการใช้เทคนิคการอภิปรายในชั้นเรียน กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชิคาโก กล่าวคือ ผู้สอนที่เริ่มต้นใช้วิธีการอภิปรายในชั้นเรียน จะรู้สึกว่าการกระตุ้นให้ผู้เรียนพูดเป็นปัญหามาก แม้ว่า ผู้สอนบางคนจะบอกว่า การทำให้การอภิปรายดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องจะเป็นสิ่งที่ยากกว่า วิธีการหนึ่งที่จะทำให้การอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพคือ การออกแบบภาระงานที่เฉพาะเจาะจงก่อนที่จะเข้าชั้นเรียน เช่น ศึกษาคำถามพื้นฐานสำหรับผู้เรียนและเน้นไปที่คำถามที่นำไปสู่เป้าหมายของวิชา แล้วจึงแนะนำหัวข้ออภิปราย เมื่อเริ่มต้นบทเรียนให้เขียนหัวข้อย่อยที่ครอบคลุมถึงหัวข้อหลัก แม้ว่าผู้สอนจะทำดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ซึ่งคำถามที่ครูควรหาคำตอบมาก่อนเพื่อกระตุ้นให้การอภิปรายในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพคือ 1) จะมั่นใจได้อย่างไรว่า ผู้เรียนจะพูดในช่วงที่มีการอภิปราย 2) มีปัจจัยอื่นหรือไม่ ที่จะทำให้ผู้เรียนพูดอย่างต่อเนื่อง 3) คำถามที่ควรหลีกเลี่ยงมีอะไรบ้าง 4) ควรจะอย่างไร ถ้าไม่สามารถควบคุมการอภิปรายได้ 5) สามารถปรับปรุงการอภิปรายได้อย่างไรบ้าง 6) วิธีการใดที่ดีที่สุดสำหรับการเตรียมการอภิปราย และในการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ที่จะกระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในการอภิปรายนั้น ผู้สอนควรมีพฤติกรรม(Lowman, 1984) ดังนี้คือ 1) ให้ความสนใจผู้เรียนอย่างจริงจัง 2) กระตุ้นผู้เรียนให้แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับงานที่ได้รับมอบหมายหรือแง่มุมอื่นๆ 3) สร้างความชัดเจนให้กับผู้เรียนว่า การเรียนรู้อของผู้เรียนมีความสำคัญมาก และกระตุ้นผู้เรียนให้เป็นนักคิดเชิงสร้างสรรค์ และเป็นนักคิดอิสระ

ขั้นตอนในการสอนการอภิปรายในชั้นเรียน (Elkind and Sweet, 1997) มีดังนี้คือ

1) ก่อนการอภิปราย (before the discussion)

ผู้สอนจะใช้เวลามากพอสมควรในการวางแผนการอภิปราย การเริ่มต้นอภิปราย (launch) หรือการเปิดประเด็นของผู้สอน ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการเริ่มต้นกระบวนการ ถ้าผู้สอนเริ่มต้นการอภิปรายอย่างสมบูรณ์ ผู้เรียนจะสามารถติดตาม หรือมีส่วนร่วมในการอภิปรายได้ทันที ส่วนประเด็นหรือหัวข้อที่ทำให้ผู้เรียนตื่นเต้นและต้องการอภิปราย มักจะเป็นประเด็นร้อน กำลังอยู่ในความสนใจ โดยอาจจะตั้งเป็นคำถาม หรือสมมติฐานก็ได้ ซึ่งถ้าคำถามแห้งแล้ง (dry questions) จะลดทุกสิ่งทุกอย่างในชั้นเรียนให้น้อยลง และเมื่อสิ้นสุดช่วงการใช้คำถาม อาจจะดูเหมือนว่าผู้เรียนลดความกระตือรือร้นลง แต่สิ่งนี้จะช่วย (prod) ผู้เรียนไปสู่การคิดที่ลึกซึ้งและคิดเชิงวิพากษ์มากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับหัวข้อนั้นๆ

2) ระหว่างการอภิปราย (during the discussion)

หลังจากที่ผู้สอนจัดเตรียมคำถามเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำเสนอหัวข้อหลักนั้นๆ ผู้สอนต้องสร้างสถานการณ์หรือบรรยากาศในชั้นเรียนให้สนุกสนาน และเน้นว่าการแสดงความคิดเห็นนั้นไม่ใช่สิ่งที่ยาก โดยสถานการณ์ดังกล่าว จะเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก และในชั้นนี้ จะเกิดประโยชน์มาก ถ้าผู้สอนหรือผู้นำการอภิปรายได้ร่วมแบ่งปันประสบการณ์ของตนกับผู้เรียน การแสดงให้ผู้เรียนเห็นถึงความซื่อสัตย์ (honest) ของผู้สอนจะทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ตอบกลับไปด้วยเช่นกัน และยังช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณครูอยู่ที่ที่ปลอดภัย ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศของการอภิปรายอย่างแท้จริง

3) หลังการอภิปราย (after the discussion)

ในชั้นนี้ อาจเรียกว่าเป็นช่วงของ “กิจกรรมในชั้นเรียน” (classroom activities) ซึ่งถือว่าเป็นขั้นที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติซ้ำ (completion) ของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า ผู้เรียนสามารถเก็บสาระความรู้ (derive) ได้จากการอภิปรายในชั้นเรียนได้มากที่สุด และผู้สอนจะต้องมีวิธีการในการติดตามผลของการเรียนรู้ เช่น การมอบหมายให้เขียนรายงาน หรือจัดกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการเรียน และสร้างความทรงจำในระยะยาวให้กับผู้เรียนด้วย

2.2.3 การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนและทำงานร่วมกัน โดยผู้สอนเป็นผู้เตรียมภาระงานและจัดแบ่งหน้าที่ให้กับผู้เรียน ซึ่งการสอนในลักษณะนี้ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา (intellectual) และด้านสังคม (social) ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนจะได้มีเวลาเรียนรู้กับเพื่อนในวัยเดียวกันมากขึ้น เพื่อนในกลุ่มจะคอยแนะนำหรือช่วยเหลือ และการที่ผู้เรียนอยู่ในวัยเดียวกันย่อมจะมีการใช้ภาษาสื่อสารที่เข้าใจง่ายกว่าภาษาของผู้สอน (Joyce and Weil, 2000: 29-30) ซึ่งการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย จะประกอบด้วยสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม (ทิสนา แซมมณี, 2545: 98)

สลาวิน (Slavin, 1990: 3) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า เป็นการเรียนที่ผู้เรียนได้ฝึกทำงานกลุ่มร่วมกัน ซึ่งจะมีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง และของเพื่อนในกลุ่ม หลักการสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่ต้องคำนึงถึงมี 3 ประการคือ รางวัลหรือเป้าหมายของกลุ่ม (team rewards) ความสามารถของแต่ละบุคคล (individual

accountability) และโอกาสของการทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จมีเท่ากัน (equal opportunities for success)

1) *รางวัลหรือเป้าหมายของกลุ่ม* ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะตั้งรางวัลหรือกำหนดเป้าหมายไว้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้น และพยายามปรับพฤติกรรมของตนเพื่อความสำเร็จของกลุ่ม รางวัลที่กำหนดอาจเป็นสิ่งของ คำชมเชย หรือประกาศนียบัตร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่า การเรียนรู้ไม่ควรแข่งขันเพื่อจุดประสงค์ในเรื่องของความต้องการรางวัลเพียงอย่างเดียว

2) *ความสามารถของแต่ละบุคคล* ผู้สอนต้องทำให้ผู้เรียนตระหนักว่า ความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถของสมาชิกทุกคนเป็นสำคัญ

3) *โอกาสของการทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จมีเท่ากัน* หมายความว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถช่วยให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จได้เท่าเทียมกัน โดยการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของตนเองให้มีความก้าวหน้ามากขึ้น

จอห์นสัน เดวิด และ จอห์นสัน โรเจอร์ (Johnson, D.W. และ Johnson, R.T., 1991: 190) ได้ให้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีร่วมมือกันเรียนรู้ว่า ในเบื้องต้นผู้สอนต้องเข้าใจอย่างถ่องแท้ เกี่ยวกับองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้แบบร่วมมือ และสามารถคิดค้นยุทธศาสตร์ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดบทเรียนน่าสนใจ ตลอดจนนำวิธีการเหล่านี้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ประกอบที่จำเป็นดังกล่าว ได้แก่

1) *การพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (positive interdependence)* ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องตระหนักว่า สมาชิกทุกคนมีความสำคัญ และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกกลุ่มทุกคน ดังนั้น ในการเรียนการสอน จึงควรเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายในการเรียน หรือการทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการมอบหมายหน้าที่ในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน เป็นต้น

2) *การมีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด (face-to-face interaction)* การได้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพึ่งพาช่วยเหลือกัน ไว้วางใจกัน จนเกิดปฏิสัมพันธ์หรือสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

3) *ความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม (individual accountability)* สมาชิกทุกคนจะมีหน้าที่รับผิดชอบและพยายามทำงานของตนเองให้เต็มความสามารถ โดยมีระบบการตรวจสอบผลงาน หรือเพื่อนสมาชิกช่วยดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

4) *ทักษะทางสังคม (social skills)* การเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนมากขึ้น ดังเช่น การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น การร่วมมือกันทำงาน การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน รวมทั้ง การขจัดปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น

5) *กระบวนการกลุ่ม (group process)* สมาชิกในกลุ่มจะมีการสนทนาพูดคุยถึงวิธีการทำงานของกลุ่ม พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม และผลงานกลุ่ม โดยอาจกระทำโดยผู้สอน หรือผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ตรงไปตรงมาและสามารถนำมาปรับวิธีการเรียนรู้ หรือการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

ปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมาใช้ในระดับอุดมศึกษามากขึ้น โดยการบูรณาการเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือกับหลักการสอนในลักษณะเดิม ทั้งนี้เนื่องจากผู้สอนตระหนักว่า นวัตกรรมทางการสอนควรจะต้องปรับเปลี่ยนให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงความต้องการของสังคม ตลอดจนความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งการเรียนในชั้นเรียนเป็นเพียงระยะเวลาอันสั้น แต่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (lifelong learning) ที่เกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการสร้างทีมในการทำงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสมาชิกในสังคมทุกคน (Millis, B.J. และคณะ, 1998: 15) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สลาวิน (Slavin, 1993) และ คูเปอร์และเมอค์ (Cooper, J. และ Mueck, R., 1990) ที่ได้ศึกษาวิธีสอนแบบร่วมมือในระดับอุดมศึกษา พบว่า แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ไปในทางบวก และผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบวิธีการเรียนในลักษณะนี้ ซึ่งหลังจากที่ประเมินทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะการคิดในระดับสูง ความสนใจวิชาที่เรียน ความประพฤติในชั้นเรียนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้น จะเห็นว่ามีผลอยู่ในระดับที่น่าพอใจ

ลิคโคนา (Lickona, 2004: 183) ได้ให้แนวคิดในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือให้มีคุณภาพว่า กิจกรรมหรืองานกลุ่มที่มอบหมาย ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะของการพึ่งพิง (interdependent learning) และส่งเสริมความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม (individual accountability) นั่นคือ ผู้เรียนแต่ละคนจะมีงานที่ต้องปฏิบัติ และต้องแสดงให้เห็นถึงความสามารถของแต่ละคน อาจจะทำโดยการทำแบบทดสอบ หรือการส่งรายงาน และการทำโครงการต่างๆ ซึ่งจากผลการศึกษาหลายๆ กรณี พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งทักษะการทำงานเป็นทีม การรับรู้แง่มุมต่างๆ การตระหนักถึงความแตกต่างและบูรณาการความหลากหลายเหล่านี้สู่ชั้นเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้สอนและผู้เรียนต้องร่วมกันออกแบบกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี และมีระบบการตรวจสอบ ประเมินผลประสิทธิภาพการทำงานเป็นคู่ หรือเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ลิคโคนา (Lickona, 1991: 186-188) ยังได้กล่าวถึงข้อดีของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นำมาใช้พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ดังนี้คือ 1) การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยสอนค่านิยมด้านการประสานความร่วมมือ 2) ช่วยสร้างชุมชนเอื้ออาทรในชั้นเรียน 3) ช่วยสร้างทักษะชีวิตขั้นพื้นฐาน 4) ช่วยปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง และเจตคติต่อสถานศึกษา 5) เป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนตามความสามารถของผู้เรียน และ 6) สามารถลดบรรยากาศในการแข่งขันเชิงลบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการนำหลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือไปจัดการเรียนการสอน สามารถกระทำได้นี้คือ (ทิสนา แชมมณี, 2545: 103-105)

1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนการสอน

- 1.1) กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน ทั้งด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ
- 1.2) กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มควรมีขนาดเล็ก ประมาณ 3-6 คน กลุ่มขนาด 4 คนจะเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด
- 1.3) กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม คือการจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มที่คละความสามารถของผู้เรียน
- 1.4) กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึง
- 1.5) จัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์กัน โดยให้อึดต่อการเรียนรู้และสะดวกในการทำงานกลุ่ม
- 1.6) จัดสาระ วัสดุ หรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำ และวิเคราะห์งานที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยเน้นให้แต่ละคนมีส่วนร่วมในการช่วยกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้

2) ด้านการสอน ผู้สอนควรเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ ดังนี้

- 2.1) อธิบายชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม โดยอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่างๆ รายละเอียดของงานและขั้นตอนในการทำงาน
- 2.2) อธิบายเกณฑ์การประเมินผลงาน
- 2.3) อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการของการพึ่งพาและเกื้อกูลกัน กฎเกณฑ์ระเบียบ กติกา บทบาทหน้าที่ และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่กลุ่มจะได้รับในการร่วมมือกันเรียนรู้
- 2.4) อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

2.5) อธิบายถึงความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่แต่ละคนได้รับมอบหมาย

2.6) ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวังอย่างชัดเจน

3) **ด้านการควบคุมกำกับและการช่วยเหลือกลุ่ม**

3.1) ดูแลให้สมาชิกกลุ่มมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3.2) สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของกลุ่ม

3.3) ช่วยเหลือกลุ่มตามความเหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงานและการทำงาน

3.4) สรุปการเรียนรู้ โดยให้กลุ่มสรุปประเด็นการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้มีความชัดเจนขึ้น

4) **ด้านการประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้**

4.1) ประเมินผลการเรียนรู้ ให้ครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

4.2) วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้สอนควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสเรียนรู้ที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม

2.2.4 การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service - learning)

การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เป็นวิธีจัดการเรียนการสอน ที่ใช้การปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่เป็นจริงของสังคม ซึ่งผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดอย่างแยบยล เป็นระบบ และเชื่อมโยงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งโครงการเหล่านี้จะมีส่วนช่วยสร้างเสริมความสามารถทางวิชาการ และทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน (ทีศนา แชมมณี, 2545: 131) โครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service – learning programs) พัฒนาขึ้นสำหรับการสอน ในระดับอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก ในปี 1960 และต้นปี 1970 ทั้งนี้ เนื่องจาก ความพยายามในการทำกิจกรรมของนักศึกษาเพิ่มขึ้น แนวทางนี้เริ่มจากในสาขา การศึกษาที่เน้นประสบการณ์ (experiential education) ทั้งนี้ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกสร้าง ความสัมพันธ์ (internships) และความร่วมมือ (cooperatives) กับหน่วยงานต่างๆ และมี ประสบการณ์จริงในโลกของการทำงาน (real-world experience) ซึ่งไม่สามารถสอนในชั้นเรียนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ (Bowdon and Scott, 2003: 2)

ทศนา แชมมณี (2545: 131-132) ได้อธิบายความหมายของ การเรียนรู้แบบ รับผิดชอบ หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมี ประสบการณ์ในการรับผิดชอบ ทั้งนี้ ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความ เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับ รับผิดชอบตามแผนและนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิด ความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ใหม่ๆ ได้ นอกจากนี้จะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้ว ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับ ยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นการเรียนรู้จากสภาพจริง จึงเป็นการ เรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิต และสังคมได้ ตัวบ่งชี้ถึงการจัดการเรียนรู้แบบรับ รับผิดชอบ คือ

- 1) ผู้เรียนมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
- 2) ผู้เรียนมีการศึกษาความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม
- 3) ผู้เรียนมีการวางแผนการรับผิดชอบต่อสังคมในกิจกรรมที่เลือก
- 4) ผู้เรียนมีการจัดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับผิดชอบต่อสังคม
- 5) ผู้เรียนมีการวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับผิดชอบต่อสังคม และมีการคิดพัฒนาและสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐาน
- 6) ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ
- 7) ผู้สอนมีการติดตามผลการนำความรู้/ความคิด/หลักการ/สมมติฐานไปใช้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม
- 8) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผลจะต้อง เป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับผิดชอบต่อสังคม

ส่วน ชาลอน (Sharon, 1996: 307) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้แบบรับผิดชอบต่อสังคมว่าเป็น แนวทางที่ใช้วิธีการบริการสังคม เป็นเครื่องมือสำหรับการสอนทักษะเฉพาะและยุทธศาสตร์ต่างๆ การเรียนรู้ในรูปแบบนี้ จะเป็นการรวมในเรื่อง การบริการชุมชนและการเรียนรู้ทางวิชาการ เข้ากับการปฏิบัติงานในโลกของความจริงที่มีการสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ (critical reflection) ซึ่ง สอดคล้องกับ โทมัส ฮัคกิน (Thomas Huckin, 1997: 50) ที่สรุปว่า การเรียนรู้แบบรับผิดชอบต่อสังคม

เป็นวิธีการที่นักศึกษาเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างกระฉับกระเฉงในการบริการองค์กรต่างๆ ด้วยความเต็มใจ ซึ่งการบริการดังกล่าวนี้ จะตรงกับความต้องการของชุมชน และบูรณาการหรือเพิ่มเข้าไปในหลักสูตรทางวิชาการ อีกทั้งยังเพิ่มเวลาสำหรับการสะท้อนผลการทำงาน และช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบในการเป็นพลเมืองดีอีกด้วย ในขณะที่ เอลคินด์ และ ฟลัสเตอร์ (Elkind and Flasher, 2003) ได้นิยามว่า การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้แบบใช้โครงการ (project based learning) ซึ่งจุดประสงค์ของการเรียนจะกำหนดขึ้นโดยผ่านการบริการชุมชน การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม จะช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองดีและการมีคุณลักษณะที่ดีรวมทั้ง เพิ่มบริบทสำหรับการสอนทางวิชาการของผู้สอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งลักษณะของโครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม มีดังนี้คือ (Bowdon and Scott, 2003: 5-6)

- 1) โครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายรายวิชา
- 2) โครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม กำหนดขึ้นตามความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม มีส่วนในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย และชุมชนที่สถานศึกษานั้นๆ ตั้งอยู่
- 4) โครงการการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม ช่วยสะท้อนผลเชิงวิพากษ์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของผู้เรียน

ขั้นตอนในการสอน โดยวิธีการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมนั้น เอลคินด์ และ ฟลัสเตอร์ (Elkind and Flasher, 2003) เสนอแนะว่า มี 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นตอนเตรียมการ (preparation) ขั้นการปฏิบัติ (action) และ ขั้นการสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflection)

1) ขั้นเตรียมการ (preparation)

ในขั้นนี้ ผู้สอนเริ่มต้นด้วยการนำผู้เรียนให้สนใจในปัญหา หรือความต้องการ แล้วจึงกระตุ้นให้ผู้เรียน ต้องการที่จะลงมือกระทำบางสิ่งบางอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือความต้องการเหล่านั้น โดยต้องมีการศึกษา หรือสืบค้น หรืออภิปรายในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยทั่วไปแล้ว ผู้สอนมักจะเป็นผู้นำประเด็นต่างๆ มาให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกัน

2) ขั้นลงมือปฏิบัติ (action)

ในขั้นนี้ เริ่มต้นด้วยผู้เรียนเป็นผู้วางแผนงานหรือโครงการด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องการวางแผนงาน ความร่วมมือ และความรับผิดชอบ หลังจากนั้นจึงลงมือปฏิบัติร่วมกัน และแบ่งความรับผิดชอบงานที่เหมาะสม ชัดเจน ในระหว่างการทำโครงการ ผู้เรียนควรที่จะได้สะท้อนประสบการณ์ในการปฏิบัติโครงการของพวกเขาลงในเอกสารหรือแบบ

บันทึก ทั้งนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการเขียนบรรยาย (describing) และสรุปงาน (summarizing) ในแง่มุมต่างๆ ของโครงการ รวมทั้ง ยังฝึกการคิดเชิงวิพากษ์ (thinking critically) อีกด้วย

3) *ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ (reflection)*

การเรียนรู้ในชีวิตจริงส่วนใหญ่ได้มาจากการสะท้อนการปฏิบัติจาก ประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งความแตกต่างระหว่าง การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม กับการบริการชุมชน (community service) คือ การเรียนรู้แบบรับใช้สังคมต้องกำหนดระยะเวลาชัดเจน สำหรับผู้เรียน ในการที่จะคิด (think) พูด (talk) และเขียน (write) เกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้ปฏิบัติและสังเกตในระหว่าง ที่ทำกิจกรรมการบริการนั้นๆ ซึ่งถ้าไม่มีการสะท้อนผลการปฏิบัติแล้ว จะทำให้เสียโอกาสเป็นอย่างมาก ในการที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การสะท้อนผลการปฏิบัติ สามารถสะท้อนได้ทั้งใน ด้านความรู้เชิงวิชาการ (cognitive) ความรู้สึก (affective) และ กระบวนการ (process)

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เบาเวดดอน และ สก็อต (Bowdon and Scott, 2003: 13-21) สรุปไว้ดังนี้คือ

1) ผลที่เกิดกับผู้เรียน

- 1.1) ผู้เรียนมีโอกาสที่จะประยุกต์ใช้หลักการและความรู้ที่เรียนมาใน สถานการณ์จริง ที่สอดคล้องกับความสนใจในเชิงวิชาชีพและความเป็นพลเมืองของผู้เรียน
- 1.2) ผู้เรียนสามารถที่จะสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มผู้คนในโลกของความจริง ได้รับข้อมูลย้อนกลับในการทำงานของเขาจากตัวแทนขององค์กรและสมาชิกในชุมชน
- 1.3) ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะบริหารจัดการโครงการหลัก มอบหมายงานและ กำหนดบทบาทให้แต่ละคนรับผิดชอบอย่างเหมาะสม
- 1.4) ผู้เรียนจะได้เผชิญกับความขัดแย้งทางจริยธรรมในสภาพจริง (real ethical dilemmas) ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่พวกเขาจะได้พบในช่วงของการทำงาน
- 1.5) ผู้เรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนและพัฒนาแฟ้มสะสม งานสำหรับใช้ประกอบการหางานทำ หลังจบการศึกษาแล้ว

2) ผลที่เกิดกับตัวแทน/บริษัทที่ให้ความร่วมมือ

- 2.1) ตัวแทน/บริษัทเหล่านั้น จะมีผู้ช่วยและได้รับความช่วยเหลือในการ ปฏิบัติงาน
- 2.2) ตัวแทน/บริษัทเหล่านั้น สามารถสร้างสัมพันธภาพกับตัวแทนของ วิทยาลัยและ เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในชุมชน

2.3) ตัวแทน/บริษัทเหล่านั้น มีโอกาสที่จะสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษาที่วันหนึ่งอาจจะนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ให้กับงานของพวกเขาก็ได้

3) ผลที่เกิดกับสถานศึกษา

3.1) สถานศึกษาได้พัฒนาความสัมพันธ์และสร้างข้อตกลงในการให้บริการกับชุมชน

3.2) สถานศึกษาได้พัฒนาคณะวิชาต่างๆ มากขึ้น โดยผ่านประสบการณ์ภาคสนามที่เพิ่มขึ้นของผู้สอน

3.3) สถานศึกษา สามารถปรับหลักสูตรให้ดีขึ้น โดยการจัดในลักษณะของสหวิทยาการเพิ่มขึ้น

2.3 การวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบ

การวัด (measurement) คุณลักษณะความรับผิดชอบ เป็นการวัดที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม เป็นกระบวนการที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แสดงถึง คุณธรรมจริยธรรมของแต่ละบุคคลว่า มีคุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างไร ส่วน การประเมินผล (assessment) เป็นการนำข้อมูลที่แสดงถึงคุณธรรมจริยธรรม ที่ได้จากการวัดมาพิจารณาลงสรุป เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมต่อไป การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่ควรยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือใช้ดัชนีใดดัชนีหนึ่ง แต่ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ เนื่องจากการวัดและประเมินผู้เรียนในด้านนี้ เป็นการวัดทางจิตใจที่วัดได้ยากกว่าการวัดความสามารถทางสติปัญญา สิ่งที่วัดในด้านคุณธรรม มี 4 ประการคือ (สมบุญ ธิตพงศ์, 2544: 1-12)

- 1) วัดความรู้ (knowledge) เป็นการวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
- 2) วัดทัศนคติเชิงจริยธรรม (attitude) คือความโน้มเอียงทางจิตใจอันเนื่องมาจากการมองเห็นคุณประโยชน์และโทษของสิ่งนั้น การกระทำหรือไม่กระทำในด้านคุณธรรมจริยธรรม ขึ้นอยู่กับ การมองเห็นคุณประโยชน์และโทษเหล่านั้น ถ้าเห็นประโยชน์ก็ทำ ดังนั้น การวัดทัศนคติเชิงจริยธรรม คือการเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการกระทำนั้น ซึ่งดีกว่าการวัดความรู้
- 3) วัดเหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning) คือการวัดเหตุผลที่มาสนับสนุนให้ผู้เรียนกระทำหรือไม่กระทำ ซึ่งในการวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ต้องมีทฤษฎีทางจริยธรรมมาประกอบการพิจารณาการตอบของผู้เรียน ซึ่งโคลเบอร์ก (Kohlberg) เป็นผู้เสนอทฤษฎีพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

4) พฤติกรรมการแสดงออก (action) เป็นการแสดงออกของผู้เรียนในการกระทำดี ละเว้นชั่ว การวัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องสามารถวัดได้ที่การกระทำหรือการ แสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ด้านความรับผิดชอบ ครูต้องสามารถสังเกตพฤติกรรมความ รับผิดชอบที่แสดงออกจากการกระทำ

แม็คมิลแลนค์ และ ชูเมคเกอร์ (McMillan and Schumacher, 1997: 250-251) ได้ให้แนวคิดที่ว่า แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนนั้น เป็นการวัดความสามารถทาง สติปัญญา (cognitive measurement) ในขณะที่ เครื่องมือวัดเจตคติ (affective instrument) จะ ใช้วัดคุณลักษณะ (traits) ต่างๆ เช่น ความสนใจ (interests) เจตคติ (attitudes) มโนทัศน์ส่วนตัว (self-concept) ค่านิยม (values) บุคลิกภาพ (personality) และความเชื่อ (beliefs) ซึ่งการวัด เจตคติ เป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำยากกว่าการวัดความสามารถทางสติปัญญา หรือทักษะการปฏิบัติ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจาก 1) ผลของการวัดเจตคติ หรือการวัดที่ไม่ใช่เรื่องของ สติปัญญา (nongognitive measurement) อาจจะมีผลกระทบมาจากชุดของตัวเลือกตอบ (response set) ที่มีอิทธิพลต่อคำตอบของผู้สอบก็ได้ เช่น ตัวเลือกเป็น เห็นด้วย-ไม่เห็นด้วย หรือ ชอบ-ไม่ชอบ 2) ข้อคำถามของแบบวัดที่ไม่ใช่เรื่องของสติปัญญา จะมีความไวที่จะก่อให้เกิดการ เสแสร้ง หรือหลอกลวง (faking) แม้จะมีการใช้เทคนิคหลายๆ ประการที่จะลดการเสแสร้ง หรือ หลอกลวงให้น้อยลง เช่น การใช้คำถามเป็นตัวบังคับ การชี้ให้เห็นจุดหมายของแบบวัดและการ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้สอบ แต่ปรากฏการณ์ของการเสแสร้งก็ยังเกิดขึ้น ซึ่งเหตุผลที่สำคัญ ประการหนึ่ง มาจากความคาดหวังหรือบรรทัดฐานของสังคม ที่เป็นตัวบังคับให้ผู้สอบต้องตอบ แบบวัดให้ใกล้เคียงกับบรรทัดฐาน หรือลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมให้มากที่สุด มากกว่าที่จะ ตอบด้วยความซื่อสัตย์ (honestly) 3) ความเที่ยงของแบบวัดที่ไม่ใช่เรื่องของสติปัญญา โดยทั่วไป จะน้อยกว่าแบบวัดทางสติปัญญา 4) แบบวัดที่ไม่ใช่เรื่องของสติปัญญา ส่วนมากจะสนใจความ ตรงเชิงโครงสร้าง (construct validity) ซึ่งสร้างยาก และ 5) แบบวัดที่ไม่ใช่เรื่องของสติปัญญา จะ ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องชัดเจน เหมือนกับแบบวัดทางปัญญา และผลที่ได้โดยทั่วไปจะใช้การตีความ โดยการเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ดังนั้นการมีกลุ่มเปรียบเทียบในการทดสอบ จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ อยากรู้ก็ตาม แม้ว่าจะมีข้อจำกัดหลายๆ ประการดังกล่าว แต่ยังคงมีการวิจัยด้านคุณลักษณะมา โดยตลอด ทั้งนี้เพราะ การพัฒนาด้านคุณลักษณะ ต้องบูรณาการไว้ในกระบวนการเรียนการสอน ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2543: 188-200) ได้กล่าวถึง การสร้างเครื่องมือวัดทางจริยธรรม ไว้ดังนี้คือ

1) วัดเนื้อหาหรือความรู้ (knowledge) การวัดเนื้อหาจริยธรรม หมายถึง เนื้อหาของ จริยธรรมที่โรงเรียนหรือสังคมกำหนดไว้ และนำเนื้อหาเหล่านี้ที่ถือว่าดีงามสอนให้ผู้เรียน หรือคน ในสังคมทั่วไปประพฤติปฏิบัติกัน และเมื่อประพฤติปฏิบัติแล้ว จะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างมี ความสุขทั้ง ตนเองและผู้อื่น สิ่งที่สังคมสอนจึงเป็นเนื้อหาที่ควรรู้ไว้ก่อน การสอนความรู้แบบนี้ โรงเรียนหรือวิทยาลัยจะใช้มากที่สุดเพราะมีวิชาที่มีเนื้อหาทางจริยธรรมเกี่ยวข้องอยู่มาก การสร้าง ข้อสอบแบบนี้เป็นแบบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ข้อสอบอาจเป็นการอธิบาย เติมคำ จับคู่ และเลือกตอบ ก็ได้ แล้วแต่จุดประสงค์ของการสอน

2) วัดความรู้สึกทางจริยธรรมความรู้สึกเป็นพื้นฐานอันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมจริยธรรม จริงๆ แล้วเน้นการแสดง การตัดสินใจลงมือกระทำเมื่อพบกับปัญหาทาง จริยธรรม ซึ่งการตัดสินใจนั้นแสดงว่า ต้องมีพื้นฐานความรู้สึกมาก่อน ถ้าเรามีจุดประสงค์เพื่อ ต้องการดูว่า ความรู้สึกทางจริยธรรมของคนนั้นมีมากน้อยเพียงใด ก็สามารถสร้างเครื่องมือวัด ดูก่อนได้ ซึ่งจะสามารถเอาผลของความรู้สึกไปพยากรณ์การแสดงออกมาทางจริยธรรมได้บ้าง ความรู้สึกทางจริยธรรม บางที่เรียกว่า เจตคติต่อจริยธรรม คือมีจริยธรรมเป็นเป้า ความรู้สึกต่อเป้า ซึ่งเป็นจริยธรรม เรียกว่า เจตคติต่อจริยธรรมได้เช่นกัน

3) วัดพฤติกรรมการแสดงออกทางจริยธรรม ด้านนี้เป็นการวัดจริยธรรมได้ตรงจุด ที่สุด เพราะจริยธรรมมองในแง่การพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อพบ สภาพความขัดแย้งทางจริยธรรมขึ้นมา การตัดสินใจจึงต้องใช้ค่านิยมหรือคุณธรรมระดับใดระดับ หนึ่ง แล้วแต่มีโนธรรมหรือจิตสำนึกที่สั่งสมอยู่ในใจคนนั้น การวัดการกระทำจึงสามารถทำได้ หลายแบบ คือ

3.1) การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเฝ้ามองดูอย่างมีจุดหมาย เครื่องมือที่สำคัญ จึงเป็นตา นั่นเอง ตากับการรับรู้จะต้องมีความเกี่ยวข้อง สามารถจำแนกพฤติกรรมของผู้ที่ถูก สังเกตได้อย่างดี สิ่งที่จะช่วยในการสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ บัตรรายการ ในบัตรรายการนี้จะมี พฤติกรรมที่ต้องสังเกตไว้จำนวนหนึ่ง การสังเกตที่ดีจะต้องพยายามไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวและควร กำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมจึงจะดี การจะสังเกตพฤติกรรมทางจริยธรรมใด ควรวิเคราะห์ แยกแยะพฤติกรรมทั้งดี และไม่ดีในการแสดงออกทางจริยธรรมนั้น

การสังเกตถ้ามีผู้สังเกตตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปก็จะดี เพื่อจะได้นำผลการสังเกตมาตรวจสอบว่า ผลการสังเกตสอดคล้องกันหรือไม่ ถ้าผลการสังเกตไม่สอดคล้องกัน ถือว่าไม่คนใดก็คนหนึ่งจะต้องคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง จึงควรระวัง

3.2) การสัมภาษณ์ หมายถึง การพูดคุยกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายในที่นี้หมายถึง ต้องการมาตรฐานมากขึ้น จึงควรมีข้อคำถามไว้ก่อนและถามเน้นประเด็นที่เราต้องการศึกษา ถ้าผู้ตอบเลียงไปทางอื่น ผู้สัมภาษณ์ควรพยายามทะลอมเข้าสู่จุดหมายที่ต้องการให้ได้ ซึ่งการศึกษาของ โคลเบอร์ก และ เพียเจ (Piaget) ก็ใช้วิธีการสัมภาษณ์เหมือนกัน โดยใช้คำถามที่มีปัญหาทางจริยธรรม ถามผู้ถูกสัมภาษณ์แล้วรวบรวมผลนำมาวิเคราะห์ ในที่สุดจึงรู้ว่าเด็กระดับใดมีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับใดซึ่งเขาเป็นคนจัดประเภทเหตุผลทางจริยธรรมที่ได้จากการสัมภาษณ์ จึงได้ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม

การสัมภาษณ์เพื่อวัดจริยธรรมเป็นการยาก ตรงที่จะต้องให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรมออกมาให้ปรากฏ ถ้าใช้คำถามไม่ดีก็จะไม่ได้รับความร่วมมือหรือตอบไปคนละอย่างไม่ได้สิ่งที่เราต้องการ

3.3) ใช้สถานการณ์ย่อยๆ แล้วเขียนตัวเลือกตอบ สถานการณ์ในที่นี้อาจจะยาวหรือสั้นก็ได้ แต่ให้เป็นลักษณะที่มีปัญหาเชิงจริยธรรมอยู่ ยิ่งซับซ้อนก็จะยิ่งยากแก่การตัดสินใจ แต่ต้องระวังเรื่องภาษา เพราะผู้ตอบบางคนอ่านไม่เข้าใจ หรือจับต้นชนปลายไม่ถูก เลยไม่สามารถพิจารณาตัดสินใจได้ดังที่ตนเองคิดก็อาจจะใช้การเดาได้ ถ้าเป็นแบบนี้แสดงว่า ข้อที่มีสถานการณ์แบบนั้นไม่ดีควรตัดออก ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมอาจมีหลายแง่ แต่ถ้าผู้อ่านสามารถเข้าใจความหมายได้ การตอบจะไม่มีปัญหา แต่ถ้าการใช้ภาษาอธิบายสถานการณ์วกวนไม่กระจ่าง มักจะมีปัญหาการตีความ ผู้เขียนข้อสอบจึงควรระวังข้อนี้ให้ดี บางทีสถานการณ์ยาวเป็นหน้า แต่สรุปปัญหาแล้วเหมือนกับสถานการณ์ 3 บรรทัด อย่างนี้ก็ไม่ดี การเลือกสถานการณ์จึงควรระวัง

นอกจากนี้ กราธโฮลล์ และคณะ (Krathwohl and others, 1973: 33-35) และ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้จำแนกระดับขั้นความรู้สึกลงในด้านจิตพิสัยไว้ 5 ระดับ จากขั้นต่ำไปหาขั้นสูง ดังนี้คือ

1. ขั้นการรับรู้ (receiving/ attending) เป็นขั้นแรกของระดับความรู้สึกลงที่ประกอบด้วย

1) ความตระหนักรู้ (awareness) เป็นความรู้สึกลงที่เกิดขึ้นในสภาวะของจิตใจของบุคคล

2) ความตั้งใจในการรับรู้ (willingness to receive) เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีความพึงพอใจที่จะรับสิ่งเร้านั้น อย่างเอาใจใส่หรือตั้งใจ

3) การควบคุมหรือการเลือกที่จะสนใจ (controlled/ selected attention) เป็นการแยกแยะสิ่งต่างๆ จากความรู้สึกของตน โดยที่สนใจต่อสิ่งที่ตนเองรู้สึกชอบ และจะละเลยต่อสิ่งที่ไม่ชอบ

2. ขั้นการตอบสนอง (responding) บุคคลสนใจที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ตนพึงพอใจ ในขั้นนี้ประกอบด้วย

1) การยินยอมตอบสนอง (acquiescence in responding) เป็นการยินยอมโดยที่ไม่เต็มใจและไม่ยอมรับอย่างเต็มที่

2) การเต็มใจที่จะตอบสนอง (willingness to respond) เป็นการกระทำด้วยความเต็มใจและความสมัครใจของตนเอง โดยไม่ได้ถูกบังคับหรือกลัวถูกลงโทษ

3) การพอใจในการตอบสนอง (satisfaction in response) เป็นสภาวะทางอารมณ์ของบุคคลที่รู้สึกพอใจต่อการตอบสนอง

3. ขั้นการรู้คุณค่าหรือค่านิยม (valuing) เป็นการแสดงออกที่เกิดจากความผูกพันหรือรู้สึกมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่างๆ ในสังคม จนยอมรับมาเป็นความเชื่อของตนเอง และกลายเป็นค่านิยมของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นผลมาจากสังคม ประสบการณ์ และการประเมินค่า ในขั้นนี้ประกอบด้วย

1) การยอมรับคุณค่า (acceptance of a value) เป็นการยอมรับคุณค่าของสถานการณ์ สิ่งเร้า หรือความเชื่อ โดยมีเหตุผลมารองรับ ผู้ที่มีความรู้สึกต่อสิ่งต่างๆ อยู่ในระดับขั้นนี้ มักจะมีการตอบสนองต่อสิ่งนั้นอย่างคงที่แน่นอน

2) การนิยมชมชอบในคุณค่า (preference for a value) เป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผยว่า ตนเองชื่นชอบในคุณค่าใด และเต็มใจที่จะยึดถือในคุณค่านั้น

3) การผูกมัดในคุณค่า (commitment) เป็นการแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับความเชื่อที่ตนเองยึดถือ และยึดมั่นอย่างแน่นอน รวมทั้งยอมรับค่านิยมนั้นอย่างแน่วแน่

4. ขั้นการจัดระบบคุณค่า (organization) เป็นการจัดกลุ่มค่านิยมหาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม และกำหนดค่านิยมที่เด่นและสำคัญ ในขั้นนี้ประกอบด้วย

1) การสร้างมโนทัศน์ของคุณค่า (conceptualization of a value) เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของค่านิยมกับสิ่งที่บุคคลยึดถือหรือกำลังจะยึดถือ

2) การจัดระบบของคุณค่า (organization of a value system) เป็นการนำเอาค่านิยมที่ยึดถือมาหาความสัมพันธ์ เพื่อสร้างเป็นลักษณะที่มีความคงที่แน่นอน กำหนดเป็นแนวคิด หรือปรัชญาของชีวิต

5. **ขั้นกำหนดคุณลักษณะ** (characterization by a value or value complex) เป็นการแสดงพฤติกรรมตามลักษณะของค่านิยมที่บุคคลได้จัดระบบไว้แล้ว ในขั้นนี้ประกอบด้วย
- 1) การวางหลักทั่วไป (generalized set) ช่วยให้ผู้บุคคลจัดลำดับเรื่องราวที่ตนจะแสดงออก ช่วยในการกำหนดหลักทั่วไปของการแก้ปัญหาหรือควบคุมปัญหาต่างๆ ในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น
 - 2) การแสดงลักษณะนิสัย (characterization) เป็นการรวมความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมไว้ในตัวบุคคลและแสดงออกมาในรูปของบุคลิกภาพ

จากแนวทางในการวัดทางเจตคติ และคุณลักษณะความรับผิดชอบ ดังกล่าวข้างต้น ในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความรู้สึก เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการ โดยสร้างแบบวัดชนิดกำหนดสถานการณ์ แล้วให้นักศึกษาพิจารณาตัดสินใจว่า มีความรู้สึกต่อการกระทำ หรือข้อความนั้นอย่างไร แล้วจึงพิจารณาคำตอบ ตามการจำแนกระดับความรู้สึก ตามแนวของ กราธโฮลด์ และคณะ (Krathwohl and others, 1973) ใน 5 ระดับ 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การรู้คุณค่าหรือค่านิยม 4) การจัดระบบคุณค่า และ 5) การกำหนดคุณลักษณะ

ตอนที่ 3 คุณลักษณะศึกษา (Character Education)

การนำเสนอสาระในส่วนนี้ ผู้วิจัยแยกเสนอเป็น 3 หัวข้อคือ ความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษา การเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะ และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ ดังสาระโดยละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษา

ในการจัดการศึกษาทุกระดับมีเป้าหมายหลักอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือกล่าวว่าเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง (smart) และเป็นคนดีของสังคม (good) ซึ่งเรื่องของ “ความเก่ง” และ “ความดี” นั้นไม่ใช่เรื่องเดียวกัน การตระหนักถึงความแตกต่างในเรื่องดังกล่าวนี้ มีมาตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือในสมัยของเพลโต (Plato) ได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษาว่า ให้จัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ (character) ควบคู่กับสติปัญญา (intellect) การรู้จักกาลเทศะ (decency) และ การอ่านเขียน (literacy) รวมทั้ง การปลูกฝังคุณธรรม (virtue) ไปพร้อมกับ ความรู้ (knowledge) ทั้งนี้ เพื่อสร้างให้ผู้เรียนที่ผ่านกระบวนการให้การศึกษาเป็นพลเมืองที่ทำประโยชน์ให้กับตนเองและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น (Lickona, 1991: 6) ซึ่งปัจจุบันได้มีความตื่นตัวและพิจารณาถึงแนวการสอน ที่มุ่งสร้าง

เสริมการพัฒนาจริยธรรม ค่านิยมให้กับผู้เรียนเหมือนดังเช่นในอดีตกันอย่างกว้างขวาง โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะภายในชั้นเรียนเท่านั้น

1) ความหมายของคุณลักษณะศึกษา

คำว่า “คุณลักษณะ” (Character) ในความหมายที่กว้างนั้น ไมเคิล โนแวก (Michael Novak) ได้อธิบายว่า “หมายถึง การผสมผสานที่กลมกลืนกันของคุณธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา (religious traditions) เรื่องราวในอดีตที่เล่าขานต่อกันมา (literacy stories) นักปราชญ์ (sages) และ ผู้คนที่มีจิตสำนึกในสังคม โดยผ่านการศึกษามาตามยุคสมัยในอดีต” ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ไม่มีใครที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมอย่างสมบูรณ์ ทุกคนจะมีจุดบกพร่องในบางจุด และจะได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่นตามคุณลักษณะที่แตกต่างกันไป (Lickona, 1991: 51) ในทางจิตวิทยา คูเปอร์แมน เจ (Kupperman, J., 1991) และ แกลล์ ชูซาน (Gall Susan, 1996) ได้อธิบายความหมายของคุณลักษณะว่า หมายถึง ชุดของนิสัยถาวรพื้นฐาน (a set of basic innate) ที่ต้องได้รับการพัฒนาและต้องการแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งแรงจูงใจของแต่ละคนจะปรับได้ในทุกช่วงอายุ ในวัยเด็ก ส่วนในช่วงอายุประมาณ 17 ปี โดยปกติแล้วการที่จะปรับคุณลักษณะของแต่ละบุคคล จะผสมผสานไปกับภาพรวมของเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

ในวงการศึกษาคูเปอร์แมน เจ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะว่า คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ครูประพฤติปฏิบัติแล้ว มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนที่สอนอยู่ (Elkind and Sweet, 1997) โทมัส ลิคโคนา (Thomas Lickona) ให้แนวคิดและแนวทางในการเสริมสร้างคุณลักษณะให้กับผู้เรียน ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะที่ดี (good character) ว่าเป็นสิ่งที่เราต้องการสำหรับผู้เรียน และยังได้อธิบายเพิ่มเติมแนวคิดของ อริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกไว้ว่า คุณลักษณะที่ดีคือชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง (Lickona, 1991: 50) ซึ่งชีวิตที่มีคุณธรรมนั้น ครอบคลุมทั้งในลักษณะของการนำคุณธรรมมาใช้เป็นหลักดำเนินชีวิตของตนเอง เช่น การควบคุมตนเอง และการรู้จักพอ รวมทั้ง การนำคุณธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น เช่น การช่วยเหลือเกื้อกูล และมีเมตตา กรุณา ก้ำกับตนเอง โดยที่คุณธรรมในสองลักษณะนั้น มีความเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เราต้องควบคุมตนเอง เพื่อให้บุคคลอื่นเห็นว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้อง

การเริ่มต้นที่จะสอนคุณลักษณะในโรงเรียนอย่างจริงจังนั้น มีผลมาจากการที่สังคมต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมายอันสืบเนื่องมาจากการละเลยการปลูกฝังจริยธรรมในสถานศึกษาให้ต่อเนื่องในทุกระดับ จนกระทั่งมีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในวงการศึกษาระดับประเทศสหรัฐอเมริกาในปี 1990 ที่เรียกร้องให้มีการฟื้นฟูการสอนจริยธรรมในโรงเรียน รวมทั้ง เพื่อขจัดความขัดแย้งในการสอนศาสนาของโรงเรียนเอกชนหลายแห่ง จึงได้มีการกำหนดโครงสร้างของการสอนศีลธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาโดยใช้ชื่อเรียกว่า “Character Education” หรือ “คุณลักษณะศึกษา” (Yalish, 1980) ซึ่งแสดงถึงลักษณะของกิจกรรมและหลักการต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียน โดยแนวทางที่จัดให้กับผู้เรียนจะเน้นไปที่การทำงานเป็นทีม (teamwork) กิจกรรมเสริมหลักสูตร (extracurricular) หรือการเชื่อมโยงแนวทางของคุณลักษณะศึกษาที่กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับพฤติกรรมในชีวิตจริง (Ryan และ Lickona, 1992: 343) ส่วน คอร์ลีย์ และคณะ (Corley and others, 1998: 34-35) ได้อธิบายถึง คุณลักษณะศึกษา ว่า เป็นความพยายามที่จะสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน บนฐานของคุณธรรมหลัก (core virtues) ที่เป็นสิ่งดีงามสำหรับปัจเจกบุคคลและสังคม

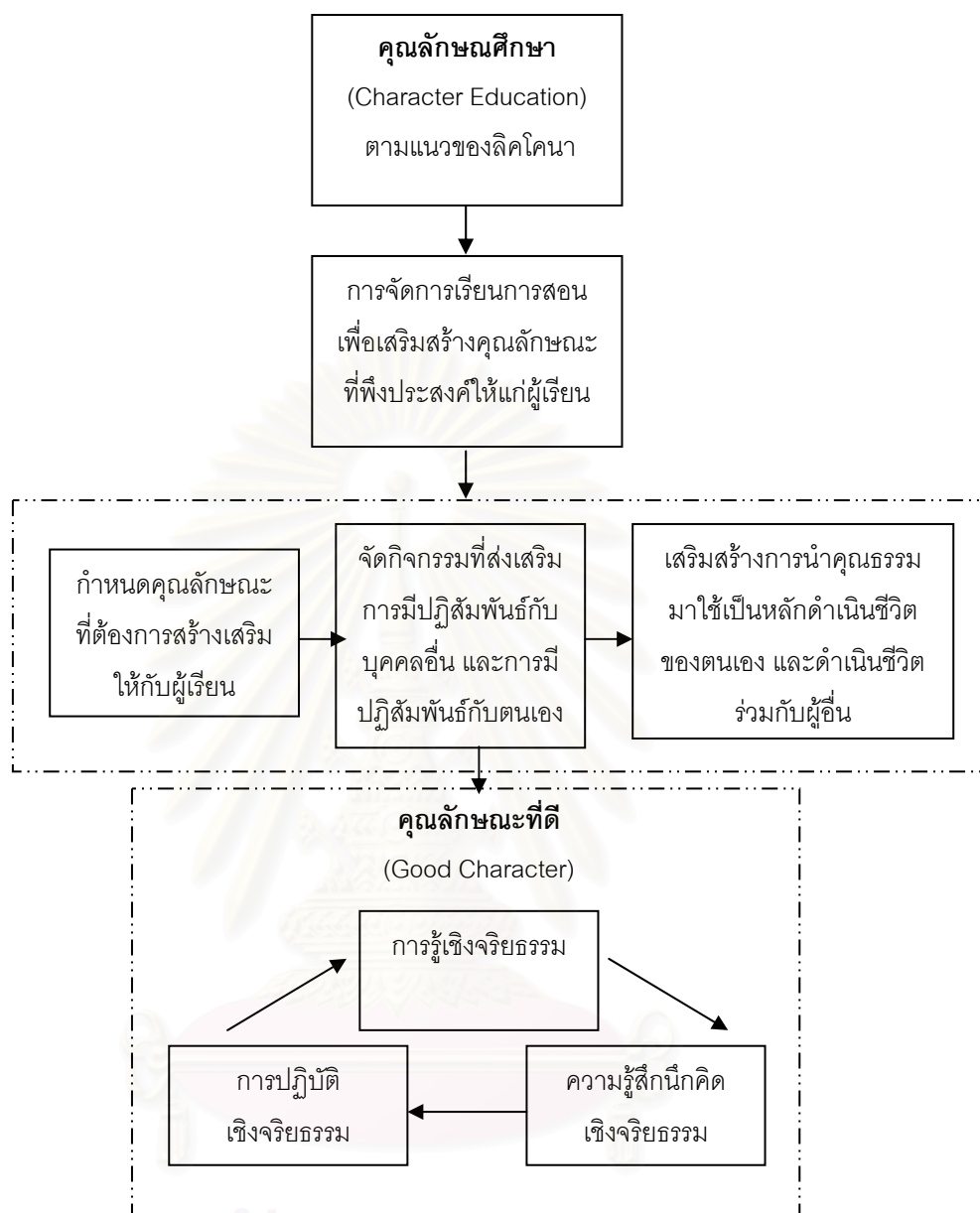
คาร์เตอร์ วี กู้ด (Carter V. Good, 1995) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะศึกษาว่าหมายถึง “การศึกษาที่ออกแบบเพื่อพัฒนาลักษณะของบุคคล ที่สอดคล้องกับระบบของจริยธรรมบางระบบ” ดังเช่นในบางครั้งจะมองคุณลักษณะศึกษาในมิติของการสร้างจุดหมายและกำหนดเกณฑ์ ที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน และประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหมด และบางครั้งก็พัฒนาคุณลักษณะ โดยแยกออกจากโปรแกรมของโรงเรียน ที่กำหนดให้จัดการเรียนการสอนจริยธรรมในบางข้อ หรือในบางครั้งจะสับสนกับวิธีการครอบงำความคิดสำหรับชีวิต (indoctrination For life) ในสถาบันซึ่งถูกมองว่าเป็นการบังคับลงโทษที่อยู่นอกเหนือจากพฤติกรรมทางจริยธรรม หรือ ในขณะเดียวกันก็จะมีการมองว่า โบสถ์เป็นสถานที่ของการบังคับสอนศาสนา และสภาพสังคม มีบทบาทสำคัญในการสอนหน้าที่ความเป็นพลเมืองดีด้วย ซึ่ง คุณลักษณะศึกษา ไม่ได้มีความหมายง่ายๆ เพียงแค่เป็นหลักการสำหรับการสอนค่านิยมทางจริยธรรม (moral values) หรือเหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning) เท่านั้น แต่เป็นหลักการสำหรับการปลูกฝัง (inculcating) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (desirable traits) และคุณงามความดี (Bennett, 1993: 11-13; Lickona, 1997: 46; Nodding, 1997: 1) อาจกล่าวได้ว่า คุณลักษณะศึกษา เป็นจิตสำนึก (conscious) หรือความพยายามอย่างข้ดแจ้งในการที่จะพัฒนาคุณลักษณะหรือคุณภาพของแต่ละบุคคลให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ (Hoge, 2002: 104-105) โดยมีเป้าหมายที่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางศีลธรรม (a morally mature person) มากกว่าการปลูกฝังให้ผู้รู้จักเพียงแค่จำนวนของค่านิยมหรือคุณงามความดีที่ควรจดจำเท่านั้น (Rusnak และคณะ, 1992: 306)

โทมัส ลิคโคนา (Lickona, 1991) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะศึกษา สรุปได้ว่า คุณลักษณะศึกษา เป็นความตั้งใจ ความพยายามอย่างแน่วแน่ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิด

ขึ้นกับผู้เรียน หรือเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องจากสิ่งที่ผิด โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่ การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอบรมสั่งสอนโดยตรง นอกจากนี้ ลีโคเนา ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ คุณลักษณะที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาค่านิยมว่า คุณลักษณะประกอบด้วย ค่านิยมเชิงปฏิบัติ (operative values) และค่านิยมในการกระทำ (values in action) ที่มีปฏิสัมพันธ์กันใน 3 ส่วนคือ การรู้คิดเชิงจริยธรรม (moral knowing) ความสำนึกเชิงจริยธรรม (moral feeling) และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) ดังนั้น คุณลักษณะที่ดี จึงประกอบด้วย การรู้ในสิ่งที่ดี ความปรารถนาที่จะทำสิ่งที่ดี และการปฏิบัติในสิ่งที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะนิสัยของจิต (habits of mind) ลักษณะนิสัยของใจ (habits of heart) และลักษณะนิสัยของการกระทำ (habits of action) นั่นคือ ความสามารถที่จะตัดสินใจว่า สิ่งใดถูก ใฝ่ใจอย่างจริงจังกับสิ่งที่ถูกต้อง และประพฤติ ปฏิบัติกับสิ่งที่ถูกต้องนั้นๆ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความกดดันภายนอกและสิ่งยั่วยุจากภายในก็ตาม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา ตามแนวของลีโคเนา สรุปได้ว่า คุณลักษณะ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาและต้องการแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม คุณลักษณะที่ดี คือ สิ่งที่คุณสอนต้องการสร้างเสริมให้กับผู้เรียน ให้มีชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง โดยครอบคลุมทั้งในลักษณะของการนำคุณธรรมมาใช้เป็นหลักดำเนินชีวิตของตนเอง และการนำคุณธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น และองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แนวคิดหลักเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา ตามแนวของลีโคเนา สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 4 แนวคิดหลักเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาตามแนวคิดของลิคโคนา

2) องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ลิคโคนา ได้เสนอองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดีไว้ 3 องค์ประกอบ คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกรู้จักคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ซึ่ง ลิคโคนา (Lickona, 1991: 51) ได้ยกตัวอย่างเหตุการณ์ของเด็กผู้ชายคนหนึ่งที่พักของเขาได้เล่าถึงพฤติกรรมของลูกชายให้ฟังว่า แอนดี้ เป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทออร์แกน แต่เขามีปัญหาบางอย่าง จึงไม่ค่อยมีความสุขในครอบครัวสักเท่าไร และไม่ต้องการที่จะเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา เขาจึงออกไปสมัครงานเป็น

ผู้ช่วยปรับเสียงออร์แกนและเปียโนของร้านในเมืองใหญ่เมืองหนึ่ง รายได้ของเขาดีมาก เพราะมีวัดหลายแห่งที่ต้องมาใช้บริการปรับเสียงเครื่องดนตรีเหล่านี้ แต่วันหนึ่งเขาก็พบว่า เจ้าของร้านที่เขาทำงานด้วยไม่ซื่อสัตย์กับวัดต่างๆ โดยบอกวัดเหล่านั้นว่า ต้องปรับเสียงออร์แกนปีละ 4 ครั้ง แต่ในความเป็นจริงแล้วเขาไม่ได้ทำอะไรเลย เพียงแต่นั่งเล่นออร์แกนเฉยๆ เพื่อให้ดูเหมือนว่ากำลังปรับเสียงอยู่ เขาจึงลาออกจากงาน ทั้งรายได้งามในงานที่เขาชอบ และไปบอกวัดให้เปลี่ยนคนปรับเสียงออร์แกนใหม่ ซึ่งเมื่อพ่อของเขาทราบเรื่อง ก็ได้บอกลูกชายของเขาว่า เขาภูมิใจในสิ่งที่แอนดี้ได้กระทำลงไปมาก

จากเหตุการณ์ข้างต้น วิธีการตัดสินใจของ แอนดี้ นั้น ลิคโคนา อธิบายว่าเกี่ยวข้องกับ คุณลักษณะทั้ง 3 ส่วนคือ การรู้คิดเชิงจริยธรรม คือการตัดสินใจถึงพฤติกรรมของ นายจ้างว่าผิด ความสำนึกเชิงจริยธรรม คือไม่สบายใจที่วัดต้องโดนหลอกให้จ่ายเงิน และตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการหลอกหลวงนี้ และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม คือลาออกจากงานและแจ้งให้วัดให้วัดทราบถึงวิธีการที่หลอกหลวงนี้ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ไม่ได้แบ่งแยกกันอย่างชัดเจน แต่จะเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อกัน ในเชิงสนับสนุนซึ่งกันและกันในทุกทาง กล่าวคือ การตัดสินใจเชิงจริยธรรม (moral judgment) สามารถทำให้เกิดความรู้สึกเชิงจริยธรรม ที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการปฏิบัติเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อทุกองค์ประกอบได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งในความเป็นจริงนั้น การทำงานร่วมกันในทุกองค์ประกอบของคุณลักษณะ จะซับซ้อนและเกิดขึ้นพร้อมกันในเวลาเดียวกัน จนอาจจะไม่ทันสังเกตเห็นได้ ซึ่งองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ลิคโคนา (Lickona, 1991: 53) ได้สรุปให้เห็นดังภาพที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 5 องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี (Lickona, 1991: 53)

2.1) การรู้เชิงจริยธรรม

เป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะในส่วนของการรู้เชิงจริยธรรมนั้น มีดังนี้คือ

1) **ความตระหนักรู้ทางจริยธรรม (Moral awareness)** เป็นการรับรู้ถึงความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม (moral responsibility) ในขั้นแรกคือ การใช้สติปัญญาในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม และต้องรับรู้ถึงปัญหาก่อนที่จะตัดสินใจเชิงจริยธรรม ซึ่งการเรียนการสอนค่านิยม มีส่วนที่จะช่วยฝึกผู้เรียนให้สามารถค้นพบข้อเท็จจริงก่อนที่จะตัดสินใจเชิงจริยธรรม

2) **การรับรู้ค่านิยมทางจริยธรรม (Knowing moral values)** เป็นความเข้าใจถึงค่านิยมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นมรดกทางสังคมที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เช่น ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความอดทน ความมีวินัยในตนเอง

ความเมตตา กรุณา และความกล้าหาญ นอกจากนี้ ยังรวมถึงความเข้าใจในการประยุกต์การรับรู้ ค่านิยมไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

3) *การเข้าใจผู้อื่น* (Perspective-taking) เป็นความพยายามที่จะรับรู้ความคิด เห็นของผู้อื่น มองสถานการณ์ตามความคิดของแต่ละคน และเข้าใจถึงการกระทำและความรู้สึก ของผู้อื่น ซึ่งสิ่งที่กล่าวมานั้น ถือว่ามีความสำคัญในเบื้องต้นก่อนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม การให้ ประสบการณ์เกี่ยวกับความเป็นไปของโลก และความเข้าใจผู้อื่นแก่ผู้เรียน นับว่าเป็นเป้าหมาย พื้นฐานของจริยศึกษา

4) *เหตุผลเชิงจริยธรรม* (Moral reasoning) จะเกี่ยวข้องกับความเข้าใจถึง ความหมายของจริยธรรม และเหตุผลของการมีจริยธรรมในเบื้องต้น ผู้เรียนจะเรียนรู้เหตุผลของ การเกิดจริยธรรมที่ดีและไม่ดี ส่วนในระดับที่สูงขึ้น เหตุผลเชิงจริยธรรมจะรวมถึงความเข้าใจ หลักการสำคัญทางจริยธรรมที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

5) *การตัดสินใจ* (Decision-making) เป็นความสามารถในการคิดหาวิธีการแก้ ปัญหา เชิงจริยธรรมในลักษณะต่างๆ เช่น การตัดสินใจแบบโดยตรงที่เป็นทักษะที่มีการฝึกฝนมา

6) *การรู้จักตนเอง* (Self-knowledge) เป็นการรู้คิดเชิงจริยธรรมที่ยากที่สุดในการ ที่จะสร้างให้เกิดขึ้น แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณลักษณะ ซึ่งการที่จะเป็นบุคคลที่มี จริยธรรมได้ บุคคลนั้น ต้องสามารถทบทวนพฤติกรรมของตนเองและประเมินเชิงวิพากษ์ได้ ในการ พัฒนาการรู้จักตนเองเชิงจริยธรรมจะรวมถึงความตระหนักรู้ในจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของ ตนเอง

2.2) ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม

การพัฒนาคุณลักษณะด้านอารมณ์นี้ มีความสำคัญเท่ากับด้านความรู้เชิง จริยธรรมที่สามารถสร้างเสริมได้จากโรงเรียนและบ้าน ลักษณะของจริยธรรมทางอารมณ์ (emotional moral) ที่ควรพัฒนา ได้แก่

1) *การมีสติ* (conscience) มี 2 ด้านคือ ด้านการรู้คิด (cognitive side) เป็นการรู้ ว่าสิ่งใดถูกต้อง และด้านอารมณ์ (emotional side) เป็นความรู้สึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง คนส่วน มากรู้ว่าสิ่งใดถูกต้อง แต่มีส่วนน้อยที่จะทำตามสิ่งที่ถูกต้องนั้น ผู้ที่มีจิตสำนึกทางจริยธรรมจะ ดำเนินชีวิตตามค่านิยมทางจริยธรรมที่ฝังรากลึกอยู่ในตนนั้น

2) *การเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem)* ผู้ที่เห็นคุณค่าหรือนับถือตนเองสูง จะมีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองมากกว่าผู้ที่นับถือตนเองต่ำ และผู้ที่เห็นคุณค่าตนเอง ในทางบวก ก็มักจะปฏิบัติต่อผู้อื่นในทางบวกด้วย ในทางตรงข้าม ถ้าไม่เห็นคุณค่าหรือไม่นับถือตนเองก็ยากที่จะเห็นคุณค่าและนับถือผู้อื่นด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การเห็นคุณค่าตนเองสูงก็ไม่ได้หมายความว่า เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี ดังนั้น นักการศึกษาจึงควรที่จะมีส่วนช่วยพัฒนาคนหนุ่มสาว ให้เห็นคุณค่าตนเองในทางบวก ที่มีรากฐานจากความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเมตตาากรุณา และความเชื่อที่จะทำดี

3) *การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น (empathy)* เป็นการรับรู้และเข้าใจสภาพที่เป็นอยู่ของบุคคลอื่นในลักษณะของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ซึ่งปัจจุบันเรามักจะพบเสมอว่า บุคคลมักจะเข้าใจและช่วยเหลือผู้ที่ตนเองรู้จักคุ้นเคยเท่านั้น แต่จะไม่สนใจหรือเห็นใจผู้เคราะห์ร้ายที่ตนไม่รู้จัก แท้จริงแล้ว จริยธรรม เป็นการสร้างเสริมความรู้สึกเห็นใจและเข้าใจบุคคลทั่วไปด้วยเช่นกัน

4) *ความรักในคุณงามความดี (loving the good)* รูปแบบสูงสุดของคุณลักษณะ จะรวมถึง การใส่ใจอย่างจริงจังในการเข้าถึงคุณงามความดี คนที่มีคุณธรรม จะไม่ได้หมายถึง เพียงผู้ที่สามารถจำแนกความแตกต่าง ระหว่างความดีงามและความชั่วได้เท่านั้น แต่ต้องเรียนรู้ที่จะรักในความดีงามและเกลียดความชั่วร้าย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว จะทำให้บุคคลนั้นๆ พึงพอใจและปรารถนาที่จะทำความดีและมีศีลธรรมในจิตใจ

5) *การควบคุมตนเอง (self-control)* ถือเป็นคุณธรรมจริยธรรมที่จำเป็น เนื่องจากในบางครั้ง อารมณ์มีอำนาจเหนือกว่าเหตุผล การควบคุมตนเอง จะช่วยควบคุมความต้องการของตนเองและช่วยให้คนเรามีจริยธรรม

6) *การอ่อนน้อมถ่อมตน (humility)* เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่ถูกกละเลย แต่ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของคุณลักษณะที่ดี การอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นการรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง ช่วยลดการดูหมิ่นผู้อื่น ความเย่อหยิ่ง และช่วยป้องกันตนเองจากการทำความชั่ว ที่สืบเนื่องมาจากความคิดเห็นว่าตนได้ทำสิ่งนั้นๆ ถูกต้องแล้ว

2.3) การปฏิบัติเชิงจริยธรรม

การปฏิบัติเป็นผลจากองค์ประกอบทางจริยธรรมทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมาแล้ว คือ การรู้เชิงจริยธรรม และความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม นั่นคือ เมื่อคนเรามีความรู้ความเข้าใจและความสำนึกเชิงจริยธรรมแล้วก็ย่อมที่จะกระทำในสิ่งที่ตนเองรู้ว่าดีและรู้สึกว่าถูกต้องเหล่านั้น

แต่บางครั้ง ก็มีหลายคนเช่นกันที่ไม่สามารถกระทำในสิ่งที่ถูกต้องได้แม้จะมีการรู้คิดและมีความสำนึกที่จะทำดี ซึ่งสิ่งที่มีส่วนผลักดันให้บุคคลทำในสิ่งถูกต้อง ได้แก่

1) *ความสามารถ (competence)* ในเชิงจริยธรรมเป็นความสามารถที่จะเปลี่ยนการตัดสินใจ และความรู้สึกเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่มีประสิทธิผล เช่น ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งจะต้องมีทักษะในด้านการฟัง การสื่อสาร โลกทัศน์ และสามารถแก้ปัญหาโดยที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ หรือในกรณีของการช่วยเหลือผู้อื่นก็จำเป็นต้องมีความสามารถที่จะทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามแผนนั้นๆ

2) *ความมุ่งมั่นตั้งใจ (will)* ถือเป็นแกนสำคัญของความกล้าหาญเชิงจริยธรรม กล่าวคือ ภายใต้อสถานการณ์ที่มีความยากเย็นหรือกดดัน บุคคลต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำหน้าที่ของตนก่อนที่จะคำนึงถึงความพึงพอใจ และต้องควบคุมอารมณ์ของตนด้วยเหตุผลทางจริยธรรมที่ถูกต้อง

3) *ลักษณะนิสัย (habit)* ในหลายๆ สถานการณ์ที่การปฏิบัติเชิงจริยธรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากลักษณะนิสัยหรือความเคยชินของบุคคล และมักจะเลือกทำสิ่งที่ถูกต้องจากความเคยชิน มากกว่าการเลือกอย่างพินิจพิเคราะห์ ดังนั้น ในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่ดี จึงต้องฝึกหรือให้ประสบการณ์ที่ดีซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นนิสัย

โดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่มีคุณลักษณะที่ดี มีการรู้ มีความรู้สึกนึกคิด และมีการปฏิบัติเชิงจริยธรรม มักจะทำงานร่วมกันและส่งเสริมกันและกัน อย่างไรก็ตาม อาจจะไม่เป็นจริงในทุกกรณี แต่เมื่อมีการพัฒนาคุณลักษณะแล้ว การดำเนินชีวิตเชิงจริยธรรมของบุคคลก็จะมีผลกระทบในเรื่องการตัดสินใจ ความรู้สึกนึกคิด และรูปแบบของการปฏิบัติที่ถูกต้องมากขึ้น (Lickona, 1991: 62)

จากองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวลิคโคนา สามารถสรุปวิเคราะห์ให้เห็นถึงพฤติกรรมเป้าหมาย ในแต่ละองค์ประกอบได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 พฤติกรรมเป้าหมายในแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวคิดโคนา

องค์ประกอบของคุณลักษณะตามแนวคิดโคนา	ลักษณะของพฤติกรรม	พฤติกรรมเป้าหมาย
1. การรู้เชิงจริยธรรม 1.1 ความตระหนักรู้ทางจริยธรรม 1.2 การรับรู้ค่านิยมทางจริยธรรม 1.3 การเข้าใจผู้อื่น 1.4 เหตุผลเชิงจริยธรรม 1.5 การตัดสินใจ 1.6 การรู้จักตนเอง	-รับรู้สิ่งใดคือความถูกต้อง -รับรู้ถึงปัญหาที่แท้จริง -เข้าใจถึงค่านิยมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นมรดกทางสังคม -รับรู้ความต้องการของผู้อื่น -เข้าใจการกระทำและความรู้สึกผู้อื่น -เข้าใจถึงความหมายของจริยธรรมและเหตุผลของการมีจริยธรรม -เหตุผลของการเกิดจริยธรรมในเบื้องต้น -คิดหาทางเลือก -คิดถึงผลที่เกิดจากการกระทำตามทางเลือกนั้นและผลกระทบต่อคนอื่น -เป็นการรู้คิดเชิงจริยธรรมที่ยากที่สุด -ทบทวนพฤติกรรมของตนเองและประเมินเชิงวิพากษ์	-ใช้การตัดสินใจเชิงจริยธรรม -เข้าใจในการประยุกต์การรับรู้ค่านิยมไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ -เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นก่อนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม -นำไปสู่การกระทำเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ต่างๆ -คิดหาวิธีการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมในลักษณะต่างๆ -พัฒนาการรู้จักตนเองเชิงจริยธรรมและตระหนักรู้ในจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของตนเอง
2. ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม 2.1 การมีสติ 2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง 2.3 การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น 2.4 ความรักในคุณงามความดี 2.5 การควบคุมตนเอง	-ด้านกรารู้ -ด้านอารมณ์ -ความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง -เอาใจเขามาใส่ใจเรา -รักในความดีงามและเกลียดความชั่วร้าย -ควบคุมความต้องการของตนเอง	-รู้ว่าสิ่งใดถูกต้องและความรู้สึกที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง -ปฏิบัติต่อผู้อื่นในทางบวก -สร้างเสริมความรู้สึกเห็นใจและเข้าใจผู้อื่นพึงพอใจ -ปรารถนาที่จะทำความดีและมีศีลธรรมในจิตใจ -ช่วยให้มีจริยธรรมตลอดเวลา

ตารางที่ 5 พฤติกรรมเป้าหมายในแต่ละองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวคิดโคนา (ต่อ)

องค์ประกอบของคุณลักษณะ ตามแนวคิดโคนา	ลักษณะของพฤติกรรม	พฤติกรรมเป้าหมาย
2. ความสำนึกเชิงจริยธรรม (ต่อ) 2.6 การอ่อนน้อมถ่อมตน	-รู้ถึงความรู้สึกของตนเอง -รู้จักตนเอง	-ป้องกันตนเองจากการทำชั่ว -ไม่หลอกลวงตนเองว่าทำดี
3. การปฏิบัติเชิงจริยธรรม 3.1 ความสามารถ 3.2 ความมุ่งมั่นตั้งใจ 3.3 ลักษณะนิสัย	-เปลี่ยนการตัดสินใจ และ ความรู้สึกเชิงจริยธรรมเป็นการ กระทำที่มีประสิทธิผล -เป็นแกนสำคัญของความกล้า หาญเชิงจริยธรรม -บุคคลมักจะเลือกทำสิ่งที่ถูกต้อง จากความเคยชิน	-ทักษะเชิงปฏิบัติ (Practical Skills) -มุ่งมั่นตั้งใจ -ควบคุมอารมณ์ของตนเองด้วย เหตุผลทางจริยธรรม -ฝึกหรือให้ประสบการณ์ที่ดีซ้ำ แล้วซ้ำอีกจนเป็นนิสัย

3.2 การเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะ

ค่านิยมทางจริยธรรมที่สำคัญ และจัดว่าเป็นหัวใจของคุณธรรม (morality) ในระดับสากลคือ ความเคารพนับถือ (respect) และ ความรับผิดชอบ (responsibility) ทั้งนี้ เนื่องจาก ค่านิยมดังกล่าว เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ 1) พัฒนาการส่วนบุคคล 2) การใส่ใจในสัมพันธภาพระหว่างบุคคล 3) สังคมแห่งมนุษยธรรมและประชาธิปไตย 4) โลกที่ยุติธรรมและมีสันติภาพ ซึ่งสถานศึกษาจำเป็นต้องสอน ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเหล่านั้นเป็นผู้ที่รู้หนังสืออย่างมีจริยธรรม และเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต (Lickona, 1991: 43) อย่างไรก็ตาม ยังมีค่านิยมอื่นๆ ที่ควรพัฒนาด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะนั้น บทบาทของผู้สอนในการที่จะช่วยส่งเสริมให้ชั้นเรียนและผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีดังนี้คือ

1) บทบาทเป็นผู้ให้ความเอื้ออาทร (caregiver) เป็นตัวแบบ (model) และเป็นพี่เลี้ยง (mentor) โดยครูจะปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความรักและให้เกียรติ เป็นตัวอย่างที่ดี สนับสนุนพฤติกรรมที่เหมาะสม และปรับปรุงการกระทำที่รุนแรงของผู้เรียนให้ถูกต้อง

2) สร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน (*moral community*) โดยครูช่วยผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกของ “การเอาใจเขามาใส่ใจเรา” การให้เกียรติและเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และ มีความรู้สึกในการเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของกลุ่ม

3) ฝึกปฏิบัติตามหลักวินัยจริยธรรม (*moral discipline*) โดยการสร้างและกำหนดให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (*moral reasoning*) มีการควบคุมตนเอง (*self-control*) และการเคารพในความเห็นของผู้อื่น

4) สร้างประชาธิปไตยในชั้นเรียน (*democratic classroom environment*) โดยการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันตัดสินใจและรับผิดชอบในการทำชั้นเรียนให้เป็นสถานที่น่าอยู่และน่าเรียน

5) สอนค่านิยมต่างๆ (*values*) ผ่านทางหลักสูตร โดยการสอบถามหรือตรวจสอบผู้เรียน เกี่ยวกับประเด็นทางจริยธรรมในรายวิชาต่างๆ

6) ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (*cooperative learning*) โดยสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และทำงานร่วมกัน

7) พัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน (*conscience of craft*) โดยการส่งเสริมความรับผิดชอบในการทำงานด้านวิชาการของผู้เรียน และให้ความสนใจเกี่ยวกับค่านิยมของผู้เรียน ที่ใช้ในการเรียนรู้และการทำงาน

8) ส่งเสริมการสะท้อนความคิดเชิงจริยธรรม (*moral reflection*) โดยให้ผู้เรียนได้อ่าน เขียน อภิปรายซักถาม ทำแบบฝึกที่ต้องมีการตัดสินใจ และแสดงความคิดเห็นได้แย้ง

9) สอนการแก้ไขความขัดแย้ง (*conflict resolution*) ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถและแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขความขัดแย้งนั้น ด้วยวิธีการที่ยุติธรรมและปราศจากความรุนแรง

ส่วนการสร้างเสริมคุณลักษณะนอกชั้นเรียนให้กับผู้เรียนนั้น สถานศึกษาควรมีบทบาทเพิ่มเติม (Lickona, 1991: 67-70) ดังนี้คือ

10) ส่งเสริมการดูแลเอาใจใส่นอกชั้นเรียน (*foster caring beyond the classroom*) โดยการใช้ตัวแบบในการแสดงบทบาท และช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การบริการ และดูแลเอาใจใส่สถานศึกษาและชุมชน

11) สร้างวัฒนธรรมทางจริยธรรมในเชิงบวก (*create a positive moral culture in the school*) โดยการพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งหมดในสถานศึกษา ที่จะช่วยส่งเสริม สนับสนุน และขยายค่านิยมที่สอนในชั้นเรียน

12) ระดมผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค่านิยม (*recruit parents and the community as partners in values education*) โดยส่งเสริมให้ผู้ปกครองเป็น

ครูทางจริยธรรมคนแรกของเด็ก กระตุ้นผู้ปกครองให้สนับสนุนสถานศึกษาในการส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้ง ขอความช่วยเหลือจากชุมชนในการให้แรงเสริมเกี่ยวกับค่านิยมที่สถานศึกษาสอนไป

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพนั้น คงจะไม่ได้มีต้นแบบเพียงวิธีการเดียว (single script) แต่จะมีหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่เป็นเสมือนเกณฑ์ (criteria) ให้สถานศึกษาหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้ใช้เป็นแผนในการสร้างโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะ ซึ่งหลักการ 11 ประการนั้น กลุ่มผู้ร่วมพัฒนาคุณลักษณะ (The Character Education Partnerships: CEP.) ได้เป็นผู้สร้างขึ้น (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002) ซึ่งสรุปได้ ดังนี้คือ

หลักการข้อที่ 1 “สร้างเสริมค่านิยมเชิงจริยธรรมหลักที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของคุณลักษณะที่ดีของแต่ละบุคคล”

ค่านิยมเชิงจริยธรรมหลัก ได้แก่ การเอื้ออาทร (caring) ความซื่อสัตย์ (honesty) ความยุติธรรม (fairness) ความรับผิดชอบ (responsibility) และการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน (respect) ในบางครั้งจะเรียกว่าเป็นคุณงามความดี (virtue) หรือ คุณลักษณะ (character traits) โดยจะนิยามให้เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้ในขณะที่อยู่ในสถานศึกษา หรือกำหนดเป็นรูปแบบของค่านิยม ซึ่งสถานศึกษาควรที่จะกำหนดให้ค่านิยมดังกล่าว เป็นเกณฑ์ทางมโนธรรม (conscience) ของแต่ละบุคคลและชุมชน คุณลักษณะเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ค่านิยมเหล่านั้นแสดงถึงคุณงามความดีของมนุษย์ สร้างเสริมการพัฒนาของแต่ละบุคคล สนับสนุนคุณงามความดีพื้นฐานและแสดงถึงสิทธิความรับผิดชอบของผู้คนในสังคมประชาธิปไตย สถานศึกษาจึงต้องทำให้เกิดความชัดเจนว่า ค่านิยมพื้นฐานของมนุษย์เหล่านี้ อยู่นอกเหนือจากความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม

หลักการข้อที่ 2 “นิยามความหมายของคำว่า คุณลักษณะ ครอบคลุมทั้งด้านกรรู้คิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ”

คุณลักษณะที่ดี หมายถึง ความเข้าใจ การเอื้ออาทร และการกระทำที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมเชิงจริยธรรมหลัก ดังนั้น แนวทางในภาพรวมที่จะพัฒนาคุณลักษณะ คือการหาวิธีการที่จะสร้างเสริมให้ชีวิตมีคุณธรรมในมิติของการรู้คิด ความรู้สึก และการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนสามารถเพิ่มความเข้าใจค่านิยมเชิงจริยธรรมหลักได้ โดยการศึกษาและอภิปรายเกี่ยวกับค่านิยมเหล่านี้ สังเกตรูปแบบต่างๆ ของพฤติกรรม และแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม

หลักการข้อที่ 3 “ใช้แนวทางการสร้างความเข้าใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจ การปฏิบัติ และมีประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณลักษณะ”

แนวทางการสร้างความเข้าใจ จะใช้ทุกมิติของสถานศึกษา เป็นโอกาสในการพัฒนาคุณลักษณะ ดังเช่น การสร้างหลักสูตรเชิงวิชาการ (academic curriculum) หลักสูตรแฝง (hidden curriculum) และโปรแกรมเสริมหลักสูตร (extracurricular programs) โปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะที่แยกออกไปทำเดี่ยวๆ (stand alone) จะมีประโยชน์สำหรับการดำเนินการในขั้นตอนแรก หรือเป็นองค์ประกอบของขั้นตอนต่อไป แต่จะไม่เกิดผลดีเท่ากับแนวทางแบบองค์รวม (holistic approach) ที่บูรณาการการพัฒนาคุณลักษณะเข้าไปในทุกๆ มิติของวิถีชีวิตของผู้เรียน ในขณะที่อยู่ในสถานศึกษา และสุดท้าย แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ ที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจ และการปฏิบัติจริงจึงจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการรอโอกาสให้เกิดขึ้นเอง

หลักการข้อที่ 4 “สร้างชุมชนสถานศึกษาให้เต็มไปด้วยความเอื้ออาทร”

ความเอื้ออาทร เป็นสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียน ผู้สอน ผู้เรียนกับผู้สอน และผู้สอนกับผู้ปกครอง ซึ่งสัมพันธภาพในลักษณะนี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความปรารถนาที่จะเรียนรู้ และเป็นคนดีในอนาคต ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรที่ส่งเสริมให้ค่านิยมนี้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และมีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษา มีบรรยากาศของความช่วยเหลือเกื้อกูลและเคารพนับถือซึ่งกันและกัน รวมทั้ง เป็นชุมชนของความเอื้ออาทร

หลักการข้อที่ 5 “ให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติเชิงจริยธรรม”

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะเสริมสร้างปัญญาเชิงจริยธรรม ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการลงมือกระทำ ซึ่งการที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ผู้เรียนต้องการโอกาสที่มากและหลากหลาย ในการประยุกต์ใช้ค่านิยมต่างๆ เช่น ความเมตตา กรุณา ความรับผิดชอบ และความยุติธรรม ในการมีปฏิสัมพันธ์และการอภิปรายซักถามในชีวิตประจำวัน รวมทั้ง การให้บริการแก่ชุมชน (community service) ซึ่งการฝึกประสบการณ์ที่ซ้ำๆ เช่นนี้ ถือเป็น การปรับพฤติกรรมทางคุณลักษณะของผู้เรียน ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนา ฝึกทักษะ และปฏิบัติจนเป็นนิสัย

หลักการข้อที่ 6 “พัฒนาหลักสูตรวิชาการที่ทำทหายและมีความหมาย ในเชิงของการเคารพนับถือผู้เรียน พัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และช่วยเหลือผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ”

เนื่องจาก ผู้เรียนมีความหลากหลายทั้งด้านทักษะ ความสนใจ และความต้องการ โปรแกรมการเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ จึงต้องสนองความต้องการของผู้เรียน นั่นคือ เป็นหลักสูตรที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกระตือรือร้น และมีวิธีการเรียนรู้ เช่น การเรียนรู้

แบบร่วมมือ (cooperative learning) การเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (problem-solving approaches) และการทำโครงการที่เน้นประสบการณ์ (experience-based projects) วิธีการเหล่านี้จะช่วยเพิ่มความสนใจของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนที่จะคิดและทดสอบความคิดเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมวิธีการที่เรียกว่า “เสียงพูดและตัวเลือก” (voice and choice) นั่นคือ การพูดกับตัวเองในการตัดสินใจทำเรื่องต่างๆ และวางแผนถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการตัดสินใจนั้น ซึ่งนักการศึกษาทางคุณลักษณะที่มีประสิทธิภาพ พยายามมองหาปฏิสัมพันธ์ทางธรรมชาติ (natural interactions) ระหว่างเนื้อหาเชิงวิชาการ (academic content) ที่ต้องการสอนกับคุณภาพของคุณลักษณะ (character qualities) ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการเชื่อมโยงทางคุณลักษณะเหล่านี้ จำเป็นต้องใช้แนวทางที่หลากหลายรูปแบบ

หลักการข้อที่ 7 “พยายามที่จะอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ”

ความหมายของ คุณลักษณะ ที่ง่าย ๆ คือ การกระทำในสิ่งที่ถูกต้องในขณะที่ไม่มีใครเห็น เช่น การเคารพในสิทธิและความต้องการของผู้อื่น ไม่กล่าวหาผู้อื่น หรือไม่กระทำความผิดเพื่อหวังรางวัล เป็นต้น ซึ่งการที่ต้องการให้ผู้เรียนมีลักษณะดังกล่าวนี้ เนื่องจากเชื่อว่า ความเมตตา กรุณา เป็นสิ่งที่ดี และเป็นความปรารถนาที่จะเป็นคนดีมีเมตตา ดังนั้น กระบวนการในการพัฒนาแรงจูงใจของผู้เรียนให้กระทำในสิ่งที่ถูกต้อง จึงไม่ควรที่จะเน้นไปที่การสร้างแรงจูงใจภายนอกแต่ควรที่จะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ ความตระหนักถึงการกระทำที่มีผลต่อผู้อื่น และความเข้มแข็งของคุณลักษณะ เช่น การควบคุมตนเอง (self-control) การรับรู้ (perspective taking) และทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution skills) ที่ต้องมีการปฏิบัติอย่างรับผิดชอบในอนาคต สถานศึกษาจึงควรที่จะช่วยผู้เรียนโดยการนำความผิดพลาดที่เกิดขึ้น มาสร้างเป็นโอกาสสำหรับการสะท้อนผลการกระทำ (reflection) การแก้ปัญหา (problem solving) และการแก้ไขข้อผิดพลาด (restitution) เป็นต้น

หลักการข้อที่ 8 “ประสานผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา ให้ร่วมมือกันรับผิดชอบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ และความพยายามที่จะยึดมั่นในค่านิยมหลักเดียวกัน เพื่อชี้แนะการศึกษาของผู้เรียน”

ผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาทุกฝ่าย ต้องเรียนรู้ อภิปรายซักถาม และประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณลักษณะที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีที่จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งค่านิยมหรือปทัสฐานที่ปลูกฝังในสถานศึกษา นี้ จะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้สะสมความคิด ค่านิยม และเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ ความมั่งคั่งทางคุณลักษณะ ที่ได้รับจากการฝึกฝนในสถานศึกษา ก็จะช่วยให้เกิดความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการ

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และขยายแนวคิดนี้ไปยังเพื่อนร่วมงานและประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์เหล่านี้ในสถานการณ์ต่างๆ

หลักการข้อที่ 9 “ส่งเสริมภาวะผู้นำในเชิงจริยธรรมและสนับสนุนให้ริเริ่มจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะในระยะยาว”

สถานศึกษาควรกำหนดคณะทำงาน ที่จะพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้ชัดเจน โดยมีหน้าที่วางแผน ลงมือปฏิบัติ และสนับสนุนการทำงานที่เกี่ยวข้องทุกด้าน ซึ่งผู้นำการทำงานด้านนี้ ต้องมีช่วงเวลาในการทำงานยาวนานพอสมควร ในส่วนของผู้เรียน ควรส่งเสริมบทบาทที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำทางคุณลักษณะศึกษา โดยอาจจะจัดกิจกรรมในรูปแบบของชมรมการให้บริการ (service clubs) เป็นต้น

หลักการข้อที่ 10 “ประสานครอบครัวและสมาชิกของชุมชนให้เป็นหุ้นส่วนในการร่วมสร้างคุณลักษณะ”

สถานศึกษาควรดึงชุมชนและครอบครัวเข้ามาร่วมทำกิจกรรมที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะให้กับผู้เรียน โดยเริ่มจากการสร้างความไว้วางใจระหว่างบ้านและชุมชนสถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มหุ้นส่วนในการพัฒนาคุณลักษณะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

หลักการข้อที่ 11 “ประเมินคุณลักษณะของสถานศึกษา ความรับผิดชอบของคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง และการแสดงออกอย่างชัดเจนของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี”

คุณลักษณะศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สามารถประเมินได้ใน 3 ด้านคือ

- 1) คุณลักษณะของสถานศึกษา
- 2) ความก้าวหน้าของคณะทำงานของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนักการศึกษา ด้านคุณลักษณะ
- 3) คุณลักษณะของผู้เรียน

กล่าวโดยสรุป หลักการพื้นฐาน 11 ประการ ของคุณลักษณะศึกษาที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องมีลักษณะ ดังนี้คือ 1) มีการปฏิบัติอย่างกระตือรือร้น 2) เป็นการกระทำที่มีผลกับแต่ละบุคคล 3) มีผลดีต่อสังคม ซึ่งค่านิยมเชิงจริยธรรมหลัก ทั้งที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนและเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่านิยมเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในหลักการพื้นฐาน 11 ประการ ของกลุ่มผู้ร่วมพัฒนา
คุณลักษณะ (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002)

ค่านิยมที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน (Explicitly Endorsed Values)	ค่านิยมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล (Implicitly Endorsed Values)
ความเอื้ออาทร	ปัจเจกนิยม (Individualism)
ความซื่อสัตย์	ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
ความยุติธรรม (การพิจารณาตัดสิน)	คุณงามความดีทั่วไป
ความรับผิดชอบ	ความรับผิดชอบต่อฐานะพลเมือง
การเคารพนับถือตนเอง และผู้อื่น	การมีส่วนร่วม
ความเป็นพลเมืองดี	การพัฒนาในภาพรวม
ความร่วมมือ	ความหลากหลาย
การอ่อนน้อมถ่อมตน	การติดต่อสื่อสาร
การไม่ใช้ความรุนแรง	ความไว้วางใจ
การละเว้นอบายมุข	ความเป็นผู้นำ

จะเห็นได้ว่า ค่านิยมเชิงจริยธรรม ตามหลัก 11 ประการ ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นค่านิยมพื้นฐานของคุณลักษณะศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ กิบป์ และ เออร์ลีย์ (Gibb and Earley, 1994: 113-116) ที่ชี้ให้เห็นว่า ค่านิยมหลักที่ควรปลูกฝังในสถานศึกษา ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความกล้าหาญ ความสุภาพอ่อนน้อม ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี ความมุ่งมั่น ตั้งใจ การเคารพนับถือ และความรับผิดชอบต่อสังคม อาจกล่าวได้ว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะและค่านิยม จะมีลักษณะดังนี้คือ 1) เน้นไปที่การพัฒนาปรับปรุงบุคคล 2) เนื้อหาจะสอนคุณลักษณะและค่านิยม 3) ค่านิยมพื้นฐานคือ ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพตนเองและผู้อื่น ความซื่อสัตย์ ความเมตตา กรุณา/เอื้ออาทร ความยุติธรรม และความร่วมมือ 4) คุณลักษณะศึกษาจะกล่าวถึงคนเลว และการสูญหายไปของมาตรฐานทางคุณธรรมและขนบประเพณี (moral and traditional standards) 5) การสอนเน้นไปที่แต่ละบุคคล หรือพฤติกรรมของแต่ละคน 6) การสอนจะเน้นค่านิยมสากลก่อนที่จะออกไปเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม (Hoge, 2002: 106)

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ

จากแนวคิดในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของลิกโคนา ที่เน้นองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดีไว้ 3 องค์ประกอบ คือ การรู้คิดเชิงจริยธรรม ความรู้สึกเชิงจริยธรรม และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม ลิกโคนา (Lickona, 1991:89-286) ได้ให้แนวทางกว้างๆ

หลากหลายรูปแบบ ในการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ดังนี้คือ 1) การสร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน (moral community) 2) การสร้างวินัยเชิงจริยธรรม (moral discipline) 3) การสอนค่านิยม โดยผ่านทางหลักสูตร (teaching values through the curriculum) 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative discipline) 5) การสอนที่เน้นมโนธรรมของช่างฝีมือ (conscience of craft) 6) การสะท้อนผลการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral reflection) 7) การอภิปรายเชิงจริยธรรม (moral discussion) 8) การแก้ไขความขัดแย้ง (solve conflict) 9) การควบคุมตนเอง (self control) และ 10) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (service learning) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้ ได้ถูกนำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ในหลายๆแนวทาง โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังเช่นนำไปใช้สอนในวิชาศิลปะทางภาษา (Language Arts) สำหรับนักเรียนในเกรด 5-8 โดยใช้คำถามเชิงจริยธรรมเป็นยุทธศาสตร์หลัก แล้วจึงให้นักเรียนเขียนความเรียงตามคำถามเหล่านั้น หรือนำคำถามของบุคคลสำคัญมาให้นักเรียนเลือกและเขียนเชิงวิพากษ์ ถึงความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อคำถามเหล่านั้นซึ่งคำตอบจะบ่งบอกถึงการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงที่มีเหตุการณ์ใกล้เคียงกับสถานการณ์ที่ฝึกนี้ (Stecker, 2005: 1-2) เช่นเดียวกับ มอชเชอร์ (Mosher, 2001: 1-3) ที่นำวรรณกรรมมาใช้สอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ 3 ด้านคือ 1) การรู้คิดเชิงจริยธรรม โดยให้นักเรียนศึกษามุมมองต่างๆ ของคุณลักษณะจากเรื่องและประเมินการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้ได้พัฒนาทักษะ และความรู้เชิงจริยธรรม 2) ความรู้สึกเชิงจริยธรรม ให้นักเรียนพิจารณาถึงความรู้สึกที่ รู้สึกอย่างไรเมื่อทำสิ่งที่ถูกหรือสิ่งที่ผิด ซึ่งนักเรียนจะพัฒนาความรู้สึกจากคำตอบเชิงจริยธรรม (moral response) ที่มีต่อวรรณกรรมและการดำเนินชีวิต และ 3) การปฏิบัติเชิงจริยธรรม นักเรียนจะพัฒนาความรู้สึกเชิงจริยธรรมมาสู่การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงาม ในขณะที่ ดีเนนเบอร์ก (Denenberg, 2004: 4) ได้พัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน โดยใช้บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์มาเป็นตัวอย่าง หรือรูปแบบของคุณลักษณะ (character model) ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และประพฤติปฏิบัติตามแนวทางเหล่านั้น ซึ่งวิธีการนี้จะเน้นให้ผู้เรียนได้คิดในสิ่งที่ดีๆ และมองถึงอนาคตด้วยฐานความคิดที่ดีนี้

นอกจากนี้ อัลคินด์ และสวีท (Elkind and Sweet, 1997: 1-6) ได้เสนอแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะ โดยใช้วิธีการถาม-ตอบของโสเครติส (Socratic method) ซึ่งมีมาตั้งแต่ในอดีต ครูจะเป็นผู้ป้อนคำถาม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจเลือกทำสิ่งที่ดีที่สุด จากตัวเลือกมากมาย ส่วนคำถามจะมีหลายลักษณะ ทั้งนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่การนำผู้เรียนให้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของความคิดเห็นหรือความเชื่อเหล่านั้น แนวทางนี้ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพ เนื่องจาก การซักถามจะมีส่วนให้ผู้เรียนต้องสนใจประเด็นที่สนทนาอย่างใจจดใจจ่อ และเป็นการบังคับให้ผู้เรียนต้องมีการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะที่ต้องการ ใน

การตรวจ สอบจริยธรรม ค่านิยม และประเด็นทางคุณลักษณะอื่นๆ นอกจากนี้วิธีการนี้ยังทำให้ชั้นเรียนสนุกสนาน และมีการอภิปรายในชั้นเรียนที่มีชีวิตชีวาอีกด้วย บทบาทของผู้สอน ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน คือ 1) ฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้แบ่งปัน ช่วยเหลือบางสิ่งบางอย่างแก่เพื่อนๆ โดยไม่คอยรอรับเพียงอย่างเดียว 2) ทำให้ผู้เรียนรู้ว่า ครูไม่ได้มีคำตอบทั้งหมด 3) ใช้คุณลักษณะในการไม่ตัดสิน (nonjudgmental) เพื่อให้ผู้เรียนจะได้กล้าแสดงความคิดเห็น แต่ต้องสรุปและชี้ให้เห็นถึงความถูกต้องและไม่ถูกต้อง 4) ฟัง (listen) 5) ซื่อสัตย์ต่อผู้เรียน และ 6) แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ครูเคารพในความคิดเห็นของทุกคน แต่เมื่อมีข้อขัดแย้งต้องกระทำอย่างเคารพนับถือซึ่งกันและกัน

รูสแนค (Rusnak, 1998; 3-5) ได้เสนอแนะแนวทางบูรณาการเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน 3 ด้านคือ 1) การรู้คิด (thinking) คือการรู้ว่าสิ่งที่ต้องทำหรือต้องเรียนรู้อะไร 2) ความรู้สึก (feeling) คือความซาบซึ้งในสิ่งที่เรียนรู้ และ 3) การกระทำ (action) คือประสบการณ์ที่ได้รับโดยผ่านการปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแต่การร่วมอภิปรายในสิ่งที่เรียนรู้เท่านั้น โดยให้ข้อเสนอแนะว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรบูรณาการแนวทางของคุณลักษณะศึกษา บนหลักการพื้นฐาน 6 ประการ ดังนี้คือ 1) คุณลักษณะศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของทุกรายวิชา 2) บูรณาการคุณลักษณะศึกษาในทุกกิจกรรมการเรียนการสอน 3) สภาพแวดล้อมเชิงบวกในสถานศึกษาช่วยสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียน 4) กำหนดนโยบายและการปฏิบัติที่ช่วยสร้างเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน 5) สร้างพลังให้แก่ผู้สอนในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน และ 6) สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันสร้างเสริมคุณลักษณะให้แก่ผู้เรียน

เลอเกตต์ (LeGette, 2001: 6) ได้กล่าวถึงการบูรณาการคุณลักษณะกับรายวิชาต่างๆ ว่า สามารถกระทำได้ในหลายๆ วิชา เช่น วิชาภาษาอังกฤษและศิลปะทางภาษา โดยใช้บทกวี นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร หรือความเรียง มาประกอบการสอน วิชาประวัติศาสตร์และสังคมศึกษา โดยให้ศึกษาและวิเคราะห์ประวัติของบุคคลสำคัญ เหตุการณ์ปัจจุบัน วิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ดนตรีและศิลปะ และพลศึกษา อาจใช้การอภิปรายในชั้นเรียน (class discussion) ถึงประเด็นทางจริยธรรม รวมทั้ง สายอาชีพศึกษาและธุรกิจ ที่ต้องเน้นมโนธรรมของช่างฝีมือ (conscience of craft) จริยธรรมการทำงานในเชิงบวก (positive work ethic) หรือ การอภิปรายถึงประเด็นทางจริยธรรมในชั้นเรียน ซึ่งแนวทางที่ทุกๆ วิชาสามารถใช้ได้ คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) โครงการ รับผิดชอบต่อสังคม (service project) การแสดงที่สอดคล้องกับหลักการของคุณลักษณะ (displays related to the principles of character) การใช้เรื่องราวที่สร้างแรงบันดาลใจ (inspirational stories) กฎระเบียบเชิงคุณลักษณะ และการสร้างวินัย (character-based rules and disciplinary procedures) เป็นต้น

ส่วน เคแกน (Kagan, 2002:1-3) ให้แนวทางในการสร้างคุณลักษณะ ดังนี้คือ

การสร้างหลักสูตร (The curriculum approach) แนวทางนี้จะพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณลักษณะแยกออกมาต่างหาก สถานศึกษาบางแห่งจะพัฒนาคุณงามความดี (virtue) ลักษณะใดลักษณะหนึ่งในแต่ละสัปดาห์ หรือแต่ละเดือน ผู้สอนบางคนอาจจะสร้างหน่วยเรียนที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดีหลัก เช่น ความซื่อสัตย์ การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความภาคภูมิใจและความเอื้ออาทร กล่าวได้ว่า ความหมายของแนวทางการสร้างหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ เป็นการนำวัสดุสื่อที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะโดยตรง

1) การสร้างจุดเน้น (The spotlight approach) ในขณะที่ผู้สอนทำการสอนวิชาต่างๆ ตามที่หลักสูตรกำหนด ผู้สอนอาจจะหันมาเน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะได้ในทุกวิชา ซึ่งแนวทางการสร้างจุดเน้นนี้ เป็นการให้ความสำคัญหรือเน้นองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในขณะที่สอนรายวิชาต่างๆ ตามปกติ

2) หลักสูตรเสริม (The extra-curriculum approach) คุณลักษณะสามารถที่จะสร้างเสริมได้โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ของหลักสูตรเสริม ซึ่งความหมายของแนวทางนี้ คือ การสร้างสรรคโปรแกรมการพัฒนาคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นจากหลักสูตรปกติ

3) การสร้างบริบทเชิงคุณลักษณะ (The contextual approach) ผู้สอนสามารถที่จะสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาคุณลักษณะได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้สอนในการจะสร้างสรรคชั้นเรียน

4) การสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ (The structural approach) ในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนนั้น วิธีสอนที่ใช้จะมีส่วนสร้างเสริมคุณลักษณะได้มากกว่าสิ่งที่สอน และการออกแบบแผนการเรียนรู้ (structure for teaching and learning) ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งนัยของแนวทางนี้คือ การสอนตามหลักสูตรวิชาการโดยใช้โครงสร้างของคุณลักษณะทั่วไป ที่จะให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดีต่างๆ ซึ่งแนวทางนี้ ผู้สอนจะใช้ยุทธศาสตร์การสอน ที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะในบางส่วนของบทเรียนในทุกๆ รายวิชา แนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ ถือเป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกใช้เวลาในชีวิตจริง ซึ่งประโยชน์ของแนวทางดังกล่าว มีดังนี้คือ

➤ การเชื่อมโยงช่องว่างของการถ่ายโอนความรู้ (Bridging the Transference Gap) การสอนตามหลักสูตรทั่วไปก่อให้เกิดช่องว่างในการถ่ายโอนความรู้ (a transference gap) กล่าวคือ เมื่อไรก็ตาม ที่สถานการณ์ของความต้องการสาระความรู้ (acquisition) มีความแตกต่างจากสถานการณ์ของการลงมือปฏิบัติ (performance) ก็จะก่อให้เกิดช่องว่างในการถ่ายโอนความรู้

ขึ้น การสอนเนื้อหาให้ผู้เรียน เรียนรู้ถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ถือว่าเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากการนำไปใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติจริง นั่นคือ ขาดการเชื่อมโยงความรู้ และนี่เป็นปัญหาของการใช้แนวทางการสอนเนื้อหาตามหลักสูตร (curriculum approach) ในทางตรงข้าม การสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ จะบรรจุคุณงามความดีต่างๆ ไว้ในกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น ช่องว่างจะลดลงอย่างรวดเร็ว นั่นคือ แทนที่จะเรียนรู้เพียงสาระของคุณงามความดี แต่ผู้เรียนต้องเรียนรู้โดยผ่านการฝึกปฏิบัติ

➤ การฝึกซ้ำ (Repeated Practice) สิ่งที่คุณสอนต้องเผชิญในการจัดการเรียนการสอนแต่ละช่วงเวลา คือ มีเนื้อหาสาระในหลักสูตรจำนวนมาก ถ้าสอนสาระเกี่ยวกับคุณงามความดีผ่านไปแล้ว ก็จะไม่มีความที่จะกลับมาทวนสาระเดิมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการสอนตามหลักสูตรก็จะเป็นเพียงการประกันว่าคุณงามความดีนั้น จะได้รับการสอนและถูกลืมไปในที่สุด ส่วนแนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ จะฝึกฝนสถานการณ์ของการนำคุณงามความดี โดยฝึกในลักษณะที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตประจำวันในทุกรายวิชา รวมทั้ง เพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ และฝึกฝนการนำคุณงามความดีมาใช้มากขึ้น

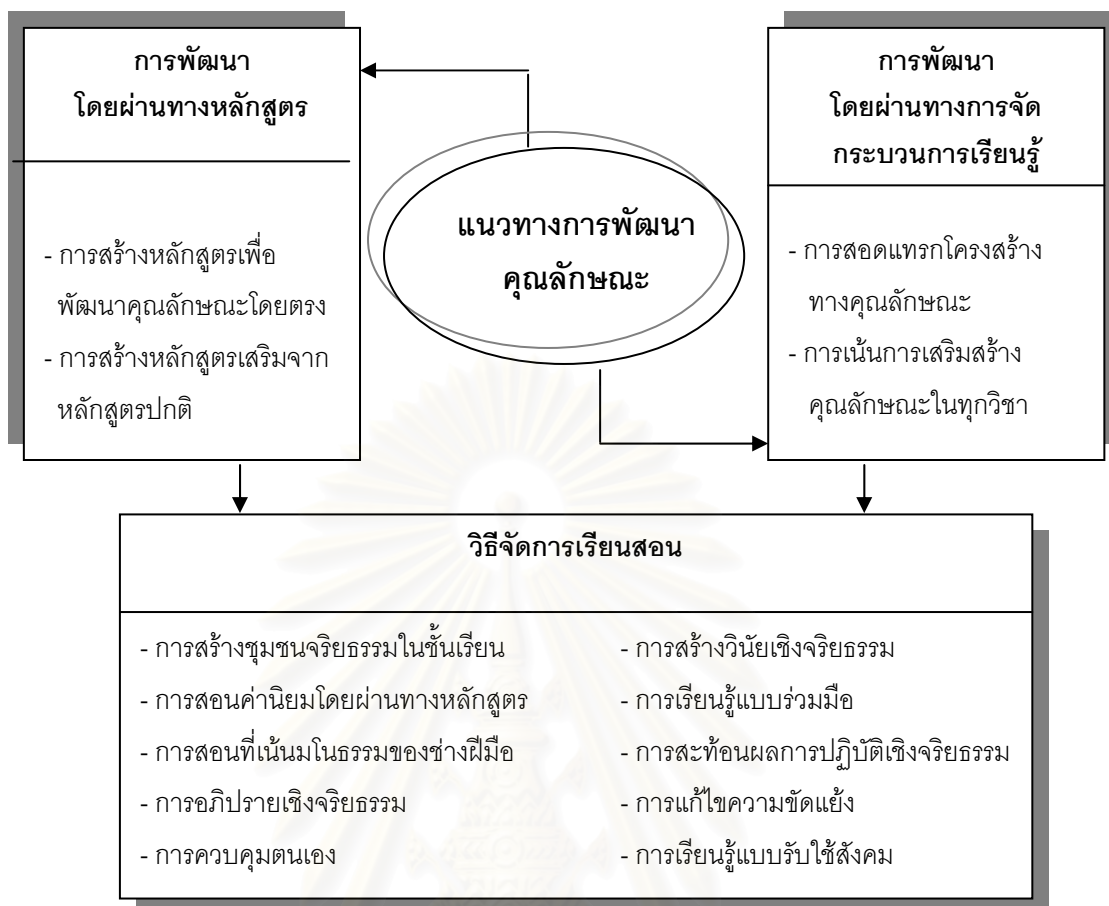
➤ ช่วยลดเวลาการเตรียมการสอน (Reducing Preparation Times) โดยทั่วไปแล้วครูจะมีเวลาในการเตรียมการสอนไม่มาก ซึ่งแนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะนั้น ครูจะเรียนรู้โครงสร้างของคุณลักษณะเพียงครั้งเดียว หลังจากนั้น ก็สามารถนำไปใช้ได้เป็นธรรมชาติในทุกๆ บทเรียน

➤ การบูรณาการคุณลักษณะกับหลักสูตร (Integrating Character and Curriculum) ในสภาพที่เกิดขึ้นจริง เมื่อสิ้นสุดภาคเรียนแล้ว ครูยังสอนเนื้อหาสาระไม่ครบถ้วนทั้งเนื้อหาในหลักสูตรและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดี ครูส่วนใหญ่มักเลือกที่จะสอนเนื้อหาสาระมากกว่าสอนคุณธรรมจริยธรรม แต่แนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ การสอนสาระของคุณงามความดีจะผูกติดกับเนื้อหาในหลักสูตร ไม่ได้แยกออกมาต่างหาก จึงทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ดีงามในขณะที่เรียนรู้ศาสตร์ในสาขาวิชาต่างๆ

➤ การสอนคุณลักษณะแทนการทดสอบที่มีแรงกดดัน (Teaching Character Despite Testing Pressures) การทดสอบตามหลักสูตรทำให้ครูต้องสอนเนื้อหาที่เน้นตามแบบทดสอบมาตรฐานนั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อที่จะได้ประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับกรอบของหลักสูตร โดยมองข้ามการสอนสาระที่เน้นด้านคุณงามความดีต่างๆ เพราะไม่มีการประเมินด้านนี้ในแบบทดสอบเหล่านั้น แต่ถ้าครูใช้ความหลากหลายของโครงสร้างในการทดสอบ ผู้เรียนก็จะสามารถพัฒนาคุณงามความดีด้านต่างๆ ได้โดยไม่ต้องยึดติดกับเนื้อหาที่ครูสอนเพียงอย่างเดียว

➤ การหยุดยั้งวงจรการแทนที่ (Breaking the Replacement Cycle) ประโยชน์ที่สำคัญที่สุด ของแนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ คือ การหยุดยั้งวงจรการแทนที่ กล่าวคือ ผู้สอนพยายามที่จะแทนที่ นวัตกรรมการศึกษาหนึ่งกับนวัตกรรมการศึกษาอื่นๆ ดังเช่น พยายามออกแบบบทเรียนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือแทนการเรียนรู้ลักษณะเดิม หรือเมื่อเรียนรู้ถึงเรื่องพหุปัญญา ก็พยายามสร้างบทเรียนที่สอดคล้องกับหลักการของพหุปัญญา แล้วยกเลิกบทเรียนที่เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ ต่อมา ก็แทนที่ด้วยบทเรียนที่สอดคล้องกับความสามารถทางสมอง (brain compatible lessons) หรือ นวัตกรรมอื่นๆ ที่โด่งดัง ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้น เป็นความพยายามที่จะใช้นวัตกรรมโดยผ่านทาง การออกแบบบทเรียนใหม่ๆ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ครูไม่สามารถที่จะพัฒนาบทเรียนที่ซับซ้อนเพื่อที่จะใช้นวัตกรรมครั้งล่าสุดในขณะเดียวกัน ครูก็ไม่สามารถสอนบทเรียนที่ซับซ้อน เพื่อที่จะใช้นวัตกรรมของปีที่แล้วได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งแนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะจะสามารถหยุดยั้งวงจรการแทนที่ดังกล่าวได้นั้น กล่าวคือ แทนที่ครูจะสร้างบทเรียนที่เสริมสร้างคุณลักษณะเป็นการเฉพาะขึ้นมา ครูก็สามารถใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่จะช่วยพัฒนาคุณลักษณะในบางส่วนของทุกๆ บทเรียนของทุกๆ รายวิชา และยังถือเป็นเครื่องมือสำหรับการฝึกใช้ช่วงเวลาในชีวิตจริงด้วย

จากการศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ สามารถกล่าวได้ว่า ความพยายามของผู้สอน ที่จะสร้างเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างยั่งยืนนั้น มีหลากหลายเทคนิควิธี สามารถกระทำได้ทั้งในวงกว้างคือ ระดับสถานศึกษา และในระดับชั้นเรียน ทั้งนี้ มีเป้าหมายอยู่ที่กระบวนการพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านความรู้ (knowledge) ความสำนึก (feeling) และการปฏิบัติ (action) กิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้น ต้องการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking) โดยใช้คำถามเชิงคุณธรรมจริยธรรม การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนมุ่งมั่นตั้งใจที่จะประพฤติปฏิบัติตามแนวทางของคุณธรรม และให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกแสดงการกระทำเชิงจริยธรรม ทั้งนี้ เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีสามัญสำนึกของการเป็นพลังในชุมชน และมีบทบาทที่ดีในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมในอนาคต ซึ่งแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะสามารถสรุปให้เห็นได้ชัดเจน ดังภาพที่ 6



ภาพที่ 6 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมหรือกิจกรรมที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ได้ผลสรุปดังนี้คือ

อรรถวรรณ นิยะโต (2536) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครูผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ ระพีพร นิมประยูร (2537) ที่ได้ศึกษาผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพที่มีต่อความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ของ

นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพสูงขึ้นและแตกต่างจากก่อนการทดลอง รวมทั้งแตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

นอกจากนี้ อ้อยทิพย์ ทองดี (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการพัฒนาจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ด้วยวิธีสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการดังกล่าว มีคะแนนจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และแตกต่างจากนักเรียนที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

กรมวิชาการ (2542) ได้ทำการวิจัยเพื่อสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ ด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพด้านความรับผิดชอบ และการมีวินัยของผู้เรียนได้ ด้วยรูปแบบต่างๆ 5 แนวทาง คือ *แนวทางที่ 1* การใช้รูปแบบที่นักการศึกษาเสนอ ได้แก่ รูปแบบการปรับพฤติกรรม รูปแบบของเคนเทอร์ (The Canter Model) รูปแบบของไดเรคเตอร์ (The Dreikure Model) รูปแบบของกิน็อท (The Ginott Model) และรูปแบบของกลาสเซอร์ (The Glasser Model) *แนวทางที่ 2* การใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เช่น การสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ เป็นต้น *แนวทางที่ 3* การใช้เทคนิคการพัฒนาจริยธรรม ได้แก่ การกระจ่างค่านิยม การสร้างความขัดแย้งทางเหตุผลกับจิตใจ และการปลูกฝังโดยวิธีการเรียนรู้ทางสังคม *แนวทางที่ 4* การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร *แนวทางที่ 5* การจัดสภาพแวดล้อมของนักเรียน ซึ่งกิจกรรมในการพัฒนาสามารถทำได้โดยการผลิตเอกสาร ทั้งที่เป็นคู่มือครู และชุดการสอน การสอดแทรกความรับผิดชอบต่อผู้รายวิชาต่างๆ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้วยโครงการต่างๆ รวมทั้ง มีกระบวนการติดตามผลทั้งระหว่างการใช้รูปแบบการสอนและภายหลังการใช้รูปแบบการสอนอย่างต่อเนื่อง

นิตย์ บุญงามคง และคณะ (2543: 59) ได้ทดลองเปรียบเทียบวิธีการส่งเสริมจริยธรรมในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 3 โรงเรียน เป็นนักเรียนเพศหญิง 129 คน เพศชาย 137 คน รวม 266 คน ที่เรียนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2539 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างห้องเรียนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง หลังจากนั้นจึงสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม อย่างละ 1 ห้องเรียน ในแต่ละโรงเรียน การทดลองใช้วิธีการ 3 แบบ คือ 1) วิธีการให้ตัวแบบ (modeling) โดยให้กลุ่มทดลองได้ดูวีดิทัศน์ ฟังเทปเสียงนิทานจริยธรรม และดูสไลด์เทปนิสสัยดี 2) วิธีการจัดประสบการณ์แห่งความสำเร็จให้นักเรียน โดยการให้คำชมและ

“ดาว” แก่นักเรียนที่แสดงพฤติกรรมจริยธรรม 3) วิธีการใช้คำพูดชักชวน โดยให้นักเรียนแสดง พฤติกรรมจริยธรรม ภายหลังจากนักเรียนได้ดูวิดีโอที่ค้น ฟังเทปเสียงนิทานจริยธรรม และดูสไลด์เทป นิสัยดี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลอง ที่ได้รับตัวแปรทดลองทั้ง 3 แบบ มีพฤติกรรม จริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และปัจจัยที่เป็นตัวทำนายพฤติกรรม จริยธรรม คือ เพศและกลุ่มของนักเรียนที่ได้รับตัวแปรทดลอง สามารถพยากรณ์พฤติกรรม จริยธรรมของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ทศพร เชาวนดี และ สมนึก ปฏิปทานนท์ (2547: 91-97) ได้ทดลองนำวิธีการ จัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์ ของ รศ.ดร.เปรี๊ยะ กุมุท มาใช้พัฒนานักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา และมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านจริยธรรม คุณธรรม หรือค่านิยมที่ดี โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

- 1) ขั้นกำหนดและเสนอสิ่งเร้า หรือขั้นรูป (Planning of stimulus) ขั้นนี้ถือว่าเป็น ขั้นที่สำคัญมาก เพราะสิ่งเร้าจะเน้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกแล้วจะต้องแฝงลักษณะความดีและ ความชั่ว ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับลักษณะคุณธรรมที่ผู้สอนต้องการจะปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน
- 2) ขั้นรับรู้ หรือขั้นวิญญูณ (Perceiving) ขั้นนี้ผู้สอนจะต้องเป็นผู้เสนอเรื่องราว ของสิ่งเร้าที่ละเอียดขึ้น และตั้งคำถามแนะแนวทางการรับรู้ โดยจะต้องทำการควบคุมสิ่งเร้าให้ ผู้เรียนได้รับการสัมผัสและรับรู้เข้าสู่ความรู้สึกอย่างแท้จริง
- 3) ขั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์การรับรู้ หรือขั้นเวทนา (Analyzing Synthesizing) ในขั้นนี้ผู้สอนจะใช้คำถามต่อเนื่องจากขั้นการรับรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงหรือสรุปความรู้สึกที่ เกิดขึ้นภายในจิตใจของเขาว่าปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น เรามีความรู้สึกอย่างไร
- 4) ขั้นตัดสินความดีงาม หรือขั้นสัญญา (Value judgment) เป็นขั้นที่ผู้สอนใช้ คำถามเพื่อให้ผู้เรียนตอบโดยเลือกทางเลือกที่อาจเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับในเหตุการณ์ที่ เกิดขึ้น หรือค่านิยมคุณธรรมที่ต้องการปลูกฝัง โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่ารับหรือไม่รับ
- 5) ขั้นก่อเกิดอุปนิสัยหรือรู้แจ้งคุณธรรม หรือขั้นสังขาร (Characterization) ขั้นนี้ เป็นขั้นที่ผู้สอนใช้คำถามเพื่อนำเอาความถูกต้อง ความดีงาม ความรู้สึกที่ดีหรือคุณธรรมเข้า มาไว้ในจิตใจของผู้เรียนเป็นลักษณะคำถามที่ถามให้ผู้เรียนตอบโดยคิดถึงความรู้สึกและจิตใจ ตนเองเป็นที่ตั้ง

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียน โดยมี ระดับคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบทดสอบวัดความ สามารถ ในการคิดวิเคราะห์ อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง (ร้อยละ 70 ขึ้นไปทั้งสองฉบับ) และจากการ

สังเกตของครูและการให้ความคิดเห็นของนักเรียนต่อวิธีการสอนนี้ พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้น ตั้งใจและสนใจในการเรียนเป็นอย่างดี สามารถฝึกทักษะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้

สุวิมล ว่องวานิช และนางลักษณวี วัชรชัย (2544: 14-15) ได้ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยได้ทำการศึกษากับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยโดยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม การศึกษารายกรณี การประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งกำหนดกรอบคุณธรรมระดับบุคคลตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จากการวิเคราะห์ของ ไกรยุทธ ธีรตยาสินันท์ ใช้เป็นกรอบในการวิจัย 4 ชุด คือ คุณธรรมชุดที่ 1 ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่ง ตนเอง และการมีวินัย คุณธรรมชุดที่ 2 ซันตะ ความศรัทธา สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่ และความกตัญญู คุณธรรมชุดที่ 3 ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี คุณธรรมชุดที่ 4 ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อกัน ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น และความอะลุ่มอะล่วย ถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาคิดว่าตนเองมีคุณธรรมในระดับที่สูงกว่ามุมมองของกลุ่มอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มอาจารย์เห็นว่า นักศึกษามีคุณธรรมในระดับปานกลาง โดยเฉพาะคุณธรรมด้านการมีวินัย นักศึกษาเห็นว่า พ่อแม่มีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมมากกว่ากลุ่มครูหรือเพื่อนฝูง และครูจะมีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมมากกว่าเพื่อนฝูง

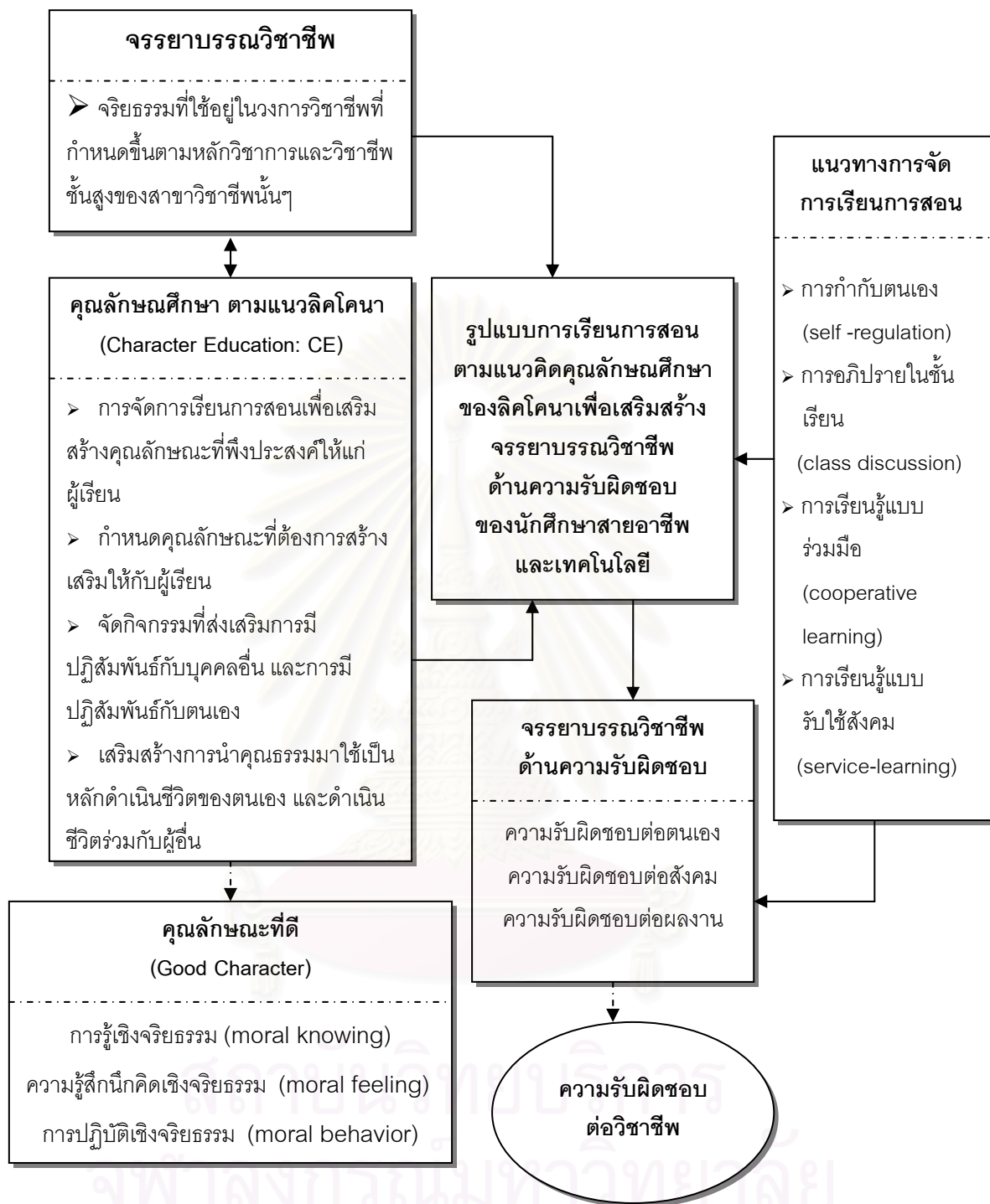
สำหรับกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจากกลุ่มอาจารย์ พบว่า อาจารย์มากกว่าร้อยละ 90 ได้มีการสอนสอดแทรกคุณธรรมให้แก่นักศึกษา โดยใช้เวลาในการสอนเฉลี่ยไม่เกิน 20% ของจำนวนคาบเวลา สำหรับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมแก่นักศึกษา ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การสร้างวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมให้นักศึกษาได้เรียน 3) การชี้นำตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดี 4) การสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในมหาวิทยาลัย

พรพิพัฒน์ เพิ่มผล (2545) ได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ สร้างรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพ และเปรียบเทียบผลการพัฒนา ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงบรรยายและกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 396 คน จากสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ นักศึกษากลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมโดยวิธีการกระจายค่านิยมและการฝึกปฏิบัติเป็นเวลา 12 วัน รวม 43 ชั่วโมง ส่วนกลุ่มควบคุมเรียนตามปกติ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ นักศึกษาสถาบันราชภัฏทุกชั้นปี ด้านความมีวินัย และความซื่อสัตย์ อยู่ใน

ขั้นตอนสนอง ส่วนด้านความอดทน ความรับผิดชอบ ความเมตตา ความศรัทธาในวิชาชีพ ความขยันหมั่นเพียร ความประหยัดและความยุติธรรม อยู่ในขั้นเห็นคุณค่า ตามแนวคิดของแครททวอล (Kratghwohl) ส่วนรูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เป้าหมาย 4) หน่วยงานที่รับผิดชอบ 5) ผู้รับผิดชอบ 6) การดำเนินการพัฒนา 7) การประเมินผล และการเปรียบเทียบผลการพัฒนาลักษณะจริยธรรมวิชาชีพ ของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เข้ารับการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะจริยธรรมวิชาชีพแตกต่างกับกลุ่มควบคุม และนักศึกษากลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยลักษณะจริยธรรมวิชาชีพหลังการอบรมแตกต่างจากก่อนอบรม

จากทฤษฎี แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้เห็นถึงแนวคิดและวิธีการที่หลากหลายที่สามารถนำมาใช้จัดกิจกรรม หรือจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อให้นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ (Character Education) ตามแนวคิดโคเน มาเป็นแกนหลักในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อการนำวิธีจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 4 วิธีคือ การกำกับตนเอง การอภิปรายในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม มาใช้ในการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนในรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งกรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถสรุปได้ดังภาพที่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิดโคโน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและ
เทคโนโลยี เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาที่ศึกษากับนักศึกษา ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ
ดังนี้คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิดโคโน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้าน
ความรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตาม
แนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคโน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนและจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิดโคโน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

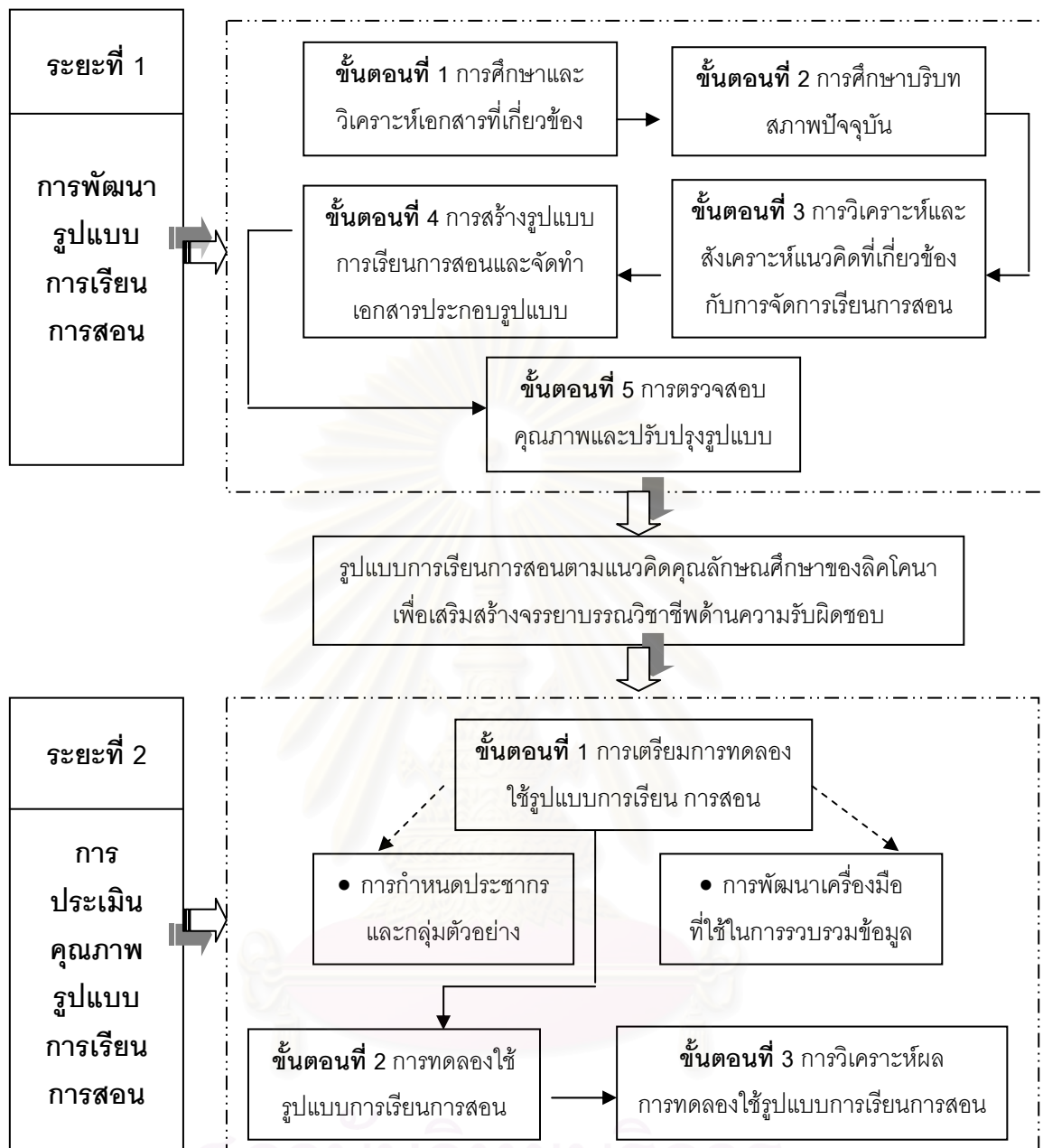
1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย สรุปได้ดังภาพที่ 8



ภาพที่ 8 สรุปขั้นตอนและแผนการดำเนินงานวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

การศึกษาระยะที่ 1 นี้ เป็นการศึกษาดูเอกสาร แนวคิด บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และ ศึกษาบริบทสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของ

นักศึกษา จากสถาบันที่ผลิตนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี รวมทั้ง ศึกษาความต้องการ
คุณลักษณะของบัณฑิต จากสถานประกอบการ หลังจากนั้น จึงนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์
และสังเคราะห์ กำหนดเป็นร่างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ซึ่งดำเนินการตามลำดับดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

ในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด บทความ และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ โดยใช้วิธีการค้นคว้า และ
สืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หลังจากนั้น จึงสรุปและวิเคราะห์ เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตในการ
พัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งสาระที่ศึกษามีดังนี้คือ

1.1 จรรยาบรรณวิชาชีพ ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ความหมายของจรรยาบรรณ
วิชาชีพและคำอื่นที่มีความหมายเกี่ยวข้อง ความเป็นมาและลักษณะสำคัญของจรรยาบรรณ
วิชาชีพ และจรรยาบรรณวิชาชีพในสาขาวิชาต่างๆ

1.2 ความรับผิดชอบและพฤติกรรมความรับผิดชอบ ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่
ความหมายและขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความ
รับผิดชอบ และ การวัดพฤติกรรมความรับผิดชอบ

1.3 คุณลักษณะศึกษาตามแนวคิดของลิดโคนา ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่
ความหมายและองค์ประกอบของคุณลักษณะศึกษา การเสริมสร้างค่านิยมและคุณลักษณะ และ
แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง
ด้านความรับผิดชอบ

ขั้นตอนนี้ดำเนินการโดย

2.1 สอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง โดยศึกษาเจาะจงกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษาให้กับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ที่
สอนนักศึกษาวิชาอาชีพ อาจารย์ที่ดูแลนักศึกษาฝึกงาน กลุ่มละ 2 คน และอาจารย์ฝ่ายกิจการ
นักศึกษา จำนวน 1 คน ในสังกัดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และสุวรรณภูมิ จำนวน
12 คณะ รวมทั้งสิ้น 87 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา

จำนวน 87 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.60 (รายละเอียดของแบบสอบถาม แสดงในภาคผนวก จ) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจำแนกได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษา สายอาชีพและเทคโนโลยี

คณะ	จำนวน (คน)	คณะ	จำนวน (คน)
วิศวกรรมศาสตร์	7	ครุศาสตร์อุตสาหกรรม	7
บริหารธุรกิจ	7	เทคโนโลยีการเกษตร	7
เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน	7	เทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์	7
ศิลปกรรมศาสตร์	7	วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย	7
ศิลปะศาสตร์	7	ศึกษาศาสตร์ (2 สาขาวิชา)	10
ครุศาสตร์อุตสาหกรรม (เห็นตรา)	7	บริหารธุรกิจ (วาสุกรี)	7
รวมทั้งสิ้น		12 คณะ	87 คน

2.2 สัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าของสถานประกอบการ หรือพนักงาน ที่มีบัณฑิตจากสถาบันที่ผลิตนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีปฏิบัติงานอยู่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์ แสดงในภาคผนวก จ) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 7 คน มีดังนี้คือ

- 1) บริษัททีโอที จำกัด (มหาชน) จังหวัดปทุมธานี
- 2) วิทยาลัยการแพทย์แผนไทย (วิทยาเขตรังสิต) จังหวัดปทุมธานี
- 3) บริษัทแหลมทองไฮบริด จำกัด (ฟาร์มวังน้อย) จังหวัดอยุธยา
- 4) บริษัทไทยน้ำทิพย์ จำกัด (มหาชน) จังหวัดปทุมธานี
- 5) สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
- 6) บริษัทซีพี เซเวนอีเลฟเว่น จำกัด (มหาชน) จังหวัดปทุมธานี
- 7) สำนักงานตลาดไทย จังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียน

การสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ในขั้นตอนนี้ การศึกษาจะเน้นไปที่รายละเอียดของแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยสังเคราะห์วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทาง การกำกับตนเอง การอภิปรายในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการ

เรียนรู้แบบรับใช้สังคม เพื่อนำมาสรุป เชื่อมโยงและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนและจัดทำเอกสารประกอบ รูปแบบ

การสร้างรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1-3 แล้วนำมาใช้สร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หลังจากนั้น จึงกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน และออกแบบรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ แล้วจึงจัดทำรูปแบบการเรียนการสอนฉบับร่าง และเอกสารประกอบรูปแบบ รวมทั้ง ออกแบบเนื้อหาและสร้างแผนการสอนที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ในการออกแบบเนื้อหาและสร้างแผนการสอน ดำเนินการโดยนำหลักสูตรรายวิชา 03 176 202 พื้นฐานช่าง (Basic Shop Skills) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และออกแบบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้คือ

4.1 วิเคราะห์หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง

หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรี คณะวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นวิชาปรับพื้นฐานวิชาชีพ ใช้เวลาเรียน 126 คาบ เรียนตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 1 คาบ ปฏิบัติ 6 คาบต่อสัปดาห์ และนักศึกษาต้องใช้เวลาศึกษาค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (รายละเอียดของหลักสูตร แสดงในภาคผนวก ค)

4.2 การออกแบบเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอน

หลังจากวิเคราะห์หลักสูตรและจุดมุ่งหมายของรายวิชาพื้นฐานช่างแล้ว จึงสร้างหัวข้อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และกำหนดเวลาเรียน ให้สอดคล้องกับเวลาจริงที่เรียนในรายวิชานี้ รวมทั้ง แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

4.3 การจัดกระบวนการเรียนการสอน

ดำเนินการโดยนำสาระความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ คุณธรรมความรับผิดชอบต่อและการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ไปผสมผสานกับเนื้อหาของรายวิชา พื้นฐานช่าง และสอนสอดแทรกในรายวิชาดังกล่าว ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

ในการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดย

5.1 นำร่างรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) ตรวจสอบ แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเบื้องต้น

5.2 นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนและแผนการสอนให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากนั้น จึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอนและแผนการสอนอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปทดลองใช้ โดยใช้แบบประเมินรูปแบบการเรียนการสอน และแบบประเมินแผนการสอน (รายละเอียดของแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับ แสดงในภาคผนวก จ) ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินนำมาวิเคราะห์ ดังนี้คือ

1) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการสอน เป็นการนำคำตอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน มาแปลงเป็นคะแนน ดังนี้คือ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2535:124)

มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมมากที่สุด	ให้คะแนนเป็น 5
มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมมาก	ให้คะแนนเป็น 4
มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมปานกลาง	ให้คะแนนเป็น 3
มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมน้อย	ให้คะแนนเป็น 2
มีความคิดเห็นว่า เหมาะสมน้อยที่สุด	ให้คะแนนเป็น 1

หลังจากนั้น คำนวณค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้คือ

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง	เหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง	เหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

การกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของความเหมาะสม ถ้าค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบการเรียนการสอน และแผนการสอน มีความเหมาะสม

2) การประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน วิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาซึ่งคำนวณได้จากสูตร IOC (Index of Consistency) ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์, 2527: 69)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC หมายถึง	ค่าดัชนีความสอดคล้อง
	R หมายถึง	คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	N หมายถึง	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน นำมาแปลงเป็นคะแนน ดังนี้

มีความเห็นว่า สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
มีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ	กำหนดคะแนนเป็น 0
มีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

นำคะแนนที่ได้มาคำนวณตามสูตรดัชนีความสอดคล้อง ถ้าผลการคำนวณมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.05 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกัน ถ้าต่ำกว่า ต้องนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.3 นำแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนในรูปแบบการเรียนการสอน และผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 แผน ไปทดลองสอนกับนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชาสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอน และอาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนในรายวิชาพื้นฐานช่าง เป็นผู้ช่วยวิจัยสังเกตการสอน ทั้งนี้ เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสอนในขั้นต้น และนำผลที่ได้จากการทดลองสอนมาตรวจสอบความเป็นไปได้และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิโคไคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

การศึกษาระยะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
คุณลักษณะศึกษาของลิโคไคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ
ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และศึกษาผลการใช้ ซึ่งมีขั้นตอนย่อยดังนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชาพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัด
ปทุมธานี ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 03 176 202 พื้นฐานช่าง (Basic Shop Skills) ในภาคเรียน
ที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 35 คน

กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
 ทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ลงทะเบียน
เรียนในรายวิชาที่เน้นทักษะปฏิบัติงานช่าง ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐานที่นักศึกษาสายอาชีพและ
เทคโนโลยีทุกคนต้องเรียน แม้ว่าชื่อของรายวิชาบางคณะจะแตกต่างกันไป แต่มีเนื้อหาใกล้เคียง
กัน และเรียนในภาคเรียนที่ 2 ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มทดลองที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาพื้นฐานช่าง
ประกอบด้วยนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร เป็นผู้ที่ไม่มีภูมิภาคระจายอยู่ในทั่วทุกภาค ซึ่งมี
ลักษณะคล้ายคลึงกับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในภูมิภาคต่างๆ จึงสามารถ
เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกคณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชา
พืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่างที่นำรูปแบบการเรียน
การสอนไปทดลองใช้

1.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับ
การวิจัยครั้งนี้คือ แบบวัดความรับผิดชอบต่อ ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความ
รับผิดชอบต่อ สำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ 2) แบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ

วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และ 3) แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ ซึ่งรายละเอียดการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้คือ

1) การกำหนดวัตถุประสงค์และวิเคราะห์คุณลักษณะที่ต้องการวัด
ขั้นตอนนี้ดำเนินการโดย

1.1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของแบบวัดความรับผิดชอบ เพื่อวัดองค์ประกอบของจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ใน 3 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของลิคโคนา (Lickona, 1991: 53) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ คุณลักษณะไว้ว่า คุณลักษณะประกอบด้วยค่านิยมเชิงปฏิบัติ (operative values) และค่านิยมเชิงการกระทำ (values in action) ที่มีปฏิสัมพันธ์กันใน 3 ส่วนคือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) คุณลักษณะที่ดี จึงประกอบด้วย การรู้ในสิ่งที่ดี ความปรารถนาที่จะทำสิ่งที่ดี และการปฏิบัติในสิ่งที่ดี หรืออีกนัยหนึ่งคือ ลักษณะนิสัยของจิต (habits of mind) ลักษณะนิสัยของใจ (habits of heart) และลักษณะนิสัยของการกระทำ (habits of action) นั่นคือความสามารถ ที่จะตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดถูก ใฝ่ใจอย่างจริงจังกับสิ่งที่ถูกต้อง และประพฤติปฏิบัติกับสิ่งที่ถูกต้องนั้นๆ แม้ว่าจะต้องเผชิญกับความกดดันภายนอกและสิ่งยั่วยุจากภายในก็ตาม

ดังนั้น ในการสร้างแบบวัดความรับผิดชอบครั้งนี้ จึงกำหนดองค์ประกอบในการวัดเป็น 3 ด้านคือ

1.1.1) วัดการรู้เชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นการวัดความรู้ความเข้าใจ และความสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ใดๆ ก็ตาม ที่ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล

1.1.2) วัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นการวัดความรู้สึกรู้สึก และลักษณะของจริยธรรมทางอารมณ์ (emotional moral) ที่มีต่อการกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

1.1.3) วัดการปฏิบัติเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นการวัดการกระทำที่เป็นผลมาจากการรู้เชิงจริยธรรม และความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม นั่นคือ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจ และความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรมแล้ว ก็ยอมที่จะกระทำในสิ่งที่ตนเองรู้ว่าดีและรู้สึกว่าจะถูกต้องเหล่านั้น

1.2) การกำหนดขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ กำหนดขึ้นจากผลการวิเคราะห์ขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ ที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

จำนวน 5 จรรยาบรรณ ที่นำมาใช้เป็นฐานในการพิจารณาถึงจุดร่วมของพฤติกรรมความ
 รับผิดชอบ และในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้กำหนดความหมายของคำว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้าน
 ความรับผิดชอบต่อ หมายถึง การกระทำของนักศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการทำหน้าที่
 ของตน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และยอมรับผลของการกระทำนั้น ทั้ง
 ด้านบวกและด้านลบ โดยครอบคลุม 3 องค์ประกอบ คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิง
 จริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ 3 ด้าน ได้แก่ ความ
 รับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน ซึ่งชุดของ
 พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ มีดังนี้คือ

ด้านที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การปฏิบัติ
 ตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2) การเข้าเรียนตรงเวลา 3) การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ
 ตามเวลา และ 4) การควบคุมตนเองได้

ด้านที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การปฏิบัติ
 ตามกฎ ระเบียบ 2) การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อน และชุมชน 3) การมีความซื่อสัตย์สุจริต และ
 4) การมีวินัยในตนเอง

ด้านที่ 3 ความรับผิดชอบต่อผลงาน พฤติกรรมบ่งชี้ ได้แก่ 1) การไม่เอา
 เปรียบผู้อื่น 2) การยอมรับผลจากการกระทำของตน 3) การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และ
 4) การไม่ปิดความรับผิดชอบต่อ

1.3) การกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ เพื่อให้การวัดครอบคลุม
 องค์ประกอบของจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ทั้ง 3 องค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงได้กำหนด
 เครื่องมือ ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ
 เป็นการวัดว่า นักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพเพียงใด การกระทำชนิดใดควรทำ
 ชนิดใดควรงดเว้น พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อ ชนิดใดมีความเหมาะสม หรือไม่
 เหมาะสม โดยสร้างเป็นแบบวัดชนิด 4 ตัวเลือก ที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
ด้านความรับผิดชอบต่อ โดยสร้างแบบวัดชนิดกำหนดสถานการณ์ ให้นักศึกษาพิจารณาตัดสินใจ
 ว่า มีความรู้สึกต่อการกระทำ หรือข้อความนั้นอย่างไร โดยมี 5 ตัวเลือก และทั้ง 5 ตัวเลือก มี
 น้ำหนักคะแนนที่แตกต่างกัน

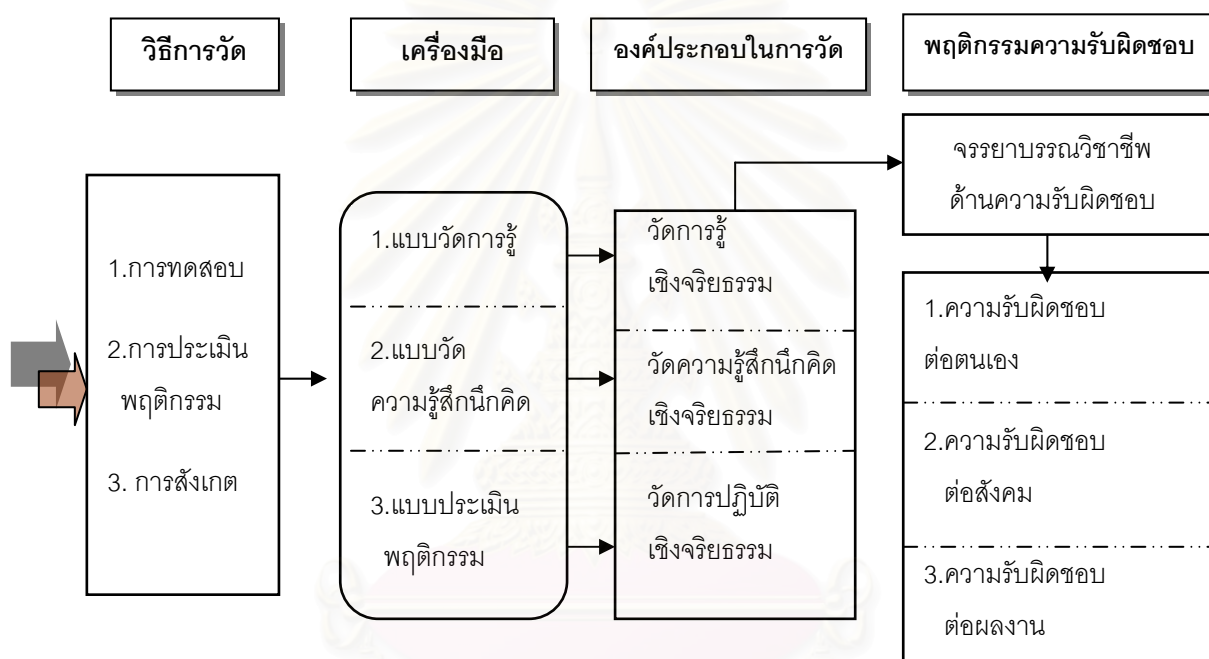
ชุดที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ

ด้านความรับผิดชอบ โดยสร้างเป็นแบบประเมินจำนวน 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบสังเกต

พฤติกรรมความรับผิดชอบ เป็นแบบประเมินที่ผู้สอน รวมทั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้สังเกตและบันทึก

ฉบับที่ 2 แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ เป็นแบบประเมินที่นักศึกษาเป็นผู้ประเมินตนเอง

จากขั้นตอนในการสร้างแบบวัดความรับผิดชอบ องค์ประกอบในการวัด และขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ ที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ สามารถสรุปให้เห็นความสัมพันธ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับองค์ประกอบในการวัดได้ดังภาพที่ 9



ภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยกับองค์ประกอบในการวัด

จากวิธีดำเนินการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปให้เห็นตัวแปรในการวิจัย นิยาม และเครื่องมือวัด ดังตารางที่ 7

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ตัวแปรในการวิจัย นิยาม และเครื่องมือวัด

ตัวแปรในการวิจัย	นิยาม	เครื่องมือวัด
การรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ	คะแนน ความสามารถของนักศึกษา ที่แสดงถึงการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบของวัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่ผู้วิจัยออกแบบ จำนวน 5 หัวข้อ คือ แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง จรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคม จรรยาบรรณวิชาชีพต่อผลงาน และผลกระทบจากการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ	ชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ (แบบวัดชนิด 4 ตัวเลือก ที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว)
ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ	ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาที่มีต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ โดยประเมินจากการตอบแบบวัดความรู้สึกนึกคิด ชนิดกำหนดสถานการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน	ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกนึกคิด เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ (แบบวัดชนิดกำหนดสถานการณ์ มี 5 ตัวเลือก และทั้ง 5 ตัวเลือก มีน้ำหนักคะแนนที่แตกต่างกัน)
การปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ	ระดับการกระทำของนักศึกษา ที่แสดงออกถึงความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน	ชุดที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ จำนวน 2 ฉบับ - ฉบับที่ 1 แบบสังเกต พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ - ฉบับที่ 2 แบบประเมิน พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ

2) การจัดทำตารางโครงสร้างของแบบวัดความรับผิดชอบต่อ มีรายละเอียดดังนี้คือ

2.1) ชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ความถูกต้องเหมาะสมในการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อ โดยสร้างเป็นแบบวัดชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก ที่มีคำตอบที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพียงคำตอบเดียว ซึ่งนักศึกษาต้องใช้ความคิดทางจริยธรรมมาประกอบ

การตอบคำถาม และโครงสร้างของแบบวัดกำหนดให้ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย ตามการจำแนกของ กราธโฮลล์ และคณะ (Krathwohl and others, 1973) ซึ่งจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์การสอน ขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบ และเนื้อหาตามรูปแบบการเรียนการสอน ได้แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ จำนวน 41 ข้อ ดังภาพที่ 10 (รายละเอียดของแบบวัด แสดงในภาคผนวก จ)



ภาพที่ 10 โครงสร้างของแบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

2.2) ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความ
 รับผิดชอบ โดยสร้างแบบวัดชนิดกำหนดสถานการณ์ เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความ
 รับผิดชอบใน 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความ
 รับผิดชอบต่อผลงาน แล้วให้นักศึกษาพิจารณาตัดสินใจว่า มีความรู้สึกต่อการกระทำหรือ
 ข้อความนั้นอย่างไร ซึ่งมีจำนวนข้อเท่ากับ 47 สถานการณ์/ ข้อ จำนวน 5 ตัวเลือก ตามการจำแนก
 ระดับความรู้สึก ตามแนวของ กราธโฮลด์ และคณะ (Krathwohl and others, 1973) ใน 5 ระดับ
 คือ ตัวเลือกที่ 1 ขั้นการรับรู้ (receiving) ตัวเลือกที่ 2 ขั้นการตอบสนอง (responding) ตัวเลือกที่
 3 ขั้นการรู้คุณค่าหรือค่านิยม (valuing) ตัวเลือกที่ 4 ขั้นการจัดระบบคุณค่า (organization) และ
 ตัวเลือกที่ 5 ขั้นกำหนดคุณลักษณะ (characterization) ซึ่งตัวเลือกทั้งหมด มีน้ำหนักคะแนนที่
 แตกต่างกัน โดยมีค่าตั้งแต่ 1-5 กล่าวคือ ตัวเลือกที่อยู่ในระดับต่ำสุด (การรับรู้) กำหนดให้ 1
 คะแนน ส่วนตัวเลือกที่อยู่ในระดับสูงสุด (การกำหนดคุณลักษณะ) กำหนดให้ 5 คะแนน ในการ
 เรียงตัวเลือกนั้นจะเรียงสลับกันโดยยึดหลักการให้คะแนนตามเกณฑ์ดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ดังภาพ
 ที่ 11 (รายละเอียดของแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงในภาคผนวก จ)



ภาพที่ 11 โครงสร้างแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

2.3) ชุดที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ โดยสร้างเป็นแบบวัดจำนวน 2 ฉบับคือ

1) แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ เป็นแบบสังเกตที่ผู้สอนใช้บันทึกพฤติกรรมการแสดงออกของนักศึกษา ที่แสดงถึงความรับผิดชอบ ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ในชั้นเรียนหรือในการปฏิบัติงานภาคสนาม และมีผู้ช่วยในการสังเกต รวมทั้ง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนที่นักศึกษาออกทำโครงการ แบบสังเกตนี้จะกำหนดรายการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อให้สอดคล้องกับกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้าน และชุดของพฤติกรรมความรับผิดชอบในแต่ละด้าน

2) แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ เป็นแบบประเมินพฤติกรรมที่สร้างขึ้นโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมิน ในลักษณะของการรายงานพฤติกรรมตนเอง (self report) โดยใช้แบบสอบถาม ที่เป็นมาตรประมาณค่า 4 ระดับ

โดยแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับ สร้างเป็นแบบวัดที่มีมาตรวัด 4 ระดับ กำหนดน้ำหนักคะแนนเป็น 1 2 3 4 ตามระดับการแสดงผลพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา ดังนี้

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หมายถึง
แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ อย่างน้อย 80% (8 ใน 10 ครั้ง)
- 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก หมายถึง
แสดงพฤติกรรมนั้นปานกลาง 60-70% (6-7 ใน 10 ครั้ง)
- 2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย หมายถึง
แสดงพฤติกรรมนั้นน้อย 40-50% (4-5 ใน 10 ครั้ง)
- 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด หมายถึง
แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยที่สุด 0-30% (0-3 ใน 10 ครั้ง)

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบประเมินทั้ง 2 ฉบับ กำหนดดังนี้คือ

3.26 – 4.00	หมายถึง	ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
2.51 – 3.25	หมายถึง	ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
1.76 – 2.50	หมายถึง	ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย
1.01 – 1.75	หมายถึง	ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

3) การดำเนินการสร้างแบบวัด

สร้างข้อคำถาม กำหนดสถานการณ์ และเขียนข้อความ ตามโครงสร้างของแบบวัดแต่ละชุด ทั้ง 3 ชุด แล้วจึงหาคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งเป็นการตรวจสอบเบื้องต้น จากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของข้อคำถามและตัวเลือกของแบบวัดทั้ง 3 ชุด ว่าครอบคลุมตามกรอบที่กำหนดไว้หรือไม่ หลังจากนั้นจึงปรับแก้ และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ (ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก ก) ที่มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาแบบวัดจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั้งในเชิงเนื้อหาและความเชี่ยวชาญในการสร้างแบบวัด ด้านความรับผิดชอบ ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามและความชัดเจน เพื่อปรับแก้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) การนำเครื่องมือไปทดลองใช้

ตรวจสอบคุณภาพรายข้อ โดยนำแบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ และแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและได้รับการปรับแก้แล้ว ไปทดลองใช้กับนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ โดยใช้การหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยง

ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบ พบว่า ค่าความยากอยู่ระหว่าง .35 - .75 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .30 - .69 และค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรครุเดอริชาร์ดสัน 20 (KR 20) มีค่าเท่ากับ .62

ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบ พบว่า ค่าความเที่ยง โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) มีค่าเท่ากับ .72

แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงในเรื่องของข้อความที่ใช้ ถ้อยคำภาษา หลังจากนั้น จึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างข้างต้น พบว่า แล้วคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .81

แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิเช่นเดียวกับแบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้ผ่านการตรวจสอบ หลังจากนั้น จึงนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงก่อนการทดลองใช้จริง (รายละเอียดของแบบวัดทั้ง 3 ชุด แสดงในภาคผนวก จ)

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การวิจัยในขั้นนี้ เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design (Cohen, Manion, and Morrison, 2000: 212-213) ดังแบบการทดลองดังนี้คือ

Experimental	O ₁	X
--------------	----------------	---

O₁ คือ ค่าสังเกตที่วัดได้จากระยะก่อนการทดลอง

X คือ ตัวแปรที่จัดกระทำ
(การเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี)

O₂ คือ ค่าสังเกตที่วัดได้จากระยะหลังการทดลอง

รายละเอียดของการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน มีดังนี้คือ

2.1 ติดต่oprะสานงานกับผู้สอนที่รับผิดชอบสอนในรายวิชาพื้นฐานช่างของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และวางแผนร่วมกันในการจัดแบ่งช่วงเวลาทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชาพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี หลังจากนั้น จึงทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างก่อนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ โดยศึกษาผลการเรียนของนักศึกษากลุ่มนี้ ในรายวิชาการออกแบบภูมิทัศน์ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ซึ่งผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ปรากฏดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเรียนรู้ในรายวิชา การออกแบบภูมิทัศน์ 1 ภาคเรียนที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน (35 คน)	คะแนนเก็บ (35)	กลางภาค (15)	ปฏิบัติ (20)	จิตพิสัย (10)	ปลายภาค (20)	รวม (100)
คะแนนรวม	659	283	449	323	264.40	1978.4
คะแนนเฉลี่ย	18.83	8.08	12.83	9.22	7.55	56.52

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ตามตารางที่ 8 พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาการออกแบบภูมิทัศน์ 1 เท่ากับ 56.52 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน หรือเท่ากับระดับคะแนน D+ ตามเกณฑ์ค่าระดับคะแนนของรายวิชานี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะคะแนนสอบกลางภาค พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.08 หรือ ร้อยละ 53.87 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน) ส่วนคะแนนสอบปลายภาค พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.55 หรือ ร้อยละ 37.75 (คะแนนเต็ม 20 คะแนน) และเมื่อสอบถามผู้สอนนักศึกษาในกลุ่มนี้ จำนวน 2 คน ให้ข้อมูลสอดคล้องกันว่า นักศึกษายังขาดการพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบและส่วนใหญ่ไม่สนใจที่จะศึกษาเล่าเรียนอย่างจริงจัง ผู้สอนต้องใช้เวลามากในการปลูกฝังคุณลักษณะต่างๆ และยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ก่อนการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบวัดความรับผิดชอบ จำนวน 2 ชุด คือ แบบวัดชุดที่ 1 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ เพื่อหาคะแนนเส้นฐาน (baseline) ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างแต่ละคน และทำแบบประเมินพฤติกรรมการรับผิดชอบของตนเอง

2.3 การทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำไปทดลองในรายวิชา 03-176-202 พื้นฐานช่าง (Basic Shop Skill) โดยเนื้อหาที่นำมาบรรจุไว้ในแต่ละแผนการสอนนั้น จะไม่อิงกับเนื้อหาของรายวิชานี้ (content-free) แต่จะกำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหาย่อย ในแต่ละแผนการจัดการกิจกรรม ให้สอดคล้องกับหลักสูตรรายวิชานี้ และนำกระบวนการจัดการกิจกรรมตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ มาสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน

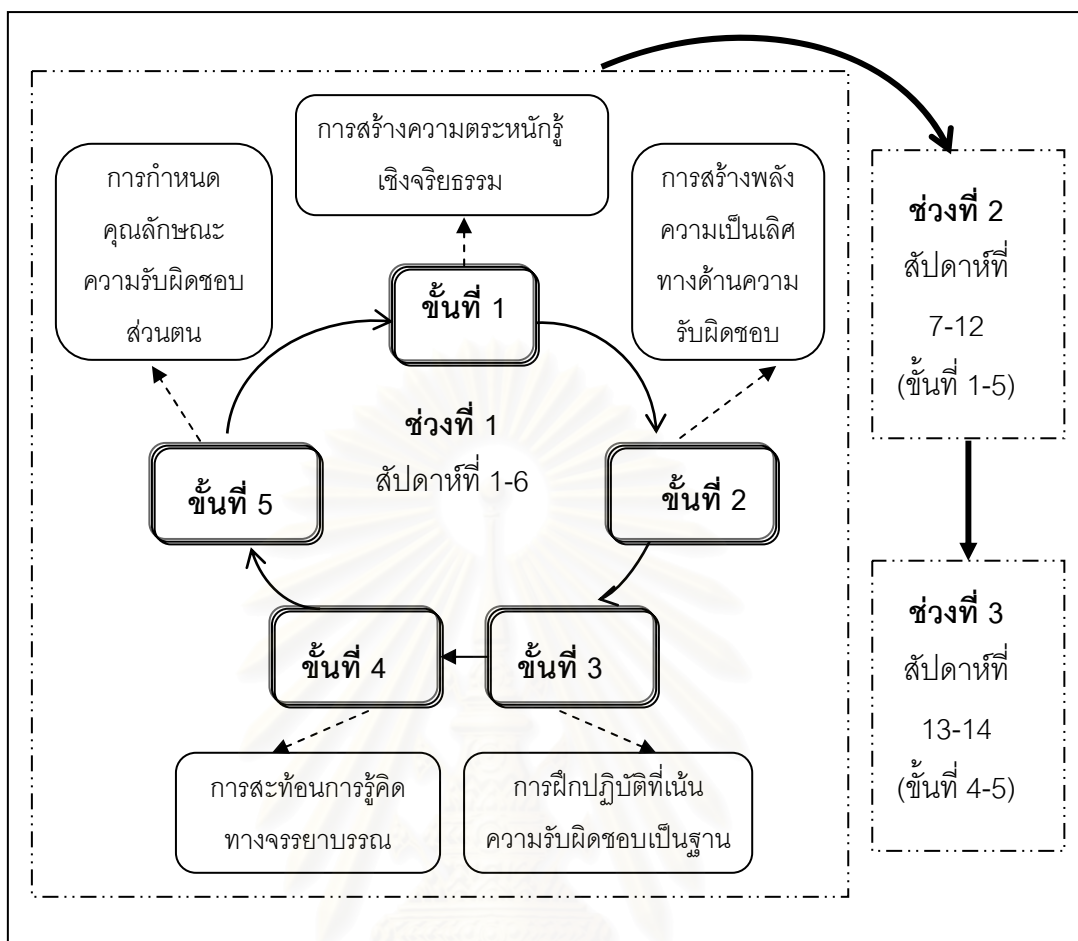
วิธีดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน จากผลการวิเคราะห์หลักสูตร รายวิชาพื้นฐานช่าง พบว่า หลักสูตรกำหนดเวลาสอนใน 1 สัปดาห์ ไร่ 7 คาบ แบ่งเป็น สอนทฤษฎี 1 คาบ ปฏิบัติ 6 คาบ และนักศึกษาต้องศึกษาค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมง/สัปดาห์ ดังนั้น การสอน

เนื้อหาจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ จึงใช้เวลาในช่วงนักศึกษาลงฝึกปฏิบัติงาน
พื้นฐานช่าง ในเวลาที่เรียนภาคปฏิบัติ ตามหน่วยเรียน/ หัวข้อที่กำหนด โดยใช้เวลา 3 คาบ/
สัปดาห์ รวม 14 สัปดาห์ ซึ่งในการแบ่งหน่วยเรียนและวิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตาม
หัวข้อหลัก ผู้สอนในรายวิชานี้ เป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ส่วนการสอนหัวข้อตามรูปแบบการเรียนการ
สอนนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม โดยมีผู้สอนในรายวิชานี้เป็นผู้ช่วยอำนวยความสะดวก
และร่วมสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา

การทดลองสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของ
ลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ กำหนดไว้เป็น 3 ช่วงเวลา
กล่าวคือ **ช่วงที่ 1** กำหนด 6 สัปดาห์ สัปดาห์ที่ 1-6 รวม 18 คาบ **ช่วงที่ 2** กำหนด 6 สัปดาห์
สัปดาห์ที่ 7-12 รวม 18 คาบ ซึ่งทั้งสองช่วงนี้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมครบทั้ง 5 ขั้นตอนตามรูปแบบการ
เรียนการสอนคือ **ขั้นที่ 1** การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม **ขั้นที่ 2** การสร้างพลังความเป็น
เลิศทางด้านความรับผิดชอบ **ขั้นที่ 3** การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน **ขั้นที่ 4** การ
สะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ **ขั้นที่ 5** การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบ
ส่วนตน ส่วน**ช่วงที่ 3** กำหนด 2 สัปดาห์ สัปดาห์ที่ 13-14 รวม 6 คาบ โดยกิจกรรมการเรียน
การสอนในช่วงนี้ เน้นขั้นที่ 4 และ ขั้นที่ 5

การจัดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ใน 3 ช่วงเวลา ตาม
รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณ
วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ สรุปให้เห็นชัดเจนดังภาพที่ 12

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 12 การจัดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 ในระหว่างช่วงเวลาการสอน มีการสังเกตพฤติกรรมกรรมกรมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาเป็นระยะๆ กล่าวคือ หลังจากการสอนในสัปดาห์ที่ 4 สัปดาห์ที่ 7 สัปดาห์ที่ 10 และสัปดาห์ที่ 13 โดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ที่รับผิดชอบสอนในรายวิชานี้และอาจารย์ผู้สอนนักศึกษาในกลุ่มนี้ ในรายวิชาอื่นได้ร่วมสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา ในขณะที่เรียนวิชานั้นๆ รวมทั้งสิ้น 3 คน โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (ฉบับที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม) นอกจากนี้ ยังให้บุคคลในชุมชน จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับโครงการรับใช้สังคม ที่นักศึกษาลงฝึกงานภาคสนาม ได้สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนและวิธีการในการสังเกตให้กับผู้สังเกตทุกคนได้รับทราบก่อนการสังเกตจริง

ขั้นตอนและวิธีการในการสังเกตข้อมูลพฤติกรรม ตามกรอบพฤติกรรมความ
 รับผิดชอบ 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อ
 ต่อผลงาน ดำเนินการดังนี้คือ

1) สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาในเวลา 3 ชั่วโมง (180 นาที) หรือในช่วงเวลา
 หนึ่งที่ทำการสอน ซึ่งจำนวนนักศึกษาแบ่งเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 7 คน รวม 35 คน สังเกตกลุ่มละ 35
 นาที คนละ 5 นาที อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้สังเกตสามารถใช้การจดบันทึก และ/ หรือ บันทึกวิดีโอที่ศรั
 เพื่อทวนซ้ำการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา

2) ตารางการสังเกต จำแนกเป็นพฤติกรรมย่อยๆ ซึ่งประกอบเป็นพฤติกรรมความ
 รับผิดชอบตามกรอบ 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความ
 รับผิดชอบต่อผลงาน ซึ่งผู้สังเกตสามารถกำหนดเป้าหมายการสังเกตในแต่ละครั้งได้ด้วยตนเอง
 ภายใต้กรอบพฤติกรรมดังกล่าว และระบบการสังเกตที่ได้กำหนดไว้

3) ผู้สังเกตจะบันทึกผลการสังเกตโดยลงความถี่ของการแสดงออกถึงพฤติกรรม
 ความรับผิดชอบของนักศึกษา หลังจากนั้น จึงคำนวณสรุปลงในแบบสังเกตพฤติกรรมความ
 รับผิดชอบในแต่ละครั้ง ตามเกณฑ์ของระดับการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ดังนี้คือ

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด หมายถึง
 แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ อย่างน้อย 80% (8 ใน 10 ครั้ง)
- 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก หมายถึง
 แสดงพฤติกรรมนั้นปานกลาง 60-70% (6-7 ใน 10 ครั้ง)
- 2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย หมายถึง
 แสดงพฤติกรรมนั้นน้อย 40-50% (4-5 ใน 10 ครั้ง)
- 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด หมายถึง
 แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมาก 0-30% (0-3 ใน 10 ครั้ง)

การจัดระบบการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบดังกล่าว สรุปได้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ระบบการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ

รายการสังเกต	ช่วงเวลา				ผู้สังเกต	สรุปจำนวนครั้งที่สังเกต
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4		
ความรับผิดชอบต่อตนเอง	✓		✓		- ผู้วิจัย - ผู้สอนในรายวิชานี้ - ผู้สอนในรายวิชาอื่น	คนละ 2 ครั้ง รวม 6 ครั้ง
ความรับผิดชอบต่อผลงาน		✓		✓	- ผู้วิจัย - ผู้สอนในรายวิชานี้ - ผู้สอนในรายวิชาอื่น	คนละ 2 ครั้ง รวม 6 ครั้ง
ความรับผิดชอบต่อสังคม		✓	✓	✓	- ผู้วิจัย - ผู้สอนในรายวิชานี้ - ผู้เกี่ยวข้องในชุมชน	คนละ 1 ครั้ง รวม 3 ครั้ง

2.5 หลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบวัดความรับผิดชอบ จำนวน 2 ชุด คือ แบบวัดชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และทำแบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์สรุปผล ตามรายละเอียดดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นค่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัด ชุดที่ 1 แบบวัดการรู้ ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกนึกคิด และชุดที่ 3 แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบประเมินตนเองของนักศึกษา และแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ ในส่วนที่เป็นมาตรวัด 4 ระดับ ดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้คือ

1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำคะแนนเฉลี่ยของผลการวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบมาแปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงเทียบกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่าง ที่

กำหนดให้คะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จึงถือว่าผ่านรายวิชานี้ (รายละเอียดของการวัดและประเมินผลรายวิชา แสดงในภาคผนวก ค)

2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกนึกคิด ที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำคะแนนเฉลี่ยของผลการวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อมาแปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงเทียบกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่าง ที่กำหนดให้คะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จึงถือว่าผ่านรายวิชานี้ (รายละเอียดของการวัดและประเมินผลรายวิชา แสดงในภาคผนวก ค)

3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำค่าเฉลี่ยของผลการปฏิบัติมาเทียบกับระดับการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อของนักศึกษา (รายละเอียดของเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ปรากฏในหน้า 120)

4) ประเมินผลการสังเกตการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตในส่วนของการบินที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้สอนในรายวิชาอื่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เป็นผู้สังเกตและบันทึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ แบ่งสาระการนำเสนอ ออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารและศึกษาริบทสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

ส่วนที่ 2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

ส่วนที่ 3 ผลการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

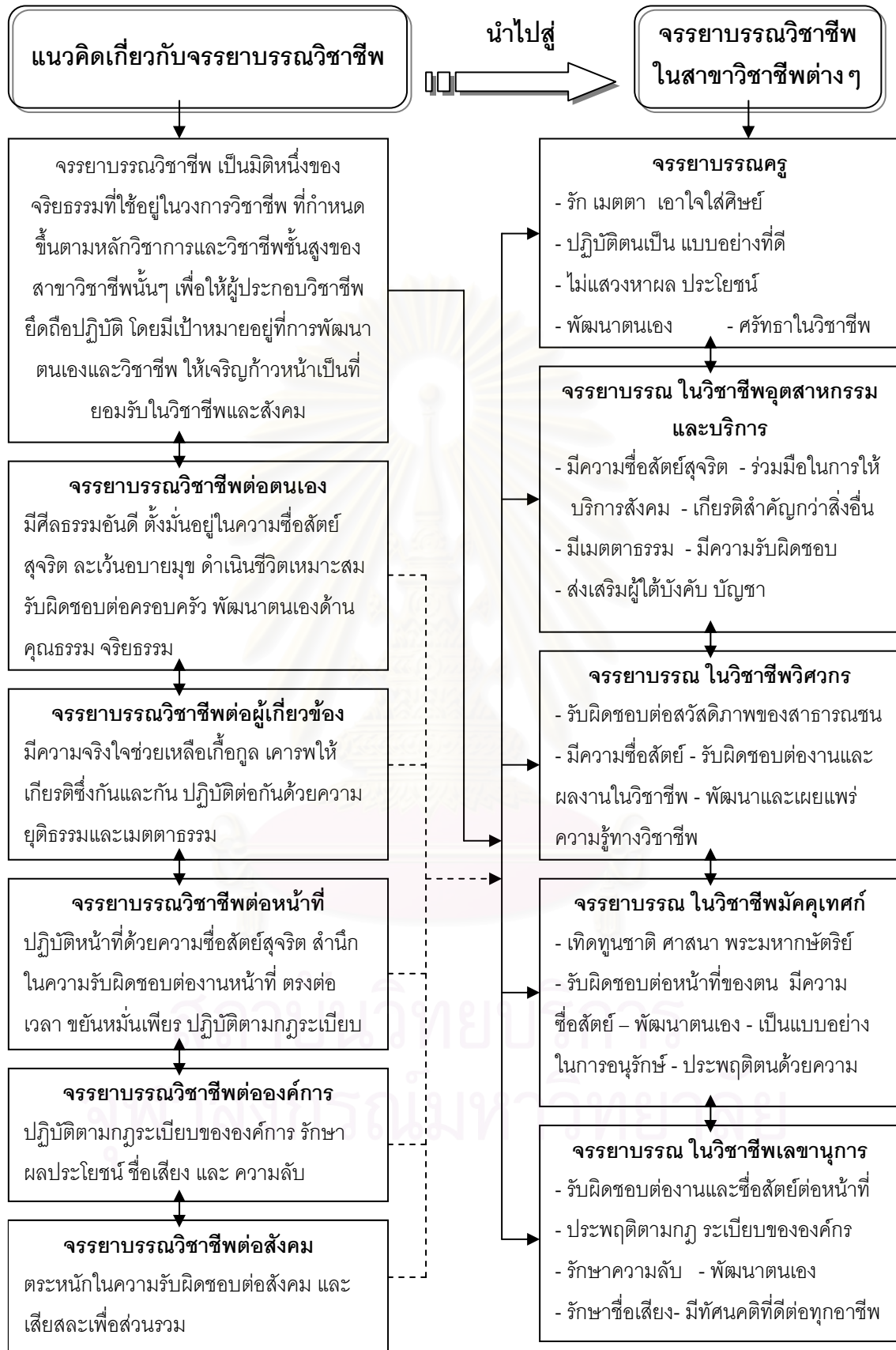
ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

ผลการวิเคราะห์ในตอนที่ 1 ปรากฏรายละเอียด ดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เอกสารและศึกษาริบทสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

1.1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในชั้นตอนนี้นำมาวิเคราะห์สาระสำคัญกำหนดเป็นกรอบความรับผิดชอบต่อ และพฤติกรรมบ่งชี้ด้านความรับผิดชอบต่อ ที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งผลการศึกษา ปรากฏดังภาพที่ 13 -14



ภาพที่ 13 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ



ภาพที่ 14 ผลการวิเคราะห์จุดร่วมของจรรยาบรรณวิชาชีพ

จากภาพที่ 13 และ 14 พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพกำหนดขึ้นตามหลักวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูงของสาขาวิชาชีพนั้นๆ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ยึดถือปฏิบัติ และแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพที่มีต่อตนเอง ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ต่อหน้าที่ ต่อองค์กร และต่อสังคม ซึ่งทำให้ทุกวิชาชีพต้องตระหนักและให้ความสำคัญในฐานะของผู้ประกอบวิชาชีพ เมื่อพิจารณาถึงคุณลักษณะที่เป็นจุดร่วมของ 5 กลุ่มวิชาชีพที่นำมาศึกษา พบว่า ความรับผิดชอบต่อเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ส่งผลถึงการมีความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและความศรัทธาในวิชาชีพและกำหนดพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคมและผลงาน

1.2 ผลการศึกษาบริบทสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
ด้านความรับผิดชอบ

1.2.1) ผลจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับบริบทสภาพปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ให้กับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ผลการศึกษาดังรายละเอียดในตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54) มีอายุระหว่าง 30-35 ปี (ร้อยละ 31) จบการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 73.6) มีประสบการณ์ในการสอนระหว่าง 5-10 ปี (ร้อยละ 31) และงานที่รับผิดชอบ นอกเหนือจากงานสอน ส่วนใหญ่ คือ อาจารย์ที่ปรึกษา (ร้อยละ 48.28) รองลงมาคือ อาจารย์ดูแลนักศึกษาฝึกงาน (ร้อยละ 34.48)

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
และสุวรรณภูมิ

ข้อมูล	จำนวน (n=87)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	46
หญิง	40	54
อายุ		
- น้อยกว่า 30 ปี	7	8
- 30-35 ปี	27	31
- 36-40 ปี	15	17.2
- 41-45 ปี	17	19.5
- 46-50 ปี	14	16.1
- 51-55 ปี	4	4.6
- 56-60 ปี	3	3.4
ระดับการศึกษา		
- ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	12	13.8
- ปริญญาโท	64	73.6
- ปริญญาเอก	11	12.60

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี และสุวรรณภูมิ (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (n=87)	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการสอน		
- น้อยกว่า 5 ปี	14	16.1
- 5-10 ปี	27	31
- 11-15 ปี	17	19.5
- 16-20 ปี	8	9.2
- มากกว่า 20 ปี	21	24.1
งานที่รับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน		
- อาจารย์ที่ปรึกษา	42	48.28
- อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา	15	17.24
- อาจารย์ดูแลนักศึกษาฝึกงาน	30	34.48

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ดักรายละเอียดในตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่า ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกสาระจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย ($\bar{X} = 3.62$, S.D.= .94) รองลงมาคือ การสอนควรเน้นให้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนเองและสังคม ($\bar{X} = 3.30$, S.D.= 1.10) และ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เห็นด้วยว่า ปัจจุบันมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แยกแยะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 2.39$, S.D.= 1.07) รองลงมาคือ ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบในชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.41$, S.D.= 1.05)

ส่วนแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยว่า ควรมีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการพัฒนาความรับผิดชอบของตนเอง ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 1.03) รองลงมาคือ ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่ใช้สถานการณ์จริงของสังคม ($\bar{X} = 3.78$, S.D.= 1.15) และควรใช้วิธีการอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมในชั้นเรียน มุ่งไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ($\bar{X} = 3.70$, S.D.= 1.19) รวมทั้ง ใช้กระบวนการกำกับตนเองและสะท้อนผลการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.68$, S.D.= .96)

ตารางที่ 11 สภาพปัจจุบันและแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ
สำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี

ข้อความ	\bar{X}	S.D
➤ สภาพปัจจุบัน		
1. การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.13	1.20
2. เนื้อหาสาระวิชาที่สอนมีมาก แต่เวลาเรียนไม่พอที่จะสอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.26	1.25
3. การจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกสาระจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย	3.62	.94
4. มีการสอดแทรกสาระเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ในทุกรายวิชา	3.23	1.11
5. การสอนเน้นกระบวนการเรียนรู้และเห็นคุณค่าในจรรยาบรรณวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน	3.39	.89
6. ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบในชั้นเรียน	2.41	1.05
7. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แยกแยะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ	2.39	1.07
8. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาด้านความรับผิดชอบ	3.16	1.06
9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อธิบาย และสรุปความคิดเห็นของตนเอง ที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ	2.43	1.06
10. การสอนเน้นให้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนเองและสังคม	3.30	1.10
➤ แนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ		
1. ใช้กระบวนการกำกับตนเองและสะท้อนผลการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน	3.68	.96
2. ใช้วิธีการอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมในชั้นเรียน มุ่งไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	3.70	1.19
3. จัดโครงการที่ส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพและทักษะทางสังคม	3.67	1.16
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมที่ใช้สถานการณ์จริงของสังคม	3.87	1.15
5. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเองในการพัฒนาความรับผิดชอบของตนเอง	3.82	1.03
6. ใช้วิธีการสร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน	3.29	2.27
7. ใช้วิธีการถาม-ตอบของโสเครติส (Socratic method)	2.82	1.04
8. ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	3.47	.93

ตารางที่ 11 สภาพปัจจุบันและแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ
สำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี (ต่อ)

ข้อความ	\bar{X}	S.D
➤ แนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ		
9. พัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะโดยตรง	3.56	1.01
10. ใช้การบูรณาการสาระในทุกรายวิชาที่สอน	3.63	.86
11. ใช้วิธีการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (problem-solving approach)	3.52	.86
12. ใช้เทคนิคการสร้างเรื่องราวที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่งที่ถูกต้อง	3.30	.94
13. มีกิจกรรมที่เน้นการสร้างวินัยและปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างชัดเจน	3.47	.91
14. กำหนดสถานการณ์ของการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับจริยธรรม โดยเน้นการฝึกซ้ำ	3.31	.92
15. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ให้มากที่สุด	3.37	.94

จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อที่ ต้องการพัฒนาในภาพรวม ดังตารางที่ 12 พบว่ามีความจำเป็นต้องสร้างเสริมความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นอันดับแรก (ร้อยละ 71.26) รองลงมาคือ ความรับผิดชอบต่อผลงาน (ร้อยละ 44.83) ความรับผิดชอบต่อสังคม (ร้อยละ 40.23) และ ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (ร้อยละ 41.38) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 อันดับพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อที่ ต้องการพัฒนา
ในภาพรวม

ประเด็น	อันดับ 1		อันดับ 2		อันดับ 3		อันดับ 4		สรุป
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ความรับผิดชอบต่อตนเอง	62	71.26	13	14.94	8	9.20	4	4.60	1
ความรับผิดชอบต่อสังคม	22	25.29	22	25.29	36	41.38	8	9.20	3
ความรับผิดชอบต่อผลงาน	16	18.39	39	44.83	27	31.03	5	5.75	2
ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ	12	13.79	18	20.70	21	24.14	35	40.23	4

ส่วนกลุ่มพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ในแต่ละด้าน ปรากฏผลดังนี้คือ

1) พฤติกรรมที่บ่งชี้ความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังตารางที่ 13 พบว่า พฤติกรรม 4 อันดับแรก คือ การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตน (ร้อยละ 57.5) การเข้าเรียนตรงเวลา (ร้อยละ 29.9) การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา (ร้อยละ 34.5) และ การประพฤติตนเหมาะสม ละเว้นความชั่ว (ร้อยละ 20.7)

ตารางที่ 13 อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

ประเด็น	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	สรุป
	1 (n,%)	2 (n,%)	3 (n,%)	4 (n,%)	5 (n,%)	6 (n,%)	7 (n,%)	8 (n,%)	
ความรับผิดชอบต่อตนเอง									
- การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตน	50 57.5	15 17.2	9 10.3	6 6.9	2 2.3	1 1.15	2 2.3	2 2.3	1
- การเข้าเรียนตรงเวลา	17 19.5	26 29.9	8 9.2	7 8.0	8 9.2	4 4.6	9 10.3	8 9.2	2
- การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา	3 3.4	15 17.2	30 34.5	13 14.9	8 9.2	11 12.6	6 6.9	1 1.15	3
- การควบคุมตนเองไม่ตกเป็นทาสอบายมุข	5 5.7	10 11.5	17 19.5	12 13.8	20 23.0	9 10.3	6 6.9	8 9.2	5
- การรักษาดินแดนให้ปลอดภัยจากอันตราย	2 2.3	3 3.4	4 4.6	10 11.5	9 10.3	17 19.5	29 33.3	13 14.9	7
- การจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย	5 5.7	10 11.5	13 14.9	13 14.9	7 8.0	20 23.0	12 13.8	7 8.0	6
- การประพฤติตนเหมาะสม ละเว้นความชั่ว	9 10.3	6 6.9	9 10.3	18 20.7	8 9.2	14 16.1	17 19.5	6 6.9	4
- การยอมรับผลการกระทำของตนเอง	7 8.0	12 13.8	6 6.9	12 13.8	20 23.0	3 3.4	4 4.6	23 26.4	8

2) พฤติกรรมที่บ่งชี้ความรับผิดชอบต่อผลงาน ดังตารางที่ 14 พบว่า พฤติกรรม 4 อันดับแรก คือ การไม่เอาเปรียบผู้อื่น (ร้อยละ 36.8) การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น (ร้อยละ 29.9) การยอมรับผลจากการกระทำของตน (ร้อยละ 31.0) และ การไม่ปิดความรับผิดชอบ (ร้อยละ 34.5)

ตารางที่ 14 อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อผลงาน

ประเด็น	อันดับ 1 (n,%)	อันดับ 2 (n,%)	อันดับ 3 (n,%)	อันดับ 4 (n,%)	อันดับ 5 (n,%)	สรุป
ความรับผิดชอบต่อผลงาน						
- การไม่เอาเปรียบผู้อื่น	32 36.8	12 13.8	19 21.8	20 23.0	4 4.6	1
- การยอมรับผลจากการกระทำของตน	19 21.8	16 18.4	27 31.0	4 4.6	4 4.6	3
- การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น	21 24.1	26 29.9	20 23.0	13 14.9	7 8.0	2
- การไม่ปิดความรับผิดชอบต่อ	6 6.9	18 20.7	29 33.3	30 34.5	4 4.6	4
- การให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพ ของสาธารณชน	9 10.3	3 3.4	3 3.4	7 8.0	65 74.7	5

3) พฤติกรรมที่บ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคม ดังตารางที่ 15 พบว่า พฤติกรรม 4 อันดับแรก คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต (ร้อยละ 29.9) มีวินัยในตนเอง (ร้อยละ 31.0) การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษา/ สังคม (ร้อยละ 31.0) และ การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและ ชุมชน (ร้อยละ 37.9)

ตารางที่ 15 อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ประเด็น	อันดับ 1 (n,%)	อันดับ 2 (n,%)	อันดับ 3 (n,%)	อันดับ 4 (n,%)	อันดับ 5 (n,%)	อันดับ 6 (n,%)	อันดับ 7 (n,%)	สรุป
ความรับผิดชอบต่อสังคม								
- การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับสถานศึกษา/สังคม	1 1.1	5 5.7	27 31.0	19 21.8	12 13.8	18 20.7	7 8.0	3
- การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อน และชุมชน	12 13.8	29 33.3	3 3.4	33 37.9	8 9.2	1 1.1	1 1.1	4
- มีความซื่อสัตย์สุจริต	26 29.9	12 13.8	15 17.2	13 14.9	10 11.5	4 4.6	7 8.0	1
- มีวินัยในตนเอง	23 26.4	27 31.0	10 11.5	17 19.5	2 2.3	4 4.6	4 4.6	2

ตารางที่ 15 อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (ต่อ)

ประเด็น	อันดับ 1 (n,%)	อันดับ 2 (n,%)	อันดับ 3 (n,%)	อันดับ 4 (n,%)	อันดับ 5 (n,%)	อันดับ 6 (n,%)	อันดับ 7 (n,%)	สรุป
- ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น	3 3.4	5 5.7	10 11.5	11 12.6	33 37.9	15 17.2	10 11.5	5
- การช่วยเหลืองานตาม ความเหมาะสมและโอกาส	5 5.7	1 1.1	5 5.7	5 5.7	22 25.3	20 23.0	29 33.3	7
- การรักษาทักษะสมบัติ ของส่วนรวม	1 1.1	8 9.2	5 5.7	12 13.8	20 23.0	22 25.3	19 21.8	6

4) พฤติกรรมที่บ่งชี้ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ดังตารางที่ 16 พบว่า พฤติกรรม 4 อันดับแรก คือ การไม่ละเลยทอดทิ้งงานในหน้าที่ (ร้อยละ 21.8) การเอาใจใส่งานในหน้าที่ของตนและในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (ร้อยละ 28.7) ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ (ร้อยละ 28.7) และ การเข้าฝึกปฏิบัติวิชาชีพอย่างครบถ้วนตามแผน (ร้อยละ 24.1)

ตารางที่ 16 อันดับพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

ประเด็น	อันดับ 1 (n,%)	อันดับ 2 (n,%)	อันดับ 3 (n,%)	อันดับ 4 (n,%)	อันดับ 5 (n,%)	อันดับ 6 (n,%)	อันดับ 7 (n,%)	อันดับ 8 (n,%)	สรุป
ความรับผิดชอบต่อ วิชาชีพ									
- การเข้าฝึกปฏิบัติวิชาชีพ อย่างครบถ้วนตามแผน	6 6.9	9 10.3	9 10.3	21 24.1	13 14.9	7 8.0	14 16.1	8 9.2	4
- การไม่ละเลยทอดทิ้งงาน ในหน้าที่	19 21.8	10 11.5	8 9.2	10 11.5	3 3.4	10 11.5	13 14.9	14 16.1	1
- การเอาใจใส่งานในหน้าที่ ของตนเองและในส่วนของ ที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น	19 21.8	25 28.7	8 9.2	11 12.6	13 14.9	4 4.6	6 6.9	1 1.1	2
- การไม่ทำความเสียหาย มาสู่วงการวิชาชีพ	6 6.9	7 8.0	9 10.3	8 9.2	26 29.9	16 18.4	7 8.0	8 9.2	5
- การวางแผนงานและ ป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจ เกิดขึ้น	10 11.5	7 8.0	11 12.6	9 10.3	15 17.2	6 6.9	7 8.0	22 25.3	8

ตารางที่ 16 อันดับพฤติกรรมที่พึงซึ่งถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ (ต่อ)

ประเด็น	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	อันดับ	สรุป
	1 (n,%)	2 (n,%)	3 (n,%)	4 (n,%)	5 (n,%)	6 (n,%)	7 (n,%)	8 (n,%)	
- ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ	10 11.5	17 19.5	25 28.7	9 10.3	13 14.9	6 6.9	6 6.9	1 1.1	3
- การไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ	6 6.9	9 10.3	13 14.9	5 5.7	12 13.8	17 19.5	12 13.8	13 14.9	6
- การไม่ประพฤติตนทำลายภาพพจน์และชื่อเสียงของอาชีพ	1 1.1	1 1.1	11 12.6	11 12.6	16 18.4	17 19.5	18 20.7	12 13.8	7

1.2.2) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าของสถานประกอบการ หรือพนักงานที่มีบัณฑิตจากสถาบันที่ผลิตนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีปฏิบัติงานอยู่ ได้ผลสรุปจำแนกตามประเด็นหลักได้ดังตารางที่ 17

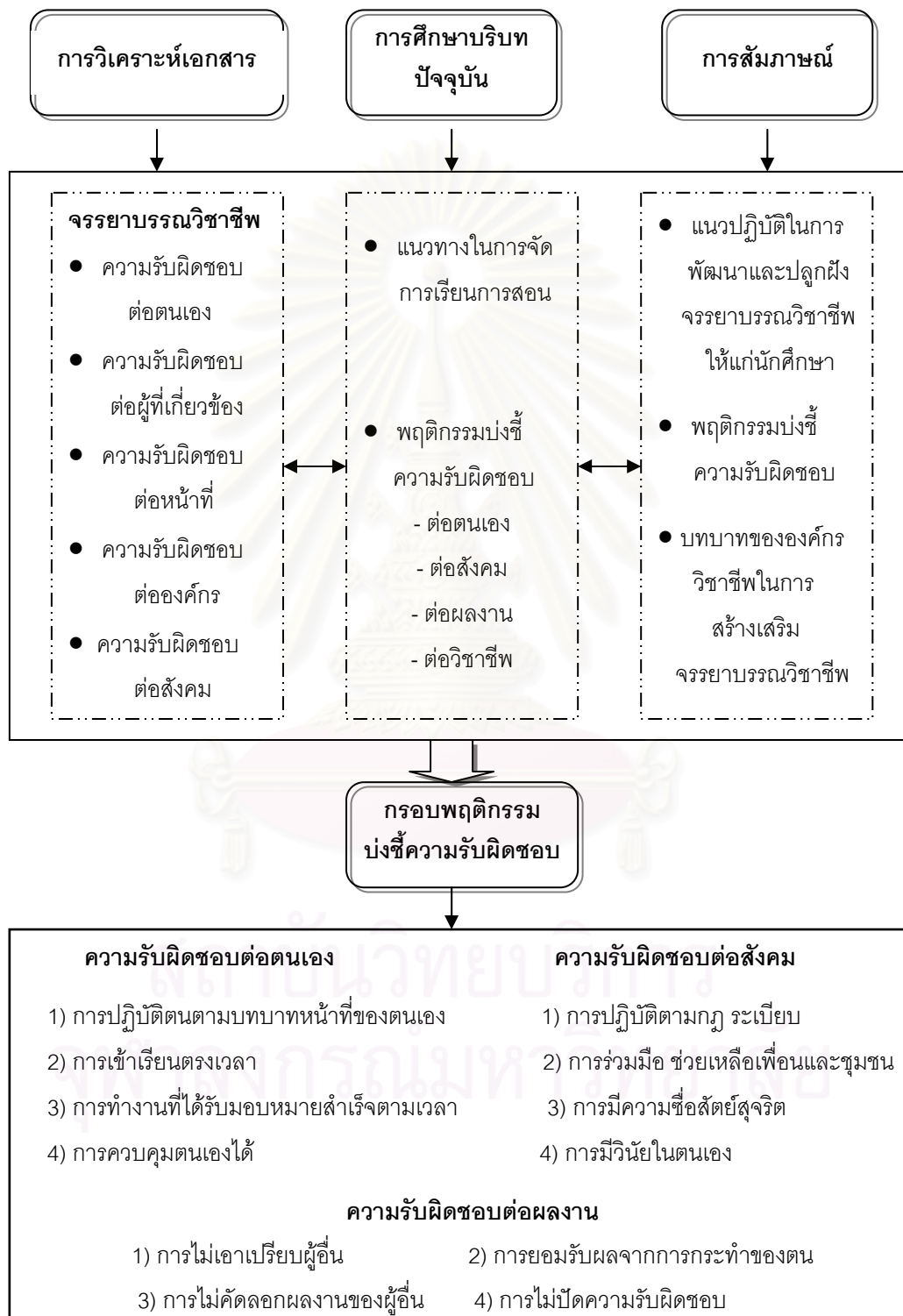
ตารางที่ 17 ผลการสัมภาษณ์จากสถานประกอบการ

ประเด็นหลัก	ผลสรุป
1. ความรู้ความสามารถของบัณฑิตในสถานประกอบการ ทั้งในเชิงวิชาการวิชาชีพ และคุณลักษณะ	ส่วนใหญ่ได้บุคลากรที่สามารถปฏิบัติงานในสายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถที่เรียนมา มีความชำนาญในการทำงานดี มีเพียงส่วนน้อยที่ทำงานไม่ตรงกับวิชาที่เรียนมา และการที่นักศึกษาได้ฝึกงานร่วมกับบริษัทภายนอกทำให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพมากขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี
2. ปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตในสถานประกอบการและวิธีการแก้ไข	<ul style="list-style-type: none"> ● ปัญหา - ขาดความกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม - ไม่ทุ่มเทในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง - ไม่สู้งาน เกียจงาน และไม่รักองค์กร - ปรับตัวเข้ากับเพื่อนร่วมงานยังไม่ได้พอ - ขาดความอดทนในการบริการลูกค้าที่มักมีปัญหา ชักถามข้อสงสัย - ขาดประสบการณ์ในการทำงาน - ขาดความเอาใจใส่ในงานที่รับผิดชอบ - แต่งกายไม่ถูกระเบียบ ใส่เสื้อรัดรูป ไม่เรียบร้อย

ตารางที่ 17 ผลการสัมภาษณ์จากสถานประกอบการ (ต่อ)

ประเด็นหลัก	ผลสรุป
2. ปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตในสถานประกอบการและวิธีการแก้ไข (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> ● แนวทางแก้ไข - ประชุมทำความเข้าใจและอบรมให้ความรู้ในการให้บริการลูกค้า - ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานใหม่ ให้ความรับผิดชอบ ขยัน อดทนและรักองค์กร - สร้างบรรยากาศที่ดีในที่ทำงาน
3. ผลการจัดการเรียนการสอนช่วยปลูกฝังให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์/ คุณธรรม จริยธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - คุณธรรมจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญในตัวบัณฑิตแต่เมื่อทำงานไประยะหนึ่ง คุณธรรมจริยธรรมจะค่อยๆ หดหายไป โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความถูกต้อง อาจเป็นเพราะไม่มีแบบอย่างที่ดี - ยังปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมน้อย ต้องเพิ่มเติมเนื้อหาที่ช่วยปลูกฝังและส่งเสริมด้านนี้ให้มากกว่าเดิม และควรสอนให้อดทน อดกลั้นต่อปัญหาอุปสรรค
4. แนวปฏิบัติในการพัฒนาและปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพให้นักศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มที่ครู อาจารย์ผู้สอนต้องมีมาตรฐานเดียวกัน อาจจะต้องอบรมสัมมนาในเรื่องนี้ - ปรับการเรียนการสอน เพิ่มเนื้อหา กิจกรรมที่พัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพให้นักศึกษา - ต้องมีนโยบายจากผู้บริหารอย่างจริงจัง - ควรจัดให้นักศึกษาได้เข้าอบรมเกี่ยวกับธรรมะ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง - ควรปลูกฝังให้นักศึกษาได้รู้จักแยกแยะสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง - สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
5. พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อผลงาน และต่อวิชาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - ซื่อสัตย์และไม่เอาเปรียบลูกค้า - ตรงต่อเวลา - ทำงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย - ยึดมั่นคุณงามความดีในวิชาชีพ รักสถาบันและองค์กร - มีจิตสำนึกที่จะพัฒนางานและทำงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง - ช่วยงานหรือกิจกรรมของสังคม และหน่วยงานอื่น
6. บทบาทขององค์กรวิชาชีพในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพแก่นักศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - องค์กรวิชาชีพมีบทบาทอย่างมากในการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพแก่นักศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องความภูมิใจในอาชีพ - ควรปลูกฝังให้นักศึกษามีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ยึดถือผลประโยชน์เป็นที่ตั้ง จนก่อให้เกิดการฉ้อฉล ททุจริต และสร้างจิตสำนึกในการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

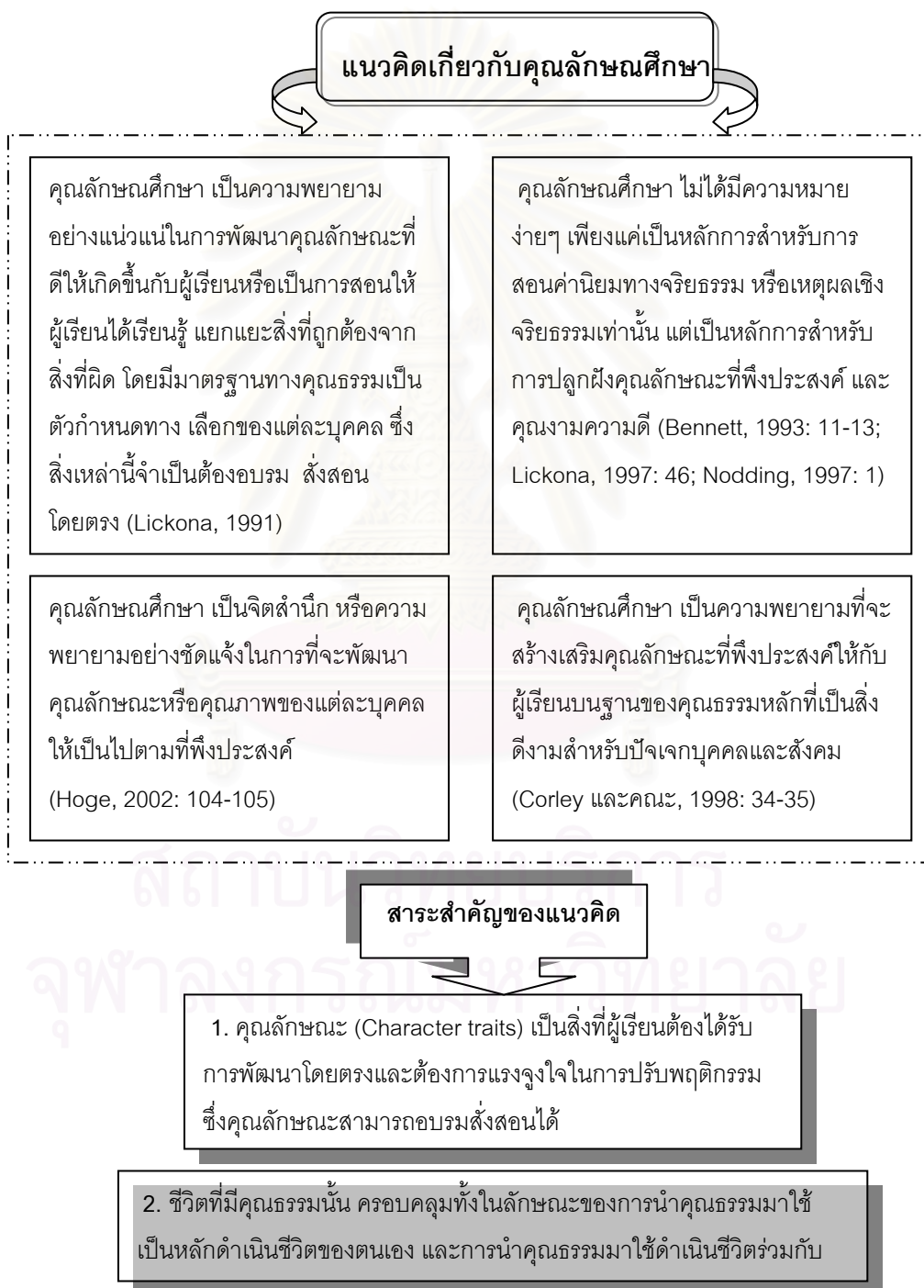
เมื่อพิจารณาถึงผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน และการสัมภาษณ์ สามารถนำมาสังเคราะห์สรุปเป็นกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ และกลุ่มพฤติกรรมบ่งชี้ถึงความรับผิดชอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังภาพที่ 15



ภาพที่ 15 ผลการวิเคราะห์กรอบพฤติกรรมบ่งชี้ความรับผิดชอบ

ส่วนที่ 2 ผลการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิด
คุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

2.1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริม
สร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ สามารถสรุปสาระสำคัญของแนวคิดดังกล่าวได้
ดังภาพที่ 16



ภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา

เป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะอยู่ที่ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางศีลธรรมมากกว่าการปลูกฝังให้รู้จักเพียงแค่จำนวนของค่านิยมหรือคุณงามความดีที่ควรจดจำเท่านั้น (Rusnak และคณะ, 1992: 306)

คุณลักษณะ ประกอบด้วย ค่านิยมเชิงปฏิบัติ และค่านิยมในการกระทำ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันใน 3 ส่วนคือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ซึ่งค่านิยมทางจริยธรรมที่สำคัญ และจัดว่าเป็นหัวใจของคุณธรรมในระดับสากล คือ ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบ (Lickona, 1991)

สาระสำคัญของแนวคิด

3. เป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีคือ การสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง

4. มาตรฐานทางคุณธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคลในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี (Lickona, 1991: 53)

● การรู้เชิงจริยธรรม

- 1) ความตระหนักรู้ทางจริยธรรม
- 2) การรับรู้ค่านิยมทางจริยธรรม
- 3) การเข้าใจผู้อื่น
- 4) เหตุผลเชิงจริยธรรม
- 5) การตัดสินใจ
- 6) การรู้จักตนเอง

● ความรู้สึกนึกคิด

เชิงจริยธรรม

- 1) การมีสติ
- 2) การเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3) การเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น
- 4) ความรักในคุณงามความดี
- 5) การควบคุมตนเอง

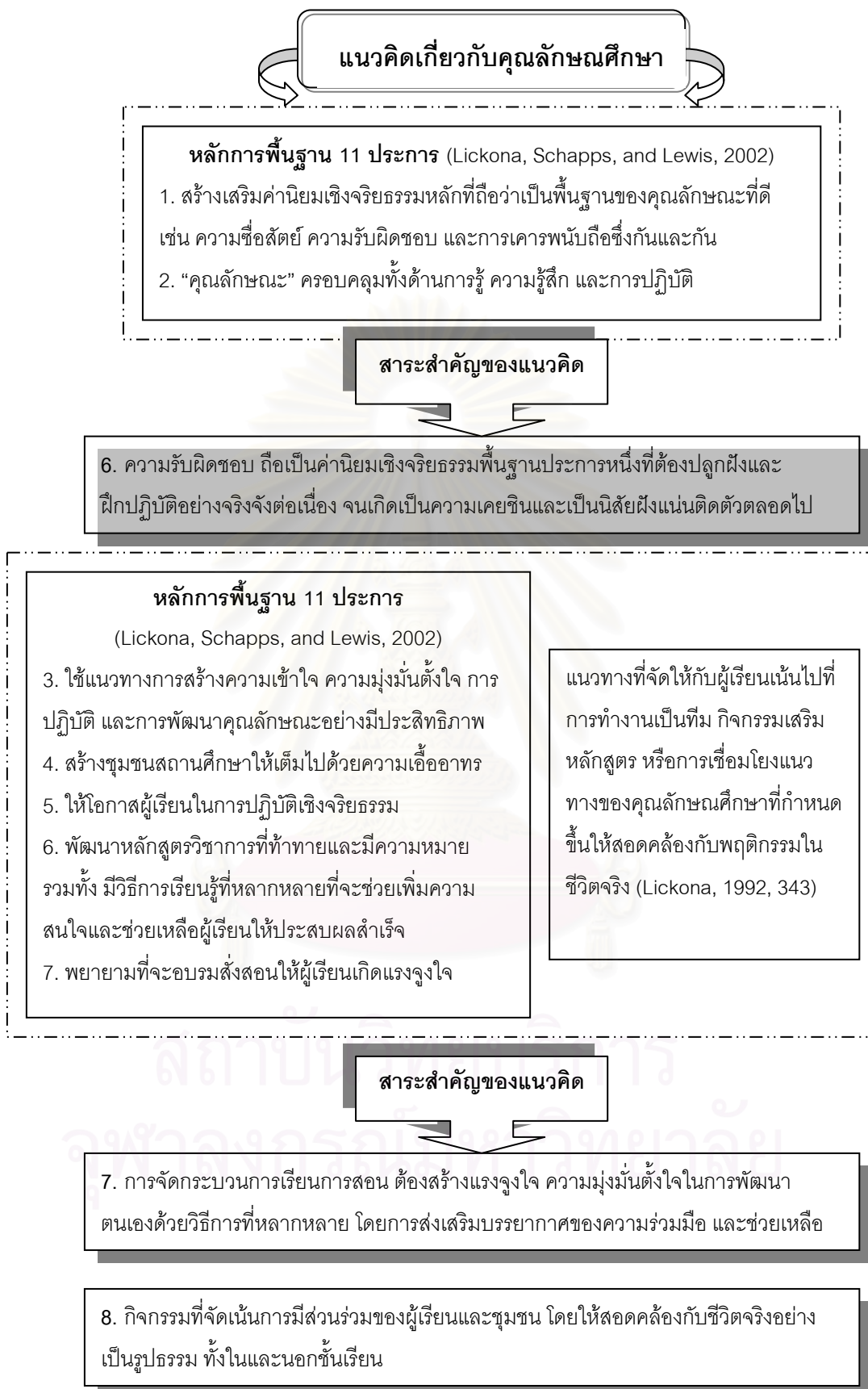
● การปฏิบัติเชิงจริยธรรม

- 1) ความสามารถ
- 2) ความมุ่งมั่นตั้งใจ
- 3) ลักษณะนิสัย

สาระสำคัญของแนวคิด

5. องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ประกอบด้วย 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันคือ 1) การรู้เชิงจริยธรรม เป็นการรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสู่การกระทำในสถานการณ์ต่างๆ 2) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม เป็นความรู้สึกและความปรารถนาที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง ควบคุมตนเองให้มีศีลธรรมตลอดเวลา และ 3) การปฏิบัติเชิงจริยธรรม เป็นความมุ่งมั่นตั้งใจและถ้อยอาการตัดสินใจและความรู้สึกเชิงจริยธรรม เป็นการกระทำที่ถูกต้องจนเป็นนิสัย

ภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา (ต่อ)



ภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา (ต่อ)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา

หลักการพื้นฐาน 11 ประการ

(Lickona, Schapps, and Lewis, 2002)

8. ประสานความร่วมมือกันในการรับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
9. ส่งเสริมภาวะผู้นำในเชิงจริยธรรมและสนับสนุนให้ริเริ่มจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะในระยะยาว
10. ประสานครอบครัวและสมาชิกของชุมชนให้เป็นส่วนในการร่วมสร้างคุณลักษณะ
11. ประเมินคุณลักษณะของสถานศึกษา ความรับผิดชอบของคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง และการแสดงออกอย่างชัดเจนของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ มีดังนี้คือ

- 1) การสร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน
- 2) การสร้างวินัยเชิงจริยธรรม
- 3) การสอนค่านิยมโดยผ่านทางหลักสูตร
- 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 5) การสอนที่เน้นมโนธรรมของช่วงวัย
- 6) การสะท้อนผลการปฏิบัติเชิงจริยธรรม
- 7) การอภิปรายเชิงจริยธรรม
- 8) การแก้ไขความขัดแย้ง
- 9) การควบคุมตนเอง
- 10) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Lickona, 1991:89-286)

สาระสำคัญของแนวคิด

9. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างปัญญาเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีการอภิปรายกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วางแผนปฏิบัติ และให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกซ้ำ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในเชิงบวก

10. การประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและชุมชน ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุนและการประเมินผลการสร้างเสริมคุณลักษณะ มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและสะสมความองงามทางคุณลักษณะ รวมทั้ง การพัฒนาจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และมีบทบาทที่ดีในสังคมอนาคต

ภาพที่ 16 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา (ต่อ)

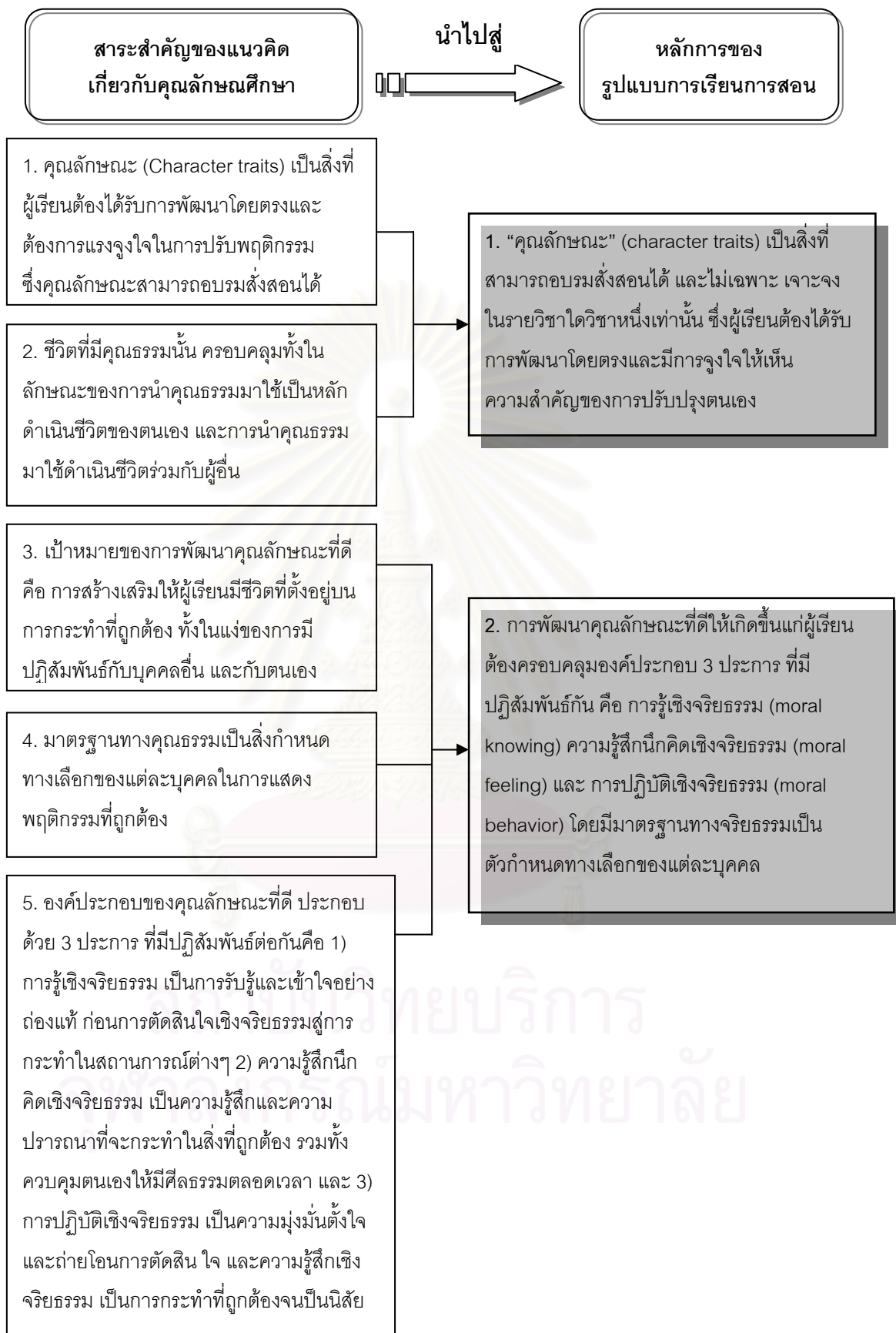
จากภาพที่ 16 พบว่า สาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา สรุปได้ 10 ประการ ดังนี้คือ

1. คุณลักษณะ (Character traits) เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรง และต้องการแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม ซึ่งคุณลักษณะสามารถอบรมสั่งสอนได้

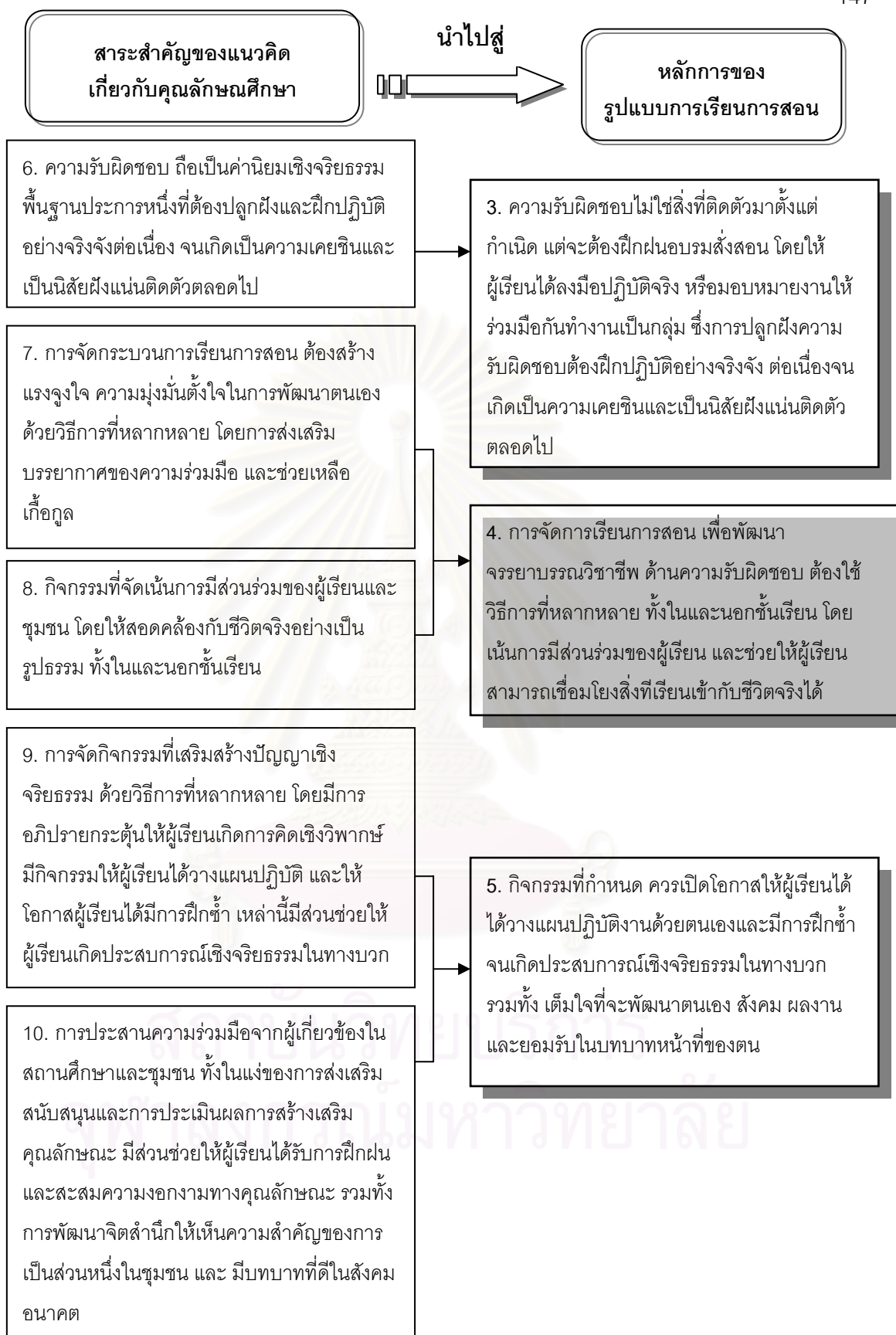
2. ชีวิตที่มีคุณธรรมนั้น ครอบคลุมทั้งในลักษณะของการนำคุณธรรมมาใช้เป็นหลักดำเนินชีวิตของตนเอง และการนำคุณธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น
3. เป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีคือ การสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง
4. มาตรฐานทางคุณธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคลในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง
5. องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ประกอบด้วย 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันคือ 1) การรู้เชิงจริยธรรม เป็นการรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสู่การกระทำในสถานการณ์ต่างๆ 2) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม เป็นความรู้สึกและความปรารถนาที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง ควบคุมตนเองให้มีศีลธรรมตลอดเวลา และ 3) การปฏิบัติเชิงจริยธรรม เป็นความมุ่งมั่นตั้งใจและถ้อยแถลงการตัดสินใจ และความรู้สึกเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่ถูกต้องจนเป็นนิสัย
6. ความรับผิดชอบ ถือเป็นค่านิยมเชิงจริยธรรมพื้นฐานประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝังและฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่นติดตัวตลอดไป
7. การจัดการกระบวนการเรียนการสอน ต้องสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการส่งเสริมบรรยากาศของความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูล
8. กิจกรรมที่จัดเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน โดยให้สอดคล้องกับชีวิตจริงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในและนอกชั้นเรียน
9. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างปัญญาเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีการอภิปรายกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วางแผนปฏิบัติ และให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกซ้ำ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในเชิงบวก
10. การประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและชุมชน ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุนและการประเมินผลการสร้างเสริมคุณลักษณะ มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและสะสมความงอกงามทางคุณลักษณะ รวมทั้ง การพัฒนาจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และมีบทบาทที่ดีในสังคมอนาคต

2.2 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

คุณลักษณะศึกษาของลิกโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อกระทำโดยนำสาระสำคัญของแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษามาสังเคราะห์ ดังภาพที่ 17



ภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน



ภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน (ต่อ)

จากภาพที่ 17 พบว่า หลักการของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
คุณลักษณะศีกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ สรุ
ได้ 5 ประการ ดังนี้คือ

1. คุณลักษณะ (character traits) เป็นสิ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนได้ และไม่
เฉพาะเจาะจงในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรงและมีแรงจูงใจให้
เห็นความสำคัญของการปรับปรุงตนเอง
2. การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ต้องครอบคลุมองค์ประกอบ 3
ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน คือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม
(moral feeling) และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) โดยมีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็น
ตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล
3. ความรับผิดชอบไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะต้องฝึกฝนอบรมสั่งสอน
โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือมอบหมายงานให้ร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการปลูกฝัง
ความรับผิดชอบต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่น
ติดตัวตลอดไป
4. การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ
ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และช่วยให้
ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้
5. กิจกรรมที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ได้วางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง
และมีการฝึกซ้ำจนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในทางบวก รวมทั้ง เต็มใจที่จะพัฒนาตนเอง
สังคม ผลงาน และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของตน

2.3 ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด
คุณลักษณะศีกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ กระทำโดย
นำหลักการของรูปแบบการเรียนการสอน มาวิเคราะห์ให้เห็นวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ดังแสดงใน
ภาพที่ 18



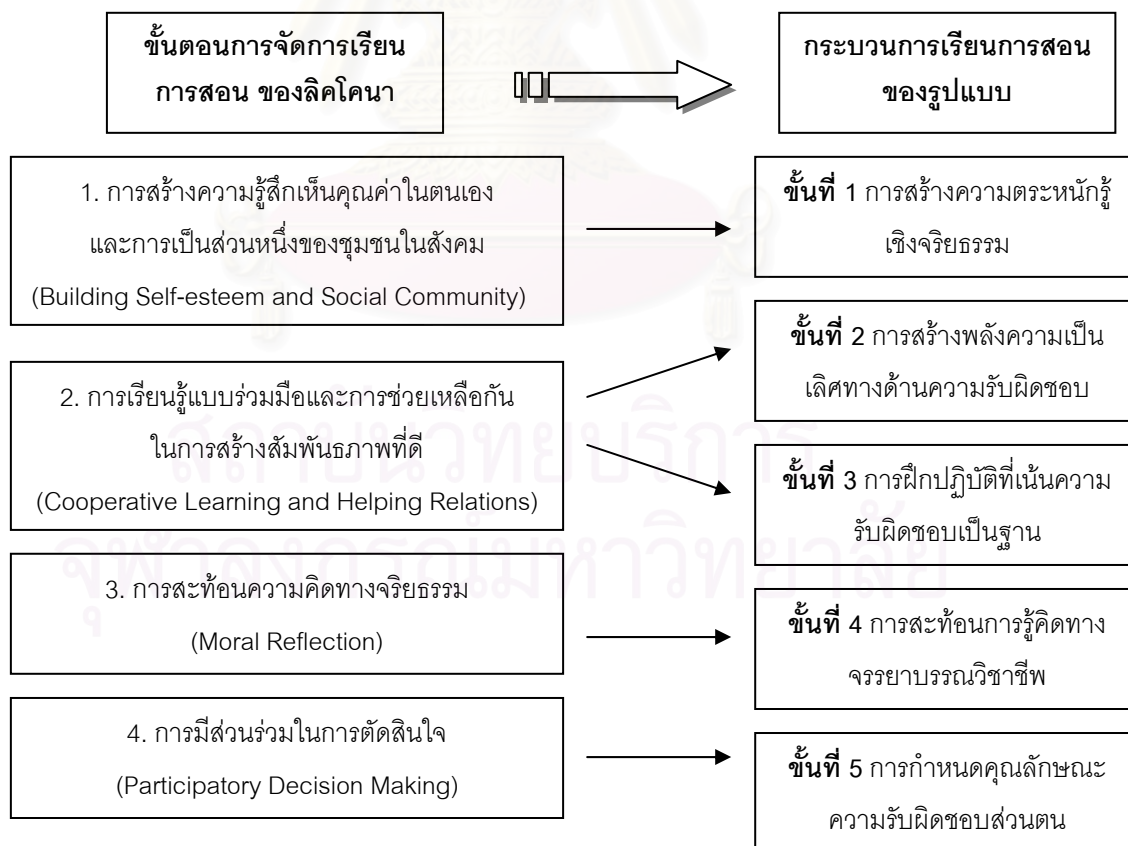
ภาพที่ 18 ผลการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด

คุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

จากภาพที่ 18 พบว่า วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศีกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ มีดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรู้จักคิดเชิงจริยธรรม ด้านความรับผิดชอบ ในการที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพ
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.4 ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศีกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ กระทำโดยการนำขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของลิคโคนา (Lickona, 1992: 145) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ ดังแสดงในภาพที่ 19



ภาพ 19 ผลการสังเคราะห์กระบวนการเรียนการสอน

เมื่อนำหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของ ลิดโคเนา มาเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบทำให้มองเห็นความสอดคล้อง ระหว่างหลักการและกระบวนการเรียนการสอน ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ความสอดคล้องระหว่างหลักการและกระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนา

หลักการ ของรูปแบบการเรียนการสอน	กระบวนการเรียนการสอน ของรูปแบบ
1. “คุณลักษณะ” (character traits) เป็นสิ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนได้ และ ไม่เฉพาะเจาะจงในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนา โดยตรงและมีแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงตนเอง	ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้ เชิงจริยธรรม
2. การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ต้องครอบคลุม องค์ประกอบ 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน คือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และ การปฏิบัติ เชิงจริยธรรม (moral behavior) โดยมีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็น ตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล	ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็น เลิศทางด้านความรับผิดชอบ
3. ความรับผิดชอบต่อไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะ ต้องฝึกฝนอบรม สั่งสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือมอบหมายงานให้ร่วมมือกัน ทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่นติดตัวตลอดไป	ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความ รับผิดชอบต่อเป็นฐาน
4. การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความ รับผิดชอบต่อ ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเน้นการ มีส่วนร่วมของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับ ชีวิตจริงได้	ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทาง จรรยาบรรณวิชาชีพ
5. กิจกรรมที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนปฏิบัติงานด้วย ตนเองและมีการฝึกซ้ำจนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในทางบวก รวมทั้ง เต็มใจที่จะพัฒนาตนเอง สังคม ผลงาน และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของ ตน	ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะ ความรับผิดชอบต่อส่วนตน

จากภาพที่ 19 และตารางที่ 17 พบว่า กระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ

- ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม
- ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบต่อ
- ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบต่อเป็นฐาน
- ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ
- ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนตน

2.5 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน แนวการสอน และ วิธีสอน
ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนา เพื่อเสริมสร้าง
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน แนวการสอน และ วิธีสอน

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	แนวการสอน/ วิธีสอน
ขั้นที่ 1 การสร้างความ ตระหนักรู้เชิงจริยธรรม	1) ผู้สอนเสนอสถานการณ์ปัญหา 2) ผู้สอนกำหนดประเด็นปัญหา/ ประเด็นความขัดแย้งทาง จริยธรรม 3) ผู้เรียนอภิปรายเชิงวิพากษ์ ร่วมกัน 4) ผู้เรียนวิเคราะห์และตัดสินใจ สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์	1) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion) 2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)
ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความ เป็นเลิศทางด้านความ รับผิดชอบต่อ	1) ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการปรับ พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ 2) ผู้สอนเสนอหลักการและ แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง 3) ผู้เรียนเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ ระหว่างการรู้คิดและความสำนึก เชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติ 4) ผู้เรียนสรุปโมทัศน์ของความ รับผิดชอบต่อในมิติ ของจรรยาบรรณ วิชาชีพ	1) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion) 2) การกำกับตนเอง (self-regulation)

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน แนวการสอน และ วิธีสอน (ต่อ)

กระบวนการเรียนการสอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	แนวการสอน/ วิธีสอน
<p>ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้น ความรับผิดชอบเป็นฐาน</p>	<p>1) ผู้เรียนสำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง/ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาหรือชุมชน</p> <p>2) ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติ</p> <p>3) ผู้เรียนนำแผนลงสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง</p> <p>4) ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ</p>	<p>1) การกำกับตนเอง (self-regulation)</p> <p>2) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service - learning)</p> <p>3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)</p>
<p>ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ</p>	<p>1) ผู้เรียนนำเสนอผลการพัฒนาตนเอง และแสดงผลงานของตนเองเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม</p> <p>2) ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์</p> <p>3) ผู้เรียนสรุปข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง</p>	<p>1) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion)</p> <p>2) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning)</p>
<p>ขั้นที่ 5 การกำหนด คุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนตน</p>	<p>1) ผู้เรียนย้อนคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนตน</p> <p>2) ผู้เรียนสร้างกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อส่วนตน</p> <p>3) ผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อส่วนตนที่กำหนดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion)</p>

จากตารางที่ 19 พบว่า กิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้น สามารถนำแนว การสอน และวิธีสอนมาจัดให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึษา ของลิกโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ได้ดังนี้คือ 1) การกำกับ ตนเอง (self-regulation) 2) การอภิปรายในชั้นเรียน (Class discussion) 3) การเรียนรู้แบบ ร่วมมือ (Cooperative learning) และ 4) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service - learning)

2.6 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน ของรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึษาของลิกโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความ รับผิดชอบ ดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม</p> <p>1) ผู้สอนเสนอสถานการณ์ปัญหา</p>	<p>1) ยกกรณีตัวอย่างหรือสถานการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพที่พบในสังคมไทยปัจจุบัน</p> <p>2) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน</p>	<p>1) ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับมอบหมาย</p>
<p>2) ผู้สอนกำหนดประเด็นปัญหา/ประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม</p>	<p>1) ออกแบบประเด็นปัญหาและคำถามที่จะนำการอภิปรายให้ไปสู่เป้าหมาย</p> <p>2) แนะนำหัวข้ออภิปรายในกลุ่มย่อย และวิธีการอภิปรายแบบสร้างสรรค์</p> <p>3) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามวิธีการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ</p>	<p>1) สนใจและทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา/ คำถามในการอภิปราย</p> <p>2) ชักถามข้อสงสัยก่อนการอภิปราย</p>

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม (ต่อ)</p> <p>3) ผู้เรียนอภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกัน</p>	<p>1) สร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และอิสระในการแสดงความคิดเห็น</p> <p>2) อำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม</p> <p>3) สร้างความรู้สึกของผู้เรียนในการเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของกลุ่ม</p>	<p>1) มีส่วนร่วมในการอภิปรายและถกเถียงหาข้อสรุปอย่างกระตือรือร้น</p> <p>2) เคารพในความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มและในชั้นเรียน</p> <p>3) แสดงความเห็นโต้แย้งอย่างสร้างสรรค์</p>
<p>4) ผู้เรียนวิเคราะห์และตัดสินใจสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์</p>	<p>1) ยั่วยุให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการคิดอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะตัดสินใจสรุปตามประเด็นปัญหา</p>	<p>1) จับประเด็นและสรุปความคิดเห็นของเพื่อน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และตัดสินใจสรุป</p> <p>2) กล้าแสดงออกในการวิเคราะห์ วิจารณ์และนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง</p>
<p>ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ</p> <p>1) ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบ</p>	<p>1) กระตุ้นผู้เรียนให้กระตือรือร้นในการปรับพฤติกรรมตนเอง</p> <p>2) สร้างความไว้วางใจแก่ผู้เรียน</p>	<p>1) ยอมรับและสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมปรับพฤติกรรมที่กำหนดขึ้น</p>
<p>2) ผู้สอนเสนอหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง</p>	<p>1) อธิบายมโนทัศน์ หลักการที่ต้องการสอนให้ชัดเจน</p> <p>2) ให้โอกาสผู้เรียนได้ซักถามข้อสงสัยและตอบคำถามให้ชัด</p>	<p>1) ตั้งใจฟังสาระจากคำอธิบายของผู้สอนและทำความเข้าใจ</p> <p>2) ซักถามข้อสงสัยในประเด็นที่เรียนจนเข้าใจ</p>

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ (ต่อ)</p> <p>3) ผู้เรียนเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรู้คิดและความสำนึกเชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติ</p>	<p>1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกันเพื่อเชื่อมโยง/ บูรณาการสาระของสิ่งที่เรียนสู่การปฏิบัติ</p>	<p>1) อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องที่เรียน</p> <p>2) อธิบายให้เห็นภาพของการเชื่อมโยงสาระของสิ่งที่เรียนในแต่ละองค์ประกอบให้สัมพันธ์กัน</p>
<p>4) ผู้เรียนสรุปมโนทัศน์ของความรับผิดชอบต่อในมิติ ของจรรยาบรรณวิชาชีพ</p>	<p>1) ร่วมกับผู้เรียนในการสรุปมโนทัศน์ของเรื่องที่เรียนให้ถูกต้อง</p> <p>2) ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนอธิบายเพิ่มเติม</p> <p>3) มอบหมายงานให้ปฏิบัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน</p>	<p>1) อธิบายสรุปมโนทัศน์ของเรื่องที่เรียน</p> <p>2) ปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเพื่อเพิ่มความเข้าใจยิ่งขึ้น</p>
<p>ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบต่อเป็นฐาน</p> <p>1) ผู้เรียนสำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง/ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาหรือชุมชน</p>	<p>1) กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในปัญหาหรือความต้องการพัฒนาตนเองและสังคม</p>	<p>1) สำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง</p> <p>2) สำรวจความต้องการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน</p> <p>3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำ/สมาชิกในชุมชน</p>
<p>2) ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติ</p>	<p>1) ให้คำปรึกษาและคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในทุกๆ ด้าน</p> <p>2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนงาน</p>	<p>1) กำหนดเป้าหมาย เลือกพฤติกรรมและวิธีการที่จะกำกับตนเอง</p> <p>2) กำหนดเป้าหมาย และเลือกกิจกรรมที่จะจัดทำโครงการรับใช้สังคม</p> <p>3) ประชุมวางแผนการเขียนโครงการพัฒนาตนเองและบริการสังคมร่วมกัน</p>

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้น ความรับผิดชอบเป็นฐาน (ต่อ) 3) ผู้เรียนนำแผนลงสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง</p>	<p>1) สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของผู้เรียน</p> <p>2) ช่วยประสานกับชุมชนในกรณีที่ผู้เรียนในบางกลุ่มประสบกับปัญหา</p>	<p>1) ลงมือปฏิบัติตามโครงการร่วมกันและแบ่งความรับผิดชอบงานให้เหมาะสม</p> <p>2) ประยุกต์ใช้หลักการและความรู้ที่เรียนมาในสถานการณ์จริง</p>
<p>4) ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ</p>	<p>1) ติดตามความก้าวหน้าและผลการทำงานเป็นระยะๆ</p> <p>2) วิเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และผลงาน</p>	<p>1) อภิปรายหาข้อสรุปความรู้/ความคิด/ ประสบการณ์ที่ได้จากการทำโครงการ</p> <p>2) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการและผลงาน</p>
<p>ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ 1) ผู้เรียนนำเสนอผลการพัฒนาตนเองและแสดงผลงานของตนเองเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม</p>	<p>1) ส่งเสริม ให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมยินดีกับผลงานของผู้เรียน</p> <p>2) อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการนำเสนอผลงาน</p>	<p>1) จัดเตรียมเนื้อหาและผลงานที่ต้องการนำเสนอ</p> <p>2) นำเสนอผลการปฏิบัติงานทั้งในแง่ของผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหาที่พบ</p>
<p>2) ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์</p>	<p>1) จูงใจให้ผู้เรียนตื่นตัวในการมีส่วนร่วมวิพากษ์วิจารณ์ผลงานอย่างสร้างสรรค์</p>	<p>1) มีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของเพื่อนอย่างสร้างสรรค์</p> <p>2) เสนอความคิดเห็นที่ช่วยเสริมให้ผลงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน (ต่อ)

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ (ต่อ)</p> <p>3) ผู้เรียนสรุปข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง</p>	<p>1) ตั้งคำถาม/ ยกประเด็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนหาข้อสรุปและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง</p> <p>2) สรุปภาพรวมข้อความรู้ที่ได้จากการนำเสนอของผู้เรียนในชั้นเรียน</p>	<p>1) ตอบคำถามในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป</p> <p>2) สรุปความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ</p> <p>3) แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง</p>
<p>ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบส่วนบุคคล</p> <p>1) ผู้เรียนย้อนคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ</p>	<p>1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ</p>	<p>1) คิดทบทวนถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ</p> <p>2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันระดมโน้ตศรัทธาของประเด็นดังกล่าว</p>
<p>2) ผู้เรียนสร้างกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมายของตนเอง</p>	<p>1) แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียน</p> <p>2) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ</p>	<p>1) ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการปฏิบัติ</p> <p>2) นำเสนอผลการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมดังกล่าว</p>
<p>3) ผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1) ส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้น</p>	<p>1) ปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้นด้วยตนเอง ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง</p>

จากตารางที่ 20 พบว่า บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน ตามรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวคิดคุณลักษณะศึษาของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ เป็นบทบาทที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการต่างๆ

ส่วนที่ 3 ผลการตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

3.1 ผลจากการนำร่างรูปแบบการเรียนการสอนและแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุงปรากฏดังนี้คือ

3.1.1 ผลการประเมินรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึษาของลิโคไคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
แบบประเมินที่ใช้สำหรับประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้พิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบในรูปแบบการเรียนการสอน โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งประเด็นการประเมิน ประกอบด้วย 1) เหตุผลและความจำเป็น 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 4) วัตถุประสงค์ 5) เนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอน 6) ปัจจัยสนับสนุน และ 7) การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ และ ตอนที่ 2 การประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00 – 4.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ .45 - .71 แสดงว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

ผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการเรียนการสอน จากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าเท่ากับ 1.00 แสดงว่า องค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกัน

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้คือ

1) ควรระบุโน้ตศึษาของ คุณลักษณะศึษา ตามแนวคิดของลิโคไคนาให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้นำมากำหนดแนวคิดพื้นฐานและหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว

2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน ควรระบุให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดีตามแนวคิดของลิโคไคนา

3) ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม เป็นขั้นที่มีความสำคัญมากในการเริ่มต้นเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อแก่นักศึษา เช่นเดียวกับ ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อส่วนตน จึงควรที่จะให้เวลาเพิ่มมากขึ้น

จากข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามประเด็นต่างๆ ดังนี้คือ

- 1) ได้ปรับแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ มโนทัศน์การพัฒนาคุณลักษณะศึกษาตามแนวคิดของลิคโคนา โดยระบุถึงลักษณะสำคัญของ คุณลักษณะศึกษา คุณลักษณะที่ดี เป้าหมายของคุณลักษณะศึกษา และองค์ประกอบของ คุณลักษณะที่ดี
- 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน กำหนดให้ครอบคลุมถึง องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนาคือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior)
- 3) กำหนดเวลาในชั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม เพิ่มเป็น 6 คาบ 2 สัปดาห์ ในช่วงที่ 1 นั่นคือ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างความตระหนักรู้เชิง จริยธรรม ในแผนที่ 1 และ 2 หรือ ในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 โดยสอนสัปดาห์ละ 3 คาบ รวม 6 คาบ และในช่วงที่ 2 สัปดาห์ที่ 7 ส่วนเวลาสอนสำหรับชั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณ วิชาชีพ และชั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบส่วนตน กำหนดเพิ่มเติมอีก 2 สัปดาห์ คือ สัปดาห์ที่ 13 และ 14 (รายละเอียดการจัดช่วงเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ปรากฏในภาพที่ 12 หน้า 123)

3.1.2 ผลการประเมินแผนการสอน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้าน ความรับผิดชอบ ตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

แบบประเมินที่ใช้สำหรับประเมินคุณภาพของแผนการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อ พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบในแผนการสอน ซึ่งประเด็นการประเมินประกอบด้วย

- 1) สาระสำคัญ 2) จุดประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 5) สื่อการเรียนการสอน และ 6) การประเมินผล

ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการสอนจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีค่าเฉลี่ย ตั้งแต่ 4.00 – 4.20 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ .45 - .71 แสดงว่า องค์ประกอบของแผนการ สอนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแผนการสอน สรุปได้ดังนี้คือ

- 1) ตัวอย่างข่าวที่แสดงถึงการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ ควรหาข่าวที่มีความหลากหลายและครอบคลุมประเด็นการละเมิดจรรยาบรรณในหลายๆ ด้าน
- 2) ปรับจุดประสงค์ในบางแผนการสอนและแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้เรียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแผนการสอนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามประเด็นต่างๆ ดังนี้คือ

- 1) ได้คัดเลือกข่าวที่มีความหลากหลาย และครอบคลุมพฤติกรรมที่แสดงถึงการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพในหลายประเด็นคือ
 - 1.1) การไม่รับผิดชอบต่อผลงานและผลการปฏิบัติงานโดยมีเจตนาทางร้าย
 - 1.2) การโกหกหลอกลวงและใช้วิชาชีพแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ
 - 1.3) การหลอกลวง เอาัดเอาเปรียบ และการฉกฉวยหาโอกาสเอาเปรียบ
 - 1.4) การประพฤติผิดบทบาท และประกอบกรโดยเจตนาทางร้าย
 - 1.5) การไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และไม่รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน
- 2) ปรับจุดประสงค์ในแผนการสอนที่ 2 และ 3 โดยระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถประเมินผลได้

3.2 ผลจากการนำรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองสอน ได้ผลสรุปคือ สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนได้ตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในรูปแบบ ผู้เรียนให้ความสนใจร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี และมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่า เริ่มใส่ใจและย้อนคิดถึงพฤติกรรมที่บ่งชี้ความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีรายละเอียดบางกิจกรรมที่ต้องปรับเพียงเล็กน้อยคือ ในแผนการสอนที่ 2 กำหนดให้นักศึกษาเขียนแผนผังความคิดรูปมโนทัศน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงวิธีการเขียนแผนผังความคิดจึงเขียนไม่ถูกต้อง ผู้วิจัยจึงปรับโดยแจกเป็นแบบฝึกการเขียนแผนผังความคิด ให้นักศึกษาได้เขียนลงในแบบฝึกที่กำหนดให้

จากผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสรุปได้ดังภาพที่ 20

ตอนที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย
นำเสนอตามลำดับดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการรู้ และความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ
วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ วิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง และการ
เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ
ด้านความรับผิดชอบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการรู้และความรู้สึกนึกคิด
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

	คะแนน เต็ม	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			t	p
		(n = 35)			(n = 35)				
		\bar{X}	S.D.	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ร้อยละ		
				\bar{X}		\bar{X}			
การรู้	41	18.80	4.28	45.85	23.83	3.05	58.12	10.74	.000*
ความรู้สึกนึกคิด	235	154.97	16.25	65.94	177.63	11.47	75.59	10.21	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 21 พบว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เกี่ยวกับ
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนร้อยละของค่าเฉลี่ยการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
ด้านความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่างที่
กำหนดร้อยละ 50

ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ พบว่า หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนร้อยละของค่าเฉลี่ยความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่างที่กำหนดร้อยละ 50

1.2 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถในการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ จากคำตอบของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดการรู้ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

ข้อคำถาม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	P
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ข้อที่ 5 ผู้ประกอบวิชาชีพควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพในข้อใดเป็นสำคัญ	.11	.32	.31	.47	2.23	.033*
ข้อที่ 11 ข้อใดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเอง	.46	.51	.74	.44	3.26	.003*
ข้อที่ 16 คำกล่าวที่ว่า “ผู้ปฏิบัติงานในแต่ละสาขาวิชาชีพ จะต้องเคารพผู้อาวุโส” นักศึกษาคิดว่า การเคารพผู้อาวุโส แสดงให้เห็นว่าองค์กรนั้นเน้นคุณธรรมในข้อใด	.23	.42	.68	.28	2.38	.023*
ข้อที่ 20 โครงการรับใช้ชุมชนและสังคม ควรกำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับข้อใดมากที่สุด	.51	.50	.57	.50	3.17	.003*
ข้อที่ 21 ผลที่เกิดขึ้นโดยตรงกับนักศึกษา ในการทำโครงการรับใช้ชุมชนและสังคมคือข้อใด	.37	.49	.71	.46	2.26	.030*
ข้อที่ 28 เหตุผลสำคัญของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ผลงาน ตรงกับข้อใด	.34	.48	.65	.48	3.19	.003*
ข้อที่ 30 ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานช่าง	.74	.44	.91	.23	2.24	.032*
ข้อที่ 31 การป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานช่าง ควรทำอย่างไรจึงจะได้ผลอย่างจริงจัง	.57	.50	.77	.42	2.23	.033*

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

ข้อคำถาม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	P
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ข้อที่ 35 ในการปฏิบัติงานไม่ ต้องคำนึงถึงผล ในข้อใดมากที่สุด	.43	.50	.80	.41	4.02	.000*
ข้อที่ 41 จุดเสียมของผู้ประกอบวิชาชีพที่ขาด มาตรฐานในการปฏิบัติงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรปฏิบัติอย่างไร ในการแก้ปัญหาระยะยาว	.43	.50	.71	.46	2.95	.006*

* $p < .05$

จากตารางที่ 22 พบว่า ข้อคำถามที่ 5 (แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ) ข้อ
คำถามที่ 11 16 (จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง) ข้อคำถามที่ 20 21 (จรรยาบรรณวิชาชีพต่อ
สังคม) ข้อคำถามที่ 28 30 31 35 (จรรยาบรรณวิชาชีพต่อผลงาน) และ ข้อคำถามที่ 41
(ผลกระทบจากการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ) เป็นข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยการรู้เกี่ยวกับ
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณ
วิชาชีพด้านความรับผิดชอบ จากคำตอบของนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดความรู้สึก
นึกคิด ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 23

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

ข้อคำถาม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	P
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ข้อที่ 3 ในวิชาภาษาไทย อาจารย์และนักศึกษาตกลงกันว่า จะไม่ใส่กางเกงยีนส์เข้าชั้นเรียน เพราะไม่สุภาพ นักศึกษามีความคิดเห็นตรงกับข้อใดมากที่สุด	2.28	1.07	2.86	.88	2.58	.015*
ข้อที่ 5 สาโรช มักจะทำรายงานจนดึก หรือบางครั้งแทบไม่ได้นอนทั้งคืน แต่เขาจะพยายามมาเข้าเรียนวิชา คณิตศาสตร์ให้ทันในชั่วโมงแรก อย่างสม่ำเสมอ นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใดมากที่สุด	4.00	1.41	4.54	.66	2.01	.025*
ข้อที่ 7 ในชั้นเรียนของนักศึกษา จะมีเพื่อนๆ ที่ตั้งใจเรียนและไม่ตั้งใจเรียน ถ้านักศึกษาเรียนอยู่ในชั้นเรียนนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นตรงกับข้อใด	3.57	1.24	4.23	.49	3.09	.004*
ข้อที่ 8 อาจารย์ได้มอบหมายให้นักศึกษาไปค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับประวัติของบุคคลที่ประทับใจ แล้วทำรายงานมาส่งในชั่วโมงถัดไป นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับงานที่อาจารย์มอบหมาย	3.51	1.07	3.86	.49	2.03	.050*
ข้อที่ 12 สุนัย เป็นคนที่มีความสุขกับงานที่ทำ เขาสามารถปฏิบัติงานได้หลายๆ อย่าง และเมื่องานที่ต้องทำมีเพิ่มมากขึ้น เขาจะทำงานนั้นจนเสร็จ แม้ว่าต้องทำหลังจากเลิกเรียนแล้ว นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใด	4.11	1.41	4.74	.66	2.48	.018*
ข้อที่ 14 มานพ จะอาสาเข้าไปช่วยทำงานเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย โดยไม่เพิกเฉย ทั้งนี้เพราะเขาคิดว่างานนั้นๆ ให้ทั้งความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ คำตอบข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด	3.69	1.11	4.17	.75	2.22	.033*

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (ต่อ)

ข้อคำถาม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	P
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ข้อที่ 15 รักษาดี เป็นผู้ที่รักความยุติธรรมยิ่งชีวิต เขาเป็นหัวหน้างานที่ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตน ตักตวงผลประโยชน์ใส่ตัว หรือพรรคพวกเพื่อนพ้องของตน นักศึกษารู้สึกใกล้เคียงกับคำตอบข้อใดมากที่สุด	3.14	1.57	3.91	1.48	2.61	.013*
ข้อที่ 19 วรุณี เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ และคำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ทั้งในโรงงานและนอกสถานที่อย่างเคร่งครัด นักศึกษามีความรู้สึกใกล้เคียงกับข้อใดมากที่สุด	3.74	1.40	4.43	1.09	2.26	.030*
ข้อที่ 21 มยุรา ระมัดระวังการปฏิบัติตน ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน โดยคำนึงถึง ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นตามมาจากการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด	3.31	1.51	4.20	1.23	2.64	.012*
ข้อที่ 22 สุรัชย์ ได้สมัครเป็นสมาชิกชมรมบำเพ็ญประโยชน์ของมหาวิทยาลัย และชวนเพื่อนๆ ไปสมัครเป็นสมาชิกด้วย ถ้านักศึกษาเป็นเพื่อนของสุรัชย์ นักศึกษาจะคิดอย่างไร	3.00	1.11	3.66	.94	2.64	.013*
ข้อที่ 23 ชุมพล มักพูดบ้ายเบี่ยงที่จะร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนเสมอ แม้ว่าจะไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม คำตอบข้อใดใกล้เคียงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด	3.43	1.33	3.97	.62	2.11	.042*
ข้อที่ 28 ธนชาติ เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ ซึ่งใบอนุญาตของเขาหมดอายุ แต่เขายังคงประกอบวิชาชีพ คำตอบในข้อใดตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษามากที่สุด	3.09	1.60	3.89	1.32	2.26	.031*

ตารางที่ 23 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากแบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อระหว่างก่อนและหลังการทดลอง (ต่อ)

ข้อคำถาม	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	P
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ข้อที่ 34 ในการผลิตผลงาน บางครั้งก็จะพบกับปัญหาในการผลิต แต่ ยุทธชัย ก็ยังมุ่งมั่นปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย คำตอบในข้อใดตรงกับความคิดของนักเรียนมากที่สุด	3.09	1.42	3.94	1.03	2.98	.005*
ข้อที่ 36 สุเมธ รับเหมาก่อสร้างบ้านทั้งหมด 4 หลัง แต่ต่อมา ราคาค่าวัสดุก่อสร้างสูงมากจึงขาดทุน และหยุดก่อสร้าง คำตอบในข้อใดที่ตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด	4.20	1.32	4.63	.69	2.04	.049*
ข้อที่ 42 จตุพร ตั้งบริษัทผลิตเครื่องกรองน้ำ โดยผลิตภัณฑ์ของบริษัทลอกเลียนแบบอีกบริษัทหนึ่ง และไม่ได้รับอนุญาตในการผลิตจากบริษัทนั้น นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับการกระทำของจตุพร	3.14	1.19	3.74	.82	2.20	.035*
ข้อที่ 46 วุฒิ รับเหมาก่อสร้างคานยื่นบริเวณอาคารจอดรถยนต์ ชั้นที่ 2, 3, 4 และเกิดพังทลายลงมา เนื่องจากการเชื่อมแผ่นเหล็กกับเสาชั้น 2 ไม่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติ นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรกับการทำงานของ วุฒิ	3.46	1.58	4.49	.98	3.34	.002*

* $p < .05$

จากตารางที่ 23 พบว่า ข้อคำถามที่ 3 5 7 8 12 14 15 (ความรับผิดชอบต่อตนเอง) ข้อคำถามที่ 19 21 23 28 (ความรับผิดชอบต่อสังคม) และ ข้อคำถามที่ 34 36 42 46 (ความรับผิดชอบต่อผลงาน) เป็นข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรม
ความรับผิดชอบ มีรายละเอียดดังนี้คือ

1) ผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความ
รับผิดชอบต่อ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
พฤติกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อ ในภาพรวม	2.56	.32	3.34	.23	15.14	.000*
พฤติกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.81	.54	3.21	.36	4.58	.000*
พฤติกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.20	.26	3.52	.32	19.41	.000*
พฤติกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อผลงาน	2.68	.42	3.30	.29	7.72	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 24 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมี
จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ในภาพรวมและจำแนกตามความรับผิดชอบต่อทั้ง 3 ด้าน
หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการ
แสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และต่อผลงานอยู่ในระดับที่ปฏิบัติได้อย่างมี
ประสิทธิภาพมากที่สุด (\bar{X} = 3.52 และ \bar{X} = 3.30 ตามลำดับ) ส่วนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ
ตนเองอยู่ในระดับที่ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก (\bar{X} = 3.21)

2) ผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ระหว่าง
ก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง **ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง**

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง						
1.1 เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจ						
	3.02	.71	3.37	.60	2.33	.026*
1.2 ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วนสมบูรณ์						
	2.71	.79	3.22	.65	3.43	.002*
1.3 ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น						
	2.83	.86	3.43	.56	3.64	.001*
1.4 ไม่รบกวนเพื่อนในขณะเรียนและปฏิบัติกิจกรรม						
	2.74	.82	3.11	.63	3.19	.003*
2. การเข้าเรียนตรงเวลา						
2.1 เข้าเรียนตรงตามเวลาที่กำหนด						
	2.40	.85	2.89	.72	2.92	.006*
2.2 เรียน/ ปฏิบัติกิจกรรมจนสิ้นสุดการเรียนในแต่ละครั้ง						
	2.66	.82	3.11	.72	2.60	.014*
2.3 ตั้งใจและเอาใจใส่ในบทเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ						
	2.74	.85	3.17	.71	2.87	.007*
2.4 เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นๆ						
	3.23	.73	3.57	.61	2.65	.012*
3. การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา						
3.1 ทำงานอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทันเวลา						
	2.74	.85	3.00	.64	1.71	.095
3.2 ยอมรับผลจากการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย						
	3.20	.87	3.43	.50	1.60	.118
3.3 ผลงานที่ทำมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละงาน						
	2.82	.75	3.17	.62	2.16	.038*
3.4 มีความสุขกับงานที่ทำ						
	2.94	.84	3.40	.55	4.12	.000*

* $p < .05$

ตารางที่ 25 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง **ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง** (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
4. การควบคุมตนเองได้						
4.1 ไม่คุยกับเพื่อนในขณะเรียน	3.02	.71	3.37	.60	4.625	.000*
4.2 กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ	2.71	.79	3.22	.65	2.33	.026*
4.3 เลือกทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสถาบันและสังคม	2.83	.86	3.43	.56	2.07	.047*
4.4 ติดตามผลการทำงาน/ การกระทำอย่างสม่ำเสมอ	2.74	.82	3.11	.63	1.23	.226

* $p < .05$

จากตารางที่ 25 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นในประเด็นที่ 3.1 ทำงานอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทันเวลา 3.2 ยอมรับผลจากการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และ 4.4 ติดตามผลการทำงาน/ การกระทำอย่างสม่ำเสมอ ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองสูงสุดคือ 2.4 เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นๆ (\bar{X} = 3.57) รองลงมาคือ 1.3 ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น (\bar{X} = 3.43) และ 1.1 เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจ (\bar{X} = 3.37)

3) ผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบ						
1.1 ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้	2.43	.61	3.34	.59	6.34	.000*
1.2 ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของความปลอดภัย ในขณะปฏิบัติงาน	2.54	.85	3.57	.56	5.54	.000*
1.3 ปฏิบัติกิจกรรมโดยให้สอดคล้องกับความต้องการ และประโยชน์ของชุมชน	2.11	.76	3.54	.56	7.73	.000*
1.4 ปฏิบัติตนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงผลดี และ ผลเสียที่จะเกิดขึ้น	2.34	.76	3.45	.56	5.82	.000*
2. การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน						
2.1 มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่/ ช่วยเหลืองานอย่างเต็ม ความสามารถ	2.31	.72	3.66	.59	8.20	.000*
2.2 ร่วมพัฒนาชุมชนในโอกาสต่างๆ	2.40	.55	3.34	.64	6.39	.000*
2.3 สร้างบรรยากาศที่ดีในขณะปฏิบัติงาน	2.29	.67	3.42	.56	6.73	.000*
2.4 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในขณะปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	2.20	.72	3.74	.51	8.79	.000*
3. การมีความซื่อสัตย์สุจริต						
3.1 ไม่ปกปิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมของตนเองและ เพื่อน	1.86	.65	3.68	.53	14.48	.000*
3.2 ไม่นำวัสดุฝึกจากโรงฝึกงานกลับบ้านโดยไม่ได้รับ อนุญาต	2.46	.66	3.77	.60	8.34	.000*
3.3 การให้บริการชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานอาชีพ	2.26	.78	3.54	.56	8.22	.000*
3.4 ออกแบบงานตามเกณฑ์มาตรฐานและสร้างงาน ตามแบบที่กำหนดขึ้น	1.94	.54	3.37	.60	10.87	.000*

* $p < .05$

ตารางที่ 26 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
4. การมีวินัยในตนเอง						
4.1 ขยันทำงาน ไม่ผัดวัน ประกันพ่วง	2.46	.61	3.28	.62	4.70	.000*
4.2 อุดหนุน ยอมเหนื่อยเพื่อให้งานเสร็จ	2.00	.69	3.51	.51	9.74	.000*
4.3 มีสมาธิ จดจ่อทำงาน และรอบคอบ	1.66	.48	3.51	.51	13.57	.000*
4.4 ไม่เสพยาเสพติดและเครื่องดื่มของเมา จนทำให้ เสียหายและเป็นปัญหาต่อสังคม	1.97	.62	3.57	.61	9.41	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 26 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมี
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรม
ความรับผิดชอบต่อสังคมสูงสุดคือ 3.2 ไม่น่าวัสดุฝึกจากโรงฝึกงานกลับบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต
(\bar{X} = 3.77) รองลงมาคือ 2.4 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตาม
เป้าหมาย (\bar{X} = 3.74) และ 1.2 ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของความปลอดภัยในขณะที่ปฏิบัติงาน
4.4 ไม่เสพยาเสพติดและเครื่องดื่มของเมาจนทำให้เสียหายและเป็นปัญหาต่อสังคม (\bar{X} = 3.57)

4) ผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อผลงานระหว่าง
ก่อนและหลังการทดลอง ปรากฏดังตารางที่ 27

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรับผิดชอบต่อผลงาน

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. การไม่เอาเปรียบผู้อื่นในขณะที่ผลิตผลงาน						
1.1 ตั้งใจที่จะแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่ตนมี กับเพื่อน	2.51	.66	3.20	.58	4.35	.000*
1.2 ปฏิบัติในหน้าที่ของตน โดยไม่เอาเปรียบเพื่อน ในกลุ่ม	2.71	.67	3.20	.68	2.93	.006*
1.3 ยืนยันปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานเสร็จ ตรงเวลา	2.54	.74	3.11	.53	3.98	.000*
1.4 ทำงานตามความรู้และบทบาท หน้าที่ เพื่อ ประโยชน์ของผลงานกลุ่ม	2.77	.84	3.23	.55	2.76	.009*
2. การยอมรับผลจากการกระทำของตน						
2.1 ยอมรับผิดต่อการตัดสินใจ ในกรณีที่เกิด ข้อผิดพลาด	2.97	.89	3.40	.50	2.32	.026*
2.2 ไม่ปกปิดหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงใน ข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจส่งผลเสียต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	3.00	.80	3.40	.55	2.50	.017*
2.3 ตรวจสอบข้อบกพร่องของงานก่อนส่งมอบ	2.86	.69	3.23	.65	2.72	.010*
2.4 ติดตามผลงานที่ได้กระทำไปอย่างต่อเนื่อง	2.94	.73	3.11	.63	1.14	.263
3. การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น						
3.1 ไม่นำ ผลงานของผู้อื่นไปใช้ประโยชน์โดยไม่อ้างอิง	2.97	1.01	3.46	.61	2.69	.011*
3.2 เคารพในความคิดของผู้ที่ผลิตผลงาน	2.51	.78	3.51	.51	6.77	.000*
3.3 มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการผลิตผลงาน	2.71	.79	3.11	.68	2.59	.014*
3.4 ไม่บิดเบือนข้อมูลที่แสวงหามาได้เพื่อประโยชน์ ในการทำงานของตน	2.74	.82	3.51	.611	5.01	.000*

* $p < .05$

ตารางที่ 27 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง ด้านความรับผิดชอบต่อผลงาน (ต่อ)

รายการ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
	(n = 35)		(n = 35)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
4. การไม่ปิดความรับผิดชอบ						
4.1 หลีกเลียงการปฏิบัติงานที่เสี่ยงต่ออันตราย	2.46	1.09	3.17	.62	3.38	.002*
4.2 จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ฝักเข้าที่ให้เรียบร้อยหลังเสร็จงาน	2.46	.70	3.23	.69	4.31	.000*
4.3 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลักสำคัญ	2.11	.76	3.48	.56	8.34	.000*
4.4 มีสติและรอบคอบในการทำงานหรือตัดสินใจ เพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือความเสียหายที่เป็นอันตราย	2.66	.97	3.37	.59	4.28	.000*

* $p < .05$

จากตารางที่ 27 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อผลงาน หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นในประเด็นที่ 2.4 ติดตามผลงานที่ได้กระทำไปอย่างต่อเนื่อง ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผลงานสูงสุดคือ 3.2 เคารพในความคิดของผู้ที่ผลิตผลงาน (\bar{X} = 3.51) และ 3.4 ไม่บิดเบือนข้อมูลที่แสวงหามาได้เพื่อประโยชน์ในการทำงานของตน (\bar{X} = 3.51) รองลงมาคือ 4.3 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลักสำคัญ (\bar{X} = 3.48)

5) ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษาโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ ในระหว่างการทดลอง ซึ่งผู้สังเกตประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย/ผู้สอนในรายวิชานี้ ผู้สอนในรายวิชาอื่น และบุคคลในชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาในการทำโครงการรับใช้สังคม ผลการวิจัยปรากฏดังตารางที่ 28 และ 29

ตารางที่ 28 ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผลงานของนักศึกษา

ผู้สังเกต	ต่อตนเอง				ต่อผลงาน			
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
คนที่ 1	2.42	.61	3.59	.56	2.33	.75	3.50	.51
คนที่ 2	2.14	.85	2.77	.79	2.02	.73	2.80	.85
คนที่ 3	3.14	.63	3.71	.51	2.57	.72	3.92	.64

จากตารางที่ 28 พบว่า ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษา ในครั้งที่ 1 จากผู้สังเกตทั้ง 3 คน ได้ผลสอดคล้องกันว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ และผลการสังเกต ในครั้งที่ 2 พบว่า ผู้สังเกต 2 คน เห็นว่า นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบสูงขึ้น นั่นคือ นักศึกษาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนอีก 1 คน เห็นว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ แต่มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นจากฐานเดิม ส่วนผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผลงานของนักศึกษา ได้ผลสอดคล้องกัน เช่นเดียวกับสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง

ตารางที่ 29 ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษา

พฤติกรรม	คนที่ 1		คนที่ 2		คนที่ 3	
	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
ความรับผิดชอบต่อสังคม	3.23	.72	3.38	.85	3.41	.60

จากตารางที่ 29 พบว่า นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นจากฐานการสังเกตในครั้งที่ 1 และปฏิบัติได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลการปฏิบัติตามสัญญา กับตนเองของกลุ่มตัวอย่าง และจากแบบสังเกตในส่วนของการบินที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้สอนในรายวิชาอื่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างจัดทำโครงการรับใช้สังคม ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังประเด็นต่อไปนี้

1) การสะท้อนผลการปฏิบัติตามสัญญากับตนเองของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ตามประเด็นต่อไปนี้คือ

1.1) การปฏิบัติตามสัญญาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า สามารถปฏิบัติตามได้บรรลุผลตามเป้าหมาย เริ่มตั้งแต่การเข้าเรียนตรงเวลา เอาใจใส่งานมากขึ้น ส่งงานตรงเวลา และควบคุมตนเองได้มากขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

“ได้ผลตามเป้าหมาย ทำให้มีเวลาทำงานมากขึ้น รู้ตัวเองว่าต้องทำอะไรบ้าง และรู้ว่าใน 1 วัน เสียเวลาไปกับเรื่องไร้สาระอะไรบ้าง”

“ค่อยๆ พัฒนาไปสู่เป้าหมาย แต่ก็ยังต้องควบคุมและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง”

“ผลการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้ผลตามเป้าหมายเพราะข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามที่ได้บันทึกไว้ ทำให้มีการจัดระเบียบให้กับชีวิต สามารถแบ่งเวลาในการทำงานต่างๆ ได้เสร็จตามกำหนดระยะเวลา”

1.2 วิธีการที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง นักศึกษาจะใช้วิธีการสร้างความกระตือรือร้นในการเรียนหรือปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย กระตุ้นตัวเองอยู่เสมอ และบางครั้งให้เพื่อนช่วยเตือน แต่ต้องมีสติรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ ดังตัวอย่างเช่น

“ใช้การเตือนตนเองและการห้ามใจไม่ให้เป็นยุ่งกับสิ่งยั่วยุต่างๆ ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพ”

“การสร้างแรงจูงใจเป็นวิธีการพัฒนาตนเองให้เกิดความรับผิดชอบต่อได้ดีและการเขียนผลที่จะเกิดขึ้นในด้านลบ ถ้าทำสิ่งที่ไม่ดี”

1.3) การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเอง นักศึกษาเห็นว่า ทำให้ได้รู้จักตนเองมากขึ้น สามารถแบ่งเวลาในการทำงานดีขึ้น รู้ถึงวิธีการจัดการกับตนเอง ชีวิตมีระเบียบแบบแผนมากขึ้น และเมื่อผิดพลาดในเรื่องใดก็นำมาแก้ไขได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่างเช่น

“เป็นการฝึกให้เป็นคนที่มีระเบียบวินัย รักษาสัญญา ตรงต่อเวลามากขึ้น”

“ได้เรียนรู้ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตตอนนี้คือ การเรียน ต้องทำให้ดีที่สุด”

1.4) การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง นักศึกษาเห็นตรงกันว่า สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันทั้งในการเรียนและการทำงาน สามารถแบ่งเวลาได้ดีขึ้น ทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้นโดยไม่เบียดเบียนเวลาเรียน ดังตัวอย่างเช่น

“สามารถนำไปใช้ได้จริงตลอดเวลา เพราะความรับผิดชอบมีอยู่ในตัวคนทุกคนไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม”

“นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เนื่องจากได้รับความรู้ในการบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง และเป็นผลดีกับตนเองหากปฏิบัติได้เพราะทำให้มองเห็นข้อบกพร่องของตนเองและปรับปรุงแก้ไขได้ทันที”

2) การจัดทำโครงการรับใช้สังคม กลุ่มตัวอย่างได้จัดทำโครงการ แบ่งเป็น 5 โครงการ คือ 1) โครงการพัฒนาศูนย์ฝึกอาชีพปัญญาคาร จังหวัดนนทบุรี 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ศูนย์พัฒนาอาชีพคนตาบอด ของมูลนิธิคนตาบอดแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ จังหวัดนนทบุรี 3) โครงการปรับปรุงทัศนียภาพสนามเด็กเล่น ชุมชนซอยวิเชียร จังหวัดปทุมธานี 4) โครงการปรับปรุงบ้านพักอาศัย อ.คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และ 5) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์บ้านพักอาศัย อ.ธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชนได้สังเกตพฤติกรรมการทำงานของนักศึกษาที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อสรุปได้ดังนี้คือ

2.1) การปฏิบัติตามกฎระเบียบ

- สามารถปฏิบัติตามและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น
- ปฏิบัติงานตามแผนงานได้ดี และปฏิบัติตามเหมาะสมตามระเบียบข้อบังคับของสถานที่

เพื่อน

2.2) การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน

- มีความมุ่งมั่นและปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือกันดี และรับฟังความคิดเห็นของ
- สร้างบรรยากาศที่ดีในขณะปฏิบัติงานและทำงานอย่างมีความสุข

2.3) ความซื่อสัตย์

- มีความซื่อสัตย์ดี
- ให้บริการชุมชนอย่างเต็มความสามารถและถูกต้องตามหลักวิชา
- มีความซื่อสัตย์ดีมาก

2.4) การมีวินัยในตนเอง

- นักศึกษามีสมาธิและความอดทนในการทำงานดี
- ขยัน รอบคอบและมีสมาธิในการทำงาน
- นำความรู้ที่เรียนมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

“...ยินดีและดีใจที่น้องๆ นักศึกษา มาจัดกิจกรรมที่ศูนย์ฝึกอาชีพปัญญาคาร และหวังว่าจะมีโครงการแบบนี้มาจัดที่นี้อีก นักศึกษามีความรับผิดชอบดีมาก...”

“...การช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสในชุมชนเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงสำนึกถึงความรับผิดชอบต่อที่มีต่อชุมชน ควรได้รับการสนับสนุน แต่อย่างไรก็ตาม ในครั้งหน้าควรขยายเวลาในการจัดทำโครงการให้มากกว่านี้...”

“...เป็นครั้งแรกที่ชุมชนได้มีโอกาสร่วมจัดทำโครงการลักษณะนี้กับนักศึกษา มีความพึงพอใจกับผลงานของนักศึกษามาก นักศึกษาสามารถทำงานทุกอย่างได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบดีมาก ชุมชนพอใจ...”

ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้ให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

“...อยากบอกว่า ขอขอบคุณอาจารย์ที่ช่วยให้พวกเราได้รับประสบการณ์ในการปฏิบัติงานจริง และทำให้เรารู้ว่า การทำงานจริงแตกต่างจากการเรียนในมหา'ลัย เราต้องมีความรับผิดชอบสูงมากจึงจะทำงานได้สำเร็จและต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นที่นอกเหนือจากเพื่อนๆ ในชั้นเรียน ต้องอดทนและมีวินัยในตนเอง...”

“...รู้สึกเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เพราะต้องรับผิดชอบสิ่งต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายต้องตรงต่อเวลา การใช้คำพูด รับปากกับผู้อื่นต้องทำให้ได้ และการเข้าหาผู้อาวุโส ขอขอบคุณอาจารย์ที่ให้โอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถในสังคมจริง ดีใจมากที่อาจารย์ยังมองเห็นสิ่งดีๆ เล็กๆ ในตัวของพวกผม ผมดีใจที่ได้เรียนกับอาจารย์ ขอขอบคุณครับ...”

“...ขอขอบพระคุณอาจารย์ที่มาสั่งสอนผมในสิ่งที่พวกผมได้มองข้ามไป คือการรับผิดชอบต่อ ผูกให้พวกผมมีระเบียบมากขึ้น รู้จักหน้าที่ มีจุดหมายในชีวิตและมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตเพื่อไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม และขอขอบคุณอาจารย์ที่ให้โอกาสพวกผม แม้ว่าจะบางครั้งจะทำตัวออกนอกกรอบนอกทางบ้าง...”

“...รู้สึกมีความภูมิใจในตัวเองมากขึ้น ที่ได้ทำสิ่งดีๆ ทำตัวดีขึ้น ได้ประสบการณ์จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความมั่นใจในวิชาความรู้ของตนเองและจะนำคำทุกคำที่อาจารย์สั่งสอนมาปฏิบัติ โดยเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบต่ออาจารย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อชีวิตจะได้เจริญรุ่งเรือง...”

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงถึงความคิดเห็นที่ได้จากนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคไคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคไคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี และ 2) ประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคไคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วยการดำเนินงาน 5 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ โดยใช้วิธีการค้นคว้า และสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่างๆ หลังจากนั้น จึงสรุปและวิเคราะห์ เพื่อนำมาเป็นข้อสังเกตในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน ที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ดำเนินการโดยสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้กับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี และสัมภาษณ์ผู้บริหาร เจ้าของสถานประกอบการ หรือพนักงาน ที่มีบัณฑิตจากสถาบันที่ผลิตนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีปฏิบัติงานอยู่ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนนี้ จะนำมากำหนดเป็นกรอบความรับผิดชอบ และพฤติกรรมบ่งชี้ ด้านความรับผิดชอบ ที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคไคนา เพื่อสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและเทคโนโลยีการสอน และสังเคราะห์วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทาง การกำกับตนเอง การอภิปรายในชั้นเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือ และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เพื่อนำมาสรุป เชื่อมโยงและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนและจัดทำเอกสารประกอบรูปแบบดำเนินการโดยพิจารณาข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษา นำมาใช้สร้างกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอน รวมทั้ง ออกแบบรายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 5 การตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน โดยนำร่างรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจประเมินและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการสอนตามข้อเสนอแนะแล้ว จึงนำไปทดลองสอนและนำผลที่ได้จากการทดลองสอนมาตรวจสอบความเป็นไปได้และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ระยะที่ 2 การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน

1.1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการเกษตร สาขาวิชาพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 03 176 202 พื้นฐานช่าง (Basic Shop Skills) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 กลุ่ม รวม 35 คน

1.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดความรับผิดชอบ จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย 1) แบบวัดความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ 2) แบบวัดความรู้สึนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ และ 3) แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ ซึ่งในการพัฒนาเครื่องมือแต่ละชุด ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ และวิเคราะห์คุณลักษณะที่ต้องการวัด กำหนดขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ และกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ เพื่อให้การวัดครอบคลุมองค์ประกอบของจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ทั้ง 3 องค์ประกอบ จากนั้นจึงจัดทำตารางโครงสร้างของแบบวัดความรับผิดชอบ ดำเนินการสร้างแบบวัด ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วจึงนำไปทดลองใช้และหาคุณภาพของเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ก่อนนำรูปแบบการเรียนการสอนไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้สอนที่รับผิดชอบสอนในรายวิชาพื้นฐานช่าง ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และวางแผนร่วมกันในการจัดแบ่งช่วงเวลาทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนและการสังเกตพฤติกรรมนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบวัดความรับผิดชอบต่อ จำนวน 2 ชุด คือ แบบวัดชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ และชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ เพื่อหาคะแนนเส้นฐาน (baseline) ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างแต่ละคน และทำแบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อของตนเอง จากนั้นจึงจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น เมื่อสิ้นสุดการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบหลังเรียน ด้วยแบบวัดความรับผิดชอบต่อ จำนวน 2 ชุด คือ แบบวัดชุดที่ 1 แบบวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อและชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ และทำแบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อของตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่เกิดขึ้นรวบรวมได้ ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์สรุปผล ตามรายละเอียดดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นค่าคะแนนที่ได้จากการทำแบบวัด ชุดที่ 1 แบบวัดการรู้ ชุดที่ 2 แบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด และ แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ ชุดที่ 3 จำนวน 2 ฉบับ คือ แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ และแบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อ ในส่วนที่เป็นมาตรวัด 4 ระดับ โดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้สอนในรายวิชาอื่น และบุคคลในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำโครงการรับใช้สังคมของนักศึกษาเป็นผู้สังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้คือ

1) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำคะแนนเฉลี่ยของผลการวัดการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อมาแปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงเทียบกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่าง ที่กำหนดให้คะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จึงถือว่าผ่านรายวิชานี้

2) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สึกนึกคิด ที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ two-tailed test two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำคะแนนเฉลี่ยของผลการวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบมาแปลงเป็นคะแนนเปอร์เซ็นต์ แล้วจึงเทียบกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลการผ่านรายวิชาพื้นฐานช่าง ที่กำหนดให้คะแนนรวมทั้งรายวิชาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 จึงถือว่าผ่านรายวิชานี้

3) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test) แบบ two-tailed test for paired samples ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และนำค่าเฉลี่ยของผลการปฏิบัติมาเทียบกับระดับการแสดงผลการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบของนักศึกษา

4) ประเมินผลการสังเกตการปฏิบัติงานที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตในส่วนของการบินที่ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัย ผู้สอนในรายวิชาอื่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน เป็นผู้สังเกตและบันทึก ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด การศึกษาบริบทสภาพปัจจุบัน และการสัมภาษณ์ สังเคราะห์สรุปเป็นกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ และกลุ่มพฤติกรรมบ่งชี้ถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้ 3 ด้านคือ **ความรับผิดชอบต่อตนเอง** ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง 2) การเข้าเรียนตรงเวลา 3)การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา และ 4) การมีวินัยในตนเอง **ความรับผิดชอบต่อสังคม** ประกอบด้วย 1) การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ 2) การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน 3) การมีความซื่อสัตย์สุจริต และ 4) การควบคุมตนเองได้ **ความรับผิดชอบต่อผลงาน** ประกอบด้วย 1) การไม่เอาเปรียบผู้อื่น 2) การยอมรับผลจากการกระทำของตน 3) การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และ 4) การไม่ปิดความรับผิดชอบ

2. ผลการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและ
เทคโนโลยี ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์
และกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งสรุปได้ดังนี้คือ

2.1 หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิคโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี
ประกอบด้วยหลักการ 5 ประการคือ

1. “คุณลักษณะ” (character traits) เป็นสิ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนได้ และ
ไม่เฉพาะเจาะจงในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรงและมีแรงจูงใจ
ให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงตนเอง

2. การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ต้องครอบคลุม
องค์ประกอบ 3 ประการที่มีปฏิสัมพันธ์กันคือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิด
เชิงจริยธรรม (moral feeling) และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) โดยมีมาตรฐานทาง
จริยธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล

3. ความรับผิดชอบไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะต้องฝึกฝนอบรม
สั่งสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือมอบหมายงานให้ร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการ
ปลูกฝังความรับผิดชอบต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝัง
แน่นติดตัวตลอดไป

4. การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความ
รับผิดชอบ ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้

5. กิจกรรมที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ได้วางแผนปฏิบัติงานด้วย
ตนเองและมีการฝึกซ้ำจนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในทางบวก รวมทั้ง เต็มใจที่จะพัฒนา
ตนเอง สังคม ผลงาน และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของตน

2.2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี
มีวัตถุประสงค์ 4 ประการคือ

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในสถานการณ์ที่ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ในการที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพ
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณ วิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณ จรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

2.3 กระบวนการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม ขั้นที่ 2 การสร้างพลัง ความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบต่อ ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบต่อเป็นฐาน ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะ ความรับผิดชอบต่อส่วนตน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 เชิงปริมาณ

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการรู้และความรู้สึกเกี่ยวกับจรรยาบรรณ วิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้เกี่ยวกับ จรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการ มีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการปฏิบัติที่แสดงถึงพฤติกรรมความ รับผิดชอบต่อ ปราบกฎผลดังนี้คือ

2.1) ผลการประเมินพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้าน ความรับผิดชอบต่อ ระหว่างก่อนและหลังการทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยที่แสดงถึงพฤติกรรมความ

รับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง ทั้งในภาพรวม และจำแนกตามความรับผิดชอบ 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2) ผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของนักศึกษา ได้ผลสอดคล้องกันว่า ผลการสังเกตในครั้งที่ 1 พบว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ และผลการสังเกต ในครั้งที่ 2 พบว่า ผู้สังเกต จำนวน 2 คน เห็นว่า นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสูงขึ้น นั่นคือ ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนอีก 1 คน เห็นว่า นักศึกษาปฏิบัติได้ผลอยู่ในระดับน่าพึงพอใจ แต่มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นจากฐานเดิม ส่วนผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผลงานของนักศึกษา ได้ผลสอดคล้องกันเช่นเดียวกับผลการสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง นอกจากนี้ นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมสูงขึ้นจากฐานการสังเกตในครั้งที่ 1 และปฏิบัติได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นักศึกษามีการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อดีขึ้น ใน 2 ด้านคือ การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ และการนำความรู้ไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี มีประเด็นการอภิปราย 2 ประเด็นคือ 1) การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และ 2) การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี เป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ และได้รับการทดสอบว่ามีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษาไม่ได้มีความหมายแค่เพียงการปลูกฝังหลักการ ค่านิยมทางจริยธรรม หรือเหตุผลทางจริยธรรมเท่านั้น แต่เป็นหลักการสำหรับการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณงามความดี โดยเน้นที่การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องจากสิ่งที่ผิด โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล (Lickona, 1991; Bennett, 1993: 11-13; Lickona, 1997: 46; Nodding, 1997: 1) ซึ่งแนวคิดคุณลักษณะศึกษาจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ กล่าวคือ พัฒนาทั้งในด้านการรู้ ความรู้สึนึกคิด และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาอยู่ที่การสร้างเสริมให้

ผู้เรียนมีชีวิตที่ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับตนเอง ซึ่งค่านิยมทางจริยธรรมที่สำคัญ และจัดว่าเป็นหัวใจของคุณธรรมในระดับสากล คือ ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และความรับผิดชอบ (Lickona, 1991) การที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุผลตามเป้าหมายดังกล่าว ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคม (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002)

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษายายอาชีพ และเทคโนโลยี โดยเน้นไปที่การพัฒนาความรับผิดชอบที่ถือว่าเป็นจุดร่วมของคุณลักษณะที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในทุกกลุ่มวิชาชีพ (กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคณะ, 2547) และกำหนดหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนให้ครอบคลุม องค์ประกอบ 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน คือ การรู้เชิงจริยธรรม ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวของ ลิคโคนา ดังกล่าวข้างต้น (Lickona, 1991)

ในการพัฒนาความรับผิดชอบ ตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ เริ่มต้นด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบที่มีความสำคัญเท่ากับสาระความรู้เชิงจริยธรรม แล้วจึงกระตุ้นผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์ วิจัย แสดงความคิดเห็น และใช้สติปัญญาประเมินเชิงเหตุผล ในการหาคำตอบอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาต่างๆ โดยที่ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้รับรู้และสำนึกถึงความรับผิดชอบในการปรับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้ผู้เรียนในการที่จะทำสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง เสนอหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน ผู้วิจัยจึงออกแบบกระบวนการเรียนการสอน ในขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักเชิงจริยธรรม และ ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ และหลังจากที่ผู้เรียนมีองค์ความรู้ในเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ และมีความเข้มแข็งที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม บนพื้นฐานของความรับผิดชอบ แล้ว จึงเชื่อมโยงมาถึง ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน ซึ่งขั้นนี้จะเน้นถึงความสามารถในการถ่ายโอนความรู้ ความรู้สึก และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ หลังจากนั้น จึงให้ผู้เรียนนำคำตอบ หรือข้อความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และจากแหล่งความรู้ในขณะปฏิบัติงานตามโครงการ ทั้งจากการศึกษาค้นคว้า การสอบถาม การสัมภาษณ์ และผลการปฏิบัติงาน มานำเสนอ โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน ในขั้นนี้เป็น ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และสุดท้าย ผู้เรียนจะวิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงพฤติกรรมความ

รับผิดชอบที่เป็นเป้าหมายของตนเอง ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ใน
 ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบส่วนตัว ซึ่งเป็นไปตามแนวของลิคโคนา
 (Lickona, 1991) ที่เชื่อว่า การปฏิบัติเชิงจริยธรรม เป็นผลมาจากการรู้คิดเชิงจริยธรรม และความ
 สำนึกเชิงจริยธรรม ซึ่งสิ่งที่มีส่วนผลักดันให้บุคคลทำในสิ่งที่ถูกต้องคือ ความสามารถที่จะเปลี่ยน
 การตัดสินใจและความรู้สึกเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้ง มีความมุ่งมั่น
 ตั้งใจที่จะทำหน้าที่ของตน และบุคคลมักเลือกที่จะทำสิ่งที่ถูกต้องจากความเคยชินมากกว่าการ
 เลือกอย่างพิถีพิถัน เพราะในการพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะที่ดี จึงต้องฝึกหรือให้ประสบการณ์
 ที่ดีซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเป็นนิสัย

หลังจากที่ได้ออกแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 ของรูปแบบการเรียนการสอนนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์แนวทางและวิธีสอนที่จะนำมาจัดกิจกรรม
 เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความรับผิดชอบให้แก่ผู้เรียน ซึ่ง ลิคโคนา (Lickona, 1991:89-286) ได้
 ให้แนวทางกว้างๆ อย่างหลากหลายในการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ และเปิดกว้างสำหรับ
 ผู้สอนให้สามารถปรับหรือประยุกต์เทคนิควิธีต่างๆ ได้อย่างเสรี โดยให้สอดคล้องกับหลักการหรือ
 แนวคิด ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น ในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความ
 รับผิดชอบ ในครั้งนี้ จึงนำแนวการสอน และวิธีสอนที่สอดคล้องกับหลักการ วัตถุประสงค์และ
 กระบวนการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนการสอนนี้ ดังนี้คือ

1) การกำกับตนเอง เป็นทักษะ ความสามารถของแต่ละบุคคล ในการควบคุม
 พฤติกรรมของตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
 (Schunk and Zimmerman, 1994: 7-8) ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนควบคุมตนเองที่จะทำได้
 และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเอง

2) การอภิปรายในชั้นเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนมุมมองอย่างเปิดเผย ช่วย
 ผู้เรียนพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ เรียนรู้ในการจัดระบบความคิดและนำเสนออย่างเป็นขั้นตอน
 รวมทั้ง การเป็นผู้ฟังอย่างกระตือรือร้น และจับประเด็นความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อที่จะนำไปสู่การ
 วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้เรียนจะมองเห็นว่า มีทางเลือกเสมอสำหรับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ยาก
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากทั้งต่อผู้เรียนและสังคม (Elkind and Sweet, 1997) วิธีสอนนี้จะช่วยให้
 ผู้เรียนได้ทำความเข้าใจในคุณลักษณะที่ตนเองยึดถือและต้องการฝึกจนเป็นนิสัย

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้
 ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนและทำงานร่วมกัน โดยผู้สอนเป็นผู้เตรียมภาระงานและ

จัดแบ่งหน้าที่ให้กับผู้เรียน ซึ่งการสอนในลักษณะนี้ จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา และด้านสังคม (Joyce and Weil, 2000: 29-30)

4) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอน ที่ใช้การปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่เป็นจริงของสังคม ซึ่งผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดอย่างแยบยล เป็นระบบ และเชื่อมโยงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ โดยจัดทำโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ซึ่งการจัดทำโครงการเหล่านี้จะมีส่วนช่วยสร้างเสริมความสามารถทางวิชาการ และทักษะทางสังคมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน (ทีศนา เขมมณี, 2545: 131)

จะเห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ โดยมีหลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนการสอน และแนวการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ภายใต้แนวคิดคุณลักษณะศึกษา และแนวการพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของลิกโคนา จึงทำให้รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ช่วยสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ให้กับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี

2. การประเมินคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน

1) คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ย ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อการปฏิบัติที่แสดงถึงการมีจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิกโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยีช่วยพัฒนานักศึกษาในด้านการรู้เชิงจริยธรรมและความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม ทั้งนี้ เหตุผลหนึ่งเนื่องจาก ขั้นตอนการเรียนการสอนของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ได้รับการจัดลำดับอย่างเหมาะสม โดยเริ่มต้นจากในขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักเชิงจริยธรรม และขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ ทั้งสองขั้นนี้จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้รับรู้และสำนึกถึงความรับผิดชอบในการประพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้ผู้เรียนในการที่จะทำสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง เสนอหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลิกโคนา (Lickona, 1991: 53) ที่กล่าวว่า การสร้างความ

กระจ่างให้กับนักศึกษาได้รับรู้ถึงปัญหาและฝึกผู้เรียนให้สามารถค้นพบข้อเท็จจริงก่อนที่จะตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยเรียนรู้เหตุผลของการเกิดจริยธรรมที่ดีและไม่ดี และเข้าใจหลักการสำคัญทางจริยธรรมที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทบทวนพฤติกรรมของตนเอง ถือเป็นสิ่งที่ดีที่ผู้สอนต้องสร้างความชัดเจนและถูกต้อง นอกจากนี้ วิธีสอนที่ใช้การอภิปรายในชั้นเรียน ร่วมกับวิธีการกำกับตนเอง และการเรียนรู้แบบร่วมมือ ยังช่วยเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจ และการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ 11 ประการในการพัฒนาคุณลักษณะ (Lickona, Schapps, and Lewis, 2002) ในข้อที่ 6 ที่กล่าวถึงโปรแกรมการเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จ ต้องสนองความต้องการของผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกระตือรือร้น และมีวิธีการเรียนรู้ที่จะช่วยเพิ่มความสนใจของผู้เรียน ให้โอกาสผู้เรียนที่จะคิดและทดสอบความคิดในเชิงสร้างสรรค์

2) คะแนนเฉลี่ยที่แสดงถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบ ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองแตกต่างจากก่อนการทดลอง ทั้งในภาพรวม และจำแนกตามความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

การประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบนี้ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยที่ผู้วิจัยชี้แจงก่อนแล้วว่า การประเมินไม่มีผลใดๆ ต่อคะแนนในรายวิชานี้ แต่เป็นการตรวจสอบ ติดตามการกระทำของตนเองว่า มีการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบมากขึ้นหรือไม่ เพียงใด หลังจากที่ผ่านมาการเรียนการสอนในลักษณะนี้ไปแล้ว ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนนี้ ช่วยสร้างเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบมากขึ้น ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนในชั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน ชั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ และ ชั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบส่วนตัว ซึ่งนักศึกษาจะลงมือปฏิบัติตามโครงการ ทั้งโปรแกรมการกำกับตนเอง และโครงการรับใช้สังคม ซึ่งทั้งสองกิจกรรมนี้จะเน้นถึงการปฏิบัติที่ต้องใช้ความรับผิดชอบเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการประยุกต์ใช้หลักการและความรู้ที่เรียนมาในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับ ลิคโคนา (Lickona, 1991: 53) ที่ให้แนวคิดว่าการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (moral judgment) สามารถทำให้เกิดความรู้สึกเชิงจริยธรรม ที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการปฏิบัติเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อทุกคนได้ทำงานร่วมกัน ซึ่งในความเป็นจริงนั้น การทำงานร่วมกันในทุกองค์ประกอบของคุณลักษณะ จะซับซ้อนและเกิดขึ้นพร้อมกันในเวลาเดียวกัน จนอาจจะไม่ทันสังเกตเห็นได้ ซึ่งองค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี และโดยทั่วไปแล้ว บุคคลที่มี

คุณลักษณะที่ดี มีการรู้คิด มีความสำนึก และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม มักจะทำงานร่วมกันและส่งเสริมกันและกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณารายละเอียดของกลุ่มพฤติกรรมในแต่ละด้านของความรับผิดชอบ พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ในประเด็นที่ 3.1 ทำงานอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทันเวลา 3.2 ยอมรับผลจากการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย และ 4.4 ติดตามผลการทำงาน/การกระทำอย่างสม่ำเสมอ ส่วน ความรับผิดชอบต่อผลงาน ในประเด็นที่ 2.4 ติดตามผลงานที่ได้กระทำไปอย่างต่อเนื่อง นักศึกษาเห็นว่า พฤติกรรมเหล่านี้ไม่แตกต่างจากก่อนเรียน เหตุผลหนึ่งอาจเนื่องมาจาก นักศึกษายังขาดการทวนซ้ำถึงขั้นตอนจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละช่วงหรือเมื่อทำกิจกรรมอื่นแล้ว ก็ลืมที่จะย้อนกลับมาทวนถึงงานเดิม จึงทำให้พฤติกรรมย่อยดังกล่าวไม่แตกต่างจากก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เคแกน (Kagan, 2002:1-3) ที่กล่าวถึงแนวทางในการสร้างคุณลักษณะว่า ผู้เรียนควรมีการฝึกซ้ำ (Repeated Practice) กล่าวคือ ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละช่วงเวลา คือ มีเนื้อหาสาระในหลักสูตรจำนวนมาก ถ้าสอนสาระเกี่ยวกับคุณงามความดีผ่านไปแล้ว ก็จะไม่มีความที่จะกลับมาทวนสาระเดิมอีกครั้งหนึ่ง ส่วนแนวทางการสอดแทรกโครงสร้างทางคุณลักษณะ จึงควรให้ฝึกฝนในสถานการณ์ของการนำคุณงามความดี ที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตประจำวัน และเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และฝึกฝนการนำคุณงามความดีมาใช้มากขึ้น ซึ่งผลการประเมินดังกล่าว ก็ไม่ได้หมายความว่านักศึกษาไม่มีการพัฒนาที่สูงขึ้น แต่เป็นข้อค้นพบที่ดีที่จะช่วยให้ผู้สอนและนักศึกษาตระหนักในประเด็นดังกล่าวและให้ความใส่ใจมากขึ้น

3) การปรับแนวความคิดการพัฒนาคุณลักษณะศึกษา ของลิกโคนา ผู้บริบทไทย

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะศึกษา เป็นแนวการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร หรือการพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นพลเมืองที่ทำประโยชน์ให้กับตนเองและพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น หรือเป็นคนดีของสังคม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนักการศึกษาหลายคน ที่กล่าวถึงความตั้งใจ ความพยายามอย่างแน่วแน่ในการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หรือเป็นการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องจากสิ่งที่ผิด โดยมีมาตรฐานทางคุณธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล ซึ่งได้แก่ การเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความยุติธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องอบรมสั่งสอนโดยตรง (Lickona, 1991) หรือเป็นความพยายามที่จะสร้างเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน บนฐานของคุณธรรมหลัก ((Corley and others, 1998: 34-35)) และเป็นหลักการสำหรับการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และคุณงามความดี (Bennett, 1993: 11-13; Lickona, 1997: 46; Nodding, 1997: 1)

รวมทั้ง เป็นจิตสำนึก หรือความพยายามอย่างข้ดแจ้งในการที่จะพัฒนาคุณลักษณะหรือคุณภาพของแต่ละบุคคลให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ (Hoge, 2002: 104-105) โดยมีเป้าหมายที่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีวุฒิภาวะทางศีลธรรม (Rusnak และคณะ, 1992: 306) ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าว ลิโคนาได้ให้แนวคิดไว้กว้างๆ เช่นเดียวกัน กล่าวคือ ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะใดก็ได้ แต่ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย ค่านิยมเชิงปฏิบัติ (operative values) และค่านิยมในการกระทำ (values in action) ที่มีปฏิสัมพันธ์กันใน 3 ส่วนคือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) นอกจากนี้ ลิโคนา ยังได้กำหนดหลักการ 11 ประการ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นเสมือนเกณฑ์ให้สถานศึกษาหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคมได้ใช้เป็นแผนในการสร้างโปรแกรมพัฒนาคุณลักษณะ (ดังรายละเอียดในบทที่ 2) และเสนอแนวทางกว้างๆ หลากหลายรูปแบบในการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะ ดังนี้คือ 1) การสร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน 2) การสร้างวินัยเชิงจริยธรรม 3) การสอนค่านิยมโดยผ่านทางหลักสูตร 4) การเรียนรู้แบบร่วมมือ 5) การสอนที่เน้นมโนธรรมของช่างฝีมือ 6) การสะท้อนผลการปฏิบัติเชิงจริยธรรม 7) การอภิปรายเชิงจริยธรรม 8) การแก้ไขความขัดแย้ง 9) การควบคุมตนเอง และ 10) การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม ซึ่งเมื่อศึกษาถึงวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักการศึกษาคนอื่นๆ ก็จะมีแนวทางไปในทางเดียวกันนี้

ดังนั้น ในการปรับแนวคิดและแนวการเสริมสร้างคุณลักษณะความรับผิดชอบให้กับนักศึกษา ตามแนวคิดของลิโคนา ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรม ขั้นตอนต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยตั้งอยู่บนฐานของหลักการและเป้าหมายขององค์ประกอบตามที่ระบุไว้ข้างต้น หลังจากนั้นจึงนำไปสอนในลักษณะของการสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง หรือนำไปสร้างเป็นรายวิชาใหม่ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรมเป้าหมาย จัดกิจกรรมที่ครอบคลุมทั้งการรู้ ความรู้สึกนึกคิด และการปฏิบัติ โดยเน้นความร่วมมือกับทุกส่วนในสถานศึกษา ชุมชนหรือ สังคมในการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์เหล่านี้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษายาอาชีพและเทคโนโลยี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะช่วยให้การนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันที่จัดการศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ควรที่จะทบทวนหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะภาคปฏิบัติ หรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุสาระของจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อเป็นรายวิชาหนึ่ง ของคณะวิชานั้นๆ และนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปปรับใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน

1.2 สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะในมิติของจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม มากกว่าที่จะกล่าวไว้ลอยๆ ในวัตถุประสงค์ของรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น

1.3 พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการสร้างเสริมคุณลักษณะของผู้เรียน โดยอาจจะร่วมมือกับสถาบันที่จัดการเรียนการสอนสายอาชีพและเทคโนโลยีอื่นๆ เพื่อนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้ หรือพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนในลักษณะอื่นๆ บนพื้นฐานของการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมกิจกรรมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้พร้อมสำหรับการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง รวมทั้ง จัดหาทีมงานที่จะร่วมพลังในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.2 ส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมสำหรับผู้เรียน ทั้งในและนอกชั้นเรียน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรับผิดชอบต่อของผู้เรียนโดยตรง และปลูกฝังความสำนึกเชิง จริยธรรมให้กับผู้เรียน

2.3 ผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่ดีของคุณลักษณะ 3 ประการคือ การรู้ เชิงจริยธรรม ความรู้สึกรู้จักคิดเชิงจริยธรรม และการปฏิบัติเชิงจริยธรรม ที่ต้องสร้างเสริมผู้เรียนให้ มีครบทุกด้าน ตามแนวคิดของลิคโคนา

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 หลังจากทำการวิจัยเชิงทดลองที่ใช้ระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาแล้ว ควรที่จะติดตามผลการพัฒนาเป็นระยะๆ เพื่อศึกษาว่า ผู้เรียนมีสำนึกของความรับผิดชอบในสถานการณ์จริงมากน้อยเพียงใด และยาวนานแค่ไหน

3.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของจรรยาบรรณวิชาชีพ ในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และความศรัทธาในวิชาชีพ



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2542. การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเองของนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กียรติ บุญเจือ. 2534. จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กุหลาบ รัตนสังข์ธรรม และคณะ. 2547. การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ภาพรวมจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก และคณะ. 2545. การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูอาชีพศึกษาแนวใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. (อัดสำเนา)
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545. แผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ. 2545-2559). กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2550. กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). แหล่งที่มา: <http://www.idd.go.th/Thai-html/0502207/PDF/PDF01/index.htm> [9 กุมภาพันธ์ 2551]
- จรัส สุวรรณเวลา. 2545. อุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. (อัดสำเนา)
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉนิก. 2519. จริยธรรมของเยาวชนไทย ใน รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ติน ปรัชญพุทธิ. 2540. โครงการ Global Competence Project: "Work Ethics". เอกสารประกอบการบรรยาย 6-9 ตุลาคม 2540 และ 20-22 ตุลาคม 2540 หมวดวิชาบริหาร. (อัดสำเนา)

- ทศพร เขาวนดี้ และ สมนึก ปฏิปทานนท์. 2547. การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการเรียน
วิชาสังคมศึกษา โดยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเบญจขันธ์. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 32 (พฤษภาคม 2546 - กุมภาพันธ์ 2547).
- ทีศนา เขมมณี. 2545. ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัทด้านสุทธา
การพิมพ์จำกัด.
- ทีศนา เขมมณี. 2546. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เสริมสิน พรี่เพรส ซิสเต็ม.
- นายยุทธ สงค์ธนาพิทักษ์. 10 ธันวาคม พ.ศ. 2548. มทว. ธีรบุรุษปลูกฝังคุณธรรมนักศึกษา. ไทยรัฐ
.: 15.
- นิตย์ บุษงามงคล และคณะ. 2543. การส่งเสริมพฤติกรรมจริยธรรมของนักเรียน ชั้นอนุบาล 1
ของโรงเรียนในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น 24 (1 มิถุนายน – กันยายน 2543).
- นียบพรรณ วรรณศิริ. 2534. การพัฒนาจรรยาบรรณในวิชาชีพ. เอกสารประกอบการบรรยาย ใน
การสัมมนาปฏิบัติการวิชาสังคมศึกษา จัดโดยกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ระหว่าง วันที่ 13-15 พฤษภาคม 2534 ณ โรงแรมนครินทร์ จังหวัดนครปฐม.
- นืออน พิณประดิษฐ์. 2542. จริยธรรม: ทฤษฎีและการพัฒนา. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บรรยงค์ โตจินดา. 2545. จริยธรรมทางธุรกิจอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2527. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: เทคนิคและวิธีการ.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ปทีป เมธาคุณวุฒิ. 2544. หลักสูตรอุดมศึกษา: การประเมินและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร:
นิติน แอดเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. 2543. ความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการบริหาร ใน รวมผลงาน
ทางวิชาการเพื่อพัฒนาข้าราชการ "ข้าราชการไทยในสหัสวรรษใหม่". กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ขุนนนท์การพิมพ์.
- ประภาศรี สีหอำไพ. 2543. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปวีณ ณ นคร. 2527. แนวทางการสร้างวินัยข้าราชการครู. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.

- พรทิพย์ กาญจนนียต. 2546. คุณภาพบัณฑิต “คิดเป็น ทำเป็น: คิดดี ทำดี” ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่สู่เส้นทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ยุคไอที 7-8 สิงหาคม 2546 ณ ห้องประชุมสุธรรมอารีกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- พรพิพัฒน์ เพิ่มผล. 2545. รูปแบบการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรมวิชาชีพ ของ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา อุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2530. จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). 2541. จรรยาบรรณนักวิจัยกับสังคมไทย ใน รายงานการ สัมมนาจรรยาบรรณนักวิจัยกับสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2530. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พะยอม แก้วกำเนิด. 2547. จรรยาบรรณวิชาชีพ. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 29: 65-67.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2540. อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. 2545. สรุปผลโครงการติดตามผลศักยภาพของบัณฑิตในสถาน ประกอบการ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. 2548. นโยบาย แผนการบริหารจัดการและแผนพัฒนา พ.ศ. 2548-2552 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. 2541. แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525. การพัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพมหานคร: ธเนศวร การพิมพ์.
- ยนต์ ชุ่มจิต. 2544. การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์.

- ยุพา นันทะไชย. 2536. จริยธรรมและจรรยาสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543. การวัดด้านจิตพิสัย. กรุงเทพมหานคร: สวีริยาสาส์น.
- วริยา ชินวรรณโน. 2541. จริยธรรมในวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โครงการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (อัดสำเนา)
- วันทนา อมตาริยกุล. 2546. การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ในกระบวนการเรียนการสอน รายวิชา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย ครั้งที่ 21 “ราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย 48” ระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม 2548 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ อ.เมือง จ.เชียงใหม่. (อัดสำเนา)
- วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2546. ความเป็นครู ใน เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง กระบวนทัศน์ใหม่สู่เส้นทางพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ยุคไอที 7-8 สิงหาคม 2546. ณ ห้องประชุมสุวรรณอารีกุล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน.
- วัลลภา จันทร์เพ็ญ. 2544. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรม ของนักศึกษาช่างอุตสาหกรรม ตามแนวคิดการปรับพฤติกรรมทางปัญญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา เศรษฐวงษ์. 2536. แนวคิดของชาร์ตริวว่าด้วยความรับผิดชอบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรี บัณฑิต สาขาวิชาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ตุลยายน. 2543. จิตสำนึกของการเป็นข้าราชการ ใน รวมผลงานทางวิชาการเพื่อพัฒนาข้าราชการ “ข้าราชการไทยในสหัสวรรษใหม่”. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ขุนนนท์การพิมพ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2550. แผนปฏิบัติการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ปีงบประมาณ พ.ศ.2550-2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สถิต เติ้งไธสง. 2546. จริยธรรมสำหรับนักกฎหมาย. (ม.ป.ท.)
- สมบุญ ชาติพงศ์. 2544. การวัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรม ใน การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2542. จริยธรรมทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า.

- สุทธิพร บุญส่ง และวิมล ศิริมา. 2543. รายงานการวิจัย เรื่อง ความสำคัญ ปัญหา และความ ต้องการของครูผู้สอนจริยธรรมในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.
- สุธรรม อารีกุล และคณะ. 2540. วิกฤตอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย.
- สุธีรา เผ่าโภคสถิตย์. 2542. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ใน รายงานการวิจัยสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ประจำปี 2542. (อัดสำเนา)
- สุภาพ ณ นคร และคณะ. 2546. รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษา วิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสม ในการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สุวิมล ว่องวานิช และ นางลักษณวี วิรัชชัย. 2544. ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา คุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย: การศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 30 (พฤศจิกายน 2544 – กุมภาพันธ์ 2545).
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์. 2544. การวัดจริยธรรม ใน การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2548. คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา. (อัดสำเนา)
- หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู. 2626. โครงสร้างของคุณลักษณะของจริยธรรม ใน เอกสารประกอบการสัมมนา 1 สาขาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุรีย์ แก้วแว่น้อย และสุชัยญา รัตนสัญญา. 2546. แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทาง คุณธรรมจริยธรรม ของนักศึกษา: กรณีศึกษาวิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์. ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาทางวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏครั้งที่ 21 “ราชภัฏวิชาการ’ 48” ระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม 2548 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ อ.เมือง จ.เชียงใหม่. (อัดสำเนา)
- อรรถวรรณ นิยะโต. 2536. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การสอนแบบบูรณาการ กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- อ้อยทิพย์ ทองดี. 2537. ผลของการพัฒนาจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ด้วยวิธีการสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุทัย บุญประเสริฐ. 2542. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ. วารสารเศรษฐศาสตร์ 28 (กรกฎาคม- ตุลาคม):19-27.

ภาษาอังกฤษ

- Bandura, A. 1986. Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. NJ: Prentice Hall.
- Bennett, W.J. 1993. The book of Virtues: A Treasury of Great Moral Stories. NY: Simon and Schuster.
- Boekaerts, M., 1997. Self-regulated learning: A new concept embraced by researchers, policy maker, educators, teacher, and students In Learning and Instruction 7(2): 161-186.
- Boekaerts, M., 2002. Bringing about change in the classroom: Strengths and weaknesses of the self-regulated learning approach-EARLI Presidential Address, 2001 In Learning and Instruction 12_(December): 589-604.
- Bowdon, M. and Scott, B.J. 2003. Service-Learning in the Technical and Professional Communication. NY: Hamilton Printing.
- Butler, D.L., and Winne, P.H. 1995. Feedback and self-regulated learning: A theoretical synthesis In Review of Educational Research 65 (Fall): 245-281.
- Cooper, J., and Muck, R. 1990. Student Involvement in Learning: Cooperative Learning and College Instruction. In Journal on Excellence in College Teaching 1: 67-76.
- Corlett, A.J. 2001. Responsibility and Punishment. Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Davis, T.M., and Murrell. 1993. Turning Teaching into Learning: The Role of Student Responsibility in the Collegiate Experience. ASHE-ERIC Higher Education Report No.8 Washington, D.C.: The George Washington University, School of Education and Human Development. . Available from: <http://vnweb.hwwinsonweb.com/> [2005, November 13]

- Denenberg, D. 2004. Teaching Character Through Real Heroes. In The Fourth and Fifth Rs, Respect and Responsibility. Center for the 4th and 5th Rs. 11 (Winter/Spring 2004).
- Elkind, DH., and Flasher, D. 2003. Service Learning. [Online]. Available from: <http://www.goodcharacter.com/SERVICE/primer-1.html> [24 January, 2006].
- Elkind, DH., and Sweet, F. 1997. Ethical Reasoning and the Art of Classroom Dialogue In Education Leadership, 54 May 1977 [Online]. Available from: http://www.goodcharacter.com/Article_3.html [16 November, 2004]
- Elkind, David H., and Sweet, F. 1997. The Socratic Approach to Character Education In Education Leadership, May 1977 [Online]. Available from: http://www.goodcharacter.com/Article_2.html [16 November, 2004]
- Gall, Susan B. 1996. Psychology Encyclopedias. Detroit: Gale Research.
- Gibbs, L.J., and Earley, E.J.. 1994. Using children's literature to develop core values. Bloomington, Ind: Phi Delta Kappa Education Foundation. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 366992)
- Good, CV. 1973. Dictionary of Education. NY: McGraw-Hill.
- Gove, PB. 1965. Webster's Third New International Dictionary. Springfield: G&C Merriam Company.
- Hoge, JD. 2002. Character Education, Citizenship Education, and the Social Studies In The Social Studies. 93 (November 3): 103-108.
- Johnson. D.W., and Johnson. R.T. 1991. Learning Together and Alone. 3rd ed. NJ: Prentice Hall.
- Joiner, C.W., Jr. 1994. Building Character Schoolwide: The Allen School experience. West Mifflin, PA: Your Environment Press.
- Joyce, B., and Weil, M. 2000. Model of Teaching. Boston: Allyn and Bacon.
- Kagan, S. 2002. The Strucater Approach to Character Education In The Fourth and Fifth Rs, Respect and Responsibility. Center for the 4th and 5th Rs. 8 (Spring 2002).
- Kidder, RM. 1996. How Good People Make Tough Choices: Resolving the Dilemmas of Ethical Living. NY: William Morrow & Company.

- Krathwohl, D.R., and others. Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. London: Longman Group.
- Kupperman, J. 1991. Gale Encyclopedia of Psychology. NY: Oxford University.
- Lapan, R.T., Kardash, C.M., and Turner, S. 2002. Empowering students to become self-regulated learner. Professional School Counseling 5 (April): 257-265.
Available from: <http://vnweb.hwwinsonweb.com/> [2004, October 8]
- LeGette, H. 2001. Integrating Character and Academics In The Fourth and Fifth Rs, Respect and Responsibility. Center for the 4th and 5th Rs. 8 (Fall 2001).
- Lickona, T. 1991. Educating for character: How our school can teach respect and responsibility. NY: Bantam Book.
- Lickona, T. 1997. "Educating for Character: A Comprehensive Approach." In A. Molnar (ed), The Construction of Children's Character: Ninety-Sixth Yearbook of the National Society for the Study of Education, Part II. Chicago, Ill.: University of Chicago.
- Lickona, T. 2004. Character Matter: How to help Children Development Good Judgement, Integrity, and Other Essential Virtues. NY: Simon & Schuster.
- Lickona, T., Schapps, and C. Lewis. 2002. Eleven Principles of Effective Character Education: Character Education Partnership [Online]. Available from: <http://www.character.org/Principles/index.c9i/> [18 November, 2004]
- McMillan, James H., and Schumacher, S. 1997. Research in Education. 4th ed. NY: Addison-Wesley Educational Publishers.
- Millis, B.J., Cottel, Jr., and Phillip G. 1998. Cooperative Learning for Higher Education Faculty. AZ: The Oryx.
- Mosher, J. 2001. Children's Literature and Character Development. In The Fourth and Fifth Rs, Respect and Responsibility. Center for the 4th and 5th Rs. 8 (Fall 2001).
- Nodding S, N. 1997. "Character Education and Community." In A. Molnar (ed), The Construction of Children's Character: Ninety-Sixth Yearbook of the National Society for the Study of Education, Part II. Chicago, Ill.: University of Chicago.

- Pintrich, P.R. 2000. The role of goal orientation in self-regulated learning. In M. Boekaerts, P.R. Pintrich; and M. Zeidner (eds.), Handbook of Self-regulation: 452-502. NY: Academic.
- Redfield, J. 2000. On Discussion Teaching In Discussion Teaching, Center for Teaching and Learning, The University of Teaching [Online]. Available from: <http://www.edu/handbook/tac09.html/> [January 24, 2006]
- Rusnak, T. 1998. An Integrated Approach to Character Education. CA: Corwin Press.
- Rusnak, T., and others. 1992. An Integrated Approach to Character Education. In Character Education Development in Schools and Beyond. WA: Cardinal Station.
- Ryan, K, and Lickona, T. 1992. Character Education Development in Schools and Beyond. WA: Cardinal Station.
- Schraw, G., and Brooks, D.W. 2004. Helping students self-regulated in Math and Sciences Courses: Improving the will and the skills [Online]. Available from: http://www.cci.unl.edu/Chau/SR/Self_Reg.html/ [September 18, 2004]
- Schunk, D.H. 2000. Learning theories : An educational perspective. NJ: Prentice Hall.
- Schunk, D.H., and Zimmerman, B.J. 1994. Self-regulation of learning and performance. Issues and educationl application. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Slavin, RE. 1990. Cooperative Learning: Theory, Research, and Practice. MC: Allyn and Bacon.
- Slavin, RE. 1993. What can Postsecondary Cooperative Learning Learn From Elementary and Secondary Research? In Cooperative Learning and College Teaching. 4(1): 2-3.
- Stecker, B. 2005. Weaving Character Education into Language Arts. In The Fourth and Fifth Rs, Respect and Responsibility. Center for the 4th and 5th Rs. 11 (Winter/Spring 2005).
- The American Institute of Certified Public Accountants. 2006. The AICPA Code of Professional Conduct. [Online]. Available from: <http://www.aicpa.org/about/code/index.html> [2008, February 5]

- The National Association of Social Workers. 1999. The NASW Code of Ethics. [Online]. Available from: <http://www.socialworkers.org/nasw/default.asp> [2008, February 5]
- Windt, P.Y., and others. 1989. Ethical Issues in the Professions. NJ: Prentice-Hall.
- Zimmerman, B.J. 1989. A Social cognitive view of self-regulation academic Learning, In Journal of Educational Psychology 81: 329-339.
- Zimmerman, B.J. 1994. Self-regulation in education: Restrospect and prospect. Self-regulation of learning and performance. Issues and educationl application. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zimmerman, B.J. 2001. Theories of self-regulated learning and academic achievement: An overview and analysis. In B.J. Zimmerman; and D.H. Schunk (eds.), Self-regulated Learning and Academic Achievement: Theoretical Perspectives (2nd ed.). pp.1-37. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zimmerman, B.J. 2002. Becoming a self-regulated learner: An overview In Theory into Practice 41 (Spring): 64-70.



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ก.
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจรูปแบบการเรียนการสอน

- | | |
|------------------------------------|--|
| 1.1 ศ.ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ | คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 1.2 รศ.ดร.นवलจิตต์ เขาวีรติพงศ์ | สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช |
| 1.3 ผศ.ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์ | คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร |
| 1.4 ผศ.ดร.สิริลักษณ์ หาญวัฒนานุกูล | คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี |
| 1.5 ผศ.ดร.สุภาพร แพรวงพนิต | คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี |

2. ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- | | |
|-------------------------------|--|
| 2.1 รศ.ดร.ศิริเดช สุชีวะ | คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย |
| 2.2 ผศ.ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์ | คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร |
| 2.3 ผศ.ดร.สุภาพร แพรวงพนิต | คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี |

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ข.

เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ
ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ
ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี**

เอกสารประกอบรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา
ของลิคโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและ
เทคโนโลยี เป็นเอกสารที่ใช้อธิบายรายละเอียดของรูปแบบการเรียนการสอน เพื่อสร้างความเข้าใจ
ที่ถูกต้องสำหรับผู้ที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนนี้ไปใช้ในสถานการณ์จริง รวมทั้ง ทำให้การจัด
กระบวนการเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของรูปแบบการเรียนการสอนนี้
เอกสารประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการ ดังนี้คือ

1. แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน
2. หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน
4. กระบวนการเรียนการสอน
5. บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน
6. การนำรูปแบบการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้

แนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนนี้ นำแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะศึกษา (Character Education) ของลิคโคนา มาวิเคราะห์เป็นแนวคิดพื้นฐานของรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งมี
สาระสำคัญดังนี้คือ

1. คุณลักษณะ (Character traits) เป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรง
และต้องการแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรม ซึ่งคุณลักษณะสามารถอบรมสั่งสอนได้
2. ชีวิตที่มีคุณธรรมนั้น ครอบคลุมทั้งในลักษณะของการนำคุณธรรมมาใช้เป็น
หลักดำเนินชีวิตของตนเอง และการนำคุณธรรมมาใช้ดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่น
3. เป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีคือ การสร้างเสริมให้ผู้เรียนมีชีวิตที่
ตั้งอยู่บนการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งในแง่ของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมีปฏิสัมพันธ์กับ
ตนเอง

4. มาตรฐานทางคุณธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคลในการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้อง

5. องค์ประกอบของคุณลักษณะที่ดี ประกอบด้วย 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันคือ 1) การรู้เชิงจริยธรรม เป็นการรับรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ก่อนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสู่การกระทำในสถานการณ์ต่างๆ 2) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม เป็นความรู้สึกและความปรารถนาที่จะกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง ควบคุมตนเองให้มีศีลธรรมตลอดเวลา และ 3) การปฏิบัติเชิงจริยธรรม เป็นความมุ่งมั่นตั้งใจและถ้อยแถลงการตัดสินใจ และความรู้สึกเชิงจริยธรรมเป็นการกระทำที่ถูกต้องจนเป็นนิสัย

6. ความรับผิดชอบ ถือเป็นค่านิยมเชิงจริยธรรมพื้นฐานประการหนึ่งที่ต้องปลูกฝังและฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่นติดตัวตลอดไป

7. การจัดการกระบวนการเรียนการสอน ต้องสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยการส่งเสริมบรรยากาศของความร่วมมือ และช่วยเหลือเกื้อกูล

8. กิจกรรมที่จัดเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน โดยให้สอดคล้องกับชีวิตจริงอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในและนอกชั้นเรียน

9. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างปัญญาเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยมีการอภิปรายกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดเชิงวิพากษ์ มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วางแผนปฏิบัติ และให้โอกาสผู้เรียนได้มีการฝึกซ้ำ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในเชิงบวก

10. การประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษาและชุมชน ทั้งในแง่ของการส่งเสริมสนับสนุนและการประเมินผลการสร้างเสริมคุณลักษณะ มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและสะสมความงอกงามทางคุณลักษณะ รวมทั้ง การพัฒนาจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และมีบทบาทที่ดีในสังคมอนาคต

หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิลิโคนาเพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี มีหลักการในการจัดการเรียนการสอน 5 ประการ ดังนี้คือ

1. “คุณลักษณะ” เป็นสิ่งที่สามารถอบรมสั่งสอนได้ และไม่เฉพาะเจาะจงในรายวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาโดยตรงและมีแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญของการปรับปรุงตนเอง
2. การพัฒนาคุณลักษณะที่ดีให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ต้องครอบคลุมองค์ประกอบ 3 ประการ ที่มีปฏิสัมพันธ์กัน คือ การรู้เชิงจริยธรรม (moral knowing) ความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรม (moral feeling) และ การปฏิบัติเชิงจริยธรรม (moral behavior) โดยมีมาตรฐานทางจริยธรรมเป็นตัวกำหนดทางเลือกของแต่ละบุคคล
3. ความรับผิดชอบไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด แต่จะต้องฝึกฝนอบรมสั่งสอน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือมอบหมายงานให้ร่วมมือกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งการปลูกฝังความรับผิดชอบต้องฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อเนื่องจนเกิดเป็นความเคยชินและเป็นนิสัยฝังแน่นติดตัวตลอดไป
4. การจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ทั้งในและนอกชั้นเรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้
5. กิจกรรมที่กำหนด ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ได้วางแผนปฏิบัติงานด้วยตนเอง และมีการฝึกซ้ำจนเกิดประสบการณ์เชิงจริยธรรมในทางบวก รวมทั้ง เต็มใจที่จะพัฒนาตนเอง สังคม ผลงาน และยอมรับในบทบาทหน้าที่ของตน

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึษาของลิตโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถตัดสินใจเชิงจริยธรรม ในสถานการณ์ที่ต้องใช้สติปัญญาในการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล
2. เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกนึกคิดเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อ ในการที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้องตามมาตรฐานของวิชาชีพ
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ใน 3 ด้าน คือความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

กระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด คุณลักษณะศักราชของลูกศิษย์เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี มีลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม

ในขั้นนี้ เป็นการเตรียมตัว เตรียมใจของผู้เรียนให้มีความพร้อม และตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ เท้ากับสาระความรู้เชิงจริยธรรม โดยเริ่มต้นจากผู้สอนยกกรณีตัวอย่าง หรือสถานการณ์ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพที่พบในสังคมไทยปัจจุบัน แล้วจึงกระตุ้นผู้เรียนให้ คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และใช้สติปัญญาประเมินเชิงเหตุผล ในการหาคำตอบ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ปัญหานั้นๆ และกำหนดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งขั้นตอนในการ ดำเนินกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1) ผู้สอนเสนอสถานการณ์ปัญหา
- 2) ผู้สอนกำหนดประเด็นปัญหา/ประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม
- 3) ผู้เรียนอภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกัน
- 4) ผู้เรียนวิเคราะห์และตัดสินใจสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบต่อ

ผู้เรียนพิจารณาข้อเสนอสถานการณ์ สาระความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณ วิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบต่อ เพื่อสร้างมโนทัศน์ ความหมาย และความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่ เรียนรู้ โดยที่ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนได้รับรู้และสำนึกถึงความรับผิดชอบต่อ ในการปรับ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของตนเอง สร้างความเข้มแข็งให้ผู้เรียนในการที่จะทำสิ่งที่ถูกต้อง รวมทั้ง เสนอหลักปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1) ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบ
- 2) ผู้สอนเสนอหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง
- 3) ผู้เรียนเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้คิดและความสำนึกเชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติ
- 4) ผู้เรียนสรุปมโนทัศน์ของความรับผิดชอบต่อในมิติของจรรยาบรรณวิชาชีพ

ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบเป็นฐาน

ขั้นนี้เป็นผลมาจากการที่ผู้เรียนมีความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม

มีองค์ความรู้ในเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ และมีความเข้มแข็งที่จะกระทำสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อในขั้นนี้ จึงผสมผสานเทคนิคการกำกับตนเองเป็นแนวทางในการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล และการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมมาพัฒนาความรับผิดชอบของผู้เรียนเป็นรายกลุ่ม ซึ่งการฝึกปฏิบัติมีได้มุ่งให้ผู้เรียนคิดวางแผนงานและนำแผนสู่การปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นถึงความสามารถเชิงจริยธรรมในการถ่ายโอนความรู้ ความรู้สึก และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม สู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1) ผู้เรียนสำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง/ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาหรือชุมชน
- 2) ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติ
- 3) ผู้เรียนนำแผนลงสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง
- 4) ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ

ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ

ผู้เรียนแสดงผลงานของตนเอง และนำคำตอบ หรือ ข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และจากแหล่งความรู้ในขณะปฏิบัติงานตามโครงการ ทั้งจากการศึกษาค้นคว้า การสอบถาม การสัมภาษณ์ และผลการปฏิบัติงาน มานำเสนอในชั้นเรียน โดยผู้สอนเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกัน ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1) ผู้เรียนนำเสนอผลการพัฒนาตนเอง และแสดงผลงานของตนเอง เป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม
- 2) ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์
- 3) ผู้เรียนสรุปข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง

ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะความรับผิดชอบส่วนตัว

ในขั้นนี้ ผู้เรียนเป็นผู้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อที่เป็นเป้าหมายของตนเอง ทั้งนี้เพื่อกำหนดเป็นแนวปฏิบัติอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ซึ่งขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมมีดังนี้คือ

- 1) ผู้เรียนย้อนคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ
- 2) ผู้เรียนสร้างกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อที่เป็นเป้าหมายของตนเอง
- 3) ผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเป้าหมายที่กำหนดขึ้น ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิคโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี กำหนดบทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียน ดังนี้คือ

กิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนักรู้เชิงจริยธรรม 1) ผู้สอนเสนอสถานการณ์ปัญหา	1) ยกกรณีตัวอย่างหรือสถานการณ์ ที่สะท้อนให้เห็นปัญหาของการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพที่พบในสังคมไทยปัจจุบัน 2) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน	1) ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาที่ได้รับมอบหมาย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
2) ผู้สอนกำหนดประเด็นปัญหา/ ประเด็นความขัดแย้งทางจริยธรรม	1) ออกแบบประเด็นปัญหาและ คำถามที่จะนำการอภิปรายให้ไปสู่ เป้าหมาย 2) แนะนำหัวข้ออภิปรายในกลุ่ม ย่อย และวิธีการอภิปรายแบบ สร้างสรรค์ 3) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามวิธีการ ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	1) สนใจและทำความเข้าใจกับ ประเด็นปัญหา/ คำถามในการ อภิปราย 2) ชักถามข้อสงสัยก่อนการ อภิปราย
3) ผู้เรียนอภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกัน	1) สร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และอิสระในการแสดงความคิดเห็น 2) อำนวยความสะดวกและให้ คำปรึกษาแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 3) สร้างความรู้สึกของผู้เรียนใน การเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของกลุ่ม	1) มีส่วนร่วมในการอภิปราย และถกเถียงหาข้อสรุปอย่าง กระตือรือร้น 2) เคารพในความคิดเห็นของ เพื่อนในกลุ่มและในชั้นเรียน 3) แสดงความเห็นโต้แย้งอย่าง สร้างสรรค์
4) ผู้เรียนวิเคราะห์และตัดสินใจสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์	1) ยั่วให้ผู้เรียนกระตือรือร้นใน การคิดอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะ ตัดสินใจสรุปตามประเด็นปัญหา	1) จับประเด็นและสรุปความ คิดเห็นของเพื่อน เพื่อนำไปสู่ การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และ ตัดสินใจสรุป 2) กล้าแสดงออกในการ วิเคราะห์ วิจัยและนำเสนอ ความคิดเห็นของตนเอง
ขั้นที่ 2 การสร้างพลังความเป็น เลิศทางด้านความรับผิดชอบ 1) ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการปรับ พฤติกรรมความรับผิดชอบ	1) กระตุ้นผู้เรียนให้กระตือรือร้นใน การปรับพฤติกรรมตนเอง 2) สร้างความไว้วางใจแก่ผู้เรียน	1) ยอมรับและสมัครใจเข้าร่วม โปรแกรมปรับพฤติกรรมที่ กำหนดขึ้น
2) ผู้สอนเสนอหลักการและแนวทาง ปฏิบัติที่ถูกต้อง	1) อธิบายมโนทัศน์ หลักการที่ ต้องการสอนให้ชัดเจน 2) ให้โอกาสผู้เรียนได้ซักถามข้อ สงสัยและตอบคำถามให้ชัด	1) ตั้งใจฟังสาระจากคำอธิบาย ของผู้สอนและทำความเข้าใจ 2) ซักถามข้อสงสัยในประเด็นที่ เรียนจนเข้าใจ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
3) ผู้เรียนเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการรู้คิดและความสำนึกเชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติ	1) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกันเพื่อเชื่อมโยง/ บูรณาการสาระของสิ่งที่เรียนสู่การปฏิบัติ	1) อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องที่เรียน 2) อธิบายให้เห็นภาพของการเชื่อมโยงสาระของสิ่งที่เรียนในแต่ละองค์ประกอบให้สัมพันธ์กัน
4) ผู้เรียนสรุปมโนทัศน์ของความรู้รับผิดชอบในมิติ ของจรรยาบรรณวิชาชีพ	1) ร่วมกับผู้เรียนในการสรุปมโนทัศน์ของเรื่องที่เรียนให้ถูกต้อง 2) ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนอธิบายเพิ่มเติม 3) มอบหมายงานให้ปฏิบัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน	1) อธิบายสรุปมโนทัศน์ของเรื่องที่เรียน 2) ปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายเพื่อเพิ่มความเข้าใจยิ่งขึ้น
ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติที่เน้นความรู้รับผิดชอบเป็นฐาน 1) ผู้เรียนสำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง/ ความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาหรือชุมชน	1) กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในปัญหาหรือความต้องการพัฒนาตนเองและสังคม	1) สำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง 2) สำรวจความต้องการของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน 3) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำ/สมาชิกในชุมชน
2) ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติ	1) ให้คำปรึกษาและคอยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในทุกๆ ด้าน 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันในการกำหนดเป้าหมายและวางแผนงาน	1) กำหนดเป้าหมาย เลือกพฤติกรรมและวิธีการที่จะกำกับตนเอง 2) กำหนดเป้าหมาย และเลือกกิจกรรมที่จะจัดทำโครงการรับใช้สังคม 3) ประชุมวางแผนการเขียนโครงการพัฒนาตนเองและบริการสังคมร่วมกัน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
3) ผู้เรียนนำแผนลงสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง	1) สังเกตการณ์การทำงานร่วมกันของผู้เรียน 2) ช่วยประสานกับชุมชนในกรณีที่ผู้เรียนในบางกลุ่มประสบกับปัญหา	1) ลงมือปฏิบัติตามโครงการร่วมกันและแบ่งความรับผิดชอบงานให้เหมาะสม 2) ประยุกต์ใช้หลักการและความรู้ที่เรียนมาในสถานการณ์จริง
4) ผู้ที่เกี่ยวข้องประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ	1) ติดตามความก้าวหน้าและผลการทำงานเป็นระยะๆ 2) วิเคราะห์ และประเมินผลกระบวนการทำงาน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และผลงาน	1) อภิปรายหาข้อสรุปความรู้/ความคิด/ ประสบการณ์ที่ได้จากการทำโครงการ 2) ประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการและผลงาน
ขั้นที่ 4 การสะท้อนการรู้คิดทางจรรยาบรรณวิชาชีพ 1) ผู้เรียนนำเสนอผลการพัฒนาตนเองและแสดงผลงานของตนเองเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม	1) ส่งเสริม ให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมยินดีกับผลงานของผู้เรียน 2) อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการนำเสนอผลงาน	1) จัดเตรียมเนื้อหาและผลงานที่ต้องการนำเสนอ 2) นำเสนอผลการปฏิบัติงานทั้งในแง่ของผลสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และวิธีการแก้ไขปัญหาที่พบ
2) ผู้เรียนร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์	1) จูงใจให้ผู้เรียนตื่นตัวในการมีส่วนร่วมวิพากษ์วิจารณ์ผลงานอย่างสร้างสรรค์	1) มีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานของเพื่อนอย่างสร้างสรรค์ 2) เสนอความคิดเห็นที่ช่วยเสริมให้ผลงานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3) ผู้เรียนสรุปข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติ และเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง	1) ตั้งคำถาม/ ยกประเด็นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนหาข้อสรุปและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง 2) สรุปภาพรวมข้อความรู้ที่ได้จากการนำเสนอของผู้เรียนในชั้นเรียน	1) ตอบคำถามในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่ข้อสรุป 2) สรุปความรู้หรือประสบการณ์ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ 3) แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
ขั้นที่ 5 การกำหนดคุณลักษณะ ความรับผิดชอบส่วนบุคคล 1) ผู้เรียนย้อนคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ	1) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในการคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ	1) คิดทบทวนถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ 2) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันระดมโน้ตศรัทธาของประเด็นดังกล่าว
2) ผู้เรียนสร้างกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมายของตนเอง	1) แสดงให้ผู้เรียนเห็นว่า เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียน 2) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมาย โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ	1) ตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมความรับผิดชอบที่เป็นเป้าหมายที่ต้องการปฏิบัติ 2) นำเสนอผลการกำหนดกลุ่มพฤติกรรมดังกล่าว
3) ผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง	1) ส่งเสริมและให้กำลังใจผู้เรียนปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้น	1) ปฏิบัติตามพฤติกรรมความรับผิดชอบเป้าหมายที่กำหนดขึ้นด้วยตนเอง ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

การนำรูปแบบการเรียนรู้การสอนไปประยุกต์ใช้

รูปแบบการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคเนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ นักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี ให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นความรับผิดชอบ ทั้งเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งเนื้อหาสาระที่สร้างขึ้น ไม่อิงกับเนื้อหาของรายวิชาใดวิชาหนึ่ง (content - free) แต่จะสร้างเป็นหัวข้อที่เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ดังนั้น ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ โดยเฉพาะวิชาที่เป็นการศึกษาฝึกปฏิบัติงานช่าง ซึ่งนักศึกษามีเวลาเรียนติดต่อกันนานในแต่ละครั้ง สามารถนำรูปแบบการเรียนรู้การสอนนี้ไปสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้ง่าย

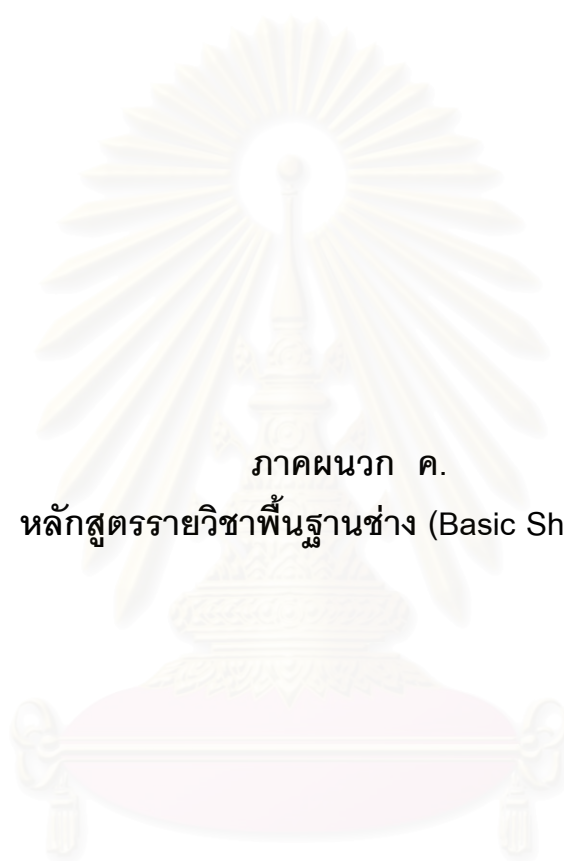
ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ผู้สอนต้องศึกษาเอกสารประกอบรูปแบบการเรียนรู้การสอนนี้ให้ชัดเจน หลังจากนั้น จึงวางแผนการจัดกิจกรรม จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ให้

พร้อม และทำความเข้าใจกับผู้เรียนให้ชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดกลุ่มปฏิบัติการ และ การเฝ้าติดตามการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้เรียนนั้นๆ ได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จสูงสุดนั้น ต้องมี ความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการร่วมปรับพฤติกรรมของผู้เรียน ได้แก่ ผู้สอนในรายวิชา อื่น เพื่อนร่วมชั้น หรือ ประชาชนในชุมชนที่นักศึกษาออกปฏิบัติการ เป็นต้น

อีกประการหนึ่ง ผู้สอนต้องตระหนักว่า ในการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้าน ความรับผิดชอบ หรือคุณลักษณะเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาและกระทำอย่างต่อเนื่อง โดยผู้สอนต้อง พยายามสอดแทรกสาระในทุกสัปดาห์ ตลอดภาคการศึกษา พร้อมทั้งติดตามประเมินผลอย่าง จริงจัง ดังนั้น การที่จะนำรูปแบบการสอนนี้ไปใช้ จึงควรที่จะคำนึงถึงเงื่อนไขของเวลา ความ ร่วมมือ และความต้องการของผู้เรียนอย่างจริงจังในการที่จะพัฒนาตนเองด้วยเช่นกัน



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ค.
หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง (Basic Shop Skill)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง (Basic Shop Skill)

หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานช่าง เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และระดับปริญญาตรี คณะวิชา เทคโนโลยีอุตสาหกรรม สาขาวิชา เทคโนโลยีภูมิทัศน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งรายละเอียดของหลักสูตร มีดังนี้คือ

ลักษณะรายวิชา

1. รหัสและชื่อวิชา 03-176-202 พื้นฐานช่าง (Basic Shop Skill)
2. สภาพรายวิชา วิชาปรับพื้นฐานวิชาชีพ ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและระดับปริญญาตรี สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์
3. ระดับรายวิชา ภาคการศึกษาที่ 1 หรือ 2 ชั้นปีที่ 2
4. พื้นฐาน -
5. เวลาการศึกษา 126 คาบเรียน ตลอด 18 สัปดาห์ ทฤษฎี 1 คาบ ปฏิบัติ 6 คาบต่อสัปดาห์ และนักศึกษาต้องใช้เวลาศึกษาค้นคว้านอกเวลา 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
6. จำนวนหน่วยกิต 3 หน่วยกิต
7. จุดมุ่งหมายรายวิชา
 1. เข้าใจผลกระทบในการปฏิบัติงานช่างที่มีต่อสิ่งแวดล้อม
 2. รู้ชนิดและวิธีการใช้เครื่องมือช่างได้อย่างปลอดภัย
 3. มีทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับช่าง ตลอดจนการบำรุงรักษา
 4. มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
8. คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาผลกระทบจากการปฏิบัติงานช่างที่มีต่อสิ่งแวดล้อม กฎแห่งความปลอดภัยในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมและโลหะแผ่น ช่างประปา ช่างก่อสร้าง และช่างเครื่องยนต์

9. **แนวการสอน** มีการจัดเวลาเรียน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง แบ่งเป็นภาคทฤษฎี 1 ครั้ง โดยใช้ เวลาเรียน 1 คาบ ภาคปฏิบัติ 6 คาบ รวม 18 สัปดาห์ ส่วนเวลาที่เหลือ จะมีการทบทวนและการทดสอบ
1. สอนภาคปฏิบัติการพื้นฐานช่าง สัปดาห์ละ 1 คาบ โดยสอนตาม หัวข้อต่างๆ ตามที่แบ่งหน่วยไว้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด
 2. สอนภาคปฏิบัติการพื้นฐานช่าง โดยการบรรยายหลักการและทฤษฎี สั้นๆ
 3. ให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติโดยการลงมือปฏิบัติจริง แล้วส่งชิ้นงาน หลังปฏิบัติเสร็จแล้ว
10. **การจัดการเรียนการสอน**
1. บรรยายในส่วนที่เป็นความรู้พื้นฐาน ทั้งหลักการและทฤษฎี
 2. ฝึกให้นักศึกษารู้จักค้นคว้าด้วยตนเองและการเขียนรายงาน
 3. ให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น
 4. การศึกษานอกสถานที่และเชิญวิทยากรจากภาคเอกชนมาบรรยาย พิเศษ
 5. มีการสาธิตและให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติในภาคปฏิบัติจนได้ชิ้นงาน ที่นำไปใช้ประโยชน์ในบางชิ้นงาน
11. **การวัดและประเมินผล**
1. การสอบกลางภาคเรียนและปลายภาคเรียน
 2. ตรวจผลงานที่มอบหมายและงานปฏิบัติ
 3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
 4. การสังเกตพฤติกรรมในการเรียนและคุณลักษณะจิตพิสัย เช่น ความสนใจเรียน ความตั้งใจ การตรงต่อเวลา ความประณีตในการ ทำงาน

การวัดและประเมินผลการเรียน

รายวิชานี้แบ่งเป็น 6 หน่วยเรียน แยกได้ 19 บทเรียน การวัดและประเมินผลรายวิชาให้ดำเนินการดังนี้

1. วิธีการ
 - ดำเนินการรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินผล แยกเป็น 3 ส่วน โดยแบ่งแยกคะแนนแต่ละส่วนออกจากคะแนนเต็ม ทั้งรายวิชา 100 คะแนน
 - 1.1 ผลงานที่มอบหมาย 20 คะแนน หรือ ร้อยละ 20
 - 1.2 พิจารณาจิตพิสัย (กิจนิสัย ความตั้งใจ และการเข้าร่วมกิจกรรม) 10 คะแนน หรือ ร้อยละ 10
 - 1.3 การทดสอบแต่ละหน่วยเรียน 70 คะแนน หรือร้อยละ 70 โดยจัดแบ่งน้ำหนักคะแนนในแต่ละหน่วยตามตารางหน้าถัดไป
2. เกณฑ์ผ่านรายวิชา
 - ผู้ที่จะผ่านรายวิชานี้ต้อง
 - 2.1 มีเวลาเข้าชั้นเรียน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน
 - 2.2 ได้คะแนนผลงานที่มอบหมาย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
 - 2.3 ได้คะแนนจากการทดสอบทุกหน่วย ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75
 - 2.4 ได้คะแนนรวมทั้งรายวิชา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนรวม
3. เกณฑ์ค่าระดับคะแนน

กำหนดค่าระดับคะแนนตามเกณฑ์ดังนี้

 - 3.1 พิจารณาตามเกณฑ์ผ่านรายวิชาตามข้อ 2 ผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ข้อ 2 จะได้รับค่าระดับคะแนน 0 หรือ F
 - 3.2 ผู้ที่ผ่านเกณฑ์ข้อ 2 จะได้รับค่าระดับคะแนนดังนี้

คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป	ได้	ก หรือ A
คะแนนร้อยละ 75-79	ได้	ข+ หรือ B+
คะแนนร้อยละ 70-74	ได้	ข หรือ B
คะแนนร้อยละ 65-69	ได้	ค+ หรือ C+
คะแนนร้อยละ 60-64	ได้	ค หรือ C
คะแนนร้อยละ 55-59	ได้	ง+ หรือ D+
คะแนนร้อยละ 50-54	ได้	ง หรือ D

ตารางกำหนดคะแนน

เลขที่ หน่วย	ชื่อหน่วย	คะแนน ราย หน่วย	น้ำหนักคะแนน					ทักษะ พิสัย
			พุทธิพิสัย				ทักษะ พิสัย	
			ความรู้- จำ	ความ เข้าใจ	การนำ ไปใช้	สูงกว่า		
1	ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ ความปลอดภัย	9	2	2	-	-	5	
2	พื้นฐานช่างงานไฟฟ้า	10	3	2	-	-	5	
3	พื้นฐานช่างงานเชื่อม	14	2	1	-	-	11	
4	พื้นฐานช่างงานประปา	9	1	1	-	-	7	
5	พื้นฐานช่างงานก่อสร้าง	14	2	2	-	-	10	
6	พื้นฐานช่างเครื่องยนต์เล็ก	14	4	4	-	-	6	
ก	คะแนนภาควิชาการ	70	14	12	-	-	44	
ข	คะแนนภาคผลงาน	20						
ค	คะแนนภาคจิตพิสัย	10						
	รวมทั้งสิ้น	100						

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก ง.
ตัวอย่างแผนการสอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผนการสอน ครั้งที่ 1
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

หัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

เรื่อง ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ

เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics) เป็นมาตรฐานหรือแบบฉบับการประพฤติปฏิบัติอันเหมาะสมที่สมาคมหรือองค์กรแต่ละวิชาชีพประมวลขึ้นให้ไว้บุคคลที่เป็นสมาชิกของวิชาชีพนั้นๆ ได้ตระหนักและยึดถือประพฤติปฏิบัติ เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรี ส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณ เกียรติฐานะ ก่อให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพและการยอมรับในบทบาทหน้าที่ พร้อมทั้งเป็นหลัก ประกันให้แก่สังคม ซึ่งผู้ประกอบการวิชาชีพจะต้องยึดมั่นและปฏิบัติตามด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบต่อที่มีต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อผลงาน และต่อวงการวิชาชีพ และผู้กระทำผิดจรรยาบรรณจะต้องได้รับโทษโดยการว่ากล่าวตักเตือน ถูกพักงาน หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้ในที่สุด

จุดประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. ระบุความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. เสนอคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ
3. กระตือรือร้นในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

เนื้อหา

1. ลักษณะของจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> ● ขั้นการสร้างแรงจูงใจ 	<p>สนทนาถึงเหตุการณ์ทั่วไปในบ้านเมืองและซักถามเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นฮีโร่ในใจของแต่ละคน พร้อมทั้งให้บอกจุดเด่นหรือความประทับใจในบุคคลเหล่านั้น</p>	<p>บอกชื่อบุคคลที่เป็นฮีโร่ในใจ พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● ขั้นการดำเนินกิจกรรม ➤ ขั้นการสร้างความรู้ความตระหนักผู้เชิงจริยธรรม 		
1. เสนอสถานการณ์ปัญหา	1. ให้นักศึกษาชมวิดีโอ เรื่อง “บุคคลตัวอย่าง” ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและประพฤติปฏิบัติตนสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ	1. ชมวิดีโอและพิจารณาถึงคุณลักษณะที่ดีของบุคคลนี้
2. กำหนดประเด็นปัญหา	2. นำการสนทนาเพื่อนำไปสู่ประเด็นปัญหา/แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ	2. วิพากษ์วิจารณ์ถึงความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ
	3. ตั้งคำถามกระตุ้นให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและกำหนดประเด็นปัญหาจากข้อมูลที่ได้รับ	3. เสนอประเด็นที่ได้จากการชมวิดีโอในหลายๆ มิติ
3. อภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกัน	4. แบ่งกลุ่มนักศึกษาเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5-6 คน และให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ โดยครูอธิบายบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน	4. เลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม
	5. เสนอประเด็นปัญหาที่ใช้ในการอภิปรายสังเกตและให้คำแนะนำในขณะที่นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้ง แจกวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้	5. ประธานกลุ่มให้สมาชิกพิจารณาปัญหาที่กำหนด/เสนอไว้แล้ว และคัดเลือกมาพิจารณา 1 ประเด็นแล้วจึงร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ หาข้อสรุปอย่างสมเหตุสมผล
	6. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม	6. ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปและให้ข้อเสนอนะที่สมเหตุสมผล

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
4. วิเคราะห์และตัดสินใจ สรุปคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ • ขั้นสรุปมโนทัศน์	7. ให้นักศึกษาสรุปและกำหนดเป็น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของจรรยาบรรณใน วิชาชีพพร้อมกัน 8. ตั้งคำถามให้นักศึกษาได้สรุปมโนทัศน์ เกี่ยวกับลักษณะและความสำคัญของ จรรยาบรรณวิชาชีพและแจกเอกสารความรู้ 9. ให้นักศึกษาทำรายงานในหัวข้อ “บุคคล ตัวอย่างในความคิดของนักศึกษา” แล้วนำมา ส่งในชั่วโมงถัดไป	7. ร่วมกันสรุปคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของ จรรยาบรรณในวิชาชีพ 8. สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับ ลักษณะและความสำคัญของ จรรยาบรรณวิชาชีพ 9. นักศึกษาทำรายงานใน หัวข้อที่กำหนด

สื่อการเรียนการสอน

1. วีดิทัศน์ เรื่อง “บุคคลตัวอย่าง”
2. เอกสารความรู้ เรื่อง “ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ”
3. แผ่นโปสเตอร์ พร้อมปากกา

การประเมินผล

1. การอภิปรายประเด็นปัญหา/ แนวคิด
2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. การสรุปมโนทัศน์

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผนการสอน ครั้งที่ 2
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

หัวข้อ แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

เรื่อง การละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ

เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

จรรยาบรรณวิชาชีพ ถือเป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่ผู้ประกอบวิชาชีพในทุกสาขาวิชา ต้องยึดถือเป็นหลักสำคัญในการประกอบอาชีพ การละเมิดจรรยาบรรณด้วยวิธีการต่างๆ โดยเฉพาะผู้มีความรู้ ความสามารถสูงจะก่อให้เกิดความเสียหายตามมาอย่างใหญ่หลวง ทั้งต่อตนเองและวงการวิชาชีพ ฉะนั้นในการประกอบวิชาชีพจึงต้องใช้ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง ตามหลักวิชาการและวิชาชีพสาขานั้นๆ ซึ่งจะสะท้อนถึงระดับความรับผิดชอบต่อในฐานะวิชาชีพชั้นสูง

จุดประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. ระบุคุณลักษณะที่เป็นจุดร่วมของจรรยาบรรณในแต่ละสาขาวิชาชีพ
2. บอกลักษณะการกระทำที่บ่งชี้ถึงการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ
3. อธิบายผลที่เกิดจากการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ
4. เสนอแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ

เนื้อหา

1. จุดร่วมของจรรยาบรรณในแต่ละสาขาวิชาชีพ
2. พฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ
3. ผลของการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>● ขั้นการสร้างแรงจูงใจ</p> <p>● ขั้นการดำเนินกิจกรรม</p> <p>➤ ขั้นการสร้างความรู้</p> <p>ตระหนักถึงจริยธรรม</p> <p>1. เสนอสถานการณ์ปัญหา</p> <p>2. กำหนดประเด็นปัญหา</p> <p>3. อภิปรายเชิงวิพากษ์ร่วมกัน</p>	<p>1. ทบทวนมโนทัศน์และความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามที่ได้เรียนรู้จากครั้งที่แล้ว</p> <p>2. นำเสนอภาพเหตุการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ประกอบวิชาชีพขาดคุณธรรม จริยธรรม หรือความรับผิดชอบต่องาน ให้นักศึกษาได้พิจารณาร่วมกัน</p> <p>1. แจกเอกสารที่เป็นข้อมูลจากหนังสือพิมพ์ให้นักศึกษาได้พิจารณาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น</p> <p>2. นำเสนอประเด็นคำถามที่เชื่อมโยงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพและผลที่เกิดขึ้น</p> <p>3. ให้นักศึกษาแยกเข้ากลุ่มย่อยตามที่ได้แบ่งปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มในช่วงที่แล้ว</p> <p>4. สังเกต ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในขณะนักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม</p> <p>5. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการระดมความคิดเห็นภายในกลุ่ม</p>	<p>1. สรุปมโนทัศน์และความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ</p> <p>2. พิจารณาภาพเหตุการณ์ความเสียหายร่วมกันและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่อย่างไร</p> <p>1. วิเคราะห์ปัญหานั้นๆ ว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด มีสาเหตุและความเป็นมาอย่างไรด้วยตนเอง</p> <p>2. พิจารณาประเด็นคำถามเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง</p> <p>3. ปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม</p> <p>4. ประธานกลุ่มให้สมาชิกพิจารณาประเด็นคำถามและร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์หาแนวทางแก้ไขอย่างสมเหตุสมผล</p> <p>5. ตัวแทนของแต่ละกลุ่มนำเสนอผลสรุปและให้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้</p>

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>4. วิเคราะห์และตัดสินใจสรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์</p> <p>● ขั้นสรุปมโนทัศน์</p>	<p>6. สรุปแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับนักศึกษาและชี้ให้เห็นถึงจุดร่วมของจรรยาบรรณที่แต่ละสาขาวิชาชีพต้องตระหนักและยึดถือในด้านความรับผิดชอบในทุกมิติ</p> <p>7. ให้นักศึกษาช่วยกันบอกถึงผลที่เกิดขึ้นจากการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ/ การขาดความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม</p> <p>8. แจกเอกสารความรู้เกี่ยวกับการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพและแบบฝึกให้นักศึกษาเขียนแผนผังความคิดสรุปมโนทัศน์ของจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเชื่อมโยงถึง 1) ลักษณะและความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) จุดร่วมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) ผลจากการละเมิดจรรยาบรรณ 4) แนวปฏิบัติที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพ</p>	<p>6. ร่วมกันสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาลงถึงจุดร่วมของจรรยาบรรณในแต่ละสาขาวิชาชีพ</p> <p>7. สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับผลของการขาดความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม</p> <p>8. เขียนแผนผังความคิดสรุปมโนทัศน์ในประเด็นที่ผู้สอนกำหนดตามแบบฝึกที่ได้รับโดยนำมาลงในชั่วโมงถัดไป</p>

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. ภาพเหตุการณ์ความเสียหายจากการขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. ข่าวจากหนังสือพิมพ์
3. เอกสารความรู้เรื่อง “การละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ”
4. แบบฝึกการเขียนแผนผังความคิดสรุปมโนทัศน์

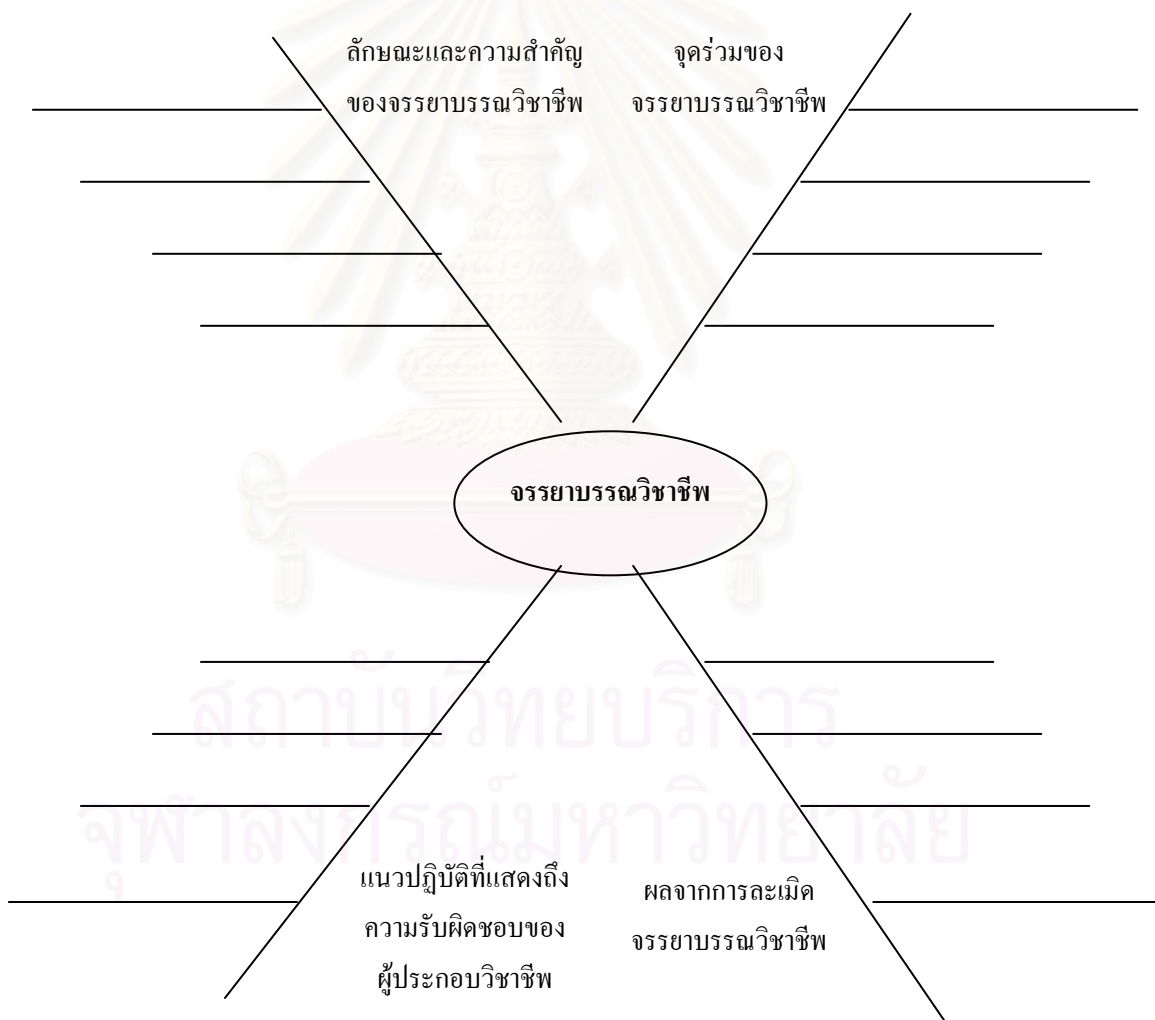
การประเมินผล

1. จากการร่วมกิจกรรมการอภิปรายในชั้นเรียน
2. จากการตอบคำถาม/ สรุปมโนทัศน์
3. จากการเขียนแผนผังความคิด

**แบบฝึกการเขียนแผนผังความคิด
สรุปมโนทัศน์แนวคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ**

คำชี้แจง

1. ให้นักศึกษาเขียนแผนผังสรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยโดยเชื่อมโยงถึง 1) ลักษณะและความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) จุดร่วมของจรรยาบรรณวิชาชีพ 3) ผลจากการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ และ 4) แนวปฏิบัติที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบวิชาชีพ
2. ขั้นตอนในการเขียน เริ่มต้นจากการศึกษาเอกสารความรู้ที่ได้เรียนรู้ในชั่วโมงที่ผ่านมา แล้วจึงเขียนสรุปมโนทัศน์ลงในแผนผังความคิดที่กำหนดให้
3. นำมาส่งในชั่วโมงถัดไป



ชื่อ.....เลขที่.....ชั้นปีที่.....สาขา.....

ตัวอย่างแผนการสอน ครั้งที่ 3
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

หัวข้อ จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง

เรื่อง ความรับผิดชอบต่อตนเอง

เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

ความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการกระทำที่แสดงออกถึงการรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงอย่างดีที่สุด มีประสิทธิภาพและทันตามกำหนดเวลา ซึ่งพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง การเข้าเรียนตรงเวลา การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา และการกำกับตนเองได้

จุดประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. ใช้เหตุผลในการพิจารณาพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
3. ยอมรับและเต็มใจเข้าร่วมโปรแกรมการกำกับตนเอง

เนื้อหา

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. แนวทางการกำกับตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>● ขั้นการสร้างแรงจูงใจ</p>	<p>1. แจกกระดาษให้นักศึกษาได้สำรวจพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ใน 2 ประเด็นคือ 1) จุดบกพร่องที่ควรแก้ไขตนเองเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) จุดเด่นที่น่าพึงพอใจของตนเอง</p> <p>2. ให้เขียนแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองตามที่ระบุ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้จริง</p> <p>3. สุ่มนักศึกษาให้นำเสนอผลการสังเกต/พิจารณาตนเองให้เพื่อนในห้องได้ร่วมพิจารณา</p>	<p>1. พิจารณาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ใน 2 ประเด็นตามที่กำหนด</p> <p>2. เขียนแนวทางแก้ไขจุดบกพร่องของตนเอง</p> <p>3. นำเสนอผลการสังเกต/พิจารณาตนเอง</p>
<p>● ขั้นการดำเนินกิจกรรม</p> <p>➤ ขั้นการสร้างพลังความเป็นเลิศทางด้านความรับผิดชอบ</p> <p>1. สร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบ</p>	<p>1. อธิบายเพิ่มเติมถึงสิ่งที่นักศึกษานำเสนอและโยงสู่การปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ โดยให้นักศึกษาช่วยกันสรุปจุดบกพร่องของแต่ละคนที่น่าเสนอและเขียนสรุปเป็นข้อๆ บนกระดาน พร้อมทั้งวิธีการแก้ไข</p> <p>2. กระตุ้นให้นักศึกษาย้อนระลึกถึงภาพเหตุการณ์ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้ประกอบวิชาชีพขาดความรับผิดชอบ ที่ได้เรียนไปในชั่วโมงที่แล้ว และย้ำถึงความจำเป็นในการปฏิบัติตนของนักศึกษาที่ต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ทั้งนี้ เพื่อสร้างจิตสำนึกความรับผิดชอบในการปรับพฤติกรรมของตนเอง</p>	<p>1. ช่วยกันบอกถึงจุดบกพร่องของเพื่อนๆ แต่ละคน และหาวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมร่วมกัน นอกเหนือจากที่เพื่อนๆ นำเสนอ</p> <p>2. ย้อนระลึกถึงภาพเหตุการณ์ตามที่ได้เรียนมาแล้วในชั่วโมงที่ผ่านมา และร่วมกันสรุปเพิ่มเติม</p>

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
2. เสนอหลักการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง	3. แจกเอกสารความรู้ เรื่องความรับผิดชอบ ต่อตนเอง ได้ศึกษาเป็นรายบุคคล เพื่อให้เห็นถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในขอบเขตของนักศึกษา	3. ศึกษาเอกสารความรู้เป็นรายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจ และให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
3. เชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้และความสำนึกเชิงจริยธรรมสู่การปฏิบัติ	4. ตั้งคำถามนำ ให้นักศึกษาช่วยกันอธิบาย และสรุปถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง และพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง 5. บรรยายเพิ่มเติมถึงแนวทางการกำกับตนเอง เพื่อปรับพฤติกรรมของนักศึกษาสู่เป้าหมายของความรับผิดชอบต่อตนเอง	4. ร่วมกันสรุปถึงคุณลักษณะ และพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง 5. สนทนาซักถามในประเด็นที่สงสัย
4. สรุปมโนทัศน์ของความรับผิดชอบต่อในมิติของ จรรยาบรรณวิชาชีพ	6. กระตุ้นให้นักศึกษาพิจารณาถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบต่อตนเอง และเชื่อมโยงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ แล้วจึงให้แต่ละคนศึกษาแบบบันทึกตนเอง เพื่อบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ในช่วงเวลาที่อยู่ในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน โดยผู้สอนอธิบายเพิ่มเติม	6. เชื่อมโยงและอภิปรายร่วมกันในประเด็นดังกล่าว พร้อมทั้ง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแบบบันทึกตนเอง
• ขั้นสรุปมโนทัศน์	7. เปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัยในเนื้อหาวิชาและวิธีการทำแบบบันทึกตนเอง แล้วจึงนำเสนอแผนผังความคิดสรุปมโนทัศน์เรื่องการสอน 8. ตั้งคำถามให้นักศึกษาช่วยกันสรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเอง และเชื่อมโยงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ แล้วจึงให้ทำแบบบันทึกตนเอง โดยนำกลับมาส่งในชั่วโมงถัดไป	7. ซักถามข้อสงสัยเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนและทำแบบบันทึกตนเองเพื่อนำกลับมาส่งในครั้งหน้า 8. สรุปมโนทัศน์เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเอง และเชื่อมโยงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ พร้อมทั้ง ทำแบบบันทึกตนเอง

สื่อการเรียนการสอน

1. แบบบันทึกตนเอง (self-recording)
2. แผ่นใสสรุปมโนทัศน์ของความรับผิดชอบต่อตนเอง
3. เอกสารความรู้เรื่อง “ความรับผิดชอบต่อตนเอง”
4. แบบสำรวจพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง

การประเมินผล

1. จากการมีส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
2. จากการตอบคำถามในประเด็นต่างๆ
3. จากการทำแบบบันทึกตนเอง



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสำรวจพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง

คำชี้แจง ให้นักศึกษาสำรวจพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ในประเด็นต่อไปนี้คือ

1. จุดเด่นที่น่าพึงพอใจของตนเองที่แสดงถึงความรับผิดชอบ

1.
2.
3.
4.
5.
6.

2. จุดบกพร่องที่ควรแก้ไขของตนเองเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1.
2.
3.
4.
5.
6.

3. แนวทางการแก้ไขจุดบกพร่องของตนเองตามที่ระบุในข้อ 1

1.
2.
3.
4.
5.
6.

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้นปีที่.....สาขา.....

งานที่ต้องปฏิบัติในวันนี้

ชื่อ.....เลขที่.....วันที่.....

เวลา	งานที่ต้องปฏิบัติ
09:00 น.
10:00 น.
11:00 น.
12:00 น.
13:00 น.
14:00 น.
15:00 น.

แบบบันทึกพฤติกรรมตนเอง

ชื่อ.....เลขที่.....วันที่.....

พฤติกรรม **ความรับผิดชอบตนเอง**

- **ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่** → ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ที่มีอยู่ด้วยความเต็มใจ และสุดความสามารถ
- **เข้าเรียนตรงเวลา** → เข้าเรียนในรายวิชาต่างๆ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ตรงตามเวลาที่กำหนด รวมทั้ง อยู่ร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามกำหนดเวลา
- **ทำงานที่ได้รับมอบหมาย** → ปฏิบัติงานที่เป็นภาระหน้าที่ ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ครบถ้วน และสามารถแก้ปัญหาจนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- **ควบคุมตนเองได้** → ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ตามหน้าที่ ไม่คล้อยตามสิ่งยั่วยุที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง

คำชี้แจง ให้นักศึกษabanบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ตามเวลาและขอบเขตของพฤติกรรมที่กำหนด โดยใส่เครื่องหมาย ✓ = ปฏิบัติ และ x = ไม่ปฏิบัติ พร้อมทั้งระบุรายละเอียด

เวลา	พฤติกรรมความรับผิดชอบ			
	ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่	เข้าเรียนตรงเวลา	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย	ควบคุมตนเองได้
09:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
10:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
11:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
12:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
13:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....

เวลา	พฤติกรรมความรับผิดชอบ			
	ปฏิบัติตาม ตามบทบาทหน้าที่	เข้าเรียน ตรงเวลา	ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	ควบคุมตนเองได้
14:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
15:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
16:00 น. อย่างไร..... เวลา..... งานอะไร..... อย่างไร.....
สรุป				
เป้าหมาย ที่กำหนด				
สรุป ผลรวม (เทียบกับ เป้าหมาย)				
เป้าหมาย ครั้งต่อไป				

..... ลงชื่อนักศึกษา

..... ลงชื่อผู้สอน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสรุปรูปการบันทึกพฤติกรรมตนเอง

ชื่อ.....เลขที่.....วันที่..... ถึง วันที่.....

พฤติกรรม **ความรับผิดชอบต่อตนเอง**

คำชี้แจง ให้นักศึกษาสรุปผลการบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ตามเวลาและขอบเขตของพฤติกรรมที่กำหนด โดยระบุจำนวนครั้งที่ปฏิบัติ หรือ ใส่เครื่องหมาย และจำนวนครั้งที่ไม่ปฏิบัติ หรือ ใส่เครื่องหมาย X

เวลา	พฤติกรรมความรับผิดชอบ			
	ปฏิบัติตามตามบทบาทหน้าที่ (จำนวนครั้ง)	เข้าเรียนตรงเวลา (จำนวนครั้ง)	ทำงานที่ได้รับมอบหมาย (จำนวนครั้ง)	ควบคุมตนเองได้ (จำนวนครั้ง)
09:00 น.				
10:00 น.				
11:00 น.				
12:00 น.				
13:00 น.				
14:00 น.				
15:00 น.				
สรุป				
เป้าหมายที่กำหนด				
สรุปผลรวม (เทียบกับเป้าหมาย)				
เป้าหมายครั้งต่อไป				

..... ลงชื่อนักศึกษา

..... ลงชื่อผู้สอน

ตัวอย่างแผนการสอน ครั้งที่ 4 และ 5
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

หัวข้อ จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง

เรื่อง กระบวนการกำกับตนเอง

เวลา 6 คาบ

สาระสำคัญ

การกำกับตนเอง (Self-regulation) เป็นทักษะความสามารถของแต่ละบุคคล ในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง การสร้างแรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการกำกับตนเองคือ การกำหนดเป้าหมาย และการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการย่อย 3 กระบวนการคือ การสังเกตตนเอง การตัดสินตนเอง และการแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับพฤติกรรมของตนเอง และปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

จุดประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเอง
2. ปฏิบัติตนตามแผนการกำกับตนเองเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ
3. ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหา

1. กระบวนการย่อยที่ใช้ในการกำกับตนเอง
2. ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ใช้ในการกำกับตนเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>● ขั้นการสร้างแรงจูงใจ</p>	<p>1. ให้นักศึกษาส่งแบบบันทึกตนเองที่ได้ทำในช่วง 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา และสนทนาซักถามเพิ่มเติมถึงปัญหาในการปฏิบัติ รวมทั้ง ผลการบันทึกพฤติกรรมตนเองตามขอบเขตของพฤติกรรมความรับผิดชอบ</p> <p>2. คัดเลือกผลการบันทึกตนเองของนักศึกษาบางคนที่สามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายและให้รางวัลเพื่อเป็นตัวอย่าง</p>	<p>1. ส่งแบบบันทึกตนเองและสนทนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม</p> <p>2. ร่วมพิจารณาผลการบันทึกตนเองของเพื่อนนักศึกษาและร่วมแสดงความยินดี</p>
<p>● ขั้นการดำเนินกิจกรรม</p> <p>➤ ขั้นการฝึกปฏิบัติที่เน้นความรับผิดชอบต่อพื้นฐาน</p> <p>1. สำรวจความต้องการพัฒนาตนเอง</p>	<p>1. อธิบายถึงกระบวนการที่ใช้ในการกำกับตนเอง ทั้ง 3 กระบวนการย่อย และขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้กำกับตนเอง</p> <p>2. แจกแบบบันทึกตนเองคืนให้นักศึกษาได้พิจารณาเพื่อวางแผนการกำกับตนเอง</p>	<p>1. ทำความเข้าใจถึงกระบวนการและขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อใช้กำกับตนเอง</p> <p>2. พิจารณาแบบบันทึกตนเองอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อวางแผนการกำกับตนเอง</p>
<p>2. กำหนดเป้าหมายและวางแผนการปฏิบัติ</p>	<p>3. วิเคราะห์เป้าหมายของการกำกับตนเองตามขอบเขตพฤติกรรมความรับผิดชอบให้ชัดเจน แล้วจึงระบุเป้าหมาย กำหนดแผนการปฏิบัติงานกำกับตนเอง และวิธีการติดตามผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยเขียนประเด็นต่างๆ ลงในแบบฟอร์มที่กำหนดให้</p>	<p>3. วางแผนการปฏิบัติงานกำกับตนเองตามขั้นตอน พร้อมทั้งบันทึกลงในแบบฟอร์ม</p>
<p>3. นำแผนลงสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง</p>	<p>4. ปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเองตามแผนการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดขึ้นและบันทึกผลการปฏิบัติให้ชัดเจน</p>	<p>4. ปฏิบัติตามแผนการปฏิบัติงานที่กำหนดและจดบันทึกอย่างเป็นระบบ</p>

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>4. ประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการ</p> <p>➤ ขั้นการสะท้อนการรู้คิด ทางจรรยาบรรณวิชาชีพ</p> <p>1. นำเสนอผลการพัฒนาตนเองและแสดงผลงานของตนเองเป็นรายบุคคล</p> <p>2. ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์</p> <p>3. สรุปข้อความรู้ที่ได้จากประสบการณ์การฝึกปฏิบัติและเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง</p> <p>● ขั้นสรุปมโนทัศน์</p>	<p>5. ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมประเมินผลการทำงานกับตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะๆ ได้แก่ เพื่อน ผู้สอนที่นักศึกษาเลือกให้เป็นผู้ประเมิน และนักศึกษาระเมินตนเอง โดยแบ่งช่วงเวลาในการประเมินเป็น 4 ช่วง</p> <p>6. ให้นักศึกษานำเสนอผลการประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเองที่ได้กำหนดขึ้น ในช่วงที่ 1</p> <p>7. ให้นักศึกษาอภิปรายถึงปัญหาในการปฏิบัติตามแผนการกำกับตนเองและแนวทางแก้ไข</p> <p>8. สรุปแนวทางแก้ไขที่สามารถนำไปปรับใช้ในกระบวนการกำกับตนเองในระยะเวลาต่อไป</p> <p>9. สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการกำกับตนเองและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ใช้ในการกำกับตนเอง</p>	<p>5. ประเมินผลการปฏิบัติด้วยตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะๆ โดยบันทึกผลลงในแบบประเมิน</p> <p>6. นำเสนอผลการประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเอง ในช่วงที่ 1 กับเป้าหมายที่กำหนด</p> <p>7. อภิปรายถึงปัญหาในการปฏิบัติตามแผนการกำกับตนเองและร่วมกันหาแนวทางแก้ไข</p> <p>8. สรุปแนวทางแก้ไขที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริง</p> <p>9. ร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการกำกับตนเองและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่ใช้ในการกำกับตนเอง</p>

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. แบบบันทึกกระบวนการกำกับตนเอง ประกอบด้วย
 - 1.1 การกำหนดเป้าหมายการกำกับตนเอง
 - 1.2 แผนการกำกับตนเองและการประเมินผลการปฏิบัติ
 - 1.3 แบบการทำสัญญากับตนเอง
 - 1.4 แบบบันทึกการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
 - 1.5 แบบสะท้อนผลการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง

- 1.6 แบบประเมินตนเองจากการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
- 1.7 แบบประเมินผลจากการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. เอกสารความรู้เรื่อง “กระบวนการกำกับตนเอง”

การประเมินผล

1. จากการปฏิบัติตามแผนการกำกับตนเอง
2. จากการตอบคำถามในประเด็นต่างๆ



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดเป้าหมายการกำกับตนเอง (พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง)

ชื่อ..... เลขที่..... วันที่.....

พฤติกรรม ความรับผิดชอบ	เรียงลำดับพฤติกรรม ที่ต้องการพัฒนา (จากมากไปหาน้อย)	จะพัฒนาพฤติกรรมอย่างไร (ยุทธศาสตร์การเรียนรู้)	เป้าหมาย ของการพัฒนาตนเอง	วิธีการให้แรงเสริม ตนเอง	ผู้ที่มีส่วน ในการประเมินผลการปฏิบัติ
ปฏิบัติตน ตามบทบาทหน้าที่	1..... 2..... 3.....
เข้าเรียนตรงเวลา	1..... 2..... 3.....
ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	1..... 2..... 3.....
ควบคุมตนเองได้	1..... 2..... 3.....

- ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ → ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ที่มีอยู่ด้วยความเต็มใจ และสุดความสามารถ
- เข้าเรียนตรงเวลา → เข้าเรียนในรายวิชาต่างๆ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติได้ตรงตามเวลาที่กำหนด รวมทั้ง อยู่ร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามกำหนดเวลา
- ทำงานที่ได้รับมอบหมาย → ปฏิบัติงานที่เป็นภาระหน้าที่ ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ครบถ้วน และสามารถแก้ปัญหา จนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- ควบคุมตนเองได้ → ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ตามหน้าที่ ไม่คล้อยตามสิ่งยั่วยุที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง

แผนการกำกับตนเองและการประเมินผลการปฏิบัติ
(พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง)

ชื่อ.....เลขที่.....วันที่.....

พฤติกรรม ความรับผิดชอบ	แผนการกำกับตนเอง (ช่วงเวลา)	แผนการประเมินผลการปฏิบัติ			
		ระยะเวลา (วัน เดือน ปี)			
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 4
ปฏิบัติตน ตามบทบาทหน้าที่
เข้าเรียนตรงเวลา
ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย
ควบคุมตนเองได้

- ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ → ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ที่มีอยู่ด้วยความเต็มใจ และ
สูงสุดความสามารถ
- เข้าเรียนตรงเวลา → เข้าเรียนในรายวิชาต่างๆ ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติได้ตรงตามเวลาที่กำหนด
รวมทั้ง อยู่ร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามกำหนดเวลา
- ทำงานที่ได้รับมอบหมาย → ปฏิบัติงานที่เป็นภาระหน้าที่ ทั้งในและนอกห้องเรียนได้ครบถ้วน และ
สามารถแก้ปัญหา จนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์
- ควบคุมตนเองได้ → ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมตามหน้าที่ ไม่คล้อยตามสิ่งยั่วยู่ที่จะ
ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง

แบบการทำสัญญากับตนเอง
(พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง)

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้นปี.....สาขาวิชา.....
วันที่เริ่มปฏิบัติตามสัญญา.....

❖ เป้าหมายการพัฒนาตนเอง:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

❖ วิธีการพัฒนา:

ยุทธศาสตร์การเรียนรู้

ช่วงระยะเวลา

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

❖ พฤติกรรม/ ผลการกระทำที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามสัญญา:

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

❖ วิธีการให้แรงเสริมตนเองเมื่อปฏิบัติตามสัญญา:

.....
.....
.....

❖ วิธีการลงโทษในกรณีที่ไม่ปฏิบัติตามสัญญา:

.....
.....
.....

นักศึกษาลงนามให้สัญญา

ลงนาม

(พยาน)

ลงชื่อ.....นักศึกษา

(

)

(

)

ลงนาม

(พยาน)

(

)

วันที่ทำสัญญา.....

แบบบันทึกการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
(พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง)

แผนที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้นปี.....สาขาวิชา.....

วันที่เริ่มปฏิบัติตามสัญญา.....

การปฏิบัติ ตามสัญญา	ช่วงระยะเวลา						ผลที่ได้รับ
	เดือน.....			เดือน.....			
	วันที่	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	วันที่	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
➤ ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่ - ทำงานและเข้าร่วม กิจกรรม ต่างๆ ตาม หน้าที่ที่มีอยู่ด้วย ความเต็มใจ และสุด ความ สามารถ
รวมจำนวนครั้ง							
➤ เข้าเรียนตรง เวลา - เข้าเรียนในรายวิชา ต่างๆ ทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติได้ตรงตาม เวลาที่กำหนด รวมทั้ง อยู่ร่วมปฏิบัติ กิจกรรมจนครบตาม กำหนดเวลา
รวมจำนวนครั้ง							
➤ ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย - ปฏิบัติงานที่เป็น ภาระหน้าที่ ทั้งใน และนอกห้องเรียนได้ ครบ ถ้วน และ สามารถแก้ ปัญหา จนงานสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์
รวมจำนวนครั้ง							

แบบสะท้อนผลการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
(พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง)

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้นปี.....สาขาวิชา.....
วันที่รายงาน.....

- ❖ การปฏิบัติตามสัญญา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด มีพฤติกรรมใดที่ต้องการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น
.....
.....
.....
- ❖ วิธีการใดที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองมากที่สุด
.....
.....
.....
- ❖ นักศึกษาเรียนรู้อะไรบ้าง จากการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเองด้วยการทำสัญญากับตนเอง
.....
.....
.....
- ❖ นักศึกษาคิดว่า จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับในการทำกิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตจริงได้หรือไม่ อย่างไร
.....
.....
.....
- ❖ ความคิดเห็นเพิ่มเติม
.....
.....
.....

แบบประเมินตนเอง จากการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
(พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง)

ครั้งที่.....

ชื่อ.....เลขที่.....วันที่ประเมิน.....เวลา.....

จากการทำสัญญากับตนเอง ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติตามสัญญาและสามารถประเมินตนเองได้ผลดังนี้
(ทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับผลการปฏิบัติ)

● ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่

ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ ที่มีอยู่ด้วยความเต็มใจ และสุดความสามารถ				
---	--	--	--	--	----------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้ คิดเป็นกึ่งเปอร์เซ็นต์? 0-25% 26-50% 51-75% 76-100% ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● เข้าเรียนตรงเวลา

เข้าเรียนในรายวิชาต่างๆ ทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติได้ตรงตามเวลาที่กำหนด รวมทั้ง อยู่ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามกำหนดเวลา				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้? 3 หรือ > 2 1 0 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● ทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ปฏิบัติงานที่เป็นภาระหน้าที่ ทั้งในและนอก ห้องเรียนได้ครบถ้วน และสามารถแก้ปัญหา จนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้? 3 หรือ > 2 1 0 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● ควบคุมตนเองได้

ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ตามหน้าที่ ไม่ คล้อยตามสิ่งยั่วยู่ที่จะก่อให้เกิดความ เสียหายต่อตนเอง				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้ คิดเป็นกึ่งเปอร์เซ็นต์? 0-25% 26-50% 51-75% 76-100% ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

แบบประเมินตนเอง จากการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง
โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง (พฤติกรรมความรับผิดชอบตนเอง)

ครั้งที่.....

ชื่อ.....สถานะของผู้ประเมิน.....

วันที่ประเมิน.....เวลา.....

จากการทำสัญญากับตนเอง สามารถประเมินผลได้ผลดังนี้ (ทำเครื่องหมาย X ลงในช่องที่ตรงกับผลการปฏิบัติ)

● ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่

ทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ ที่มีอยู่ด้วยความเต็มใจ และสุดความสามารถ				
---	--	--	--	--	----------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้ คิดเป็นกิโลเปอร์เซ็นต์? 0-25% 26-50% 51-75% 76-100% ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● เข้าเรียนตรงเวลา

เข้าเรียนในรายวิชาต่างๆ ทั้งทฤษฎีและ ปฏิบัติได้ตรงตามเวลาที่กำหนด รวมทั้ง อยู่ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบตามกำหนดเวลา				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้? 3 หรือ > 2 1 0 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● ทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ปฏิบัติงานที่เป็นภาระหน้าที่ ทั้งในและนอก ห้องเรียนได้ครบถ้วน และสามารถแก้ปัญหา จนงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้? 3 หรือ > 2 1 0 ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

● ควบคุมตนเองได้

ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม ตามหน้าที่ ไม่ คล้อยตามสิ่งยั่วยู่ที่จะก่อให้เกิดความ เสียหายต่อตนเอง				
--	--	--	--	--	-------------------------

จำนวนครั้งที่ปฏิบัติได้ คิดเป็นกิโลเปอร์เซ็นต์? 0-25% 26-50% 51-75% 76-100% ความคิดเห็นเพิ่มเติม

เป็นไปตามเป้าหมาย ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจาก.....
วิธีการแก้ไข.....

ตัวอย่างแผนการสอน ครั้งที่ 6
จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

หัวข้อ จรรยาบรรณวิชาชีพต่อตนเอง

เรื่อง การปฏิบัติตนในกรอบของคุณธรรม จริยธรรม

เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

คุณธรรม (moral) เป็นสภาพคุณงาม ความดี ที่ครอบคลุมถึงคุณลักษณะ ลักษณะนิสัย ความมุ่งมั่น ตั้งใจ และการตัดสินใจ ส่วนจริยธรรม (ethics) เป็นธรรมะที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม หรือ ข้อกำหนดที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อคุณธรรม ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติตนตามกรอบของคุณธรรมจริยธรรม ต้องมีการกระทำที่แสดงออกถึงความถูกต้อง ดีงาม เหมาะสม สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของสังคมและจรรยาบรรณวิชาชีพ อันสะท้อนถึงคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม

จุดประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักทางคุณธรรมจริยธรรม
2. ปฏิบัติตนตามระเบียบของสถานศึกษาและกฎเกณฑ์ของสังคม
3. ฝึกฝนตนเองให้ประพฤติตนเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม

เนื้อหา

1. ลักษณะของคุณธรรม จริยธรรม
2. การปฏิบัติตนตามหลักอริยมรรค และไตรสิกขา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>● ขั้นการสร้างแรงจูงใจ</p>	<p>1. นำภาพพระภิกษุสงฆ์ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม เช่น หลวงปู่มั่นภูริทัตโต และ หลวงตามหาบัว พระธรรมปิฎก มาให้นักศึกษาพิจารณาและเล่าถึงประวัติย่อๆ พร้อมทั้ง ยกคำสอนของท่านอาจารย์ ที่กล่าวถึงการยึดธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต มาเล่าให้นักศึกษาฟัง และให้อภิปรายซักถามเพิ่มเติม</p> <p>2. ให้นักศึกษาได้ฝึกอานาปานสติภาวนา โดยกำหนดลมหายใจ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที เพื่อการควบคุมจิตใจตนเอง และตั้งใจแน่วแน่ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบให้สำเร็จผล</p>	<p>1. พิจารณาภาพพระภิกษุสงฆ์และฟังประวัติของพระอาจารย์แต่ละท่าน แล้วร่วมอภิปรายซักถามถึงคำสอนที่ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต</p> <p>2. ฝึกอานาปานสติภาวนา ในเวลาที่กำหนด</p>
<p>● ขั้นการดำเนินกิจกรรม</p> <p>➤ ขั้นการกำหนดคุณลักษณะ</p> <p>ความรับผิดชอบส่วนตน</p> <p>1. ย้อนคิดวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความรับผิดชอบในมิติต่างๆ</p>	<p>1. บรรยายนำถึงลักษณะของคุณธรรมจริยธรรม และ โครงสร้างของจริยธรรม รวมทั้ง หลักธรรมอริยมรรคและไตรสิกขา ที่เป็นหลักปฏิบัติ เพื่อจะช่วยนำชีวิตไปสู่จุดหมายตามแนวธรรม</p> <p>2. สนทนา ซักถามถึงการปรับปรุงตนเองตามแนวทางแก้ไข/ กระบวนการกำกับตนเองที่ได้สรุปในชั่วโมงที่แล้ว</p>	<p>1. ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมอริยมรรคและไตรสิกขา และผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักทางคุณธรรมจริยธรรม</p> <p>2. อภิปรายร่วมกันถึง การปรับปรุงตนเองตามแนวทางแก้ไข/ กระบวนการกำกับตนเอง</p>

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนการสอน	
	ผู้สอน	นักศึกษา
<p>2. สร้างกลุ่มพฤติกรรม ความรับผิดชอบที่เป็น เป้าหมายของตน</p> <p>3. ปฏิบัติตามพฤติกรรม ความรับผิดชอบเป้าหมายที่ กำหนดขึ้นในชีวิตประจำวัน อย่างต่อเนื่อง</p> <p>● ขั้นสรุปมโนทัศน์</p>	<p>3. ให้นักศึกษากำหนดพฤติกรรมที่แสดงถึง ความรับผิดชอบต่อตนเองที่เป็นเป้าหมายใน การพัฒนา โดยพิจารณาจากผลการประเมิน ตนเองจากการปฏิบัติตามสัญญากับตนเอง</p> <p>4. เน้นย้ำให้นักศึกษาปฏิบัติตามพฤติกรรม ความรับผิดชอบเป้าหมายที่ตนเองกำหนดขึ้น อย่างต่อเนื่อง โดยจะมีอาจารย์สังเกต พฤติกรรมของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องเช่นกัน</p> <p>5. สรุปให้เห็นถึงความสำคัญของการปฏิบัติ ตนตามหลักทางคุณธรรมจริยธรรม และ กฎระเบียบของสถานศึกษาและสังคม ที่ไม่มี ใครสามารถกำหนดหรือสร้างให้เกิดขึ้นได้ นอกจากตัวของนักศึกษาเองที่ต้องสร้างขึ้น จากภายในจิตสำนึกของตนเอง</p>	<p>3. กำหนดพฤติกรรมที่เป็น เป้าหมายในการพัฒนา ความรับผิดชอบต่อตนเองที่ สามารถปฏิบัติได้</p> <p>4. ปฏิบัติตามพฤติกรรม ความรับผิดชอบเป้าหมายที่ ตนเองกำหนดขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง</p> <p>5. ร่วมแสดงความคิดเห็น และสรุปแนวคิดเพิ่มเติม</p>

สื่อการเรียนการสอน

1. ภาพพระภิกษุสงฆ์ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม
2. คำสอนของพระสงฆ์ที่เคร่งในการปฏิบัติธรรม
3. เอกสารความรู้เรื่อง “การปฏิบัติตนในกรอบของคุณธรรมจริยธรรม”

การประเมินผล

1. จากการใช้ส่วนร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
2. จากคำตอบคำถามในประเด็นต่างๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำสอนของพระสงฆ์ที่เคร่งในการปฏิบัติธรรม

❖ หลวงปู่มั่น ฐิริทัตโต

กล่าวถึงศีล ไว้ดังนี้คือ

ศีล คือ รั้วกันความเบียดเบียน และทำลายสมบัติร่างกายและจิตใจของกันและกัน

ศีล คือ พี่ขแห่งความดีอันยอดเยี่ยมที่ควรมีประจำชาติมนุษย์ ไม่ปล่อยให้สูญหายไป เพราะมนุษย์ไม่มีศีลเป็นรั้วกันเป็นเครื่องประดับตัว จะไม่มีที่ให้ชุกห้วนอนหลับสนิทได้โดยปลอดภัย แม้โลกเจริญด้วยวัตถุจนกองสูงเท่าพระอาทิตย์ แต่ความลุ่มร้อนแผดเผาจะทวีคูณยิ่งกว่าพระอาทิตย์ ถ้ามัวคิดว่าวัตถุมีค่ามากกว่าศีล ศีลธรรมเป็นเพียงสมบัติของมนุษย์ พระพุทธเจ้า ผู้ค้นพบ และนำมาประดับโลกที่กำลังมือมืดให้สว่างไสว รมเย็นด้วยอำนาจศีลธรรม เป็นเครื่องปิดเป้าความคิดของมนุษย์มีกิเลสผลิตอะไรออกมาทำให้โลกร้อนจะบรรล้วยอยู่แล้ว ยิ่งปล่อยให้ความคิดตามอำนาจโดยไม่มีศีลธรรมช่วยเป็นยาชโลมไว้บ้างจะผลิตยักษใหญ่ทรงพิษขึ้นมา กว้านกินมนุษย์ จนไม่มีอะไรเหลืออยู่บ้างเลย ความคิดของคนสิ้นกิเลสที่ทรงคุณอย่างสูง คือพระพุทธเจ้า มีผลให้โลกได้รับความร่มเย็น ชาบซึ่งกับความคิดที่เป็นกิเลส มีผลให้ตนเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อนจนคาดไม่ถึง ผิดกันอยู่มาก ควรหาทางแก้ไขผ่อนหนักให้เบาลงบ้าง ก่อนจะหมดหนทางแก้ ศีลจึงเป็นเสมือนยาปราบโรคทั้งโรคระบาดและเรื้อรัง

อานิสงส์ของศีล 5 เมื่อรักษาได้ คือ

1. ทำให้อายุยืน ปราศจากโรคภัยเบียดเบียน
2. ทรัพย์สินสมบัติที่อยู่ในความปกครอง มีความปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายมาราวิ เบียดเบียนราวิ
3. ระหว่างลูก หลาน สามี ภริยา อยู่ด้วยกันเป็นผาสูก ไม่มีผู้คอยลวงล้า ต่างครองกันอยู่ด้วยความ เป็นสุข
4. พุทธอะไรเป็นผู้เคารพนับถือ คำพูดมีเสน่ห์เป็นที่จับใจ ไพเราะด้วยสัตย์ ด้วยศีล
5. เป็นผู้มั่งคั่งปัญญาดีและเฉลียวฉลาด ไม่หวั่นหน้าพะวงหลัง จับโน้นชนนี้ เหมือนคนบ้าคนบอบหา สติไม่ได้

ผู้มีศีลเป็นผู้ปลุกและส่งเสริมสุขบนหัวใจคนและสัตว์ทั่วโลก ให้มีแต่ความอบอุ่นใจ ไม่เป็นที่ระแวง สงสัย ผู้ไม่มีศีลเป็นผู้ทำลายหัวใจคนและสัตว์ ให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า

(ที่มา: พระอาจารย์มั่น ฐิริทัตโตเถระ. **คนดีมีศีลธรรม**. ในหนังสือ ทาน ศีล ภาวนา. กรุงเทพฯ:

เค.พี.พรินตัง, 2542: 7)

❖ พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน)

พระอาจารย์ได้แสดงธรรม ไว้ดังนี้คือ

คำว่า ชาวพุทธ ต้องมีพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีติดอยู่ในใจ มีสติระลึกบุญ ระลึก รู้บาปอยู่เสมอ ระวังตัวเสมอ เรียกว่าชาวพุทธ ถ้าไม่ระลึกถึงบุญถึงบาปแล้ว ก็ไม่เรียกว่าชาวพุทธ พุทโธ แปลว่า ความรู้สึกตัว ในฐานะของพวกเรา มีสติรู้สึกตัวเสมอ ไปที่ไหนอย่าลืมพุทโธ ธัมโม หรือ สังฆโม ติดใจไปเสมอ คนนั้นไม่ค่อยลืมตัวง่าย ๆ การทำบาปถึงแม้จะมีตามวิสัยของปุถุชน ก็ไม่มากเหมือนคนไม่มีศาสนา คนไม่มีศาสนานั้นกำเต็มมือเลย ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตามมือๆ ไฟก็เต็มหัวอกทันที ต่างกันกับคนที่มีความศรัทธา เราจึงต้องให้มีศาสนาเป็นเครื่องระลึกยึดไว้เสมอ

หลักใจเป็นสำคัญ หลักใจคือ ศีลธรรม ต้องมีธรรมกำกับใจของเรา อย่าลืมเนื้อลืมหัด เราเกิดมานี้เกิด มาด้วยอำนาจแห่งบุญแห่งกรรม กรรมดีกรรมชั่วพาให้เกิด จำแนกแจกสัตว์ให้เป็นประเภทต่างๆ กัน ประณีตเลว ทรมาน สูงต่ำ ความโง่ความฉลาด เป็นไปเพราะอำนาจแห่งกรรมด้วยกัน เมื่อเราเชื่อกรรมแล้วเราก็เลือกเฟ้น กรรมที่ดีมาทำ กรรมที่ชั่วให้ปัดเป่าออกไปเสมอ เรียกว่าผู้เชื่อศาสนาแล้วบำเพ็ญตนอยู่ด้วยธรรม

พระพุทธเจ้าแสดงว่า บาบมีจริง บุญมีจริง นรกที่จริง สวรรค์มีจริง พรหมโลกมีจริง นิพพานมีจริง เปอตี เตวบุตร เทวดามีจริง พวกรักษ์ พวกรักร พวกรูปร่างแห่งทิพย์ซึ่งเป็นธรรมชาติที่ชั่วช้าลามกแทรกกันไปมีจริง เหมือนมนุษย์เรามีทั้งคนดีคนชั่ว สัตว์ดีสัตว์ชั่ว นี่คือพระโอวาทที่พระองค์ทรงแสดงตั้งแต่วันตรัสรู้แล้ว รู้แจ้งแทงทะลุในสิ่งเหล่านี้ และนอกจากรู้แจ้ง แสงทะลุกิเลสทั้งหลายขาดสะบั้นออกจากพระทัยเรียบร้อยแล้ว ความรู้แจ้งเป็นธรรมในสภาวะธรรมทั้งภายในภายนอกในได้กระจ่างขึ้นในพระทัยของพระพุทธเจ้า จึงได้นำธรรมเหล่านี้มาสอนโลก

นับตั้งแต่บาบมีจริง บุญมีจริง นรก สวรรค์ มีจริงเป็นขั้นๆ เป็นตอนๆ พระพุทธเจ้าแสดงไว้โดยถูกต้อง นี้เรียกว่า สวากขาตธรรม ที่ตรัสไว้ชอบแล้ว ไม่มีมีความคลาดเคลื่อน ไม่มีผิดมีพลาด คือ สวากขาตธรรมที่ตรัสไว้ชอบแล้ว ด้วยความรู้แจ้งเห็นจริงตามสิ่งที่มีทั้งหลาย เราเป็นชาวพุทธกรุณาให้ฟังให้ยึดธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นหลักใจ อย่าให้กิเลสมันแทรกแซงมันสวมรอย มันเหยียบย่ำเข้ามาว่าสิ่งเหล่านี้ไม่มี ว่านรกไม่มี สวรรค์ไม่มี บาบไม่มี บุญไม่มี

นี่เป็นเรื่องของกิเลส ถ้าจอมปลอมที่ปิดกั้นจิตใจของสัตว์โลกไว้ สิ่งที่มีมันบอกว่าไม่มี แต่สิ่งที่ไม่มัน บอกว่ามี สิ่งที่มีมันบอกว่าดี สิ่งที่ดีมันบอกว่าชั่ว เหล่านี้ล้วนแล้วแต่สิ่งจอมปลอมทั้งหลายแทรกกับธรรมของจริงแห่งพระพุทธเจ้า เราจึงควรปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ด้วยความมีสติ พินิจพิจารณา อย่าเชื่ออย่างง่ายตาย ความเชื่ออย่างง่ายตายนั้นเป็นทางเดินอันโง่ของกิเลสที่จะดูดลากเราไปไม่มีสิ้นสุด ถ้าความพินิจพิจารณาเสียก่อนแล้วค่อยทำอย่างนี้ เป็นเรื่องของอรรถของธรรม ไม่ค่อยเสียง่าย ๆ ผลลบลบไม่ค่อยมี แต่ถ้าเชื่อตามกิเลสจะเป็นผลลบลบ วันยังค่ำ คินยันรุ่งและตลอดไป

(ที่มา: 1. พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน). เมตตาธรรม.

กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2541: 4-5.

2. พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน). ความเกิดคือกองเพลิง.

เรื่อง อย่าตะครุบเงา. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2542.)



ภาคผนวก จ.
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**โครงสร้างของแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ**

เนื้อหา	วัตถุประสงค์	พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย					
		ความ รู้-จำ (ข้อ)	ความ เข้าใจ (ข้อ)	นำไป ใช้ (ข้อ)	วิเคราะห์ (ข้อ)	สัง เคราะห์ (ข้อ)	ประเมิน ค่า (ข้อ)
1. แนวคิดเกี่ยวกับ จรรยาบรรณวิชาชีพ (6 ข้อ) 1.1 ความสำคัญ ของจรรยาบรรณ วิชาชีพ (3 ข้อ)	1. ระบุความสำคัญของ จรรยาบรรณวิชาชีพ 2. เสนอคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของจรรยาบรรณ วิชาชีพ	1 -	- 1	- -	1 -	- -	1 -
1.2 การละเมิด จรรยาบรรณวิชาชีพ (3 ข้อ)	1. ระบุคุณลักษณะที่เป็นจุด ร่วมของจรรยาบรรณในแต่ ละสาขาวิชาชีพ 2. อธิบายผลที่เกิดจากการ ละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพ 3. เสนอแนวทางปฏิบัติที่ เหมาะสมสำหรับผู้ประกอบ วิชาชีพ	1 - -	- 1 -	- - 1	1 - -	- - -	- - -
2. จรรยาบรรณ วิชาชีพต่อตนเอง 2.1 ความ รับผิดชอบต่อตนเอง (3 ข้อ)	1. อธิบายพฤติกรรมที่แสดง ถึงความรับผิดชอบต่อ ตนเอง 2. ใช้เหตุผลในการพิจารณา พฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อตนเอง	- -	1 -	- -	- 1	1 -	- -

โครงสร้างของแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

เนื้อหา	วัตถุประสงค์	พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย					
	เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนให้มีการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ	ความรู้-จำ (ข้อ)	ความเข้าใจ (ข้อ)	นำไปใช้ (ข้อ)	วิเคราะห์ (ข้อ)	สังเคราะห์ (ข้อ)	ประเมินค่า (ข้อ)
2.2 กระบวนการกำกับตนเอง (5 ข้อ)	1. อธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนตามกระบวนการกำกับตนเอง 2. ปฏิบัติตนตามแผนการกำกับตนเองเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบ 3. ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตนตามคำแนะนำของผู้ที่เกี่ยวข้อง	1	1	-	-	-	-
2.3 การปฏิบัติตนในกรอบของคุณธรรมจริยธรรม (3 ข้อ)	1. ระบุพฤติกรรมที่สอดคล้อง หรือขัดแย้งกับหลักคุณธรรมจริยธรรม 2. แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้หลักทางคุณธรรมจริยธรรม	1	-	-	-	1	-
3. จรรยาบรรณวิชาชีพต่อสังคม (9 ข้อ)	1. อธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม	-	2	-	-	-	-
3.1 ความรับผิดชอบต่อสังคม (3 ข้อ)	2. เลือกริธีการที่เหมาะสมในการกำหนดกิจกรรมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม	-	-	1	-	-	-

**โครงสร้างของแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ**

เนื้อหา	วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะ ของผู้เรียนให้มีการพัฒนา จรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ	พฤติกรรมกรเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย					
		ความ รู้-จำ (ข้อ)	ความ เข้าใจ (ข้อ)	นำไป ใช้ (ข้อ)	วิเคราะห์ (ข้อ)	สัง เคราะห์ (ข้อ)	ประเมิน ค่า (ข้อ)
3.2 การรับใช้ชุมชน และสังคม (6 ข้อ)	1. บอกผลที่เกิดขึ้นจากการ ทำโครงการรับใช้ชุมชนและ สังคม 2. ระบุขั้นตอนและราย ละเอียดของโครงการรับใช้ ชุมชนและสังคม 3. แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติตาม โครงการในสถานการณ์จริง 4. จำแนกความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบย่อยของ โครงการรับใช้ชุมชนและ สังคม	1 - - -	- 1 - -	- - 2 -	- - - 2	- - - -	- - - -
4. จรรยาบรรณ วิชาชีพต่อผลงาน (9 ข้อ) 4.1 ความ รับผิดชอบต่อ ผลงาน (3 ข้อ)	1. อธิบายพฤติกรรมที่แสดง ถึงความรับผิดชอบต่อ ผลงาน 2. ใช้เหตุผลในการพิจารณา พฤติกรรมที่แสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อผลงาน	- -	1 -	- -	- 1	- 1	- -

**โครงสร้างของแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ**

เนื้อหา	วัตถุประสงค์	พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย					
		ความ รู้-จำ (ข้อ)	ความ เข้าใจ (ข้อ)	นำไป ใช้ (ข้อ)	วิเคราะห์ (ข้อ)	สัง เคราะห์ (ข้อ)	ประเมิน ค่า (ข้อ)
4.2 แนวปฏิบัติใน การสร้างสรรค ผลงาน (6 ข้อ)	1. ระบุสาเหตุและการ ป้องกันของการเกิดอุบัติเหตุ ในการปฏิบัติงาน 2. อธิบายกฎแห่งความ ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน 3. สร้างสรรคผลงานจาก ความรู้พื้นฐานในงานช่าง	2 - -	- 2 -	- - -	- - 2	- - -	- - -
5. ผลกระทบจาก การขาด จรรยาบรรณวิชาชีพ (6 ข้อ) 5.1 ประเด็นปัญหา จากการขาดความ รับผิดชอบ (3 ข้อ)	1. ระบุสาเหตุสำคัญของการ ขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ 2. อธิบายผลที่เกิดจาก พฤติกรรมขาดความ รับผิดชอบ	1 -	- 1	- -	- -	- -	- 1
5.2 การรักษา มาตรฐานวิชาชีพ (3 ข้อ)	1. บอกแนวทางในการรักษา มาตรฐานวิชาชีพ 2. แก้ปัญหาที่เกิดจากการ ขาดจรรยาบรรณวิชาชีพได้ สอดคล้องกับหลักการ	- -	- 1	- 1	- -	- 1	- -
รวม		41 ข้อ					

แบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ
สำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้ความเข้าใจ ของนักศึกษาเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และ ความรับผิดชอบต่อผลงาน
2. แบบวัดฉบับนี้ เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 41 ข้อ
3. ขอให้นักศึกษาตอบทุกข้อให้ครบถ้วนด้วยความรอบคอบ และอ่านคำสั่งในแต่ละข้อ เพื่อทำความเข้าใจก่อนลงมือทำแบบวัด

คำสั่ง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วจึงทำเครื่องหมาย x ลงใน □ ในกระดาษคำตอบ

1. คุณลักษณะที่ถือว่าสำคัญที่สุดของผู้ประกอบวิชาชีพ ตรงกับข้อใด
 - ก. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
 - ข. ปฏิบัติงานหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์
 - ค. ตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคล
 - ง. ปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักธรรมของศาสนา
2. เหตุผลสำคัญในการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของสมาคมวิชาชีพนั้นๆ คือข้อใด
 - ก. เป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
 - ข. เป็นมาตรฐานมิให้ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
 - ค. เป็นการรักษาและส่งเสริมจริยธรรมของสมาชิก
 - ง. เป็นการสร้างความก้าวหน้าหรือความชำนาญในระดับสูง
3. นักศึกษาเห็นว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ มีความสำคัญหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - ก. ไม่สำคัญ เพราะ งานด้านวิชาชีพต้องการความเป็นอิสระ
 - ข. สำคัญ เพราะทำให้ผู้ประกอบวิชาชีพไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ
 - ค. ไม่สำคัญ เพราะ ทุกคนได้ผ่านการอบรมก่อนเข้าสู่ระบบงานวิชาชีพอยู่แล้ว
 - ง. สำคัญ เพราะทำให้การประกอบวิชาชีพเป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
4. คุณลักษณะวิชาชีพในข้อใดที่เป็นจุดร่วมสำคัญของจรรยาบรรณในแต่ละสาขาวิชา

ก. ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ	ข. รักและศรัทธาในวิชาชีพ
ค. ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ	ง. ความปลอดภัยของผู้รับบริการ หรือลูกค้า

5. ผู้ประกอบวิชาชีพควรคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพในข้อใดเป็นสำคัญ
- ผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม
 - การใช้วิชาชีพและการประกอบอาชีพโดยมิชอบ
 - ความเสียหาย การเสียชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือในวงการวิชาชีพ
 - การขาดมาตรฐานตามหลักวิชาการและวิชาชีพเฉพาะในแต่ละสาขาวิชา
6. “การที่ประธานองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีบริษัทก่อสร้างเป็นของตนเอง และเมื่อมีการประมูลงานก่อสร้าง ได้ดูแลจัดการจนบริษัทของตนเองชนะการประมูล” การกระทำเช่นนี้ นักศึกษาคิดว่า ผิดจรรยาบรรณวิชาชีพ หรือไม่
- ผิด เพราะหลีกเลี่ยงการแข่งขันอย่างแท้จริง
 - ไม่ผิด เพราะมีการประกวดราคาว่าจ้างอย่างถูกต้อง
 - ไม่ผิด เพราะไม่ได้ทำร้ายร่างกายใครจนไม่กล้ามาประมูล
 - ผิด เพราะไม่สามารถประสานประโยชน์ระหว่างหน่วยงานได้
7. นักศึกษาคิดว่า การกระทำของผู้ใดแสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง
- สมนึกมีขวัญและกำลังใจในการทำงานเป็นอย่างดี
 - สมศักดิ์ปฏิบัติงานในโรงงานติดต่อกันเป็นเวลานาน
 - สมใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงงานในการมาปฏิบัติงาน
 - สมชาติชอบช่วยเหลือเพื่อนในการใช้เครื่องมือ เครื่องจักรเป็นประจำ
8. ถ้าสถานประกอบการที่นักศึกษาออกไปฝึกงานหรือปฏิบัติงาน ต้องการให้พนักงานทุกคน แต่งกายสุภาพและอยู่ในระเบียบวินัย นักศึกษาจะปฏิบัติอย่างไร
- แต่งกายเรียบร้อย ตามสมัยนิยม
 - แต่งกายตามสบาย เพื่อความสะดวกในการทำงาน
 - แต่งกายตามระเบียบ ช่วยให้ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย
 - แต่งกายเรียบร้อย ตามระเบียบของสถานประกอบการที่กำหนด
9. นักศึกษาคิดว่า การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ควรที่จะต้องปฏิบัติตามข้อใดก่อนเป็นอันดับแรก
- พัฒนาตนเอง
 - ช่วยเหลือเกื้อกูล
 - รักและศรัทธาในวิชาชีพ
 - ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง
10. สิ่งสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการกำกับตนเองประสบผลสำเร็จ ตรงกับข้อใด
- สร้างแรงจูงใจ
 - จัดสภาพแวดล้อมที่ดี
 - กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน
 - มีความรู้ความสามารถในเชิงวิชาการ
11. ข้อใดเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามกระบวนการกำกับตนเอง
- นักศึกษามีจรรยาบรรณวิชาชีพสูงขึ้น
 - นักศึกษาปฏิบัติตนบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนด
 - นักศึกษามีความพอดีปฏิบัติตนอยู่ในทางสายกลาง
 - นักศึกษามีค่านิยมที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม

21. ผลที่เกิดขึ้นโดยตรงกับนักศึกษา ในการทำโครงการรับใช้ชุมชนและสังคมคือข้อใด
- ได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน
 - ได้พัฒนาความสัมพันธ์กับตัวแทนของบริษัทต่างๆ
 - ได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนมาในสถานการณ์จริง
 - ได้สร้างสัมพันธ์ภาพกับสถานประกอบการ หรือชุมชน
22. ถ้าโครงการรับใช้ชุมชนและสังคมที่กำหนดขึ้น ขาดการศึกษาลักษณะของชุมชนจะเกิดผลอย่างไร
- การเรียนรู้ไม่ได้ใช้ชุมชนเป็นฐาน
 - กิจกรรมไม่สามารถรับใช้ชุมชนได้อย่างแท้จริง
 - ขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนงานจากชุมชน
 - ขาดประสบการณ์ในการทำโครงการรับใช้ชุมชนและสังคม
23. บทบาทที่สำคัญของนักศึกษา ในการทำโครงการรับใช้ชุมชนและสังคม ตรงกับข้อใด
- การนำเสนอโครงการต่อชุมชนและสถานศึกษา
 - การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้นในสภาพจริง
 - การสร้างจิตสำนึกในการช่วยเหลือชุมชนและสังคม
 - การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชนในการทำโครงการ
24. ในกรณีที่ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกับนักศึกษาในการทำโครงการรับใช้ชุมชนและสังคมเท่าที่ควร นักศึกษาจะแก้ปัญหาได้อย่างไร
- เริ่มต้นวางแผนการปฏิบัติโครงการใหม่
 - กำหนดขอบเขตของงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 - จัดทำโครงการใหม่ให้สอดคล้องกับชุมชน
 - วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและสร้างแนวปฏิบัติ
25. ขั้นตอนใดของการปฏิบัติโครงการรับใช้ชุมชนและสังคม ที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากการทำกิจกรรมมากที่สุด
- | | |
|--------------------------|---------------------------|
| ก. การวางแผนงาน | ข. การดำเนินงานตามแผน |
| ค. การสะท้อนผลการปฏิบัติ | ง. การประเมินผลการปฏิบัติ |
26. หลักการสำคัญในข้อใด ที่ช่วยให้การปฏิบัติโครงการรับใช้ชุมชนและสังคมประสบผลสำเร็จ
- | | |
|-------------------|-----------------------------|
| ก. หลักการวางแผน | ข. หลักการมีส่วนร่วม |
| ค. หลักการระดมทุน | ง. หลักการประชุมปรึกษาหารือ |
27. การกระทำในข้อใด ที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น
- | | |
|-----------------------------|-----------------------------------|
| ก. ควบคุมตนเองได้ | ข. มีวินัยในตนเอง |
| ค. ยอมรับผลจากการกระทำของตน | ง. ปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ |

28. เหตุผลสำคัญของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ผลงาน ตรงกับข้อใด
- ให้สิทธิในการควบคุมการแสวงหาผลประโยชน์จากผลงานผู้อื่น
 - ให้สิทธิในการออกเอกสารหรือหนังสือรับรองผลงานได้ด้วยตนเอง
 - ให้สิทธิในการกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิบัตร
 - ให้สิทธิในการสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างอิสระและใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า
29. การคำนวณส่วนผสมของคอนกรีตและราคาในการผลิต จะต้องพิจารณาในลักษณะใดจึงจะเกิดความถูกต้อง แม่นยำ และเป็นธรรม
- คำนวณในรูปของลูกบาศก์เมตร
 - คำนวณราคาของวัสดุผสมในคอนกรีต
 - คำนวณอัตราส่วนระหว่าง ปูน: ทราย: หิน
 - คำนวณส่วนผสมปูนซีเมนต์ 1 ส่วน ทรายหยาบ 2 ส่วน
30. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานช่าง
- อุปกรณ์ เครื่องมือไม่พร้อม
 - ความประมาทของผู้ทำงาน
 - ความบกพร่องในสถานที่ทำงาน
 - สภาพแวดล้อมในการทำงานไม่ปลอดภัย
31. การป้องกันอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานช่าง ควรทำอย่างไรจึงจะได้ผลอย่างจริงจัง
- แต่งกายให้รัดกุม
 - มีการปฐมนิเทศคนงาน
 - ปฏิบัติตามกฎการทำงาน
 - เลือกสถานที่ตั้งโรงงานให้เหมาะสม
32. สมถวิลตรวจสอบเครื่องจักรในการทำงานอยู่เสมอ การกระทำดังกล่าวเข้าใจได้อย่างไร
- สมถวิลใช้เครื่องมือตามคำแนะนำ
 - สมถวิลปฏิบัติตามกฎของโรงงาน
 - สมถวิลตรวจสอบความปลอดภัยในการทำงาน
 - สมถวิลติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์อย่างปลอดภัย
- 33.



เครื่องหมายเตือนอุบัติเหตุนี้ ช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในลักษณะใด

- ระวังอันตรายจากไฟฟ้า
 - ระวังอันตรายจากระเบิด
 - ระวังอันตรายจากวัตถุไวไฟ
 - ระวังอันตรายจากการเกิดประกายไฟ
34. การเชื่อมไฟฟ้าเป็นกระบวนการทำให้โลหะติดกันโดยใช้หลักการใด
- การสันดาปของออกซิเจนและแก๊สอื่น
 - การหลอมละลายด้วยความร้อนจากอาร์ค
 - การใช้เปลวไฟที่หัวเชื่อมกับไฮโดรเจน
 - การเผาโลหะที่เป็นชิ้นงานให้หลอมละลาย

ค่าความยากและอำนาจจำแนกของแบบวัดการรู้
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ

ข้อที่	ค่าความ ยาก	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าความ ยาก	ค่าอำนาจ จำแนก
1	.68	.40	22	.57	.28
2	.57	.24	23	.52	.43
3	.46	.38	24	.42	.67
4	.56	.29	25	.72	.48
5	.46	.35	26	.48	.27
6	.60	.43	27	.51	.42
7	.49	.58	28	.61	.58
8	.53	.43	29	.43	.50
9	.38	.32	30	.47	.23
10	.44	.50	31	.65	.64
11	.66	.57	32	.41	.55
12	.48	.32	33	.75	.41
13	.64	.57	34	.44	.59
14	.41	.33	35	.52	.48
15	.57	.39	36	.45	.50
16	.62	.62	37	.54	.30
17	.43	.51	38	.63	.47
18	.59	.52	39	.35	.35
19	.44	.69	40	.55	.45
20	.58	.27	41	.60	.56
21	.63	.51			

**โครงสร้างของแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ**

สถานการณ์	พฤติกรรม	จำนวนข้อ
ความรับผิดชอบต่อตนเอง		17
- การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง (4 ข้อ)	1) เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจ ไม่ต้องบังคับ 2) ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ 3) ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น 4) ไม่รบกวนเพื่อนในขณะที่เรียนและปฏิบัติกิจกรรม	1 1 1 1
- การเข้าเรียนตรงเวลา (4 ข้อ)	1) เข้าเรียนตรงตามเวลาที่กำหนด 2) เรียน/ ปฏิบัติกิจกรรมจนสิ้นสุดการเรียนในแต่ละครั้ง 3) ตั้งใจและเอาใจใส่ในการเรียน ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 4) เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นๆ	1 1 1 1
- การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา (4 ข้อ)	1) ทำงานอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทันเวลา 2) ยอมรับผลจากการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 3) ผลงานที่ทำมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดในแต่ละงาน 4) มีความสุขกับงานที่ทำ	1 1 1 1
- การควบคุมตนเองได้ (5 ข้อ)	1) ไม่คุยกับเพื่อนในขณะที่เรียน 2) กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ 3) เลือกรับในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของสถาบันและสังคม 4) ติดตามผลการทำงาน/ การกระทำอย่างสม่ำเสมอ	1 1 2 1
ความรับผิดชอบต่อสังคม		15
- การปฏิบัติตามกฎระเบียบ (4 ข้อ)	1) ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ 2) ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของความปลอดภัย 3) ปฏิบัติกิจกรรมโดยให้สอดคล้องกับความต้องการและประโยชน์ของชุมชน 4) ปฏิบัติตนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงผลดี และผลเสียที่จะเกิดขึ้น	1 1 1 1
- การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน (3 ข้อ)	1) มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่/ ช่วยเหลืองานอย่างเต็มความสามารถ 2) ร่วมพัฒนาชุมชนในโอกาสต่างๆ 3) รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในขณะที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้ งานสำเร็จตามเป้าหมาย	1 1 1

**โครงสร้างของแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อสังคม**

สถานการณ์	พฤติกรรม	จำนวนข้อ
ความรับผิดชอบต่อสังคม (ต่อ) - การมีความซื่อสัตย์สุจริต (4 ข้อ)	1) ไม่ปกปิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมของตนเองและเพื่อน	1
	2) ไม่นำวัสดุฝึกจากโรงฝึกงานกลับบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต	1
	3) การให้บริการชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานอาชีพ	1
	4) ออกแบบงานตามเกณฑ์มาตรฐานและสร้างงานตามแบบที่กำหนดขึ้น	1
- การมีวินัยในตนเอง (4 ข้อ)	1) ขยันทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง 2) อดทน ยอมเหนื่อยเพื่อให้งานเสร็จ 3) มีสมาธิ จดจ่อต่องาน และรอบคอบ 4) ไม่เสพยาเสพติดและเครื่องดื่มของเมา จนทำให้เสียงานและเป็นปัญหาต่อสังคม	1 1 1 1
ความรับผิดชอบต่อผลงาน - การไม่เอาเปรียบผู้อื่นในขณะผลิตผลงาน (4 ข้อ)	1) ตั้งใจที่จะแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่ตนมีกับเพื่อน 2) ปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยไม่เอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม 3) ขยันปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานเสร็จตรงเวลา 4) ทำงานตามความรู้และบทบาทหน้าที่เพื่อประโยชน์ของผลงานกลุ่ม	15 1 1 1 1
- การยอมรับผลจากการกระทำของตน (4 ข้อ)	1) ยอมรับผิดต่อการตัดสินใจ ในกรณีที่เกิดข้อผิดพลาด 2) ไม่ปกปิดหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงในข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจส่งผลเสียต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) ตรวจสอบข้อบกพร่องของงานก่อนส่งมอบ 4) ติดตามผลงานที่ได้กระทำไปอย่างต่อเนื่อง	1 1 1 1
- การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น (3 ข้อ)	1) ไม่นำผลงานของผู้อื่นไปใช้ประโยชน์โดยไม่อ้างอิง 2) เคารพในความคิดของผู้อื่นที่ผลิตผลงาน 3) ไม่บิดเบือนข้อมูลที่แสวงหามาได้เพื่อประโยชน์ในการทำงานของตน	1 1 1

**โครงสร้างของแบบวัดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด
เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบต่อ**

สถานการณ์	พฤติกรรม	จำนวนข้อ
ความรับผิดชอบต่อผลงาน (ต่อ) - การไม่ปิดความรับผิดชอบต่อ (4 ข้อ)	1) หลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานที่เสี่ยงต่ออันตราย 2) จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ฝึกเข้าที่ให้เรียบร้อย หลังเสร็จงาน 3) ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลักสำคัญ 4) มีสติและรอบคอบในการทำงานหรือตัดสินใจ เพื่อ ป้องกันความผิดพลาด หรือความเสียหายที่เป็นอันตราย	1 1 1 1
รวม		47 ข้อ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบวัดความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ
ด้านความรับผิดชอบสำหรับนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี**

คำชี้แจง

1. แบบวัดฉบับนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกนึกคิด ของนักศึกษาเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และ ความรับผิดชอบต่อผลงาน
2. แบบวัดฉบับนี้ เป็นแบบสถานการณ์ ชนิด 5 ตัวเลือก จำนวน 47 ข้อ
3. ขอให้นักศึกษาอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วตอบคำถามตามสถานการณ์นั้นๆ จากตัวเลือกที่กำหนดให้ โดยพิจารณาว่า คำตอบข้อใดตรงกับความรู้สึก หรือความคิดของนักศึกษามากที่สุด

คำสั่ง ให้นักศึกษาเลือกคำตอบที่ตรงกับความรู้สึก หรือความคิดของนักศึกษามากที่สุด แล้วจึงทำเครื่องหมาย x ลงใน □ ในกระดาษคำตอบ

1. อาจารย์ยุ่งๆ มักจะมอบหมายให้นักศึกษามาช่วยงานจัดสวนหย่อมในมหาวิทยาลัยเสมอๆ สมชายเข้าร่วมกิจกรรมนี้มาตลอด ไม่เคยขาด นักศึกษารู้สึกใกล้เคียงกับคำตอบข้อใดมากที่สุด
 - ก. ฉันเป็นอีกคนที่จะอาสาไปช่วยงานนี้
 - ข. ฉันมีความสุขมากที่ได้ไปช่วยงานอาจารย์
 - ค. ถ้าอาจารย์สั่ง พวกเราก็คงต้องไปช่วยงาน
 - ง. นักศึกษาทุกคน ควรปฏิบัติเช่นเดียวกับสมชาย
 - จ. ดีใจมากที่เห็นเพื่อนๆ ไปช่วยงานอาจารย์ แต่ไม่ว่างจริงๆ
2. ดวงใจ เป็นหัวหน้ากลุ่มในการจัดทำโครงการพิเศษ ซึ่งต้องให้แล้วเสร็จก่อนปิดภาคเรียน สมาชิกในกลุ่มบางคน มักจะไม่ช่วยงาน โดยอ้างว่ามีงานอื่นเร่งด่วนเช่นกัน คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
 - ก. พวกเราทุกคนต้องช่วยกันทำงานกลุ่มให้เสร็จ
 - ข. ฉันจะช่วยให้งานเสร็จ แม้ว่าดวงใจจะไม่ได้บังคับ
 - ค. ถ้าเราช่วยกันทำงานโครงการนี้เสร็จ เราจะภูมิใจมาก
 - ง. เป็นหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม ที่ต้องทำงานมากกว่าคนอื่น
 - จ. งานโครงการพิเศษชิ้นนี้ มีคะแนนเยอะมากต้องช่วยกัน
3. ในวิชาภาษาไทย อาจารย์และนักศึกษาดกกลงกันว่า จะไม่ใส่กางเกงยีนส์เข้าชั้นเรียน เพราะไม่สุภาพ นักศึกษามีความคิดเห็นตรงกับข้อใดมากที่สุด
 - ก. กลัวถูกสั่งพักการเรียน ถ้าไม่ปฏิบัติตาม
 - ข. ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่อาจารย์บอก
 - ค. ต้องช่วยเตือนเพื่อนๆ ให้ปฏิบัติตามข้อตกลงนี้
 - ง. เป็นนักศึกษาควรแต่งกายให้ดูระเบียบของสถาบัน
 - จ. ภูมิใจทุกครั้งที่ได้แต่งเครื่องแบบนักศึกษาอย่างถูกต้อง

4. ปราณีย์ มักเดินเข้าออกชั้นเรียนเป็นประจำ ในขณะที่เรียนวิชาคอมพิวเตอร์ รวมทั้ง คุยโทรศัพท์เสียงดังจนเพื่อนๆ ต้องคอยเตือน จากเหตุการณ์ดังกล่าว นักศึกษาคิดอย่างไร
- ฉันไม่เคยทำอย่างนี้เลย เกรงใจเพื่อนๆ
 - ไม่เข้าใจว่า ทำไมปราณีย์ถึงต้องทำอย่างนี้
 - ฉันจะดีใจมากที่ไม่ได้รบกวนเพื่อนๆ ในขณะที่เรียน
 - อาจารย์ควรเข้มงวดมากกว่านี้ ปราณีย์จะได้ไม่ทำอีก
 - ฉันจะเป็นคนคอยเตือนเพื่อนๆ ไม่ให้ทำเช่นนี้เสมอ
5. สาโรช มักจะทำรายงานจนดึก หรือบางครั้งแทบไม่ได้นอนทั้งคืน แต่เขาจะพยายามมาเข้าเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้ทันในช่วงโมงแรกอย่างสม่ำเสมอ นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใดมากที่สุด
- เป็นนักศึกษาต้องมาเข้าเรียนให้ทันเวลา
 - เพื่อนๆ ส่วนใหญ่ก็มาทันเวลาเข้าเรียนทุกคน
 - น่าสงสารสาโรช งานเยอะมากจนไม่ได้พักผ่อน
 - เป็นตัวอย่างที่ดีมาก ทุกคนควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
 - ต้องพยายามมาให้ทันเพราะจะถูกหักคะแนนถ้ามาสาย
6. ชั่วโมงฝึกปฏิบัติในโรงฝึกงาน สมภพจะอยู่ปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นชั่วโมงจนถึงสิ้นสุดการเรียนในแต่ละครั้ง ข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- ต้องอยู่เรียนจนหมดชั่วโมง อาจารย์จะได้ชมเชย
 - รู้สึกละอายใจมาก ถ้าไม่อยู่เรียนจนหมดชั่วโมง
 - เป็นหน้าที่ของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกับสมภพ
 - นักศึกษาทุกคนต้องปฏิบัติตามกิจกรรมจนครบเวลาทุกครั้ง
 - ฉันจะดีใจมาก ถ้าอาจารย์ไม่ทราบบว่ากลับก่อนหมดชั่วโมง
7. ในชั้นเรียนของนักศึกษา จะมีเพื่อนๆ ที่ตั้งใจเรียนและไม่ตั้งใจเรียน ถ้านักศึกษาเรียนอยู่ในชั้นเรียนนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นตรงกับข้อใด
- การตั้งใจเรียนจะทำให้สอบผ่านในวิชานี้
 - จะตั้งใจเรียนโดยไม่สนใจใคร เพราะกลัวสอบตก
 - ต้องตั้งใจเรียนและบอกเพื่อนๆ ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกัน
 - ตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอในทุกครั้ง เพื่อพัฒนาตนเอง
 - ตั้งใจเรียนอย่างจริงจัง เพราะอาจารย์ให้คะแนนความสนใจ
8. อาจารย์ได้มอบหมายให้นักศึกษาไปค้นคว้าเพิ่มเติม เกี่ยวกับประวัติของบุคคลที่ประทับใจ แล้วทำรายงานมาส่งในช่วงถัดไป นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับงานที่อาจารย์มอบหมาย
- การค้นคว้าช่วยให้เรามีความรู้มากยิ่งขึ้น
 - ต้องพยายามทำจนสุดความสามารถเท่าที่จะทำได้
 - คงต้องขอร้องให้เพื่อนช่วยทำเพราะช่วงนี้งานยุ่งมาก
 - วิชาอื่นๆ น่าจะส่งเสริมให้นักศึกษาได้ค้นคว้าอย่างนี้บ้าง
 - ถึงอาจารย์ไม่สั่งให้ทำรายงานก็ต้องค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่แล้ว

9. ในช่วงโมงฝึกปฏิบัติงานการเชื่อมไฟฟ้า อาจารย์ติตประชุมและได้มอบหมายงานให้นักศึกษาทำเป็นกลุ่ม โดยให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ดูแล สุชาติเป็นสมาชิกกลุ่ม 2 ปฏิบัติงานจนเสร็จทันเวลา นักศึกษาคิดอย่างไรกับเหตุการณ์ดังกล่าว
- ต้องรีบทำให้เสร็จเพราะอาจารย์ย้ายก่อนไป
 - ช่วยรายงานอาจารย์ว่า กลุ่มไดยังทำไม่เสร็จ
 - ยินดีปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลา แม้ว่าอาจารย์ไม่อยู่
 - อาจารย์คงตั้งใจเหมือนกับเรา ที่เห็นผลงานเมื่อทำเสร็จ
 - กลุ่มสุชาติควรชวนให้กลุ่มอื่นๆ ทำงานให้เสร็จเช่นกัน
10. มนต์สิทธิ์ เป็นผู้ที่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มทุกคน แม้ว่าจะไม่ตรงกับความเห็นของเขา และพยายามปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใด
- พวกเราทุกคนควรทำเช่นนี้
 - เขาเป็นคนดีนะ มีความอดทนมากกว่าฉัน
 - ฉันก็ควรจะทำเช่นนี้ เพราะเดี๋ยวงานไม่เสร็จ
 - ฉันก็ทำเช่นเดียวกับมนต์สิทธิ์ทุกครั้งที่มีปัญหา
 - ฉันเตือนตนเองอยู่เสมอให้ฟังความคิดเห็นของเพื่อน
11. ดวงใจ แสดงความไม่พึงพอใจกับผลงานที่ทำทุกครั้ง ถ้างานนั้นไม่เป็นไปตามแบบที่เขียนไว้ หลังจากนั้น จะพยายามแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับการกระทำของดวงใจ
- ดวงใจเป็นผู้หญิงเก่ง มีความสามารถสูง
 - เป็นหน้าที่โดยตรงของผู้ปฏิบัติงานอยู่แล้ว
 - ฉันก็ทำเช่นเดียวกับดวงใจ และมีความสุขมากที่ได้ทำ
 - เป็นตัวอย่างที่ดีมาก ทุกคนควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
 - ผลงานต้องถูกต้องตามแบบ มิฉะนั้นอาจถูกตรวจสอบภายหลังได้
12. สุนัย เป็นคนที่มีความสุขกับงานที่ทำ เขาสามารถปฏิบัติงานได้หลายๆ อย่าง และเมื่องานที่ต้องทำมีเพิ่มมากขึ้น เขาจะทำงานนั้นจนเสร็จ แม้ว่าต้องทำหลังจากเลิกเรียนแล้ว นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใด
- ฉันทำเช่นนี้บ่อยๆ น่าภูมิใจมาก
 - ฉันดีใจมากที่เห็นสุนัยเป็นคนแบบนี้
 - ฉันก็เคยอาสาทำงานหลายประเภทเช่นกัน
 - การมีความสุขกับงานที่ทำ เป็นแบบอย่างที่ดีกับเพื่อน
 - ถ้าเพื่อนส่วนใหญ่ทำเช่นเดียวกับสุนัย ฉันก็คงจะทำบ้าง

13. นิพนธ์ ไม่ชอบเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และมักจะชวนเพื่อนๆ คุยในชั้นเรียนทุกครั้ง จนกระทั่งถูกอาจารย์ เตือนและคาดโทษไว้ไม่ให้ทำอีก นักศึกษาคิดอย่างไรกับการกระทำของนิพนธ์
- ฉันไม่เคยทำเรื่องที่น่าอายเช่นนี้
 - การกระทำของนิพนธ์ น่ารำคาญเป็นอย่างมาก
 - อาจารย์คาดโทษไว้แล้ว จึงไม่ควรคุยในชั้นเรียนอีก
 - ต้องบอกเพื่อนที่ไม่สนใจเรียน ให้เปลี่ยนพฤติกรรมได้แล้ว
 - เป็นหน้าที่ของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบในชั้นเรียน
14. มานพ จะอาสาเข้าไปช่วยทำงานเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย โดยไม่เพิกเฉย ทั้งนี้เพราะเขาคิดว่างานนั้นๆ ให้ทั้งความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ คำตอบข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- งานอาสาพัฒนาเป็นงานที่เหนื่อยมาก
 - มานพทำถูกที่อาสาไปช่วยงานพัฒนาในครั้งนี้
 - อาจารย์ขอร้องให้ไปช่วยงานนี้เหมือนกัน
 - ฉันกำลังจะไปกับมานพและชวนเพื่อนไปเยอะๆ
 - ฉันมีความสุขมากที่ได้ทำประโยชน์เช่นเดียวกับมานพ
15. รักชาติ เป็นผู้ที่รักความยุติธรรมยิ่งชีวิต เขาเป็นหัวหน้างานที่ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนดักตวงหา ผลประโยชน์ใส่ตัว หรือพรรคพวกเพื่อนพ้องของตน นักศึกษารู้สึกใกล้เคียงกับคำตอบข้อใดมากที่สุด
- ดีใจมากที่ยังมีคนดีๆ อย่างรักชาติ
 - รักชาติประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สมควรยกย่อง
 - สังคมมีการตรวจสอบเข้มงวด ฉันไม่กล้าทำผิดหรือ
 - ถึงจะไม่มีใครตรวจสอบ ฉันก็จะประพฤติเช่นเดียวกับรักชาติ
 - รักชาติคงภูมิใจมาก เช่นเดียวกับฉันที่ไม่เคยเอาผลประโยชน์ใส่ตัว
16. บริษัทที่ ธีระศักดิ์ ทำงานอยู่ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวกชัดเจน แต่เขายังคงวางตัวเป็นกลาง นักศึกษา คิดอย่างไรกับเหตุการณ์ดังกล่าว
- ธีระศักดิ์เป็นผู้ประสานงานที่ดีของบริษัท
 - ฉันประพฤติตัวเช่นเดียวกับธีระศักดิ์เสมอ
 - งานของบริษัทดำเนินไปด้วยดี เราก็พอใจ
 - เราไม่ควรเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพราะจะถูกเจ้านายเพ่งเล็ง
 - ต้องช่วยกันบอกให้พนักงานประพฤติตนเช่นเดียวกับธีระศักดิ์
17. นพพร เป็นผู้มีอารมณ์หนักแน่น เมื่อพบอุปสรรคในการทำงาน พยายามใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา อย่างเต็มที่และยอมรับผลการกระทำของตนที่เกิดขึ้น คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษา มากที่สุด
- นพพรเป็นคนที่รับผิดชอบงานดีมาก
 - ฉันก็รู้หน้าที่ดี และปฏิบัติเช่นเดียวกับนพพร
 - อาจารย์บอกให้ฉันปฏิบัติเช่นเดียวกับนพพร
 - ฉันภูมิใจทุกครั้ง ที่สามารถแก้ปัญหาจนงานสำเร็จ
 - งานจะสำเร็จอยู่ที่พวกเราทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ปัญหา

18. พนิดา เป็นผู้ที่ชวนชวายในการปฏิบัติภารกิจของตนอยู่เสมอ และมีวิธีการทำงานที่เป็นระบบ สอดคล้องกับแผนงานที่วางไว้ นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับการทำงานของ พนิดา
- เพื่อนๆ บอกว่าพนิดามีความรับผิดชอบสูงมาก
 - เราต้องสนับสนุนให้ทุกคนทำงานอย่างมีระบบ
 - การทำงานตามแผนเป็นสิ่งที่ดี ไม่ต้องมีใครมาเตือน
 - ฉันคงต้องทำตามแบบพนิดาบ้างแล้ว อาจารย์จะได้ชม
 - เพื่อร่วมงานจะศรัทธาเรามาก ที่เราทำงานอย่างเป็นระบบ
19. วรุณี เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์ และคำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ทั้งในโรงฝึกงานและนอกสถานที่อย่างเคร่งครัด นักศึกษารู้สึกใกล้เคียงกับข้อใดมากที่สุด
- ดีมาก จะได้มีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
 - วรุณีทำถูก ไม่ต้องรอให้อาจารย์มาคอยเตือน
 - ระเบียบกฎเกณฑ์มีมาก และไม่มีใครบังคับให้ทำเช่นนี้
 - สิ่งสำคัญที่สุดคือ การปฏิบัติตามกฎของความปลอดภัย
 - เพื่อนๆ ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎความปลอดภัย ฉันก็ต้องทำตามด้วย
20. “ในการประกอบกิจการต่างๆ พึ่งให้ความสนใจในเรื่องการสร้างงานให้แก่คนในชุมชน ให้สอดคล้อง กับศักยภาพของชุมชนนั้นๆ อันจะทำให้ธุรกิจก้าวหน้าด้วยดี” นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับคำกล่าวข้างต้นนี้
- ทุกบริษัทต้องคำนึงถึงเรื่องนี้อย่างจริงจัง
 - บริษัทเราต้องคำนึงถึงชุมชนเป็นอันดับแรก
 - ได้มีส่วนช่วยสร้างงานให้แก่ชุมชน ภูมิใจมากๆ
 - ถ้าบริษัทเราไม่ทำ คงถูกชุมชน สังคมต่อต้านแน่นอน
 - ถึงบริษัทเราจะไม่ทำ บริษัทอื่นก็ต้องทำลักษณะนี้อยู่แล้ว
21. มยุรา ระมัดระวังการปฏิบัติตน ทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน โดยคำนึงถึง ผลเสียที่อาจเกิดขึ้นตามมา จากการปฏิบัติตนไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- ฉันปฏิบัติตนดีมาตลอดอยู่แล้ว โดยไม่สนใจใคร
 - ถ้าทุกคนทำได้เช่นเดียวกับมยุรา ฉันก็ต้องทำให้ได้
 - เราจะได้รับการเคารพยกย่องจากคนรอบข้าง ถ้าทำตัวดี
 - ผู้ปฏิบัติงานทุกคนต้องอุทิศตนให้กับงานและเป็นแบบอย่างที่ดี
 - ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะสามารถครองตนและครองงานได้ในเวลาเดียวกัน

22. สุรชัยได้สมัครเป็นสมาชิกชมรมบำเพ็ญประโยชน์ของมหาวิทยาลัย และชวนเพื่อนๆ ไปสมัครเป็นสมาชิกด้วย ถ้านักศึกษาเป็นเพื่อนของสุรชัย นักศึกษาจะคิดอย่างไร
- รีบไปสมัคร พร้อมทั้งช่วยสุรชัยหาสมาชิกเพิ่ม
 - ไปแน่นอน และยังสมัครเป็นสมาชิกชมรมอื่นด้วย
 - ขอคิดดูก่อนถ้าเพื่อนๆ คนอื่นไปสมัครเยอะก็จะไป
 - คงจะไปสมัคร เนื่องจากสุรชัยบอกว่าเป็นสมาชิกแล้วดี
 - น่าจะลองไปสมัครเป็นสมาชิกชมรมนี้ดูบ้าง จะได้ช่วยเหลือคนอื่น
23. ชุมพล มักพูดบ่นเบี่ยงที่จะร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนเสมอ แม้ว่าจะไม่มีค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม
- คำตอบข้อใดใกล้เคียงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- ชุมพลเป็นคนจริงใจ เมื่อไม่ชอบก็ไม่ทำ
 - ถ้าเป็นฉัน จะสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นคนแรก
 - ถ้าเพื่อนๆ ไปกันเยอะ ชุมพลก็ควรจะไปร่วมกิจกรรมด้วย
 - การพัฒนาชุมชนถือเป็นงานที่เสียสละ ควรให้ความร่วมมือ
 - พวกเราทุกคนควรเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมเช่นนี้
24. นักศึกษาได้รับมอบหมายให้จัดทำโครงการพัฒนาชุมชนโดยหาวิธีการเชิญชวนประชาชนช่วยกันบริจาคเงินเพื่อสร้างหน่วยงานท้องถิ่นสำหรับบริการผู้ตกทุกข์ได้ยาก นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรกับงานที่ได้รับมอบหมาย
- เต็มใจทำโครงการเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยิ่ง
 - ภูมิใจที่ได้มีโอกาสทำโครงการร่วมกับชุมชน
 - ต้องถามเพื่อนๆ ก่อนว่าพร้อมที่จะทำหรือไม่
 - กำลังจะชวนเพื่อนๆ ทำโครงการลักษณะนี้อยู่
 - คงต้องเหนื่อยมากขึ้นแน่นอน ถ้าทำโครงการนี้
25. เจษฎา ได้ใช้ชื่อของ บัญญัติ ในการออกแบบคำนวณโครงสร้างอาคารและควบคุมงานก่อสร้างด้วยตนเอง โดยไม่แจ้งให้บัญญัติทราบ นักศึกษาคิดอย่างไรกับการกระทำของเจษฎา
- ทำผิดแล้วต้องยอมรับผิด
 - สบายใจตนเอง ถ้าไม่ยอมรับผิด
 - เขาไม่เคยทำผิดเช่นนี้มาก่อนเลย
 - เพื่อนๆ ที่รู้เรื่องนี้บอกให้เขายอมรับผิด
 - เรื่องสำคัญเช่นนี้ ต้องเตือนเพื่อนๆ ว่าไม่ควรทำ
26. ปกรณ์ เป็นพนักงานบริษัทแห่งหนึ่ง เขารักและผูกพันกับงานที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างมาก ทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และไม่นำทรัพย์สินของบริษัทไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว คำตอบในข้อใดใกล้เคียงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- บทลงโทษของบริษัทรุนแรงมาก ฉันไม่กล้าทำผิดแน่
 - พวกเราชื่นชมกับการปฏิบัติงานของปกรณ์เป็นอย่างยิ่ง
 - พวกเราทุกคนควรยึดถือปกรณ์เป็นต้นแบบในการทำงาน
 - หลายบริษัทต้องการพนักงานที่มีความซื่อสัตย์เช่นเดียวกับปกรณ์
 - เป็นหน้าที่โดยตรงของพนักงานที่ต้องรักษาทรัพย์สินของบริษัท

27. พิพัฒน์ เป็นนักธุรกิจที่มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า โดยขายสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ในราคายุติธรรม
- นำหน้าใจแทนพิพัฒน์ คงได้กำไรไม่คุ้มทุน
 - ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า เป็นหัวใจของการทำธุรกิจ
 - ลูกค้าทุกคนมีความสำคัญ พวกเราต้องซื่อสัตย์ต่อลูกค้า
 - ถ้าฉันจะทำธุรกิจ ฉันก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกับพิพัฒน์แน่นอน
 - เดี๋ยวนี้มีการฟ้องร้องกันมาก นักธุรกิจจึงต้องขายสินค้าที่มีคุณภาพ
28. ธนชาติ เป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ ซึ่งใบอนุญาตของเขาหมดอายุ แต่เขายังคงประกอบวิชาชีพ คำตอบในข้อใดตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษามากที่สุด
- จำเป็นที่จะต้องยอมรับผิด เมื่อได้กระทำผิด
 - รู้สึกโล่งใจที่ได้ยอมรับผิดและพูดความจริง
 - คงทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยสุจริตใจ
 - ต้องไม่ทำอีกและบอกเพื่อนร่วมวิชาชีพไม่ให้ทำเช่นนี้
 - ยอมรับผิด เพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะยอมรับผิดเช่นเดียวกัน
29. สมศักดิ์ ไม่ค่อยขยันทำงาน ปล่อยให้งานค้างเป็นจำนวนมาก ต่อมาเขาปรับปรุงตัวเองใหม่ โดยตั้งใจ แน่วแน่ จดจ่อกับงานนั้นและลงมือทำ จนงานสำเร็จไปได้ นักศึกษาผู้รู้สึกอย่างไรกับการกระทำของสมศักดิ์
- สมศักดิ์ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองดีขึ้น
 - ฉันไม่เคยปล่อยให้งานค้างเป็นจำนวนมากเลย
 - อาจารย์คงชมเชยและพอใจที่สมศักดิ์เปลี่ยนแปลงตัวเองได้
 - เราต้องช่วยกันบอกเพื่อนๆ ให้ทำงานให้เสร็จเหมือนสมศักดิ์
 - การขยันทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง จะทำให้งานสำเร็จทันเวลา
30. กานดา มีหน้าที่หลายอย่าง ในการทำโครงการพัฒนาสังคม เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มจำนวนหนึ่ง อ้างว่า ต้องไปช่วยงานอาจารย์ นักศึกษามีความรู้สึกตรงกับข้อใด
- ควรแบ่งหน้าที่กันทำให้ชัดเจน
 - ถ้ากลุ่มอื่นทำเมื่อไร ก็จะเริ่มทำทันที
 - ต้องทำงานตามที่วางแผนไว้ให้เสร็จตามเวลา
 - รอจนเพื่อนๆ มีเวลาว่าง จึงเริ่มทำงานพร้อมกัน
 - ทำงานจนเสร็จและพยายามบอกเพื่อนๆ ให้ช่วย
31. พร้อมพงษ์ มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และทำงานตามขอบเขตหน้าที่ของตนอย่างเต็มความสามารถ คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- พร้อมพงษ์มีจิตสำนึกที่ดีในการปฏิบัติงาน
 - พร้อมพงษ์เป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานของฉันอยู่แล้ว
 - พวกเราทุกคนต้องปฏิบัติงานในลักษณะเดียวกับพร้อมพงษ์
 - น่าชื่นชมเป็นอย่างมากและดีใจที่ได้ทำงานร่วมกับพร้อมพงษ์
 - อาจารย์บอกให้ฉันปฏิบัติตามแบบพร้อมพงษ์ เพื่อให้งานมีคุณภาพ

37. ปิติ เป็นวิศวกรควบคุมการก่อสร้างบ้านทรงไทย เขาใช้ไม้ยางในการทำโครงสร้างของบ้านโดยไม่บอกเจ้าของบ้าน นักศึกษาผู้ใดสักอย่างไรต่อการกระทำของปิติ
- ควรแจ้งเจ้าของบ้านให้ทราบก่อนว่าจะใช้ไม้ยาง
 - วิศวกรควรรู้ว่า ไม้เนื้อแข็งใช้สำหรับงานโครงสร้างเท่านั้น
 - ไม้ยางใส่กบตบแต่งง่าย แต่ไม่ควรนำมาใช้ในงานโครงสร้าง
 - วิศวกรทุกคนควรมุ่งมั่นรักษามาตรฐานในการประกอบอาชีพ
 - ปิติจะภูมิใจมาก ถ้าบ้านที่เขาควบคุมการก่อสร้างใช้วัสดุถูกต้อง
38. มานะ เป็นช่างไฟฟ้า ได้ต่อสายเมนออกจาก Circuit Breaker ย่อย 4 เซอร์กิต แล้วจึงนำไปพันไว้รอบเสาไม้ และตอกตะปูรัดไว้ให้แน่นกับไม้ เมื่อผ่านไปหลายปี ฉนวนหุ้มสายไฟก็แตกออกถึงลวดทองแดง จากเหตุการณ์ดังกล่าว นักศึกษามีความคิดเห็นใกล้เคียงกับข้อใดมากที่สุด
- สมนึกควรศึกษาวิธีการเดินสายไฟฟ้าให้ถูกต้อง
 - สมนึกควรฝึกทักษะการเดินสายไฟฟ้าให้ชำนาญ
 - สมนึกไม่ควรทำงานเพียงแต่ให้เสร็จ โดยไม่สนใจผลงาน
 - สมนึกควรตรวจการเดินสายไฟฟ้าให้ถูกต้อง ก่อนจะส่งมอบ
 - สมนึกควรปรับปรุงวิธีการทำงาน แม้ว่าจะยังไม่เกิดอันตราย
39. กิตติพงษ์ ตกถ่วงรับจ้างตกแต่งสวนหย่อมหน้าอาคารสำนักงานแห่งหนึ่ง เขาได้วางแผนโครงการเขียนแบบแปลนสวน และดำเนินการตกแต่งตามแบบ รวมทั้ง ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด จนงานนั้นเสร็จในเวลาที่กำหนด คำตอบข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- พวกเราจะภูมิใจทุกครั้งที่เห็นผลงานสำเร็จ
 - กิตติพงษ์ต้องอดทนมากจนกว่างานจะเสร็จสมบูรณ์
 - ผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ มักจะมีใจรัก ตั้งใจทำงานโดยไม่มีใครบังคับ
 - นักตกแต่งสวน ควรดำเนินรอยตามกิตติพงษ์ ในการประกอบอาชีพ
 - การจัดสวนหย่อมต้องดำเนินการตามแบบ มิฉะนั้นจะถูกฟ้องร้องได้
- คำตอบข้างล่างนี้ ใช้ตอบคำถามข้อ 40-41
- เป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัวมาก
 - ไม่ควรทำเพราะอาจถูกฟ้องร้องได้
 - ถึงจะไม่มีใครตรวจสอบ ก็ไม่ควรทำ
 - การลอกเลียนแบบงานผู้อื่น ควรมีการอ้างอิง
 - พวกเราต้องอ้างอิงเจ้าของผลงานทุกครั้งที่เราใช้
40. อาจารย์วิชาคอมพิวเตอร์ มอบหมายให้นักศึกษาค้นคว้าทำรายงานส่ง ชาติชาย ได้ค้นคว้าเนื้อหาจากห้องสมุด โดยถ่ายเอกสาร แล้วเปลี่ยนปกใหม่ ตัดชื่อเจ้าของเรื่องเดิมออก แล้วใส่ชื่อตัวเองเข้าไป นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับการกระทำของ ชาติชาย
41. การฉกฉวยเอาผลงานที่เจ้าของเดิมยังไม่ได้ตีพิมพ์ไปเผยแพร่ก่อน และแอบอ้างว่าเป็นของตน ทำให้เจ้าของผลงานต้องสูญเสียประโยชน์หลายอย่าง นักศึกษาผู้ใดสักอย่างไรกับการกระทำของบุคคลประเภทนี้

คำตอบข้างล่างนี้ ใช้ตอบคำถามข้อ 42-43

- ก. เจ้าของลิขสิทธิ์คงต้องทำใจ เพราะปัญหานี้แก้ไขยากมาก
 - ข. บทลงโทษต้องรุนแรงมากกว่านี้จะได้ไม่มีใครกล้าทำอีก
 - ค. การละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นความผิดตามกฎหมาย
 - ง. ผู้ประกอบการทุกรายต้องต่อต้านการลอกเลียนลิขสิทธิ์ผู้อื่น
 - จ. ไม่มีเรื่องใดที่น่าละอายมากกว่าการลอกเลียนลิขสิทธิ์ผู้อื่นอีกแล้ว
42. จตุพร ตั้งบริษัทผลิตเครื่องกรองน้ำ โดยผลิตภัณฑ์ของบริษัทลอกเลียนแบบอีกบริษัทหนึ่ง และไม่ได้รับอนุญาตในการผลิตจากบริษัทนั้น นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับการกระทำของจตุพร
43. เจ้าของผู้ผลิตเทปเพลง มักจะกล่าวเสมอว่า “ การที่ค่ายเพลงสักค่ายหนึ่งจะสร้างศิลปินนักร้องมาได้สักคนหนึ่ง ต้องใช้เงินลงทุนมหาศาล แต่คนปลอมซีดีเถื่อนนั้น ใช้เวลาแค่กระปอบตาก็สามารถผลิตผลงานออกมาได้เหมือนต้นแบบและถูกกว่าถึง 10 เท่า” คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
44. ชายใส่หน้ากากเชื่อมไฟฟ้าทุกครั้งในการเชื่อมไฟฟ้า และเคาะสแล็ต ชัดแนวเชื่อมด้วยความระมัดระวัง มิให้สแล็ตเข้าตา คำตอบในข้อใดตรงกับความรู้สึกของนักศึกษามากที่สุด
- ก. เพื่อนๆ ควรปฏิบัติเช่นเดียวกับชายทุกครั้ง
 - ข. แม้ว่าจะรำคาญที่ต้องใส่หน้ากากทุกครั้ง แต่ก็ควรปฏิบัติ
 - ค. ถ้าใส่หน้ากากจะรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจทุกครั้งที่ปฏิบัติงาน
 - ง. ชอบปฏิบัติตามหลักความปลอดภัย เมื่อต้องลงมือปฏิบัติงาน
 - จ. อาจารย์คงพอใจและชมเชย เมื่อเห็นเราใส่หน้ากากเชื่อมไฟฟ้า
45. หลังจากปฏิบัติงานการเชื่อมไฟฟ้าทุกครั้ง ชาวนายจะเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชื่อมเข้าที่ให้เรียบร้อย ถ้านักศึกษาเป็นเพื่อนของชาวนาย นักศึกษาจะคิดอย่างไร
- ก. เรื่องอย่างนี้ทุกคนต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือ
 - ข. อาจารย์ดูมาก ถ้าลืมเก็บอุปกรณ์ โดนทำโทษทุกครั้ง
 - ค. ถ้าเราไม่เก็บ คนงานที่ดูแลโรงฝึกงานก็ต้องเก็บอยู่แล้ว
 - ง. ฉันเตือนตัวเองทุกครั้งว่า ต้องเก็บอุปกรณ์หลังเสร็จงาน
 - จ. สบายใจทุกครั้งที่ได้เก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย หลังใช้งาน
46. วุฒิ รับเหมาก่อสร้างคานยื่นบริเวณอาคารจอดรถยนต์ ชั้นที่ 2, 3, 4 และเกิดพังทลายลงมา เนื่องจากการเชื่อมแผ่นเหล็กกับเสาชั้น 2 ไม่ถูกต้องตามหลักปฏิบัติ นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรกับการทำงานของ วุฒิ
- ก. การก่อสร้างอาคารลักษณะนี้ เป็นงานที่เหนื่อยมาก
 - ข. ผู้รับเหมาทุกคนควรคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก
 - ค. ถึงแม้ไม่มีใครมาตรวจสอบ ก็ต้องก่อสร้างให้ได้มาตรฐาน
 - ง. เหตุสุดวิสัย ใครๆ ก็คาดไม่ถึงว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้
 - จ. วุฒิสักดิ์จะภูมิใจมาก ถ้าสร้างอาคารเสร็จถูกต้องตามแบบ

47. ปรัชญา เป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ปฏิบัติตนตามวัตถุประสงค์ของวิชาชีพ และตระหนักว่า ตนเป็นตัวแทน
ของวิชาชีพ และจะไม่ทำให้ชื่อเสียงหรือการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานต้องมัวหมอง นักศึกษารู้สึกอย่างไรกับ
แนวทางการปฏิบัติตนของ ปรัชญา
- ก. ไม่เข้าใจเหมือนกันว่าเขาปฏิบัติตนได้อย่างไร
- ข. ฉันเป็นคนหนึ่งที่ยินดีปฏิบัติเช่นเดียวกับปรัชญา
- ค. ฉันมีความสุขมากที่ได้มีส่วนในการรักษามาตรฐานวิชาชีพ
- ง. องค์กรวิชาชีพมีการตรวจสอบเข้มงวด ไม่มีใครกล้าทำผิดแน่
- จ. ฉันรณรงค์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพเคร่งครัดในการรักษามาตรฐาน



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แบบประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบ
ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี**

ชื่อ-นามสกุลนักศึกษา.....	เลขที่.....	ชั้นปีที่.....
สาขาวิชา.....		วันที่ประเมิน..... เวลา.....

คำชี้แจง

1. แบบประเมินฉบับนี้ สำหรับนักศึกษาใช้ประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเอง ในขณะที่ นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียน ตามกรอบพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อผลงาน

2. ให้นักศึกษาทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมตนเองตามระดับการแสดงผล พฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา ดังนี้

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ อย่างน้อย 80% (8 ใน 10 ครั้ง)
- 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นปานกลาง 60-70% (6-7 ใน 10 ครั้ง)
- 2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย
หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อย 40-50% (4-5 ใน 10 ครั้ง)
- 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด
หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมาก 0-30% (0-3 ใน 10 ครั้ง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย


ระดับการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

	รายการพฤติกรรม	ระดับการแสดงพฤติกรรม
ความรับผิดชอบตนเอง 	1. การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง 1.1 เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามหน้าที่ด้วยความ เต็มใจ ไม่ต้องบังคับ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.2 ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่าง ครบถ้วนสมบูรณ์	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.3 ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้น	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.4 ไม่รบกวนเพื่อนในขณะเรียนและปฏิบัติ กิจกรรม	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2. การเข้าเรียนตรงเวลา	
	2.1 เข้าเรียนตรงตามเวลาที่กำหนด	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.2 เรียน/ ปฏิบัติกิจกรรมจนสิ้นสุดการเรียน ในแต่ละครั้ง	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.3 ตั้งใจและเอาใจใส่ในบทเรียนทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.4 เห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียน บทเรียนนั้นๆ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3. การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา	
	3.1 ทำงานอย่างต่อเนื่องจนเสร็จทันเวลา	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.2 ยอมรับผลจากการทำงานตามที่ได้รับ มอบหมาย	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.3 ผลงานที่ทำมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ในแต่ละงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.4 มีความสุขกับงานที่ทำ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4. การควบคุมตนเองได้	
	4.1 ไม่คุยกับเพื่อนในขณะเรียน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.2 กระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.3 เลือกทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของ สถาบันและสังคม	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.4 ติดตามผลการทำงาน/ การกระทำอย่าง สม่ำเสมอ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1


ระดับการแสดงผลการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษา

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

	รายการพฤติกรรม	ระดับการแสดงผลการประเมิน
ความรับผิดชอบต่อสังคม 	1. การปฏิบัติตามกฎระเบียบ	
	1.1 ปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.2 ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของความปลอดภัย ในขณะที่ปฏิบัติงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.3 ปฏิบัติกิจกรรมโดยให้สอดคล้องกับความต้องการและประโยชน์ของชุมชน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.4 ปฏิบัติตนให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2. การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน	
	2.1 มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่/ ช่วยเหลืองานอย่างเต็มความสามารถ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.2 ร่วมพัฒนาชุมชนในโอกาสต่างๆ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.3 สร้างบรรยากาศที่ดีในขณะที่ปฏิบัติงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.4 รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในขณะที่ปฏิบัติงานเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3. การมีความซื่อสัตย์สุจริต	
	3.1 ไม่ปกปิดการกระทำที่ไม่เหมาะสมของตนเองและเพื่อน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.2 ไม่นำวัสดุฝึกจากโรงฝึกงานกลับบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.3 การให้บริการชุมชนเป็นไปตามมาตรฐานอาชีพ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.4 ออกแบบงานตามเกณฑ์มาตรฐานและสร้างงานตามแบบที่กำหนดขึ้น	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4. การมีวินัยในตนเอง	
	4.1 ขยันทำงาน ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.2 อุดหนุน ยอมเหนื่อยเพื่อให้งานเสร็จ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.3 มีสมาธิ จดจ่อต่องาน และรอบคอบ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.4 ไม่เสพยาเสพติดและเครื่องดื่มของเมาจนทำให้เสียงานและเป็นปัญหาต่อสังคม	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1

ระดับการแสดงผลการประเมินความรับผิดชอบของนักศึกษา

- 4 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด 3 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก
2 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย 1 = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

	รายการพฤติกรรม	ระดับการแสดงผลการประเมิน
ความรับผิดชอบต่อผลงาน 	1. การไม่เอาเปรียบผู้อื่นในขณะที่ผลิตผลงาน	
	1.1 ตั้งใจที่จะแบ่งปันหรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่ตนมีกับเพื่อน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.2 ปฏิบัติในหน้าที่ของตน โดยไม่เอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.3 ชยันปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานเสร็จตรงเวลา	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	1.4 ทำงานตามความรู้และบทบาทหน้าที่ เพื่อประโยชน์ของผลงานกลุ่ม	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2. การยอมรับผลจากการกระทำของตน	
	2.1 ยอมรับผิดต่อการตัดสินใจ ในกรณีที่เกิดข้อผิดพลาด	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.2 ไม่ปกปิดหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงในข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจส่งผลเสียต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.3 ตรวจสอบข้อบกพร่องของงานก่อนส่งมอบ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	2.4 ติดตามผลงานที่ได้กระทำไปอย่างต่อเนื่อง	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3. การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น	
	3.1 ไม่นำผลงานของผู้อื่นไปใช้ประโยชน์โดยไม่อ้างอิง	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.2 เคารพในความคิดของผู้ที่ผลิตผลงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.3 มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการผลิตผลงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	3.4 ไม่บิดเบือนข้อมูลที่แสวงหามาได้เพื่อประโยชน์ในการทำงานของตน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4. การไม่ปิดความรับผิดชอบ	
	4.1 หลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานที่เสี่ยงต่ออันตราย	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.2 จัดเก็บวัสดุ อุปกรณ์ฝักใฝ่เข้าที่ให้เรียบร้อย หลังเสร็จงาน	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.3 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลักสำคัญ	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1
	4.4 มีสติและรอบคอบในการทำงานหรือตัดสินใจเพื่อป้องกันความผิดพลาดหรือความเสียหายที่เป็นอันตราย	<input type="checkbox"/> ระดับ 4 <input type="checkbox"/> ระดับ 3 <input type="checkbox"/> ระดับ 2 <input type="checkbox"/> ระดับ 1

แบบสังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสายอาชีพและเทคโนโลยี

<input type="checkbox"/> กลุ่ม	กลุ่มที่.....ชื่อกลุ่ม.....
<input type="checkbox"/> รายบุคคล	ชื่อ-นามสกุลนักศึกษา.....ชั้นปีที่..... สาขาวิชา.....

ชื่อ-นามสกุล ผู้สังเกต.....สถานการณื.....

สังเกตครั้งที่.....วันที่.....เวลา.....

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตฉบับนี้สำหรับผู้สอนใช้สังเกตพฤติกรรมความรับผิดชอบ ของนักศึกษา สายอาชีพและเทคโนโลยี โดยสังเกตในขณะที่นักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมในชั้นเรียน ตามกรอบพฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อผลงาน

2. ให้ผู้สังเกตทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่สอดคล้องกับลักษณะการสังเกตในแต่ละครั้ง (กลุ่ม / รายบุคคล) และเขียนหมายเลขตามระดับการแสดงผลพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา ตามที่สามารถสังเกตเห็นได้ หน้าข้อความของรายการพฤติกรรมที่สังเกต

ระดับการแสดงผลพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษา

- | | | |
|---|--|---|
| 4 | = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด | หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นเป็นประจำ อย่างน้อย 80% (8 ใน 10 ครั้ง) |
| 3 | = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก | หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นปานกลาง 60-70% (6-7 ใน 10 ครั้ง) |
| 2 | = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อย | หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อย 40-50% (4-5 ใน 10 ครั้ง) |
| 1 | = ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพน้อยที่สุด | หมายถึง แสดงพฤติกรรมนั้นน้อยมาก 0-30% (0-3 ใน 10 ครั้ง) |

คำอธิบาย

1. พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการทำหน้าที่ของตนและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามกรอบพฤติกรรมความรับผิดชอบ 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อผลงาน

2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง การเข้าเรียนตรงเวลา การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา และการควบคุมตนเองได้

3. ความรับผิดชอบต่อผลงาน หมายถึง การไม่เอาเปรียบผู้อื่น การยอมรับผลจากการกระทำของตน การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และการไม่บิดเบือนความรับผิดชอบ

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การร่วมมือช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน การมีความซื่อสัตย์สุจริต และการมีวินัยในตนเอง

**แบบสอบถามผู้สอนต่อสภาพปัจจุบันและแนวทาง
ในการเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ
ในการวิจัยเรื่อง**

**การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษาของลิดโคนา
เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี**

เรียน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ด้วยดิฉัน นางวรรณารท โมลีเอรี นิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี” โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยสน สกลรักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี ดิฉันจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

นางวรรณารท โมลีเอรี

ผู้วิจัย

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของการใช้การพัฒนาแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดคุณลักษณะศึกษา ของลิดโคนา เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ของนักศึกษาสาขาอาชีพและเทคโนโลยี
2. ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามครั้งนี้ จะนำไปวิเคราะห์และกำหนดเป็นกรอบความรับผิดชอบและพฤติกรรมบ่งชี้ ตลอดจน แนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ
3. แบบสอบถามฉบับนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ
 - ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน และเติมข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
2. อายุ 1. น้อยกว่า 30 ปี 2. 30-35 ปี 3. 36-40 ปี
 4. 41-45 ปี 5. 46-50 ปี 6. 51-55 ปี
 7. 56-60 ปี 8. ตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป
3. ระดับการศึกษา 1.ปริญญาตรี หรือ เทียบเท่า 2. ปริญญาโท 3. ปริญญาเอก
4. ประสบการณ์ในการสอน 1. น้อยกว่า 5 ปี 2. 5-10 ปี 3. 11-15 ปี
 4. 16-20 ปี 5. มากกว่า 20 ปี
5. งานที่รับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. อาจารย์ที่ปรึกษา 2. อาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษา
 3. อาจารย์ดูแลนักศึกษาฝึกงาน 4. อื่น ๆ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณ

วิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงหรือข้อคิดเห็นของท่านมากที่สุด

- 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4 หมายถึง เห็นด้วย 3 หมายถึง ไม่แน่ใจ
 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

มาก → น้อย

ข้อความ	5	4	3	2	1
➤ สภาพปัจจุบัน					
1. การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องจรรยาบรรณวิชาชีพ					
2. เนื้อหาสาระวิชาที่สอนมีมาก แต่เวลาเรียนไม่พอที่จะสอดแทรกสาระความรู้เกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ					
3. การจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกสาระจรรยาบรรณวิชาชีพส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย					
4. มีการสอนสอดแทรกสาระเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ในทุกรายวิชา					

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณ
วิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ (ต่อ)

มาก
น้อย

ข้อความ	5	4	3	2	1
5. การสอนเน้นกระบวนการเรียนรู้และเห็นคุณค่าในจรรยาบรรณวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน					
6. ผู้เรียนมีโอกาสได้ร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบในชั้นเรียน					
7. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แยกแยะประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ					
8. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้นำเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาตนเอง ด้านความรับผิดชอบ					
9. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อธิบาย และสรุปความคิดเห็นของตนเองที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ					
10. การสอนเน้นให้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อวิชาชีพของตนเองและสังคม					
➤ แนวทางการสร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ					
1. ใช้กระบวนการกำกับตนเองและสะท้อนผลการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน					
2. ใช้วิธีการอภิปรายประเด็นทางจริยธรรมในชั้นเรียน มุ่งไปสู่การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์					
3. จัดโครงการที่ส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพและทักษะทางสังคม					
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมที่ใช้สถานการณ์จริงของสังคม					
5. มีกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการพัฒนาความรับผิดชอบของตนเอง					
6. ใช้วิธีการสร้างชุมชนจริยธรรมในชั้นเรียน					
7. ใช้วิธีการถาม-ตอบของโสเครติส (Socratic method)					
8. ใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					
9. พัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะโดยตรง					
10. ใช้การบูรณาการสาระในทุกรายวิชาที่สอน					

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา และแนวทางในการสร้างเสริมจรรยาบรรณ
วิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ (ต่อ)

มาก ← → น้อย

ข้อความ	5	4	3	2	1
11. ใช้วิธีการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา (problem-solving approach)					
12. ใช้เทคนิคการสร้างเรื่องราวที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำสิ่ง ที่ถูกต้อง					
13. มีกิจกรรมที่เน้นการสร้างวินัยและปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างชัดเจน					
14. กำหนดสถานการณ์ของการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับจริยธรรม โดยเน้นการฝึกซ้ำ					
15. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนการเรียนรู้ให้มากที่สุด					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ

โปรดเรียงลำดับพฤติกรรมบ่งชี้ถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบ ที่ท่านเห็นว่า จำเป็นต้อง
เสริมสร้างให้แก่ผู้เรียน โดยเรียงจากความสำคัญอันดับแรก คือ หมายเลข 1 รองลงไปเป็นหมายเลข 2
ตามลำดับ

3.1 ขอบเขตของความรับผิดชอบ จัดเรียงลำดับความสำคัญ (หมายเลข 1-4)

- ความรับผิดชอบต่อตนเอง
- ความรับผิดชอบต่อสังคม
- ความรับผิดชอบต่อผลงาน
- ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ

3.2 พฤติกรรมบ่งชี้ความรับผิดชอบ

- ความรับผิดชอบต่อตนเอง จัดเรียงลำดับความสำคัญ (หมายเลข 1-8)
 - การปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ของตน
 - การเข้าเรียนตรงเวลา
 - การทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามเวลา
 - การควบคุมตนเองไม่ตกเป็นทาสอบายมุข
 - การรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย
 - การจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนตามที่ได้รับมอบหมาย
 - การประพฤติตนเหมาะสม ละเว้นความชั่ว
 - การยอมรับผลการกระทำของตนเอง

อื่นๆ (ระบุพฤติกรรม).....

.....

➤ **ความรับผิดชอบต่อสังคม** **จัดเรียงลำดับความสำคัญ** (หมายเลข 1-7)

- การปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับสถานศึกษา/สังคม
- การร่วมมือ ช่วยเหลือเพื่อนและชุมชน
- มีความซื่อสัตย์สุจริต
- มีวินัยในตนเอง
- ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น
- การช่วยเหลืองานตามความเหมาะสมและโอกาส
- การรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม
- อื่นๆ (ระบุพฤติกรรม).....

➤ **ความรับผิดชอบต่อผลงาน** **จัดเรียงลำดับความสำคัญ** (หมายเลข 1-5)

- การไม่เอาเปรียบผู้อื่น
- การยอมรับผลจากการกระทำของตน
- การไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
- การไม่บิดเบือนความรับผิดชอบ
- การให้ความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสาธารณชน
- อื่นๆ (ระบุพฤติกรรม).....

➤ **ความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ** **จัดเรียงลำดับความสำคัญ** (หมายเลข 1-8)

- การเข้าฝึกอบรมวิชาชีพอย่างครบถ้วนตามแผน
- การไม่ละเลยทอดทิ้งงานในหน้าที่
- การเอาใจใส่งานในหน้าที่ของตนเองและในหน้าที่
เกี่ยวข้องกับผู้อื่น
- การไม่ทำความเสื่อมเสียมาสู่วงการวิชาชีพ
- การวางแผนงานและป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น
- ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ
- การไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ
- การไม่ประพฤติตนทำลายภาพพจน์และชื่อเสียง
ของอาชีพ
- อื่นๆ (ระบุพฤติกรรม).....

กรอบการสัมภาษณ์ผู้บริหาร / เจ้าของสถานประกอบการ
กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

%%%%%%%%%

คำชี้แจง การสัมภาษณ์ผู้บริหาร / เจ้าของสถานประกอบการในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากผู้บริหารผู้บริหาร / เจ้าของสถานประกอบการ ซึ่งจะประโยชน์สำหรับการนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งในการกำหนดกรอบความรับผิดชอบและพฤติกรรมบ่งชี้ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพ

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ
2. ความรู้ความสามารถของบัณฑิต ในสถานประกอบการ ทั้งในเชิงวิชาการ วิชาชีพ และคุณลักษณะ
3. ปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตในสถานประกอบการคืออะไร และวิธีการแก้ไขอย่างไร
4. ผลของการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ช่วยปลูกฝังให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์/คุณธรรม จริยธรรม หรือไม่ อย่างไร
5. พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงการเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อ ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อผลงาน และ ต่อวิชาชีพ ควรที่จะมีลักษณะพฤติกรรมแบบใด
6. การดำเนินการพัฒนาและปลูกฝังจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับนักศึกษา ควรจะให้ความสำคัญด้านใดบ้าง และควรมีแนวปฏิบัติอย่างไร
7. องค์กรวิชาชีพต่างๆ ควรมีบทบาทในการส่งเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพให้นักศึกษาในการจะออกไปประกอบวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร

สถาบันวิจัยนริศวร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางวรรณารถ โมลีเอรี เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2504 สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร การศึกษาระดับบัณฑิต (วิชาเอกภาษาอังกฤษ) จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก เมื่อปีการศึกษา 2525 และสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อปีการศึกษา 2539 ปัจจุบันรับราชการที่ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย